

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

I *Informācija*

.....

II *Sagatavošanas dokumenti***Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja****420. plenārsesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī**

2006/C 24/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Tūrisma ieguldījums panīkušo reģionu sociāli ekonomiskajā atlabšanā"	1
2006/C 24/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par labojumiem Direktīvā 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru" KOM(2005) 214 galīgā red. — 2005/0100 (COD)	11
2006/C 24/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa satiksmi KOM(2005) 47 galīgā red. — 07/2005 (COD)	12
2006/C 24/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Komisijas priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par aviopārvadātāja identifikācijas informāciju aviotransporta pasažieriem un par drošības informācijas sniegšanu dalībvalstīm KOM(2005) 48 galīga red. — 08/2005 (COD)	15
2006/C 24/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par Kopienas pasākumiem putnu gripas kontrolei un priekšlikums Padomes lēmumam, ar ko groza Padomes Lēmumu 90/424/EEK par izdevumiem veterinārijas jomā" KOM(2005) 171 galīgā red. — 2005/0062 + 0063 (CNS)	16

2006/C 24/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Padomes priekšlikums regulai, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 2075/92 par jēltabakas tirgus kopīgo organizāciju" KOM(2005) 235 galīgā red. — 2005/0105 (CNS)	18
2006/C 24/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza EK Regulu Nr. 3317/94 attiecībā uz zvejas licenču izsniegšanas pieprasījumu nosūtīšanu trešām valstīm" (KOM(2005) 238 galīgā red. — 2005/0110(CNS))	19
2006/C 24/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Zaļā grāmata par laulības šķiršanas lietās piemērojamiem tiesību aktiem un jurisdikciju" KOM(2005) 82 galīgā red.	20
2006/C 24/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma shēmu piemērošanu darba ņēmējiem un pašnodarbinātajiem, kas pārvietojas Kopienas teritorijā, un viņu ģimenes locekļiem, kā arī Padomes Regulu (EEK) Nr. 574/72, ar ko nosaka Regulas (EEK) Nr. 1408/71 izpildes kārtību" KOM(2004) 830 galīgā red. — 2004/0284 (COD)	25
2006/C 24/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta izveidi" (KOM(2005) 81 galīgā red. — 2005/0017 (COD))	29
2006/C 24/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Ziemeļu dimensija un tās rīcības plānu"	34
2006/C 24/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Tiesību aktu labāka izstrāde"	39
2006/C 24/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par ES tiesību aktu ieviešanas un izpildes uzlabošanu	52
2006/C 24/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Aptaukošanās problēma Eiropā — pilsoniskās sabiedrības partneru loma un atbildība"	63
2006/C 24/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Sociālo politiku Viseiropas iekšējo ūdensceļu transporta regulēšanas sistēmā	73
2006/C 24/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu Priekšlikums Padomes, Eiropas Parlamenta un Komisijas kopīgai deklarācijai par Eiropas Savienības attīstības politiku "Eiropas konsenss" KOM(2005) 311 galīgā red.	79
2006/C 24/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Sociālais dialogs un darba ņēmēju iesaistīšana — ceļš uz rūpniecības pārmaiņu prognozēšanu un kontroli"	90
2006/C 24/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Nabadzība sievietes vidū Eiropā"	95

II

(Sagatavošanas dokumenti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

420. PLENĀRSESIJĀ, KAS NOTIKA 2005. GADA 28. UN 29. SEPTEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Tūrisma ieguldījums panīkušo reģionu sociāli ekonomiskajā atlabšanā"

(2006/C 24/01)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2005. gada 10. februārī nolēma izstrādāt atzinumu par tematu "Tūrisma ieguldījums panīkušo reģionu sociāli ekonomiskajā atlabšanā"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa pieņēma atzinumu 2005. gada 27. jūlijā (ziņotājs — Mendoza kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārsesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (28. septembra sēdē), ar 135 balsīm par, 2 pret un 2 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja jau ir sagatavojusi vairākus atzinumus, dodot ieguldījumu Eiropas tūrisma politikas izstrādē. Šajā sakarā ir ierosināta tāda nākamā atzinuma izstrāde, ko varētu uzskatīt par noteiktu tūrisma iniciatīvu sākumpunktu un kuru atbalstītu Eiropas, valstu, reģionālās un vietējā līmeņa organizācijas, sociālie partneri, citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas un tūrisma nozarē nodarbinātie, kopīgiem spēkiem mēģinot piedāvāt alternatīvus risinājumus panīkušajiem reģioniem, īpaši vietējiem iedzīvotājiem un uzņēmumiem, kas finansiāli atkarīgi no minētajiem reģioniem, lai saglabātu saimniecisko darbību un visus ar to saistītos ieguvumus.

1.2 Paredzēts, ka šis dokuments dos ieguldījumu ļoti nepieciešamajai vairāku Eiropas Savienības reģionu atjaunošanai, kuros dažādu iemeslu dēļ šobrīd vērojams sociālekonomiskais panīkums. Dokumentā tiek pievērsta uzmanība alternatīviem risinājumiem, ko tūrisma nozare var piedāvāt minētajiem reģioniem.

1.3 Atzinuma galīgā redakcija ir sagatavota saskaņā ar šādu procedūru:

— izpētes grupas pirmā sanāksme: atzinumā izskatāmo jautājumu saraksta izveide,

— atklāta izskatīšana, kas notika Kordovā (Spānijā), un izpētes grupas otrā sanāksme, kas deva iespēju noteikt un pārbaudīt labāko pieredzi to iniciatīvu jomā, kuras vērstas uz saimnieciski panīkušo reģionu atjaunošanu, izmantojot tūrisma un atbilstoši atzinuma galvenajam mērķim par pieredzes popularizēšanu, kas var izrādīties efektīva, palīdzot veicināt minētās vai attīstīt citas iniciatīvas reģionos, kurus ietekmē vai nākotnē varētu ietekmēt sociālekonomiskā lejupslīde,

— izpētes grupas trešā un nobeiguma sanāksme: galīgā dokumenta izstrāde, lai to varētu apspriest nodaļas sanāksmē un EESK plenārajā sesijā.

1.4 Šajā atzinumā jāņem vērā divas situācijas ar līdzīgām iezīmēm:

— visā atzinumā uzsvērts tas, ka tūrisms ir lieliska iespēja un alternatīva panīkušajiem reģioniem; tas var nodrošināt saimnieciskās darbības uzsākšanu ar lielu potenciālu sociālajai un uzņēmējdarbības attīstībai, kā arī darbavietu radīšanai. Panīkušo reģionu atjaunošana var radīt un tai jārada jaunas rūpniecības nozares, kam ir labākas nākotnes izredzes un iespēja uzlabot dzīves kvalitāti;

- daži panīkušie reģioni var kļūt par tūrisma maršrutiem, spējot uzņemt paredzamo tūristu pieplūdumu globālā tūrisma mērogā; minētā mērķa sasniegšanas veidam jābūt daudzveidīgam un noturīgam.
- La sostenible.

2. Atzinuma apjoms un izklāsts.

2.1 Atzinums nav paredzēts kā pārskats par norisēm, kas izraisījušas minēto reģionu panīkumu, tajā nav arī jāanalizē pārstrukturēšanas pasākumi, kurus īsteno citās nozarēs (rūpniecībā, kalnrūpniecībā, lauksaimniecībā u.c.), lai gan tie var sniegt ieteikumus saistībā ar mūsu priekšlikumiem.

2.2 Mēs uzsāksim analīzi ar to, lai noteiktu, vai attiecīgajā reģionā notikuši īpaši pārstrukturēšanas pasākumi vai arī tas vēl aizvien ir panīcis reģions, kurā jāattīsta svarīgākās rūpniecības nozares un kur tūrisms var sniegt sākotnēju impulsu un veicināt plašāku attīstību.

2.3 Tādēļ mūsu atzinums izklāstīts šādi:

2.3.1 Panīkušo reģionu stāvokļa analīze un galvenie jautājumi: sociālā joma, nodarbinātība, uzņēmējdarbība, iestāžu atbildība utt., kas jāņem vērā turpmākajos priekšlikumos tūrisma jomā. Ļoti svarīga nozīme ir jēdziena "panīkušie reģioni" precīzai definīcijai, jo atšķirīgi apstākļi un nosacījumi var radīt dažādas alternatīvas.

2.3.2 Tādēļ mūsu atzinumā ir akcentēti šādi aspekti:

2.3.2.1 *Situācija panīkušajos reģionos:* jānosaka minēto reģionu trūkumi no dažādiem aspektiem, ņemot vērā šādus faktorus: problēmas, ko reizēm rada vēsturiskā atkarība no viena veida rūpniecības vai uzņēmējdarbības nozares; nelabvēlīga apkārtējā vide vai vides apstākļu pasliktināšanās, nepietiekamas vai nepiemērotas infrastruktūras, kas kavē pāreju uz tūrisma nozari, darbaspēks, kura kvalifikāciju nevar izmantot tūrisma nozarē; sociālā vide, kas nav piemērota jauninājumam, kā, piemēram, tūrisma, integrācijai. Īpaši jāņem vērā tas, ka panīkušie reģioni nav tradicionālā tūrisma reģioni, līdz ar to sevišķi grūti atrast pareizo tūrisma veidu: kultūras un arheoloģijas tūrisms, sporta tūrisms, izglītojošais vai kāds no daudziem citiem alternatīviem tūrisma veidiem. "Pozytīvā pieredze" it īpaši tiek atzīta kā visu tūrisma produktu pamats, tā jāapzina un jāveicina.

2.3.2.2 *Iestāžu atbildība:* atzinumā izteikts sadarbības aicinājums, kas ir būtisks dažādām iestādēm; tajā jāapskata starptautīgu sadarbības veidi un attīstības modeļi, kā arī sabiedriskie līdzekļi, kas var veicināt tūrisma darbības uzsākšanu. Īpaša

norāde veltīta Eiropas struktūrfondu nozīmei panīkušo reģionu attīstībā. Iestādēm ir svarīga nozīme nepieciešamo apmācību nodrošināšanā, pārkvalificējot tos strādājošos, kuri bijuši nodarbināti panīkušajos rūpniecības reģionos, darbam pakalpojumu nozarē.

2.3.2.3 *Sociālās saknes kā mērķis:* panīkušās rūpniecības nozares daudzus gadus bijušas saistītas ar reģioniem, kuros tās sākotnēji attīstījušas un pēc tam panīkušas. Tas nozīmē, ka vietējie iedzīvotāji gadu gaitā izveidojuši paaudžu saikni, dzīvojot un strādājot šādos reģionos. Mūsu izvirzītās tūrisma iniciatīvas jāparedz ilgākam laika posmam, saglabājot minēto saikni un radot nosacījumus, kas padara to iespējamu: mājokļu celtniecība, pakalpojumi, sakari utt. Stabili darbavietu izveide ir vēl viens veids, kā veicināt šādu sociālo saikni. Lai gan tūrisms ir labs nodarbinātības avots, sezonālitate ir nopietna problēma, kas var apdraudēt iepriekš minētās sociālās saiknes attīstību un radīt nevēlamu migrāciju noteiktos gada periodos.

2.3.2.4 *Sociālais dialogs, kas ir būtiski svarīgs analīzei un alternatīvu izstrādei:* mēs iesakām veidot sociālo dialogu ar apvienību un asociāciju palīdzību, balstoties uz darba ņēmēju un darba devēju atbildību projektu un iniciatīvu realizācijā. Šādam divpusējam dialogam jāpārvēršas trīspusējā dialogā, iesaistot iestādes iespējamu alternatīvu meklējumos. Arī citām pilsoniskās sabiedrības un tūrisma nozares organizācijām jāpalīdz projektu realizācijā.

2.3.2.5 *Ar ilgtspējīgu tūrisma saistītu iniciatīvu veicināšana:* neraugoties uz sociālajām novirzēm, ko sociālekonomiskais panīkums izraisa plašos reģionos, ir skaidrs, ka pieņemtā pieeja saistībā ar jaunām attīstības alternatīvām var ne tikai labot kļūdas iepriekšējo pasākumu plānošanā, bet arī iekļaut jaunus pasākumus sociāli, ekonomiski un attiecībā uz vidi noturīgos parametros, ko tūrisma nozarē atbalsta EESK.

2.3.2.6 *Apkārtējā vide kā atjaunotnes un tūrisma pasākumu plānošanas centrs:*

— lai gan šajā atzinumā nav paredzēts pētīt kāda reģiona sociālekonomiskā panīkuma cēloņus, skaidri redzams, ka dabas, ģeogrāfisko vai ģeoloģisko iemeslu dēļ daudzos reģionos izveidojusies atkarība no viena veida rūpniecības nozares. Šādas attīstības rezultātā bieži vien netiek ievērotas vides prasības, radot nopietnu kaitējumu videi. Jaunie vides kritēriji un saistības var atvieglot šādu reģionu reģenerāciju un palīdzēt veicināt tūrisma potenciālu.

— mūsu atzinumā tiks noteiktas vides iniciatīvu prioritātes, kam jāpapildina tūrisma projektu attīstība.

2.3.2.7 *Uzņēmējdarbības atbalstīšana un palielināšana un ienesīgu ieguldījumu veicināšana*: esam centušies izstrādāt pēc iespējas detalizētāku to iniciatīvu sarakstu, kas atbalsta uzņēmējdarbību. Uzņēmējdarbība panīkušajos reģionos sakņojas pagātnes specializācijā, ņemot vērā uzņēmēju tiešu iesaistīšanos tradicionālajās rūpniecības nozarēs vai ar tām saistītajās blakus nozarēs. Šajā sakarā atzinumā pētītas vairākas iniciatīvas attiecībā uz uzņēmējdarbības nozaru izveidi un saglabāšanu, profesionālo apmācību, resursu palielināšanu, konkurētspējas kritēriju attīstību, pētniecību un attīstību, reklāmu, mārketingu utt. Jāveicina arī tādas pieejas kā reklāma, partnerība un sadarbība gan starp uzņēmējdarbības nozarēm, gan starp nozarēm un iestādēm, kā arī jārada sakaru tīkli starp uzņēmumiem, reģioniem un nozarēm. Jāvelti īpaša uzmanība mikro, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

2.3.2.8 *Nodarbinātības līmeņa saglabāšana un paaugstināšana kā prioritāte*: sociālekonomiskais panīkums uzņēmumos un nozarēs veido vislielākās sociālās izmaksas, jo tiek zaudētas darbavietas, tādēļ nodarbinātības līmeņa saglabāšanai, un, ja iespējams, palielināšanai panīkušajos reģionos jābūt atjaunotnes iniciatīvu galvenajam mērķim. Lai to varētu paveikt, iesakām papildus pārejas sociālās aizsardzības shēmām attīstīt tūrisma iniciatīvas arī ar mērķi veicināt ieguldījumus darbavietu izveidē, arodmācībās, pārkvalificēšanā, reklāmas pasākumos, pašnodarbinātības kultūrā un sociālajā ekonomikā.

2.3.2.9 *Visu to faktoru integrēšana, kas dod ieguldījumu tūrisma politikā*: tūrisma projekts panīkušo reģionu sociālekonomiskajai atjaunotnei jāparedz visu to faktoru veicināšana, kas papildus iepriekš minētajiem veido tūrisma politiku. Tādējādi jānosaka kultūras, vēstures, kultūras mantojuma, dabas, sporta u.c. faktoru ieguldījums.

2.3.2.10 Vairākos reģionos jau veiksmīgi izmantota iepriekšējo pasākumu pieredze jaunu tūrisma alternatīvu izstrādē.

2.3.3 Ļoti svarīgi ir analizēt Eiropas Savienības valstu dažādo pieredzi, ne tikai cenšoties piemērot šo pieredzi citās vidēs, bet arī atbalstot un nostiprinot to. Tā kā pozitīvā pieredze nav pārāk bieži sastopama, nav viegli minēt daudzveidīgus piemērus.

2.3.4 Īpaši jāņem vērā iespēja apvienot dažādus tūrisma maršrutus panīkušajos reģionos vienotā tīklā, veidojot stingru pamatu reklāmas pasākumiem un savstarpējam atbalstam.

2.3.5 Pašnodarbinātības veicināšana neapšaubāmi ir svarīgs faktors, dodot iespēju strādājošajiem piemēroties jaunai situā-

cijai. Neapšaubāmi šāda ieguldījuma izpēte ļoti labvēlīgi ietekmēs panīkušos reģionus laikā, kad tie pārvēršas tūrisma reģionos, it īpaši lauku tūrisma reģionos. Jāizpēta šī nodarbinātības veida atbalsta ietekme, lai tas varētu būt efektīvs instruments šajā sarežģītajā pielāgošanās periodā.

2.3.5.1 Dažas iniciatīvas, kas jāattīsta minētajā jomā:

2.3.5.1.1 Eiropas līmenī pašnodarbinātību definē kā strādājošo spēju un lēmumu strādāt patstāvīgi individuāli vai grupā. Pašnodarbinātais vispirmām kārtām ir strādājošais, kurš, uzsākot patstāvīgu darbu, saglabā civiltiesiskās un komercattiecības ar piegādātājiem un klientiem.

2.3.5.1.2 Gadu gaitā pašnodarbinātība izrādījusies efektīvs līdzeklis aizsardzībā pret rūpniecības ekonomiskajām krīzēm, jo līdz ar to bija iespējams saglabāt nodarbinātības līmeni un apmierināt vajadzību pēc jaunu darbavietu radīšanas.

2.3.5.1.3 Šobrīd pašnodarbinātības līmenis pieaug jauniešu un sieviešu vidū.

2.3.5.1.4 Lai tūrisma pakalpojumi, kas pamatojas uz pašnodarbinātību, izrādītos efektīvi, tiem jāveicina jaunu profesionālo iemaņu veidošanās. Lūk, daži, bet noteikti ne visi jaunie nodarbinātības veidi, ko var izveidot laukos:

- specializēta tirdzniecība ar vietējiem produktiem,
- tradicionālie amatniecības izstrādājumi un pārtikas produkti.
- ar sportu un apkārtējo vidi saistītie atpūtas pakalpojumi,
- audiovizuālo un virtuālās realitātes pakalpojumu iespējas,
- kultūras reklāma,
- bērnu aprūpe, kempingi un jaunatnes viesnīcas,
- dabas medicīna,
- ķermeņa kopšana,
- tradicionālā būvniecība un amatu atdzimšana,
- Interneta kafejnīcas,
- vietējā īpašuma popularizēšana,
- konsultācijas par jaunu uzņēmējdarbības veidu iespējām,
- tūristu viesnīcās izmantojamo preču un pakalpojumu nodrošināšana,
- īpaša veco ļaužu aprūpe.

2.3.6 Bez tam sociālajam tūrismam kā alternatīvai nākotnē būs īpaša nozīme daudzos panīkušos reģionos, kur ar tūrisma palīdzību tiek meklēti jauni saimnieciskās darbības veidi. Ņemot vērā savu specifiku, sociālais tūrisms ir īpaši lietderīgs līdzeklis, lai cīnītos ar sezonālītāti un slidošo atvaļinājumu grafiku.

2.3.7 Jaunais Eiropas attīstības modelis tūrisma alternatīvu attīstīšanai panīkušajos reģionos: atzinumā apskatītas iespējas, ko paplašinātā Eiropa sniedz, lai izstrādātu sistēmu darbībai, informācijas apmaiņai, starpprojektu asociācijām, labākās pieredzes veicināšanai, sadarbībai starp valsts un privāto sektoru utt.

2.3.8 *Konstitucionālajā līgumā ietvertās saistības* pret pilsoņiem, to tiesībām, vistrūcīgākajiem reģioniem un apgabaliem rada iespēju mūsu atzinumam kopā ar Konstitūcijas teksta sadaļu par tūrisma sniegt visaptverošu atbildi Eiropas mērogā, kas vairāk atbilstu valstu, reģionālajām un vietējām situācijām.

2.4 *Tādu rīcības pasākumu integrācija, kas var sniegt ieguldījumu alternatīvai:* EESK iepriekšējie atzinumi, Komisijas un Eiropas Parlamenta iniciatīvas un šajā atzinumā apskatītā tādu organizāciju pieredze, kā Pasaules tūrisma organizācija un Starptautiskais sociālā tūrisma birojs.

2.5 *Pieredze kā noteicošais faktors:* šis atzinums sagatavots tā, lai to varētu praktiski un lietderīgi izmantot, īpaši reģionos, kuriem mēs gribam palīdzēt atjaunoties. Tādēļ tajā tiks iekļauts saraksts ar labākās pieredzes piemēriem šī veida iniciatīvas attīstībai.

3. Sociālekonomiski panīkušie reģioni.

3.1 Nav viegli precīzi noteikt, ko īsti nozīmē jēdziens “panīkušie reģioni”, kas ietverts šī atzinuma virsrakstā, un tas nav tikai atšķirīgo raksturojošo iezīmju, izcelsmes, panikuma iemeslu, ietekmes apjoma un ģeogrāfiskās izplatības dēļ, bet galvenokārt nopietno seku dēļ, kuras rodas vietējiem iedzīvotājiem un uzņēmumiem.

3.2 Iespējams, ka saimnieciskās attīstības vēsture atbilstoši dažādiem rādītājiem ir galvenais elements, kas jāpēta, lai raksturotu un noteiktu atšķirības. Tādējādi vajadzētu izprast, vai situācija izveidojusies nesen, ņemot vērā ārējās tehnoloģiskās, sociālās vai ekonomiskās pārmaiņas, jeb tā ir pastāvīga, un reģions nekad savā vēsturē nav sasniedzis ekonomikas attīstības līmeni, kas nepieciešams, lai nestu bagātību un labklājību iedzīvotājiem. Šī atšķirība neapšaubāmi ir ļoti svarīga, lai noteiktu vislabāko veidu, kā risināt panikuma problēmu un atrastu nodrošinātā alternatīvas. Uzņēmējdarbības pieredze, vietējo iedzī-

vojātāju apmācība un līdz ar to iespēja atrast citu vai jaunu nodarbošanās veidu vienā vai otrā gadījumā ļoti atšķiras.

3.3 Tur, kur reģionos vēl nav sasniegts labs ekonomikas attīstības līmenis, šādas situācijas iemesli var būt ļoti atšķirīgi: perifēra atrašanās vieta, ārkārtēji vides apstākļi, nepietiekama infrastruktūra, vietējo iedzīvotāju vidū nav izplatīta uzņēmējdarbība un visbeidzot — virkne faktoru, kas izraisījuši un turpina izraisīt vietējo iedzīvotāju migrāciju uz reģioniem, kuros ir vairāk ekonomikas attīstības iespēju gan savā valstī, gan ārzemēs. Īsi sakot, pieaugošā iedzīvotāju skaita samazināšanās un tai sekojošās sociālās novirzes plašos, galvenokārt lauksaimniecības reģionos Eiropā ir problēma, kas noteikti jārisina ar ES reģionālās attīstības politiku un instrumentu palīdzību. Tūrisms un tā radītā attīstība ir vairāku lietderīgu pasākumu mērķis šajā jomā.

3.4 Tur, kur reģionos savulaik bijusi spēcīga ekonomikas attīstība, kas pamatojusies uz vairākām nozarēm (piemēram, lauksaimniecību, kalnrūpniecību, tekstilrūpniecību, metālapstrādes vai ķīmisko rūpniecību), un dažādu iemeslu dēļ darbību nācies pārtraukt, galvenā problēma ir sociālā modeļa sadalīšanās ar visām no tā izrietošajām sekām attiecībā uz vietējiem iedzīvotājiem un vietējās ekonomikas struktūru. Šādos gadījumos atkarība no viena rūpniecības veida vai daudzveidīgas ekonomikas trūkums ir papildfaktori, kas var kavēt alternatīvu risinājumu meklēšanu ar ekonomisko panikumu saistītajam darbavietu skaita samazināšanās procesam.

3.5 Daudzi faktori var veicināt un veicina panikumu savulaik darbīgā, ienesīgā un konkurētspējīgā reģionā, kur bija gan darbavietas, gan bagātība. Tomēr globālā mērogā iespējams, ka šādu faktoru pamatā ir saimnieciskās darbības globalizācija un tehnoloģiskās pārmaiņas. Tirgi mainās strauji, reizēm pēkšņi, un stabilitāte, ko rūpniecība sniedza tautām, kas zināja, kā pareizi pielietot rūpnieciskos principus iepriekšējos gadsimtos, ir zudusi; to nomainījušas tehnoloģiskās un sociālās pārmaiņas, tirgu paplašināšanās, reālā laika informācija globālā mērogā, konkurētspēja pasaules mērogā, ražošanas un pakalpojumu pārvietošana. Darbaspēka izmaksas atspoguļotas kā noteicošās rūpniecības nozaru izvietojumam, bet saimnieciskās darbības konkurētspēju nosaka zinātniskās izpētes iespējas, attīstība un inovācijas, pakalpojumu kvalitāte un pieejamība, vadības apmācība un darba ņēmēju prasmes līdztekus tehnoloģijas pieejamībai. Saskaņā ar Lisabonas stratēģijas atzinumu deindustrializācijas procesa nobeigums Eiropā un alternatīvu iespēju atrašana jaunu darbavietu radīšanai, iespējams, ir lielākais izaicinājums Eiropai.

3.6 Panikuma ietekme kādā reģionā ir ļoti plaša: darbavietu zudums, vispārējā grimšana nabadzībā, demogrāfiskās izmaiņas, iedzīvotāju skaita samazināšanās un rūpniecības tīkla izzušana. Tomēr ir svarīgi atzīmēt, ka šo ietekmi paaudzes izjūt ļoti dažādi. Tie, kurus tieši ietekmē ekonomiskā lejupslīde, sociālās aizsardzības shēmu ietvaros bieži vien atrod citu darbu, kas nepatīk, bet ir vajadzīgs, jo nepieciešamie ienākumi tiek saņemti no sociālajiem pabalstiem. Tas ir gadījumos, kad tiek slēgti lieli rūpniecības un izejvielu ieguves uzņēmumi, un darbspējīgi jauni un vidējās paaudzes cilvēki spiesti dzīvot bezdarbībā, pārtiekot no sociālajiem pabalstiem. Lai gan tā ir nevēlama situācija, nākamās paaudzes problēmas ir vēl jo satraucošākas, jo šiem cilvēkiem nav ne darba, ne pabalstu. Šādos gadījumos uzņēmējdarbība, darbības dažādošana un apmācība ir vairāk nekā alternatīva — tā ir pilnīga nepieciešamība.

3.7 Kopumā jāteic, ka gan tiem panīkušajiem reģioniem, kas nav sasnieguši ekonomiskos attīstību, gan tiem, kas to zaudējuši, tūrisms var sniegt stabilu alternatīvu, virzot reģionu ekonomisko attīstību uz spēcīgu, stabilu nozari ar labām pašreizējām un nākotnes perspektīvām, kā rezultātā tiks radītas darbavietas un būs iespējams saglabāt saimniecisko, sociālo un vides līdzsvaru. Ir skaidrs, ka kultūras un saimnieciskās pārmaiņas, ko acīmredzami šis process ietvers, nebūs vieglas un ne visos gadījumos izrādīsies veiksmīgas, bet panīkušajiem reģioniem ir maz alternatīvu, un varbūt šīs alternatīvas izvirzītu prasības, ko būtu vēl grūtāk apmierināt.

3.8 Nedrīkst aizmirst to, ka reizēm lielpilsētās vai to tuvumā, un pat lielpilsētās ar plaukstošu ekonomiku var parādīties sociāli atstumti un panīkuši rajoni, kuros vērojama neliela apjoma saimnieciskā darbība vai tās vispār nav. Kā piemērus varētu minēt EXPO izstādes Seviljā un Lisabonā, Olimpiskās spēles Barselonā; kā nesenāku piemēru varētu minēt to, ka Atēnās arī iespējama atjaunotne. Parādījies jauns impulss, un ir radušies apstākļi, kas veicina šādu reģionu iekļaušanu jaunos tūrisma maršrutos.

4. Mērķi un darbības metodes.

4.1 Analizējot situāciju, iemeslus un galvenās panīkušo reģionu iezīmes, būtu lietderīgi noteikt mērķus un metodes, kas atvieglos mūsu pētījumu par tūrisma ieguldījumu panīkušo reģionu sociālekonomiskajā atlabšanā, ka norādīts atzinuma virsrakstā.

4.1.1 Vispirmām kārtām jānorāda tas, ka visas ekonomikas attīstības galvenais mērķis var būt vērsti vienīgi uz to, lai nodrošinātu reģiona iedzīvotājus ar piemērotiem nosacījumiem

personīgajai un sociālajai attīstībai, un viņi nebūtu spiesti emigrēt vai pārcelties. Jā saglabā sociālā vide, kas attiecīgajā reģionā veidojusies paaudžu gaitā. Tādēļ tūrisma iniciatīvām, kas tiek piedāvātas kā alternatīvas, efektīvi jānodrošina ne vien nepieciešamā infrastruktūra, bet arī stabila nodarbinātība cilvēkiem, kuri strādā visdažādākajās tūrisma nozares jomās. Ir ārkārtīgi svarīgi izstrādāt tādas tūrisma piedāvājumus, kas būtu noturīgi un stabili ilgtermiņā kā alternatīva sociālekonomiskā panikuma izraisītajam bezdarbam, ja par galveno mērķi tiek izvirzīta sociālo sakņu saglabāšana.

4.2 Saimnieciskās darbības dažādošana arī ir viens no mērķiem panīkušo reģionu visaptverošai saimnieciskajai attīstībai. Ja tehnoloģiskās vai tirgus izmaiņas reģionos, kur saimniecisko darbību raksturo atkarība no vienas rūpniecības nozares, būtu viens no panikuma iemesliem, ir skaidrs: lai izvairītos no šīs situācijas atkātošanās, jārada papildus saimnieciskās darbības veidi, kas nākotnē spētu atbalstīt reģiona ekonomiku. Tūrisma piemīt starpnozarū iezīmes, un tajā iesaistīti daudzi cilvēki, visdažādākā apjoma uzņēmumi, ģimenes un starptautiskie uzņēmumi, uzņēmumi ar tālejošiem sociālajiem un komerciālajiem mērķiem, kas efektīvi dažādo reģiona nozares.

4.3 Noturīgs saimnieciskais, sociālais un it īpaši vides līdzsvars ir vēl viens no mērķiem, lai attīstītu panīkušos reģionus. Bieži vien rūpniecības vai kalnrūpniecības panikuma rezultātā tiek nodarīti nopietni zaudējumi reģiona videi: pamestas un tukšas ēkas, piesārņoti rūpnieciskie atkritumi, dabas postījumi un piesārņota augsne bieži vien ir apsīkušas rūpnieciskās darbības rezultāti; ir skaidrs, ka tie nav labākie nosacījumi tūrisma attīstībai, kur parasti nepieciešami vispievilcīgākie dabas apstākļi.

4.3.1 Būtībā atbildība par sākotnējās vides atjaunošanu vai vismaz pēc iespējas lielāku tās atveseļošanu gulstas uz uzņēmumiem, kas savu rūpniecisko darbību attīstījuši šajā apvidū. Ir skaidrs, ka nav vienkārši piemērot šo principu, jo to rada pati rūpnieciskās lejupslīdes situācija; valsts iestāžu pārziņā ir nodrošināt līdzekļus un garantēt, lai apkārtne tiek uzturēta pienācīgā kārtībā. Tas ir īpaši svarīgi situācijā, kad uzņēmumi, kas tiek pārcelti citur, saņēmuši valsts līdzekļus darbības uzsākšanai. Sociālajai atbildībai par uzņēmuma darbību vajadzētu pamudināt uzņēmējus segt rūpnieciskās darbības papildizmaksas.

4.4 Minēto sarežģīto mērķu veiksmīgai sasniegšanai jāizmanto vairākas metodes. Sociālajam dialogam vajadzētu būt pirmajam solim — tas ir galvenais alternatīvu risinājumu izstrādē. Sociālais dialogs starp sociālās un ekonomiskās jomas dalībniekiem, starp uzņēmējiem un strādājošajiem, izmantojot

apvienību un darba devēju asociācijas, ir šo projektu un iniciatīvu veiksmīga iznākuma pamatā. Pilsoniskā sabiedrība ar tās dažādajām sabiedriskajām, patērētāju un administratīvajām apvienībām var piedalīties un tai jāpiedalās šajā procesā.

4.4.1 Tomēr jo īpaši valsts pārvaldes iestādēm jāiesaistās un aktīvi jāpiedalās alternatīvu risinājumu veicināšanā panīkušajos reģionos; tas varētu būt gan tūrisms, gan citas rūpniecības vai pakalpojumu nozares. Sadarbībai starp dažādu līmeņu valsts pārvaldes un publiskajām iestādēm jānodrošina tas, lai iniciatīvas izrādītos veiksmīgas, un nepieciešamības gadījumā jāatbalsta projektu ekonomiskā dzīvotspēja. ES struktūrfondi ir ļoti ietekmīgs līdzeklis šādas darbības koordinēšanai Eiropas, valstu, reģionālajā un vietējā līmenī, lai pētītu un ieviestu reģionālās attīstības projektus un iniciatīvas par panīkušo reģionu atdzīvīšanu.

4.5 Iedzīvotāju apmācība panīkušajos reģionos ir viena no atjaunošanas procesa pamatsastāvdaļām. Ilgstošajiem bezdarbniekiem jānodrošina profesionālā pārkvalificēšanās, lai viņi varētu atrast alternatīvu nodarbošanās veidu, kas parasti ir ļoti atšķirīgs no iepriekšējā darbā iegūtajām prasmēm un iemaņām. Prakse rāda, ka atjaunošanās process ir ļoti liels izaicinājums, un vienīgi ar intensīvas un pastāvīgas apmācības palīdzību rūpniecības jomā strādājošie var pārkvalificēties darbam pakalpojumu nozarē. To pašu var sacīt par nākamo paaudzi, kas nav tieši cietusi no darbavietu skaita samazināšanas, bet kurai nav iespēju nākotnē atrast darbu reģiona tradicionālajās rūpniecības nozarēs. Vienīgi apmācība var sniegt iespēju, lai pārvarētu nepietiekamo nodarbinātību.

4.6 Pašreizējais Eiropas paplašināšanās process var radīt gan priekšrocības, gan trūkumus; no vienas puses, ir vairāk reģionu, kas jāattīsta no jauna, ņemot vērā grūti pārvaramo pagātnes mantojumu, saistītu ar rūpniecisko ražošanu, kalnrūpniecību vai lauksaimniecību. No otras puses, ir pilnīgi skaidrs, ka ievērojami pieaudzis pieprasījums pēc mobilitātes atpūtā un tūrismā, tādējādi nostiprinot tūrisma nozari. Atbilstoši Eiropas tūrisma modeļa nosacījumiem pasākumi ilgtspējīga tūrisma veicināšanai Eiropā var būt vērtīgs līdzeklis dažu panīkušo reģionu ekonomikas attīstībā.

5. Labas prakses piemēri, izmantojot tūrisma panīkušo reģionu sociāli ekonomiskajā atjaunotnē.

5.1 Viens no šī atzinuma galvenajiem mērķiem ir satuvināt, apvienot un pētīt dažādus labas prakses piemērus, kad tūrisms izrādījies veiksmīga alternatīva panīkušajos reģionos.

5.1.1 Tādēļ jāsatuvina citas lietderīgas iniciatīvas, ieguvumu pētījumi un analīze, lai tos būtu iespējams izmantot kā piemēru līdz ar plašo pieredzi, kas iegūta Kordovā notikušajā sanāksmē, ko organizēja EESK un apgabala pašvaldību iestādes.

5.2 Astūrijas (Spānija) pieredze: šī veiksmīgā pieredze ir piemērs tam, ka veselā reģionā, ko raksturoja kalnrūpniecība un rūpniecība, iestājās panīkums un darbavietu skaita samazināšanās šajās nozarēs, un tika izdarīta izvēle intensīvi attīstīt tūrisma. Līdz ar to minētajā reģionā attīstās tūrisma piedāvājumu veidi, kas cieši saistīti ar Astūriju un tās dabu:

- tūrisms un daba: Astūrijas dabas paradīze
- tūrisms un kultūra: Astūrijas kultūras vērtības
- tūrisms un gastronomija: izgaršojot Astūrijas gastronomiskos piedāvājumus
- tūrisms un lielpilsēta: Astūrijas lielās pilsētas
- tūrisms un kvalitāte: Astūrijas villas
- (Astūrijas restorāni)
- (Astūrijas lauku ciematu augstie standarti)
- (Astūrijas izcilie sasniegumi tūrisma jomā)

5.2.1 Šī jaunā vietējās attīstības stratēģija izrādījies ļoti veiksmīga — pēdējos gados nodarbinātības līmenis šajā reģionā ir paaugstinājies par 8 %. Ir skaidrs, ka šajā gadījumā vides ilgtspējība radījusi kvalitatīvu tūrisma pakalpojumu iespējas saskaņā ar dabu, un gan ekonomiskajā, gan sociālajā jomā iesaistītie, kā arī valsts iestādes izvēlējušās aktīvi atbalstīt šādas stratēģiskās pārmaiņas un jauno reģionālo modeli.

5.3 Zabžes (Polija) pieredze. Visā Silēzijas reģionā ekonomikas un tirgus pārmaiņu rezultātā nācies slēgt daudzus uzņēmumus, zaudējot desmitiem tūkstošu darbavietu un radot izpostītu ainavu, kurā redzamas pamestas ražotnes. Vairākkārt mēģināts veicināt tūrisma, bet reģions turpina izjust negatīvās sekas, jo tradicionāli tas tiek uzskatīts par rūpniecības reģionu ar vientuļīgu ainavu un degradētu vidi. Lai gan tūristiem tas neliekas pievilcīgi, šai situācijai varētu būt pozitīva nozīme reģiona sociālajā un saimnieciskajā dzīvē, ja reģiona rūpniecisko mantojumu izmantotu tūrismam, kā iestādes to arī plāno darīt. Bijušajiem rūpniecības rajoniem jāatrod jauns pielietojums, kas galvenokārt virzīts uz tūrisma un nav saistīts ar sezonālāti. Tādējādi tiks saglabāts rūpnieciskais mantojums, attiecīgo reģionu vienreizējais raksturs un lielās pilsētas.

5.3.1 Minētā projekta realizācijai tomēr ir ļoti daudz šķēršļu. Ar sliktu tehnisko stāvokli un vispārējo rūpniecības sabrukumu saistītās problēmas šajos reģionos padziļina arī dažādi jautājumi attiecībā uz īpašumu, līdzekļu un prasmīgu vadītāju trūkums, neattīstītā tūrisma infrastruktūra un citi faktori; tas nozīmē, ka ierobežots rūpnieciskā mantojuma rajonu skaits atbilst noteiktām prasībām, lai varētu pārvērsties par veiksmīgiem tūristu piesaistes objektiem. Eiropas struktūrfondi, kā ERAF (Eiropas Reģionālais attīstības fonds) un ESF (Eiropas Sociālais fonds) ir ārkārtīgi svarīga nozīme, lai pārvarētu šķēršļus, kas saistīti ar finansēšanu un vietējo iedzīvotāju apmācību.

5.3.2 Izstrādāts reģionālais plāns, lai pamestās ražotnes varētu izmantot tūrisma mērķiem: "Rūpnieciskā mantojuma ķēde" ietver apmēram 30 ražotnes, kas izvēlētas pēc dažādiem kritērijiem, kā piemēram, to sasniedzamība, iespējas piesaistīt tūristu interesi un tūristu plūsmas, kā arī apmeklētāju drošība.

5.3.3 Zabže ir vidēja lieluma pilsēta Polijas dienvidos, un īpaši attiecībā uz vietējo varu jāteic, ka tā iemācījusies novērtēt rūpnieciskā tūrisma nozīmīgumu; kopš 2003. gada Zabže kļuvusi par atzītu rūpnieciskā tūrisma paraugu, saņemot vairākus ar tūrisma saistītus apbalvojumus. Zabžē apgūts ne vien tas, kā ieviest alternatīvu nozari, kad iestājies panīkums kalnrūpniecības nozarē, bet pilsēta nokļuvusi diskusiju centrā un rada pamudinājumu izstrādāt jaunus rūpnieciskā tūrisma projektus Polijā un visā Eiropā; 2004. gada septembrī un 2005. gada maijā Zabžē notika starptautiskas konferences, lai pēti "Rūpnieciskā mantojuma vērtības tūrisma un atpūtas mērķiem". Konferenču laikā vainagojās ar rezolūciju pieņemšanu, kas piedāvā vērtīgu ieskatu rūpnieciskā mantojuma izmantošanas iespējās tūrisma un atpūtas mērķiem. Jāatzīmē Pasaules tirdzniecības organizācijas vēlme iesaistīties rūpnieciskā mantojuma rajonu tīkla izveidē, kura ietvaros notiek sadarbība reklāmas jomā, lai popularizētu tūrisma piedāvājumus.

5.3.4 Kopumā Zabžes gūtā pieredze piedāvā plašas zināšanas un pieredzi, ko neapšaubāmi var izmantot līdzīgos gadījumos tur, kur ir vēlme piemēroties tūrisma nozares vajadzībām. EESK pilnībā atzīst, atbalsta un jebkurā iespējamā gadījumā veicinās tūrisma nozares vērtības.

5.4 Uelvas (Spānija) *Rio Tinto* kalnrūpniecības muzeja pieredze. *Rio Tinto* raktuve bija vērtīgs dārgmetālu ieguves avots jau kopš romiešu laikiem. 1982. gadā tā tika slēgta, un šajā reģionā iestājās nelabvēlīgi ekonomiskie apstākļi. Mūsdienās *Rio Tinto* kalnrūpniecības muzejs aizsargā saimnieciskās darbības kāpumu un kritumu atstāto mantojumu. Tas ir *Rio Tinto* tematiskā parka informācijas centrs; šajā parkā atrodas bijušā kalnrūpniecības reģiona ciemati un vērojama raksturīga ainava. *Parque Minero* platība ir 900 ha, un apmeklētāji var izbraukt ar vilcienu pa veco dzelzceļu, ko izmantoja rūdas transportēšanai uz Uelvu, iespējams apmeklēt vecās raktuves, romiešu kapsētu un kalnrūpniecības rajonu, kuru savulaik izveidoja angļu uzņēmums, kam 19. gadsimta beigās piederēja raktuve. Kopumā jāteic, ka pamestais reģions pārvērsts par atpūtas, attīstības vēstures un kultūras atjaunotnes vietu. Šajā gadījumā pilnībā uz tūristu piesaisti balstītā "pieredze" dod iespēju uzņēmējiem gūt peļņu reģionos, kuru vienīgā alternatīva būtu pamestība.

5.5 *Peñarroya-Plueblonuevo* (Spānija) kalnrūpniecības un rūpniecības reģionam ir vērtīgs rūpniecības attīstības mantojums, un tajā atrodas 20. gadsimta ražošanas centra atlikušās ēkas; reģionā vērojama augšupeja, piedāvājot dažādus atpūtas pasākumus gan vietējiem iedzīvotājiem, gan viesiem. Jāpiezīmē,

ka vairāki *Valle del Alto Guadiato* ciemati Kordovas provincē apvienojuši centienus kopīga projekta realizācijai, lai veicinātu apmeklētāju piesaisti, piemēram, ģeoloģijas muzejam *Minero de Peñarroya- Plueblonuevo*. Minētās iniciatīvas ietvaros tiek meklētas tūrisma nozares iespējas, kas palīdzētu ekonomikas atjaunošanā ciematos, ko negatīvi ietekmē bezdarbs pēc raktuves slēgšanas. Rezultātā radusies visaptveroša un koordinēta iniciatīva, kas ietver tūristus interesējošus pasākumus saistībā ar rūpniecību un ģeoloģiju, gastronomiju, sportu un kultūru, iesaistot vairāku vietējo ciematu iedzīvotājus, kā, piemēram, no *Fuenteovejuna*, *B'elmez*, un citiem ciematiem.

5.6 "Sistema del Museo de la Ciencia y de la Técnica de Catalunya" (Spānija) ir tīkls, kas ietver apmēram 20 ar Katalonijas reģiona rūpniecības atstāto mantojumu saistītos objektos, tai skaitā tādus, kur bijusi attīstīta tekstilrūpniecība, papīra ražošana, ādas apstrāde, transports utt. Pagājušajos gadsimtos Katalonijas rūpniecībai neapšaubāmi bija ne vien ļoti liela saimnieciskā nozīme, bet tā ietekmēja arī kultūru, arhitektūru un sociālo jomu, veidojot daļu no Katalonijas reģiona individuālā tēla. Šis tīkls paredzēts tūrisma veicināšanai visos 20 objektos, un tam vajadzētu darboties arī kā kultūras mantojuma tūristu piesaistes tīklam. Šis darbības modelis ir lieliski piemērots citiem, līdzīgiem projektiem.

5.7. Starptautiskais sociālā tūrisma birojs (BITS) piedalījies vēl vienā interesantā iniciatīvā, pārveidojot panīkušo ogļu ieguves reģionu *La Roche-en-Ardenne* (Beļģija) par atpūtas centru sociālā tūrisma mērķiem, radot ievērojamu skaitu darbavietu minētajā reģionā.

5.8. Visā Eiropa ir dažādas tūrisma iniciatīvas, ar kuru palīdzību vismaz daļēji tiek meklēti alternatīvi risinājumi attiecībā uz ekonomisko lejupslīdi. Tradicionālais zvejnieku piedāvājums tūristiem doties jūrā, lai izbaudītu zvejnieku darba dienu laivā, ir labs piemērs. Šādā veidā veidojas profesionālie un kultūras kontakti, kas ļoti saista tūristus un palielina ienākumus panīkušā nozarē.

5.9 EESK atbalsta "Eiropas arodbiedrību federācijas pārtikas, lauksaimniecības un tūrisma sektoros" (EFFAT) un "Viesnīcu, restorānu un līdzīgu iestāžu nacionālo asociāciju konfederācija Eiropas Savienībā" (HOTREC) kopīgo deklarāciju par "Principiem un vadlīnijām uzturot un attīstot darba vietas tūrisma nozarē lauku rajonos".

6. Secinājumi.

6.1 Daudzajās izpētes grupas sanāksmēs, kas tika vēltas šī atzinuma sagatavošanai, un veiksmīgajā izskatīšanas sanāksmē, kas notika Kordovā, bija iespējams ne vien noformulēt iepriekš izklāstīto viedokli, bet arī izstrādāt vērtīgus secinājumus un ieteikumus.

6.2. Dažādos Komisijas un EESK dokumentos un daudzos pētījumos atzīts, ka tūrisms ir ļoti nozīmīgs saimnieciskās darbības veids ne vien no ekonomiskā viedokļa, bet tam ir arī ļoti liela nozīme ar sociālo un vides jomu saistītajos jautājumos. Īpaši svarīgi atzīmēt to, ka tūrisma nozare ir spēcīga un stabila, ar labām nākotnes izredzēm, kas rada augstas kvalitātes darbvietas, ja nozares attīstība notiek atbilstoši īslaicīgiem, vidēja laika posma un ilgstošiem noturības kritērijiem.

6.3. Dažādu Eiropas valstu reģionu sociālekonomiskajam panīkumam ir atšķirīgi iemesli un raksturīgās iezīmes, bet visos šajos reģionos nodarbinātības līmeņa pazemināšanās un ekonomisko alternatīvu trūkums ir visredzamākās un nospiedošākās sekas vietējiem iedzīvotājiem, kuri bieži vien spiesti migrēt, lai meklētu dažādas alternatīvas darba iespējas salīdzinājumā ar tradicionālajiem nodarbošanās veidiem attiecīgajā reģionā. Iedzīvotāju skaita samazināšanās lielos lauksaimniecības vai kalnrūpniecības reģionos ir ekonomikas strukturālo pārmaiņu nevēlamais rezultāts.

6.4. Vietējās sabiedrības sociālo sakņu saglabāšana ir visu to politiku galvenais mērķis, kas izstrādātas, lai panāktu reģionālo līdzsvaru un tādējādi nodrošinātu dzīvotspējīgas alternatīvas attiecīgajiem panīkušajiem reģioniem. Eiropas struktūrfondi ir svarīgs līdzeklis sociālo sakņu saglabāšanas politikā. Darbvietu saglabāšanai vai radīšanai jābūt galvenajai prioritātei šādas sociālās integrācijas politikā.

6.5. Daudzos panīkušajos reģionos tūrisms var būt labs alternatīvs veids saimnieciskajai darbībai; tam ir liels sociālās, ekonomiskās un nodarbinātības līmeņa attīstības potenciāls. Plaša pieredze visos līmeņos to pierāda un apstiprina.

6.6. Panīkušajos reģionos, kur tiek meklētas tūrisma alternatīvas, tomēr vēl aizvien ir ievērojamas ilgtermiņa problēmas un šķēršļi, kas jāpārvar. Īpaši jāatzīmē tas, ka minētie reģioni "dabiski" nepārveidojas par tūrisma reģioniem — drīzāk pretēji, jo reizēm tajos nav tūristu piesaistes vietu un apkārtnē ir izpostīta, tādējādi reģioniem ir ļoti grūti atgūties vai radīt vidi, kur tūrisms var uzplaukt. Tādēļ ir svarīgi izstrādāt tādas tūrisma produktus un pakalpojumus, kas spēj radīt pieprasījumu.

6.7. Papildus šādai neiepriecinošai situācijai ir daudz dažādu šķēršļu, ar ko jāstāpjas panīkušajos reģionos, ja tūrisms tiek izvēlēts kā alternatīva:

- finanšu jomā — trūkst līdzekļu tūrisma produktu un tūrisma infrastruktūras izstrādei,
- kultūras jomā — parasti vietējiem iedzīvotājiem nav nepieciešamo iemaņu, lai strādātu tūrisma pakalpojumu nozarē,

- attiecībā uz pieejamību un mobilitāti jāteic, ka jānodrošina potenciālo tūristu droša nokļūšana izveidotajās vai reklamētajās tūristu piesaistes vietās,

- cilvēkiem un viņiem piederošajām lietām jābūt drošībā,

- trūkst tūrisma objektu reklāmas, vai arī tā netiek koordinēta,

- trūkst īpaša tehniskā atbalsta to faktoru noteikšanai, kas spētu padarīt jaunus uzņēmumus dzīvotspējīgus.

6.8. Bet tieši šādi tūrisma alternatīvas iespējai un pārejas periodam raksturīgajām grūtībām vajadzētu motivēt sabiedriskās iestādes, sociālās jomas darbiniekus un pilsoņus atbildēt izaicinājumam un pārvērst minēto iespēju realitātē. Uzdevuma veiksmīgas atrisināšanas nolūkā jāapvieno Eiropas reģionālā politika un citas politikas par tūrisma, kultūras, nodarbinātības, transporta un infrastruktūras jautājumiem. Nebūtu lietderīgi neievērot panīkušo reģionu problēmu vai atteikties no riskiem un grūtībām tūrisma alternatīvas ieviešanā. Nav daudz iespēju un ir sarežģīti tūrisma vietā atrast citu alternatīvu panīkušajiem reģioniem.

6.9. Lai tūrisma alternatīva panīkušajos reģionos izrādītos dzīvotspējīga, jāievēro vairāki nosacījumi:

- tai jāreklamē reģiona kultūras, kultūras mantojuma un dabas vērtības. Arī panīkušajos reģionos vietējās sabiedrības pārziņā bieži vien ir nenovērtējamas kultūras bagātības.

- tai jāatbilst globālajiem nosacījumiem, izmantojot integrētus attīstības plānus, lai radītu tūrisma nozarei nepieciešamo produktu un pakalpojumu daudzveidību,

- tai jāreklamē tūrisma produkti, kas piedāvā naktsmītnes iespējas dažādu tūrisma objektu tuvumā. Naktsmītnes ir viens no ieguldījumu veidiem, kas nodrošina tūrisma nozares stabilitāti un rada jaunus vietējos uzņēmumus. Viesnīcu un cita veida īslaicīgas apmešanās iespēju piedāvājums ir vēlams par tūristu izmitināšanu dzīvokļos, līdz ar to garantējot ilgtermiņa stabilitāti,

- tai jāattīstās atbilstoši ekonomikas, sociālajiem un vides ilgtspējības kritērijiem tā, lai darbības rezultātā rastos daudzi jauni uzņēmumi, un līdz ar to arī darbvietas vai parādītos pašnodarbinātības iespējas,

- tai jārada konkurētspējīga un daudzveidīga uzņēmējdarbības vide, lai mainīgie tirgus nosacījumi, ekonomiskās darbības globalizācija un uzņēmumu pārvietošana nākotnē neietekmētu reģionu,

- ar arodniecību starpniecību jāveicina kvalitāte visos iespējamajos veidos: klientu apkalpošanā, darba apstākļu nodrošināšanā un vides prasību ieviešanā,

- jāveido saikne ar citiem līdzīgiem tūrisma maršrutiem, lai radītu tīklu visu produktu, zīmolu un maršrutu reklāmas veicināšanai,
- jāpiedāvā jauninājumi produktu un pakalpojumu jomā. Plaša un visaptveroša informātikas un sakaru tehnoloģiju piesaiste neapšaubāmi būs svarīgs konkurētspējas nosacījums. Interneta izmantošana lielos, vidējos un it īpaši mazos tūrisma uzņēmumos ir ļoti būtisks līdzeklis, lai šādi uzņēmumi reklamētu savus produktus un ieņemtu attiecīgu vietu tirgū, tai jānodrošina patērētāja tiesības, jo tūrisms saskaras ar daudzām nozarēm, un iesaistītie uzņēmumi parasti ir nelieli.

6.10 Katrā reģionā izvēlēto tūrisma produktu piedāvājums neapšaubāmi mainīsies atkarībā no vairākiem faktoriem, un ir grūti noteikt, kas katrā gadījumā izrādās vislabākais, bet kā piemēru vērts minēt dažus nodarbinātības veidus, kuri tieši vai netieši saistīti ar tūrisma un var radīt alternatīvu tūrisma reģionu: lauksaimniecības un lauku tūrisms, ko papildina amatniecības nozares, vietējo pārtikas produktu ražošana un pārdošana, rūpnieciskais tūrisms (iepriekš minēti daži labas prakses piemēri), veselības aprūpes un kultūras tūrisms. Iestāžu atbalsts lauku tūrismam ir ļoti nozīmīgs, lai ilgtermiņā nodrošinātu tā stabilitāti.

6.11 Uzņēmējdarbības veidi, lai izstrādātu tūrisma produktus un pasākumus panīkušajos reģionos, neatšķiras no citiem šajā nozarē, bet jāatzīmē šādi darbības veidi:

- pašnodarbinātība, kas izrādījusies efektīva cīņā ar rūpniecības krīzēm un kura situācijā, kad tiek radīti jauni nodarbinātības veidi, var nodrošināt uzņēmējdarbības jautājumu risinājumus uzņēmējdarbībā visvairāk ieinteresētajiem jauniešiem. Lauku tūrismā pašnodarbinātība un ģimenes uzņēmumi sastopami biežāk nekā citās nozarēs,
- kooperatīvi (darba ņēmēju grupas, ražotāji, patērētāji, konsultatīvie dienesti utt.) kas atbildīgi par naktsmītnēm (mazas viesnīcas, kempingi, dzīvokļi), dažādiem tūrisma pakalpojumiem vai ceļojumu organizēšanu. Iespēja strādāt sadarbības tīkla ietvaros ir būtisks papildieģuvums, ko izmantojušas vairākas valstis, piemēram, Itālija — *Legacoop*, lai reklamētu daudzus kooperatīvus, kuri darbojas tūrisma nozarē.
- darba koplīgumos jāņem vērā mikrouzņēmumu īpašais stāvoklis, lai nodrošinātu darba kvalitāti un apmierinātu minēto uzņēmumu dažādās, mainīgās un sarežģītās prasības.
- organizācijas, kas vada sociālo tūrisma daudzās valstīs, var ļoti efektīvi sadarboties, lai padarītu tūrisma par alternatīvu

attīstības iespēju panīkušajiem reģioniem. Gadā apkalpoto tūristu skaits var būt kā pamudinājums jaunu tūrisma programmu un produktu izstrādei panīkušajos reģionos. Piemēram, *BITS* (Starptautiskā sociālā tūrisma birojs) pieredze *Liguerre de Cinca* kūrortā Spānijā, kas reģionā rada lielu ekonomisko uzplaukumu, ir ļoti vērtīga. Bez tam vairāki Portugāles kūrorti *INATEL* vadībā nodrošina ievērojamu saimniecisko darbību visam reģionam.

6.12 Lai nodrošinātu to tūrisma uzņēmumu dzīvotspēju, kas izveidoti kā alternatīva panīkušajos reģionos, ir ļoti svarīga tādu daudzveidīgu papildpasākumu izstrāde, kurus iespējams apvienot vienam mērķim; tādējādi veidotos īsta "tūrisma alianse", kurā katram uzņēmumam jābūt daļai no kopējā tūrisma produkta. Līdz ar to jākoordinē gastronomijas, kultūras, dabas, viesnīcu alianse — visi tie saimnieciskās darbības veidi, kas vērsti uz tūristu piesaisti neatkarīgi no tā, vai tie sastopami valsts vai privātajos uzņēmumos. Šāda alianse, ko reizēm, bet ne vienmēr izmanto tradicionālajā tūrismā, ir nenovērtējama gadījumos, kad panīkušajos reģionos sākusies jauna attīstība, jo situācija uzņēmējdarbībā šajos reģionos ir ārkārtīgi sarežģīta un nedroša. Viens no veidiem, kā uzsākt šādas alianse darbību, ir ideja par "tūristu ķēdi", kas aptvertu virkni uzņēmumu. Visos gadījumos visiem ekonomikas un sociālajā jomā iesaistītajiem jāveicina uzņēmumu savstarpējā sadarbība.

7. Nobeiguma piezīmes.

7.1 Eiropas panīkušo reģionu sociāli ekonomiskā atlabšana ir svarīgs un sarežģīts jautājums visu līmeņu sabiedriskajām iestādēm, kā arī sociālajā un ekonomiskajā jomā iesaistītajiem un pilsoņiem, bet šo jautājumu nedrīkst ignorēt, ja gribam izvairīties no atsevišķu reģionu pārvēršanās neapdzīvotos apgabalos iedzīvotāju skaita samazināšanās dēļ, kā arī no vietējo iedzīvotāju grimšanas nabadzībā vai migrācijas. Tūrisms kā alternatīva ir tikai viena no iespējām, bet tā pievienotā vērtība, darbavietu izveides iespējas un nākotnes perspektīvas padara to par ieteicamāko izvēli.

7.2 Eiropas politikas un iestāžu sagatavotie dokumenti tiešām uzsvēr: Eiropas Komisija, Parlaments un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja veicina un atbalsta iepriekš minēto alternatīvu, bet struktūrfondu sniegtais finansiālais atbalsts iniciatīvām tūrisma jomā joprojām nav pietiekams un kļūst aizvien grūtāk to izmantot kā ekonomiskās atjaunotnes līdzekli. Komisijai tiek piedāvāts izstrādāt eksperimentālu projektu, kas pamatojas uz veiksmīgu pieredzi, lai izpētītu struktūrfondu labākas izmantošanas iespējas, tādējādi veicinot tūrisma sociālekonomiski panīkušajos reģionos.

7.3 Citas organizācijas kā, piemēram, Pasaules tūrisma organizācija (PTO) un Starptautiskais Sociālā tūrisma birojs (BITS) izstrādā stratēģiski ļoti nozīmīgas iniciatīvas tā, lai tās nostiprinātu un veicinātu reklāmas un sakaru tīklus, kas ir ārkārtīgi nozīmīgi tūrisma projektu dzīvotspējai panīkušajos reģionos.

7.4 Dalībvalstīs jāpaātrina iniciatīvu koordinēšana dažādos pārvaldes līmeņos: valstu, reģionālajā un vietējā līmenī. Tūrisma novērošanas centri, kur analizē nozares iespējas un piedāvā dažādas integrētās tūrisma attīstības stratēģijas un politikas, ir efektīvs līdzeklis analīzei un darbībai.

7.5 EESK, izmantojot vairākus atzinumus par tūrisma tēmu, veicina Eiropas politikas, kas vērstas uz tādu Eiropas tūrisma modeļa izveidi, kurš nepamatojas uz noteikumiem, bet gan uz ilgtspējības vērtībām, vides aizsardzību, pakalpojumu, produktu

un nodarbinātības kvalitātes, klientu drošības, valsts un privātā sektora sadarbības, vispārējas pieejamības, vietējā kultūras mantojuma reklāmas, kultūras un citu vērtību principiem, lai nodrošinātu to, ka tūrisma nozare Eiropā un visās valstīs ievēro un pamatojas uz īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa ilgtspējības principu. Šis atzinums ir papildinājums minētajam stratēģiskajam un politiskajam darbam, un tajā ir novērtēts tūrisma pozitīvais ieguldījums panīkušo reģionu sociāli ekonomiskajā atlabšanā kā Eiropas tūrisma modeļa pamatelements.

8. Eiropas Ekonomikas un sociālā komiteja Eiropas tūrisma forumā, kas notiks 2005. gada oktobrī Maltā, nāks klajā ar šo atzinumu un izplatīs to ar nosaukumu "Kordovas deklarācija par tūrisma ieguldījumu panīkušo reģionu sociāli ekonomiskajā atlabšanā", kas arī būs EESK ieguldījums.

Briselē, 2005. gada 28. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par labojumiem Direktīvā 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru"

KOM(2005) 214 galīgā red. — 2005/0100 (COD)

(2006/C 24/02)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2005. gada 8. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par labojumiem Direktīvā 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un pakalpojumu specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2005. gada 27. jūlijā, atsaucoties uz vienīgā ziņotāja **PETRINGA** kga iesniegto projektu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. septembrī, ar 161 balsi par un 3 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 2004. gada 31. marta Direktīva Nr. 2004/18/EK reglamentē un garantē būvdarbu, piegādes un pakalpojumu valsts līgumu piešķiršanas procedūru koordināciju. Šī direktīva apvieno iepriekšējās direktīvas šajā jomā, veicot grozījumus to saturā un izveidojot vienkāršotu juridisko ietvaru.

1.2 Lai noteiktu tās darbības jomu, direktīva nosaka robežvērtības, zem kurām regulējums nav jāpiemēro, kā arī īpašu procedūru šo robežvērtību regulārai pārskatīšanai.

1.3 Direktīvā paredzētās robežvērtības ir noteiktas *euro*, savukārt robežvērtības, kas attiecas uz Eiropas Savienības starptautiskajām saistībām PTO nolīgumā par valsts līgumiem, ir izteiktas speciālajās aizņēmuma tiesībās (SAT). Direktīvas 78. pantā paredzēts mehānisms, kas ļauj Komisijai pārbaudīt un pārskatīt robežvērtības, ja tas kļūst vajadzīgs sakarā ar izmaiņām SAT un *euro* maiņas kursā. Šādā iespējamā pārskatīšanā robežvērtību līmenim pamatā jāpaliek identiskam.

1.4 Komisija vēlējas saglabāt nemainīgu robežvērtību EUR 249 000 subsidēto pakalpojumu valsts līgumiem, ko līgumslēdzējas iestādes subsidē vairāk nekā 50 % apmērā (8.

panta b) punkta), un piegādes valsts līgumiem, kurus noslēgušas IV pielikumā neiekļautās līgumslēdzējas iestādes (tas ir, līgumslēdzējas iestādes, kas nav centrālās pārvaldes iestādes).

1.5 Tomēr būtiskas kļūdas dēļ 78. pantā paredzēts, ka pakalpojumu līgumu, ko saskaņā ar 8. panta b) daļu līgumslēdzējas iestādes subsidē vairāk nekā 50 % apmērā, robežvērtību pielīdzina citai robežvērtībai, kas samazina tās līmeni.

2. Secinājumi

2.1 Direktīvas priekšlikums vienkārši ierosina labot kļūdu. Labojot 78. pantu, tiek atjaunota atbilstība starp 8. pantā norādīto robežvērtību, kas nosaka direktīvas darbības jomu, un 78. panta noteikto robežvērtību pārskatīšanas mehānismu.

2.2 EESK, protams, atbalsta labojumu, kas nodrošina normatīva akta saskanīgumu.

2.3 Augstākminētajam ir īpaša nozīme sakarā ar nākamo robežvērtību pārskatīšanu saskaņā ar 78. panta 4. punktu, kas jāveic 2005. gada novembrī.

Briselē, 2005. gada 28. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa satiksmi

KOM(2005) 47 galīgā red. — 07/2005 (COD)

(2006/C 24/03)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 71. pantu 2005. gada 8. aprīlī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa satiksmi

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu minētajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 1. septembrī. Ziņotājs bija *Cabra de Luna* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (28. septembra sanāksmē) ar 160 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Komisija ir sniegusi priekšlikumu regulai par personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa satiksmi, lai invalīdiem un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām nodrošinātu tādas pašas iespējas izmantot gaisa satiksmi, kādas tās ir pārējiem iedzīvotājiem.

1.2 Komisija uzskata, ka gaisa transporta pieejamība ir viens no līdzekļiem personu ar spēju traucējumiem integrācijai un viņu aktīvai dalībai ekonomiskajā un sociālajā dzīvē.

1.3 Komisija saista minēto iniciatīvu ar nediskriminācijas politikām, kas kā vispārīgs princips īpaši nostiprināts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. pantā. Turklāt EK Līguma 13. pants dod Eiropas Kopienai apkarot diskrimināciju, tostarp ar diskrimināciju invaliditātes dēļ.

1.4 Regulas mērķis ir nodrošināt, lai ar gaisa transporta vienotā tirgus izveidi radītās iespējas būtu vienlīdzīgas visiem pasažieriem.

1.5 Komisijas priekšlikums veido pirmo likumdošanas iniciatīvu Eiropas Kopienas tiesībās, kas īpaši attiecas uz personām ar spēju traucējumiem, taču tā pozitīvi ietekmēs arī daudzus vecāka gadagājuma cilvēkus un pasažierus ar īslaicīgi ierobežotām pārvietošanās spējām.

1.6 Priekšlikums, kas paredzēts nevienlīdzīgas attieksmes novēršanai, ir balstīts uz šādiem pamatprincipiem:

- nedrīkst atteikt pārvadāšanu pasažieriem ar ierobežotām pārvietošanās spējām, izņemot gadījumus, kad iekāpšanas atteikums nepieciešams drošības apsvērumu dēļ;
- jānodrošina atbilstoša palīdzība pasažieriem ar ierobežotām pārvietošanās spējām, neprasot no viņiem tiešu samaksu;

— pasažieriem ar ierobežotām pārvietošanās spējām jāsaņem nepārtraukti augstas kvalitātes pakalpojumi visā posmā no iepriekš noteiktās izlidošanas vietas līdz iepriekš noteiktajai ielidošanas vietai;

— centralizēta palīdzības sistēma;

— efektīvas sankcijas regulas prasību neizpildes gadījumā.

1.7 Gaisa pārvadātāju un lidostu pēdējos gados brīvprātīgi noslēgtie līgumi jāuzskata par pirmo pozitīvo soli, lai likvidētu nevienlīdzīgu attieksmi un nodrošinātu kvalitatīvu palīdzību personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām. Minētie līgumi tomēr ir izrādījušies nepietiekami, un šajā būtiskajā jomā ir jānosaka precīzi pienākumi un noteikumi.

2. Vispārējās piezīmes.

2.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu un pilnībā atbalsta priekšlikuma pamatprincipus.

2.2 Regula nepārprotami veicina šķēršļu atcelšanu attiecībā uz gaisa satiksmi personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām. Tā ir saistīta arī ar ES nesen pieņemto regulu par kompensācijām un palīdzību pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu, lidojumu atcelšanu vai ilgstošu aizkavēšanos⁽¹⁾, kas veicina pasažieru tiesību nostiprināšanu.

2.3 Turklāt savos nesen pieņemtajos atzinumos⁽²⁾ EESK ir aizstāvējusi nepieciešamību pēc tiesību aktiem, kas attiecas ne tikai uz nodarbinātību un kuri novērstu šķēršļus, ar kādiem personas ar spēju traucējumiem saskaras citās dzīves jomās. Pārvietošanās spēja ir būtisks aspekts cilvēku ar īpašām vajadzībām sociālajai integrācijai.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 11. februāra Regula (EK) Nr. 261/2004, ar ko paredz kopīgus noteikumus par kompensāciju un palīdzību pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu un lidojumu atcelšanu vai ilgstošu aizkavēšanos un ar kuru atceļ Regulu (EEK) Nr. 295/91 (OV L 40, 17.02.2004., 1. lpp.) – EESK atzinums OV C 241, 07.10.2002., 29. lpp.

⁽²⁾ Skatīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par "Cilvēku ar īpašām vajadzībām integrāciju sabiedrībā", OV C 241, 07.10.2002., 89. lpp. un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – "Vienādas iespējas cilvēkiem ar īpašām vajadzībām: Eiropas rīcības plāns", OV C 110, 30.04.2004., 26. lpp.

2.4 EESK izsaka nožēlu, ka tiesību aktos nav ietverti noteikumi par lidostu infrastruktūras, transportlīdzekļu, ko izmanto pasažieru pārvadāšanai, un lidmašīnu pieejamību invalīdiem. EESK atzīmē, ka tikai šādi pasākumi nodrošinās vienādas iespējas gaisa satiksmē. EESK aicina Eiropas Komisiju ierosināt papildu tiesību aktus, lai nodrošinātu visas jaunās infrastruktūras un transporta aprīkojuma pieejamību, kā arī nodrošinātu esošo šķēršļu pakāpenisku likvidēšanu.

2.5 Komiteja atbalsta regulas vispārējos nosacījumus un jo īpaši piekrīt noteikumam par vienotu centralizētu pakalpojumu vadības struktūrvienību lidostās, jo šāda sistēma ir visdrošākais veids, lai garantētu pārskatatbildību, augstu kvalitāti un nepārtrauktu palīdzību pasažieriem ar ierobežotām pārvietošanās spējām.

2.6 Komiteja tomēr uzskata, ka daži nosacījumi ir jāpastiprina, lai tie labāk kalpotu galvenajam mērķim.

2.7 Komiteja arī uzstāj uz nepieciešamību plaši apspriesties ar pilsonisko sabiedrību pārstāvošajām organizācijām, lai nodrošinātu to, ka gaisa satiksmes jomā visiem pilsoņiem, tai skaitā personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām, ir garantētas viņu tiesības. Turklāt, lai nodrošinātu labāku regulas īstenošanu, ir būtiski nodrošināt drošības standartu definīciju ietveroša dialoga izveidošanu starp lidostām, pakalpojumu nodrošinātājiem, aviosabiedrībām un invalīdu pārstāvības organizācijām, ieskaitot personas ar ierobežotām pārvietošanās spējām Lidostu izmantotāju komitejā.

Komiteja atzinīgi vērtē apstākli, ka samaksa par palīdzību netiks pieprasīta no cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, bet tā nepiekrīt priekšlikumam, ka palīdzība būtu jāfinansē, sadalot izmaksas vienlīdzīgi visiem pasažieriem, kā tas noteikts EK regulas projekta 7. apsvērumā. Komiteja vēlreiz atkārtoti, ka maksa par palīdzību ir jāsadala starp gaisa pārvadātājiem, kas izmanto lidostu, proporcionāli to pasažieru skaitam, kurus katrs pārvadātājs nogādā no lidostas un uz lidostu, un tas nekādā gadījumā nedrīkst izraisīt biļešu cenu paaugstinājumu pasažieriem.

2.8 Komiteja atzīmē, ka nolūkā novērst patvaļīgus atteikuma gadījumus, jāprecizē atkāpe no 3. pantā ietvertā galvenā principa — pārvadāšanas atteikuma nepieļaušanas, kas ir paredzēta 4. pantā, saskaņā ar kuru ir pieļaujams iekāpšanas atteikums, lai izpildītu drošības prasības. Pamata nosacījumi būtu jādefinē ES līmenī, precizējot un nosakot drošības prasības regulai pievienotā pielikumā vai arī īpašā īstenošanas regulā. Šobrīd šādu kārtību nosaka pārvadātāji vai atsevišķi tiesību akti, kā rezultātā tā ir ļoti atšķirīga un reizēm pretrunīga. Eiropas Komisijas priekšlikums noteikt drošības prasības ar atsevišķu valstu tiesību aktiem neatrisinātu minēto problēmu. Bez tam informācijai par drošības prasībām jābūt publiski pieejamai visiem pasažieriem, bet nevis tikai pēc pieprasījuma.

2.9 Komiteja arī atzīmē, ka regulā nav skaidri izteikta noteikuma, saskaņā ar ko aviosabiedrībām obligāti jākompensē lidojuma izmaksas vai jāmaina maršruts un jāuzņemas rūpes par personām, kurām ir atteikta iekāpšana atbilstoši minētajai regulai, kā tas ir noteikts regulā par kompensācijām un palīdzību pasažieriem sakarā ar iekāpšanas atteikumu, lidojumu atcelšanu un to ilgstošu aizkavēšanu.

2.10 Komiteja uzsver arī nepieciešamību pieņemt stingrākus nosacījumus par pienākumu nodrošināt 5. pantā minēto palīdzību. Lidostu pārvaldes iestāžu atbildība jāattiecinā arī uz pasažieriem, kas ir pārvietoti uz lidostu vai ceļo tranzītā, ja viņi par to ir paziņojuši 24 stundas iepriekš. Pašreizējais priekšlikuma formulējums — “veikt visus saprātīgi nepieciešamos pasākumus” — nav apmierinošs. Izņēmuma apstākļi, kas nav atkarīgi no pārvaldes iestādes, tomēr var tikt ņemti vērā.

2.11 Komiteja piekrīt viedoklim, ka visās Eiropas lidostās vajadzētu ieviest saskaņotus augstas kvalitātes standartus pasažieriem ar ierobežotām pārvietošanās spējām papildus jau regulas 1. pielikumā noteiktajiem. Pašreizējā priekšlikumā noteiktais divu miljonu pasažieru sliekšnis atbrīvotu ievērojamu skaitu Eiropas lidostu no šā galvenā pienākuma. Bez tam Komiteja uzskata, ka arī mazām lidostām ar mazāk nekā miljons pasažieru gadā būtu jāievieš kvalitātes standarti (piemēroti to izmēram) vietējā līmenī, cieši sadarbojoties ar invalīdu, tajā skaitā personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām, organizācijām.

2.12 EESK arī uzsver, ka attiecīgā personāla apmācība, veidojot tā izpratni par invaliditāti, ir nepieciešama, lai nodrošinātu cilvēka vajadzībām un īpašībām atbilstošu palīdzību. Jauno tehnoloģiju izmantošana (piemēram, īsziņu pakalpojumi (SMS) vai peidžeri) arī varētu atvieglot pasažieru ar ierobežotām pārvietošanās spējām pārvietošanu (piemēram, personas ar dzirdes vai redzes traucējumiem).

2.13 Uzmanība jāpievērš vajadzībai pēc vienkāršas procedūras attiecībā uz paziņojumu par palīdzības nepieciešamību, kam arī vajadzētu būt bezmaksas. Šādu paziņojumu parasti sniedz tad, kad ir rezervētas biļetes, un to saņem aviosabiedrības. Tādēļ būtiski svarīga ir informācijas droša pārsūtīšana no aviosabiedrībām uz lidostām, lai nodrošinātu vislabākās kvalitātes pakalpojumus. Pasažieriem brīdī, kad viņi paziņo par palīdzības nepieciešamību, jāizsniedz apstiprinājuma kods. Turklāt domstarpību gadījumā ar nepaziņošanu saistītais pierādīšanas pienākums jāuzņemas pārvadātājiem un/vai ceļojuma rīkotājam, kas ir atbildīgs par rezervēšanu.

2.14 Paziņošanas procedūrās bez tam būtu jāņem vērā pieejamības prasības. Jānodrošina alternatīvo saziņas līdzekļu — telefona un interneta — pieejamība. Interneta vietnēm jābūt saskaņotām ar WAI⁽³⁾ un telefoniskiem paziņojumiem jābūt bez maksas.

⁽³⁾ Interneta pieejamības iniciatīva (WAI) ir starptautiski atzītas pamatnostādnes par interneta vietņu, pārlūku un autorizācijas līdzekļu pieejamību, lai cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (piemēram, fiziskiem, redzes, dzirdes un apziņas vai neiroloģiskiem traucējumiem) atvieglotu interneta lietošanu. Papildus informācijai skatīt: <http://www.w3.org/WAI> un Eiropas Komisijas 2001. gada 25. septembra paziņojumu par publisko interneta vietņu pieejamības uzlabošanu.

2.15 EESK arī uzskata, ka regulas tekstā jāiekļauj atsauce uz Direktīvu 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti, lai ievērotu personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, proti, pieprasītās informācijas izmantošana ir ierobežota līdz regulā noteikto palīdzības sniegšanas saistību izpildes mērķiem, un to nedrīkst izmantot pret pasažieri, kurš pieprasa šādu pakalpojumu.

2.16 Komiteja izsaka bažas, ka dažādo par sūdzībām atbildīgo iestāžu nozīmēšana dalībvalstu līmenī varētu kavēt efektīvas pārkāpumu izmeklēšanas procedūras un to pieejamību pasažieriem. EESK uzsver nepieciešamību pēc viegli pieejamas iestādes sūdzību pieņemšanai, kas pārraudzītu regulas ieviešanu un izpildi. EESK uzskata, ka par minētajiem jautājumiem katrā dalībvalstī varētu būt atbildīga tikai viena iestāde, lai nodrošinātu mazāk sarežģītu sistēmu nekā paredzēts pašreizējā priekšlikumā. Ņemot vērā gaisa satiksmes internacionalizāciju un to, ka aizvien lielāks skaits pasažieru ceļo pa valstīm, kas nav viņu mītnes valsts, EESK uzskata, ka būtu lietderīgi izveidot Eiropas līmeņa iestādi.

2.17 EESK iestājas par nepieciešamību piešķirt personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesības uz pilnīgu atbildību pārvietošanās inventāra pazaudēšanas vai bojājumu gadījumā. Pienācīgi jāņem vērā nopietnās sekas attiecībā uz pasažieru pārvietošanās spēju, neatkarību un drošību. EESK arī uzskata, ka atbildība par rīcību ar pārvietošanās inventāru uz zemes attiecināma uz aviopārvadātāju, lai nodrošinātu atbildību aviopārvadātāju atbildības starptautiskajiem pamatprincipiem, kā tas ir noteikts Monreālas konvencijā.

Briselē, 2005. gada 28. septembrī

2.18 Komiteja arī vēlētos norādīt uz nepieciešamību regulā stingri noteikt skaidrus pienākumus un saistības gadījumam, ja pasažieri, kam nepieciešama palīdzība, cietuši negadījumā vai slikti apkalpoti lidostā vai pie iekāpšanas lidmašīnā, saskaņā ar Varšavas konvenciju, kas grozīta ar Hāgas konvenciju un Monreālas konvenciju⁽⁴⁾.

2.19 EESK arī vēlētos pievērsties dažiem jautājumiem, kas saistīti ar palīdzību, pasažieriem atrodoties lidmašīnas salonā. EESK ierosina svītrot ieteikto suņu pavadonu pārvadāšanas ierobežojumu līdz piecām stundām, jo šāds ierobežojums praksē nepastāv. Regulā jāiekļauj arī prasība pārvadātājiem informēt par pārvietošanās inventāra pārvadāšanas salonā ierobežojumiem. Noteikumi par informācijas pieejamību saistībā ar lidojumiem attiecināmi arī uz drošības pasākumiem.

2.20 EESK ir nobažījiesies arī par to, ka regula nenovērš visus šķēršļus ceļošanai ar gaisa satiksmi. Jo īpaši būtiski ir nodrošināt to, ka visas jaunās lidostas ir pieejamas personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām un esošās lidostas pakāpeniski likvidē šķēršļus vienlīdzīgai piekļuvei.

2.21 Bez tam EESK vēlētos ieteikt aviopārvadātājiem, pērkot vai fraktējot jaunas lidmašīnas, izvēlēties tādas, kas atbilst pieejamības standartiem.

3. Secinājums.

3.1 EESK stingri atbalsta priekšlikumu, bet iesaka vairākas izmaiņas, kas sīki izklāstītas 2. daļā, lai nodrošinātu lielāku saskaņotību un efektivitāti saistībā ar vienlīdzīgu iespēju nepieciešamību pasažieriem — invalīdiem un pasažieriem ar ierobežotām pārvietošanās spējām, ceļojot ar gaisa satiksmi.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁴⁾ Skatīt 7. pantu, kurā paredzēta aviopārvadātāju atbildība, ja notiek negadījums lidmašīnā vai pie pasažieru iekāpšanas un izkāpšanas.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Komisijas priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par aviopārvadātāja identifikācijas informāciju aviotransporta pasažieriem un par drošības informācijas sniegšanu dalībvalstīm

KOM(2005) 48 galīga red. — 08/2005 (COD)

(2006/C 24/04)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 80. panta 2. punktu 2005. gada 30. martā nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par *Komisijas priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par aviopārvadātāja identifikācijas informāciju aviotransporta pasažieriem un par drošības informācijas sniegšanu dalībvalstīm*

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu minētajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 1. septembrī. Referents bija *McDonogh* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (28. septembra sanāksmē), ar 161 balsīm par un 5 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Vispārīga informācija.

1.1 Visā pasaulē drošības prasības regulē 1994. gada Čikāgas Konvencija par starptautisko civilo aviāciju, kas balstīta uz standartiem, kurus izstrādājusi saskaņā ar minēto konvenciju izveidotā Starptautiskā civilās aviācijas organizācija. Parasti aviopārvadātāju uzraudzība, it īpaši attiecībā uz to atbilstību drošības prasībām, tiek veikta attiecīgajās mītnes valstīs.

1.2 Ārpus ES drošības līmenis ir atkarīgs no trešo valstu pārraudzības procedūru efektivitātes. Lai nodrošinātu augstu aviācijas drošības līmeni visiem lidaparātiem, kas veic lidojumus uz Kopienu, no tās vai Kopienas teritorijā, Eiropas Parlaments un Padome nesēn pieņēma Direktīvu 2004/36/EK⁽¹⁾ par trešo valstu lidaparātu, kas izmanto Kopienas lidostas, drošību, kurā noteikta vienota ārvalstu lidaparātu pārbaudes sistēma gadījumos, kad tie izmanto Eiropas lidostas. Turklāt minētā direktīva paredz informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm un iespēju attiecināt uz visu Kopienas pasākumus, ko viena dalībvalsts pieņēmusi pret kādu trešās valsts lidaparātu vai pārvadātāju, kurš neatbilst starptautiskajiem drošības standartiem.

1.3 Kopumā saskaņā ar SAFA Direktīvu dalībvalstīm tiek noteikts pienākums ieviest informācijas apkopošanas mehānismu, kas ļauj tām apzināt potenciāli nedrošos pārvadātājus.

1.4 Avārija Šarm-el-Šeihā, kā arī 2005. gadā notikušās avio-katastrofas pierāda, ka ir nepieciešami stingri noteikumi.

1.5 Ir jānodrošina obligātas t.s. pirmslidojuma pārbaudes un jānosaka dalībvalstīm pienākums veikt plašāku informācijas apmaiņu, īstenojot iepriekš saskaņotus kopīgus pasākumus attie-

cībā uz minēto pārbauzu rezultātiem. Komisijai ir jānodrošina Eiropas saraksts, kurā norādītas nedrošās aviosabiedrības.

1.6 Izvēles kārtībā veikt to apkalpju, kas veic lidojumus Eiropas gaisa telpā, pārbaudi speciālajos trenāžieros, lai pārliecinātos par to atbilstību un kompetenci lidojumiem noslogotās gaisa telpās.

1.7 Ir obligāti jānodrošina, lai pasažieriem, kas rezervē lidojumu biļetes internetā, izmantojot avioliņiju vai ceļojumu aģentūru mājas lapas, būtu pieejama informācija par aviopārvadātāju, kā arī pirms ceļojuma tiktu sniegta informācija par aviopārvadātāja maiņu, piemēram, gadījumā, kad no citas avioliņijas tiek irēts lidaparāts kopā ar tā apkalpi. Ja pasažieris ar šādu maiņu nav apmierināts, tam jānodrošina pilnas lidojuma cenas atmaksa.

1.8 Ir jānodrošina pasažieriem pieejama informācija par lidaparāta tipu, modeli un vecumu. Tas attiecas arī uz informāciju par reģistrācijas valsti.

1.9 Ir jāuzstāj, lai apkalpei starp lidojumiem tiktu nodrošināts atbilstošs atpūtas laiks.

1.10 Kā obligāta prasība stjuartiem ir jāizvirza atbilstošs angļu valodas vai citas Eiropas valodas (atkarībā no lidojuma maršruta) zināšanu līmenis, lai apkalpe spētu sazināties ar pasažieriem vai rīkoties ārkārtas situācijās.

1.11 Lidaparātus, kurus aizliegts ekspluatēt kādā no ES valstīm, jāizslēdz izmantot arī visās pārējās valstīs.

⁽¹⁾ OV L 143, 30.04.2004, 76. lpp. – EESK atzinums: OV C 241, 07.10.2002, 33. lpp.

2. Secinājumi.

Komiteja kopumā atbalsta Komisijas izstrādāto dokumentu, taču uzskata, ka tas nav pietiekami tālejošs. Turpmākajos gados līdz ar gaisa satiksmes kustības un gaisa telpas noslogotības

pieaugumu lidojumu drošības problēma var saasināties. Tādēļ regulas pārskatīšanas periodam būtu jābūt īsākam par pieciem gadiem. Tāpat ir nepieciešams pastiprināt drošību ES avioliņijās, piemēram, attiecībā uz atļauto rokas bagāžas apjomu. Jānodrošina augsts angļu valodas zināšanu līmenis gaisa satiksmes dispečeriem, kā arī jānosaka atbilstošs apkalpes atpūtas laiks utt.

Briselē, 2005. gada 28. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par Kopienas pasākumiem putnu gripas kontrolei un priekšlikums Padomes lēmumam, ar ko groza Padomes Lēmumu 90/424/EEK par izdevumiem veterinārijas jomā"

KOM(2005) 171 galīgā red. — 2005/0062 + 0063 (CNS)

(2006/C 24/05)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. pantu 2005. gada 14. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par Kopienas pasākumiem putnu gripas kontrolei un priekšlikumu Padomes lēmumam, ar ko groza Padomes Lēmumu 90/424/EEK par izdevumiem veterinārijas jomā"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2005. gada 7. septembrī. Ziņojumu sniedza Donnelly kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (2005. gada 28. septembra sēdē) ar 160 balsīm par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Putnu gripa (AI) ir ļoti lipīga, vīrusu izraisīta mājputnu slimība, kas var izraisīt arī citu dzīvnieku un dažkārt arī cilvēku saslimšanu. Pēdējos mēnešos pēc tam, kad rietumu provincē Cinhai tika atrastas no minētā vīrusa bojā gājušas migrējošās meža zosis, Ķīnā ir īstenota plaša vakcinācijas programma.

1.2 Neseno īpaši patogēno slimības formu uzliesmojumu laikā vairākās vietās pasaulē, ieskaitot dažas ES dalībvalstis, ir gājuši bojā vai slimības ierobežošanas nolūkā nokauti un iznīcināti vairāk nekā 200 miljonu mājputnu. Šāda dzīvnieku masveida nonāvēšana un iznīcināšana ir radījusi nopietnas ētiskas, dzīvnieku labturības, ekonomiskas, sociālas un vides problēmas, jo īpaši ES pilsoņu vidū.

1.3 Gripas vīrusa ātras mutācijas un pielāgošanās spēja rada īpašus draudus dzīvnieku un cilvēku veselībai. Kaut arī pašreizējā informācija norāda, ka veselības apdraudējums, ko rada t.s. zemas patogenitātes putnu gripas vīrusi (LPAI), ir mazāks nekā augstas patogenitātes putnu gripas vīrusu (HPAI) radītais apdraudējums, HPAI rodas noteiktu LPAI vīrusu, proti,

H5 un H7 tipa vīrusu, mutācijas rezultātā un var izraisīt mājputnu saslimšanu ar ļoti augstu mirstības koeficientu. Pieejamie dati rāda, ka tieši H5 un H7 tipa HPAI vīrusi ir izraisījuši lielāko daļu saslimšanas gadījumu ar putnu gripu cilvēkiem un visus cilvēku nāves gadījumus saistībā ar putnu gripas vīrusiem. Kaut arī ir pierādījumi H9 tipa LPAI vīrusu pārnesšanai no cūkām un mājputniem uz cilvēkiem, minēto vīrusu izraisītais cilvēku veselības faktiskais apdraudējums joprojām ir neskaidrs.

1.4 Putnu gripas nekontrolētu uzliesmojumu rezultātā var rasties tāds vīruss, kas ir pilnībā pielāgojies cilvēkiem un galu galā var izraisīt gripas pandēmiju ar postošām sekām attiecībā uz veselību un postošām sociāli ekonomiskajām sekām visā pasaulē.

2. Komisijas priekšlikuma būtība.

2.1 Pirmajā priekšlikumā ir paredzēts atcelt Direktīvu 92/40/EEK par putnu gripu un aizstāt to ar jaunu direktīvu, ar ko precizē spēkā esošos noteikumus.

2.2 Priekšlikumā ir ietvertas putnu gripas definīcijas izmaiņas, lai iekļautu tajā LPAI, kā arī HPAI vīrusus. Kontroles pasākumi tomēr būs atšķirīgi, atspoguļojot LPAI un HPAI radītos dažādos riskus.

2.3 Priekšlikumā ir paredzēti obligāti uzraudzības un kontroles pasākumi attiecībā uz LPAI. Priekšlikumā paredzēts arī, ka dalībvalstīm jāiesniedz Komisijai apstiprināšanai LPAI agrīnas konstatēšanas plāni, lai ātri varētu piemērot slimības kontroles pasākumus un novērst LPAI pārvēršanos HPAI vīrusos.

2.4 Iecerēts, ka LPAI pozitīva identifikācija veicinātu tādu kontroles pasākumus, kuros būtu iekļauta dzīvnieku kontrolēta kaušana gadījumos, kad apdraudējums atzīts par nenozīmīgu. Attiecīgos gadījumos kā kontroles pasākums tomēr būtu pieļaujama arī dzīvnieku likvidēšana.

2.5 Paredzēti ir jauni un elastīgi noteikumi par mājputnu un citu putnu vakcinēšanu. Tajos ir iekļauta iespēja piemērot gan "neatliekamo", gan "profilaktisko" vakcinēšanu.

2.6 Priekšlikumā ir paredzēts attiecināt noteikumus par LPAI un HPAI kontroli ne tikai uz mājputniem, bet arī uz citiem mājas putniem, piemēram, putniem zooskajos dārzos. Priekšlikumā ir ierosināts, ka lēmums par to, vai, pamatojoties uz riska analīzi, apstiprināt vakcinācijas vai likvidēšanas programmu, tomēr būtu jāpieņem dalībvalstīm.

2.7 Noteikumi par veterināro iestāžu un sabiedrības veselības aizsardzības iestāžu sadarbību putnu gripas konstatēšanas gadījumā ir ierosināti kā sabiedrības veselības aizsardzības pasākums.

2.8 Priekšlikumā ir ierosināts paredzēt noteikumu par ātra lēmumu pieņemšanas procesa ieviešanu, izmantojot komitoloģijas procedūras.

2.9 Priekšlikumā ir ierosināts iekļaut otrajā priekšlikumā noteikumu par Kopienas finansiālo palīdzību saistībā ar dalībvalstu veiktajiem LPAI apkarošanas pasākumiem.

2.10 Ierosināts izskatīt arī putnu gripas vakcīnu bankas izveidošanas iespēju.

3. Vispārīgas piezīmes.

3.1 EESK atbalsta šo priekšlikumu kā nozīmīgu atbildes reakciju uz putnu gripas uzliesmojumu skaita pieaugumu,

minētā vīrusa konstatāciju savvaļas putnos, slimības uzliesmojumu pārvaldībā gūto pieredzi un jaunajām atziņām par gripas vīrusa, ieskaitot LPAI vīrusu, mutācijas spēju.

3.2 EESK ļoti labi apzinās arī sabiedrības veselības un dzīvnieku veselības iespējamo apdraudējumu, ja netiks noteikti jauni minētās slimības kontroles pasākumi.

3.3 EESK uzskata, ka putnu gripas jaunā definīcija un LPAI uzraudzības un kontroles prasība ir nozīmīgs solis cīņā pret minēto vīrusu un tā iespējami izraisītajām kaitīgajām sekām.

3.4 EESK akceptē sabiedrības negatīvo reakciju uz putnu masveida iznīcināšanas politiku kā vienīgo putnu gripas kontroles līdzekli.

3.5 EESK atzīst par pamatotām saistībā ar vakcinēšanu gūtās atziņas un atbalsta neatliekamās un profilaktiskās vakcinēšanas politikas īstenošanu kā papildu līdzekli putnu gripas kontrolei.

3.6 EESK atbalsta priekšlikumu par sabiedrības veselības aizsardzības iestāžu obligātu informēšanu par putnu gripas gadījumiem.

4. Īpašas piezīmes.

4.1 EESK atzīst iespējamo apdraudējumu dzīvnieku veselības jomā, jo īpaši saistībā ar ES jaunajām robežām pēc paplašināšanas; EESK tādēļ iesaka Komisijai nodrošināt pietiekamu resursu pieejamību, lai kontrolētu un pārbaudītu attiecīgo direktīvu īstenošanu un transponēšanu.

4.2 EESK apzinās putnu gripas starptautisko mērogu un pieprasa Komisijai meklēt iespēju, lai visā pasaulē nodrošinātu līdzvērtīgus pasākumus attiecībā uz putnu gripas kontroli.

4.3 Kaut arī EESK atbalsta finanšu paketi un ES ieguldījumu, piemērojot likvidēšanu kā LPAI kontroles līdzekli, tā iesaka palielināt kompensācijas apmēru no 30 % līdz 50 %.

5. Secinājumi.

5.1 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu, lai aizsargātu dzīvnieku un cilvēku veselību, ko apdraud ātri mutējošais un adaptēties spējīgais putnu gripas vīruss.

Briselē, 2005. gada 28. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Padomes priekšlikums regulai, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 2075/92 par jēltabakas tirgus kopīgo organizāciju"

KOM(2005) 235 galīgā red. — 2005/0105 (CNS)

(2006/C 24/06)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. pantu 2005. gada 14. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu "Padomes priekšlikums regulai, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 2075/92 par jēltabakas tirgus kopīgo organizāciju"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu izstrādāja 2005. gada 7. septembrī. Ziņotājs — **FAKAS** kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (2005. gada 28. septembra sēdē), ar 151 balsi par, 3 balsīm pret un 14 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads.

Regulas (EEK) Nr. 2075/92 I un II sadaļa, kas attiecas uz kopējo tirgus organizāciju jēltabakas nozarē, regulē attiecīgi piemaksu un ražošanas kvotu sistēmu. Šādu atbalsta shēmu ražošanai pēdējo reizi piemēros 2005. gadā.

Otrs kopējās lauksaimniecības politikas reformas pasākumu kopums, kas tika pieņemts 2004. gadā, attiecībā uz Vidusjūras reģionā audzētajiem produktiem paredz atcelt piemaksu un kvotu sistēmu, sākot ar 2006. gadu.

Tāpat arī vairs nav jāuztur spēkā kvotu atpiršanas programmas noteikumi attiecībā uz 2005. gada ražu. Līdz ar to zināms skaits Regulas (EEK) Nr. 2075/92 pantu un pielikums vairs nebūs aktuāli un juridiskās skaidrības un pārskatāmības labā ir jāsvītrot.

Ņemot vērā visu augstākminēto, kā arī 2004. gadā pieņemto tabakas nozares reformu⁽¹⁾, Komisija 2005. gada 3. jūnijā iesniedza Padomei priekšlikumu pieņemt regulu, ar ko grozītu Regulu (EEK) Nr. 2075/92.

Briselē, 2005. gada 28. septembrī

2. Piezīmes.

2.1 EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikums ir kvalificējams kā loģisks turpinājums tabakas nozares reformai, ko pieņēma 2004. gada aprīlī un kas paredz atcelt piemaksu un ražošanas kvotu sistēmu, kā arī ieviest jaunu atbalsta shēmu, kura nav tieši saistīta ar ražošanu.

2.2 Ņemot vērā vēlmi vienkāršot regulējumu pēc 2004. gada reformas un ņemot vērā diskusijas, kas notiek "tiešā atbalsta" pārvaldības komitejā, Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgāk un ērtāk, ja Komisija iesniegtu Regulas (EEK) Nr. 2075/92 konsoolidētās versijas priekšlikumu, nevis ierosinātu grozīt vai svītrot vairākus regulas pantus.

2.3 EESK skatījumā priekšlikumam ir tīri formāls raksturs; ko nosaka juridiskās skaidrības un pārskatāmības apsvērumi un kas ir vērsti pareizajā virzienā — līdz ar to priekšlikums ir atbalstāms.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Regula (EK) Nr. 864/2004 (OV L 161, 2004. gada 30. aprīlis, 48. lpp.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza EK Regulu Nr. 3317/94 attiecībā uz zvejas licenču izsniegšanas pieprasījumu nosūtīšanu trešām valstīm"

(KOM(2005) 238 galīgā red. — 2005/0110(CNS))

(2006/C 24/07)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. pantu Padome 2005. gada 16. jūnijā nolēma apsprieties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu "Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza EK Regulu Nr. 3317/94 attiecībā uz zvejas licenču izsniegšanas pieprasījumu nosūtīšanu trešām valstīm"

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2005. gada 7. septembrī (ziņotājs: SARRÓ IPARRAGUIRRE kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (28. septembra sēdē), ar 162 balsīm par, 2 pret un 6 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Saskaņā ar Kopienas zvejas nolīgumu ar trešām valstīm noteikumiem jaunu protokolu apspriež savlaicīgi pirms spēkā esošā zvejniecības nolīguma protokola termiņa beigām, lai nerastos pārtraukumi zvejas flotu darbībā.

2. Kad sarunas pabeigtas, Kopiena un trešā valsts paraksta jauno protokolu un tā pielikumu, kā arī apmainās ar vēstulēm par jaunā protokola provizorisku piemērošanu no konkrēta datuma. Parasti šāds provizoriskais datums ir nākamā diena pēc iepriekšējā protokola termiņa beigām.

3. Lai juridiski apstiprinātu visus minētos dokumentus, Komisijas dienesti uzsāk procedūru, lai izstrādātu formālu priekšlikumu, kuru iesniedz Padomei apstiprināšanai.

4. Minētajai procedūrai ir divas daļas:

— Padomes regula (regula), kam pievienots Eiropas Parlamenta atzinums,

— Padomes lēmums (lēmums), ar ko:

— nosaka zvejas iespēju sadali starp dalībvalstīm,

— apstiprina vēstuli apmaiņu par jaunā protokola provizorisku piemērošanu.

5. Var pāriet vairāki mēneši līdz Padome pieņems formālo priekšlikumu, pieņemot lēmumu dažus mēnešus pēc provizoriskā piemērošanas datuma, kas noteikts vēstuli apmaiņā, jo sarunu nobeiguma datums ir atkarīgs no trešās valsts.

6. Šādos gadījumos intervences periodā, sākot no provizoriskā piemērošanas datuma, nav iespējams uzsākt jaunajā protokolā paredzēto zvejas iespēju izmantošanu.

7. Procedūras un īstenošanas noteikumi, kas jāievēro Komisijai un karoga dalībvalstij attiecībā uz Kopienas zvejas flotes kuģu veiktās zvejas pārvaldību atbilstoši zvejas nolīgumiem un zvejas licenču izsniegšanu trešām valstīm, ir noteikti Padomes 1994. gada 22. decembra Regulā (EK) Nr. 3317/94⁽¹⁾.

8. Saskaņā ar šo priekšlikumu paredzēts Regulas Nr. 3317/94 5. panta 2. punktam pievienot apakšpunktu par zvejas licenču pieprasījumu nosūtīšanu. Atbilstoši jaunajam apakšpunktam Komisija varētu nekavējoties izskatīt no dalībvalstīm saņemtos licenču pieprasījumus un nosūtīt tos tālāk trešai valstij, negaidot Padomes lēmuma pieņemšanu par jaunā protokola provizorisku piemērošanu.

9. EESK piekrīt, ka ir ļoti svarīgi izvairīties no zvejas darbības apturēšanas. Paturot prātā to, ka arī turpmāk tiks piemērota iepriekšējā protokolā izmantotā zvejas iespēju sadales metode, ka būtu jāņem vērā relatīvas stabilitātes princips un tas, ka iepriekš minētais nedrīkst ierobežot pēc tam pieņemtos Padomes noteikumus, Komiteja apstiprina Komisijas priekšlikumu.

Briselē, 2005. gada 28. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ OV. L 350, 1994. gada 31. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Zaļā grāmata par laulības šķiršanas lietās piemērojamiem tiesību aktiem un jurisdikciju”

KOM(2005) 82 galīgā red.

(2006/C 24/08)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Komisija 2005. gada 14. martā nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu “Zaļā grāmata par laulības šķiršanas lietās piemērojamiem tiesību aktiem un jurisdikciju”

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa, kas tika pilnvarota sagatavot Komitejas atzinumu minētajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 5. septembrī (ziņotājs — *RETUREAU* kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (28. septembra sēdē), ar 161 balsīm par, 4 balsīm pret un 8 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Piezīmes par Komisijas priekšlikumu

1.1 Komisija ir publicējusi Zaļo grāmatu, lai uzsāktu apspriešanos par piekritību, likumu konfliktu un savstarpēju atzīšanu starptautiskās laulības šķiršanas lietās; ierosinātā piemērošanas joma tomēr attiecas tikai uz ES dalībvalstīm (jāatzīmē, ka Zaļajā grāmatā par mantošanu un testamentiem ir noteikta tāda pieeja, kurā iekļautas arī personas un īpašums trešās valstīs).

1.2 Uz minēto jautājumu tieši vai netieši attiecas vairāki starptautiski dokumenti:

— ANO 1966. gada pakts un Eiropas attiecīgās konvencijas par cilvēktiesībām, kurās atzītas tiesības stāties laulībā un prasība par pilnīgu un brīvu piekrišanu, bez kuras laulība nav spēkā;

— Hāgas 1970. gada Konvencija par tiesu jurisdikciju, piekritības kritērijiem un tiesas spriedumu laulības šķiršanas un laulāto šķirtības lietās savstarpēju atzīšanu, kuras dalībvalstis ir šādas: Dānija, Igaunija, Kipra, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Somija;

— Padomes Regula Nr. 2201/2003 (regula “Brisele II”) par piekritību un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību, ko nepiemēro Dānijā un kura aizstāj iepriekš minēto Hāgas Konvenciju visās ES dalībvalstīs, izņemot Dāniju;

— konkordāti starp Vatikānu un attiecīgi Portugāli, Spāniju, Maltu un Itāliju par kanoniskām laulībām un to šķiršanu un Vatikāna tribunālu spriedumu atzīšanu (Romās Svētās Rotas

tribunāla piekritībā ir kanonisku laulību, kas parasti nav šķiramas, atzīšana par spēkā neesošām, pamatojoties uz pieņemamiem iemesliem saskaņā ar kanoniskajām tiesībām); ⁽¹⁾

— divpusēji nolīgumi, jo īpaši Somijas un Zviedrijas nolīgums, kas paliks spēkā starp minētajām valstīm. Dažas citas dalībvalstis arī ir noslēgušas vienošanās par ģimenes lietās piemērojamiem tiesību aktiem, jo īpaši attiecībā uz ārzemēs noslēgtas vai šķirtas laulības atzīšanu;

— līgumiem pievienotie “piemērošanas” vai “atbrīvojuma” protokoli, ar ko Dānijai nepiešķir un AK un Īrijai piešķir izvēles iespēju attiecībā uz tiesību aktiem civiltiesību jomā.

1.3 Nav noliedzama minētā jautājuma sarežģītība, kas ietver dažādajām reliģijām un kultūrām raksturīgās īpatnības, kuras dziļi iesakņojušās sabiedrības apziņā, bet kas vairāku gadu desmitu laikā ir būtiski izmainījušās, kā, piemēram, ģimenes tiesības. Eiropas kopīgajā tiesiskajā un brīvības telpā un, ņemot vērā personu brīvu pārvietošanos, Eiropas likumdevēji tomēr nevar ignorēt faktu, ka ievērojama daļa noslēgto laulību beidzas ar šķiršanos un ka šķiršanos skaita pieaugumam ir starptautisks raksturs.

⁽¹⁾ Jāatzīmē, ka 2004. gada 1. decembrī Spānijas Parlaments izskatīja likumprojektu, ar ko groza valsts tiesību aktus attiecībā uz laulībām un laulību šķiršanu. Baznīca ir spēcīgā opozīcijā minētajam priekšlikumam. Minētajā valstī nesen tika pieļautas laulības starp viena dzimuma personām (tās ir likumīgas jau vairākās ES valstīs). Francijā divas personas, kas nevar stāties likumīgā laulībā, var noslēgt civiltiesisku līgumu, tiesneša reģistrētu civiltiesisku solidaritātes paktu, kas ir sava veida laulības aizvietojums. Lai tā būtu institūcija un/vai līgums, laulība vai kvazilaulība joprojām pastāv tikai starp divām likumīga vecuma personām un arī turpmāk pastāv asinsgrēka aizliegums. Ir jājautā, vai tāda civiltiesiska pakta lauanu, kāds ir franču solidaritātes pakts, vajadzētu iekļaut Zaļajā grāmatā ierosinātā tiesību akta par šķiršanos projektā, vai arī to vajadzētu vienkārši pakļaut likumam par līgumsaistībām.

1.4 Valstu ģimenes tiesību pašreizējās izmaiņas izriet galvenokārt no demokrātiskajiem principiem (parlamenta tiesībām ieviest likumus), personu brīvības un līdztiesības, kas ir sabiedriskas nozīmes jautājumi gan Kopienas līmenī, gan katrā dalībvalstī. Tā rezultātā ģimenes tiesību jomā arvien biežāk tiek noslēgti līgumi (viena dzimuma personu laulības vai civillaulības, šķiršanās uz savstarpējas vienošanās pamata, mantošanas līgumi...)

1.5 Minētās izmaiņas ir neatgriezeniskas, kaut arī to īstenošanas ātrums var būt dažāds. Dziļi iesakņojušos reliģisko priekšstatu kultūras bagātība ietekmē izmaiņu tempu un saturu, kas var būt pretrunā no ilgstošām tradīcijām izrietošiem priekšstatiem un noteikumiem, kā arī juridiskām un sociālām koncepcijām un principiem, kuri atspoguļo minētos priekšstatus.

1.6 Laulības šķiršanas un laulāto šķirtības lietās, kā arī attiecībā uz laulības atzīšanu par neesošu un no tā izrietošām sekām dalībvalstu likumi ievērojami atšķiras; viena dalībvalsts neatzīst laulības šķiršanu (Malta). Minētā iemesla dēļ Zaļajā grāmatā (saprātīgi) nav ierosināta materiālo tiesību saskaņošana.

1.7 Tā vietā grāmatā ir izteikts ierosinājums tiesību aktus laulības šķiršanas lietās, kam ir starptautiska (Eiropas) dimensija, izstrādāt divos virzienos:

— piekritība (kompetenta foruma izveide un tā lēmumu atzīšanas nodrošināšana visās dalībvalstīs);

— to tiesību izvēle, ko piemēro kompetentā tiesa.

1.8 Laulības šķiršanas lietās jau piemēro regulas "Brisele II" noteikumus par nacionālās jurisdikcijas izvēli un tiesas lēmumu savstarpēju atzīšanu, nepiemērojot pārbaudes procedūru (*exequatur*); jautājums ir par to, vai minētie noteikumi pašreizējā formā ir pietiekami un kādā mērā attiecīgā valsts var izvirzīt savu tiesību aktu normas, lai atteiktu tāda nolēmuma izpildi, ko pasludinājis citas dalībvalsts kompetentā tiesa, piemērojot attiecīgajā konkrētajā gadījumā citādas materiālās tiesības (kam nav obligāti jābūt minētajā dalībvalstī parasti piemērojamajām tiesībām).

1.9 Nopietnu problēmu rada vietējo noteikumu būtiskās atšķirības attiecībā uz starpnacionālu laulības šķiršanas pieteikumu pieņemamību; var būt gadījumi, kad šķiršanas pieteikumu nepieņem nevienā attiecīgās dalībvalsts tiesā. Šāda situācija atņemtu pusēm tiesības griezties tiesā, kas ir pretrunā personas pamattiesībām un tādēļ nav pieļaujama.

1.10 Lai garantētu iespēju griezties tiesā, ir nepieciešams noteikums par jurisdikcijas piešķiršanu, taču kādam tam jābūt?

1.11 Piemērojamie tiesību akti dažreiz šķiršanas procedūru atvieglo, bet tie var minēto procedūru arī paildzināt, sarežģīt, noteikt ierobežojumus attiecībā uz iespējamiem motīviem vai nosacījumiem. Ja *lex fori* būtu vienīgās piemērojamās tiesības, tas izraisītu prasību ārkārtīgu pieplūdumu tiesā, ja lietas ierosinātājs varētu izvēlēties savai prasībai vispiemērotāko tiesu un valsts tiesības, bet otras puses tiesības būtu uzskatāmas par aizskartām, piemērojot tādu tiesību sistēmu, kas, iespējams, neattaisno tās tiesisko palāvību, ja, piemēram, nav vai ir maz saistes starp laulību likumu un laulāto valstspiederību.

1.12 Vai tātad jāpieļauj lietas nodošana citai jurisdikcijai, ja atbildētājs atsaucas uz to, ka ir spēcīgāki vai vienlīdz pamatoti faktori, kas saista konkrēto lietu ar citu instanci, vai arī, ja tiesai, kurai pirmajai iesniegta lieta, un tās šādā prasībā piemērotajām materiālo tiesību normām nav vai arī ir maz objektīvas saistes?

1.13 Šāda lietas pārņemšanas iespēja ir jāatļauj (tomēr nepieļaujot lietas sūtīšanu turp un atpakaļ starp dažādām jurisdikcijām) un jāizlemj pieņemamā termiņā (steidzama izskatīšana), lai izvairītos no taktikas, kas paredzēta faktu izskatīšanas atlikšanai. Puses ir tiesīgas saņemt galīgo lēmumu pieņemamā termiņā pat strīdīgos laulības šķiršanas gadījumos.

1.14 Attiecīgās valsts tiesa piemēros savas valsts vispārējās tiesības vai starptautisko privāttiesību noteiktās nacionālās normas. Jautājums par trešās valsts tiesību normu (piem., laulāto pilsonības valsts likumu) piemērošanu (Zaļajā grāmatā nav aplūkots) tomēr ir svarīgs gadījumos, ja viens vai abi laulātie ir trešās valsts pilsoņi — samērā biežs gadījums Eiropas Savienībā.

1.15 Komiteja atbalsta Zaļajā grāmatā noteiktās vadlīnijas turpmākajam darbam un iesaka nepieļaut tiesvedības nodošanu trešai valstij, ja viens no laulātajiem ir kādas dalībvalsts pilsonis, neatkarīgi no tā, saskaņā ar kuras valsts tiesībām ir noslēgtas laulības.

1.16 Papildus laulības šķiršanas atzīšanai jāizskata arī jautājums par laulības atzīšanu par neesošu un par laulāto dzīvošanu šķirti. Valstu tiesību sistēmas atšķiras attiecībā uz laulības atzīšanas par neesošu nosacījumiem un to sekām (īpaši attiecībā uz šķietamām laulībām). Turklāt visām dalībvalstīm — pat, ja to tiesībās šķiršanās nav paredzēta — savās teritorijās jāatzīst ne vien citā dalībvalstī iegūtas šķiršanās likumība, bet arī visas no tā izrietošās juridiskās un ar mantojuma tiesībām saistītās sekas, kā arī sekas attiecībā uz personu statusu.

1.17 Hāgas konvencijas kritēriji attiecībā uz piekritību ir šādi (svarīguma kārtībā): prasītāja pastāvīgā dzīvesvieta (domicils vispārējās tiesībās) vai prasītāja pastāvīgā dzīvesvieta vismaz vienu gadu valstī, kurā viņš/viņa ierosina lietu (²), pēdējā vieta, kur laulātie pastāvīgi dzīvojuši kopā līdz lietas ierosināšanai, un viena vai abu laulāto pilsonība.

1.18 Regulā 2201/2003 (8. apsvērumā) ir paredzēts, ka "attiecībā uz tiesas nolēmumiem par laulības šķiršanu, laulāto šķirtību vai laulības atzīšanu par neesošu šī regula jāpiemēro tikai attiecībā uz laulības šķiršanu un nav jāattiecinā uz tādiem jautājumiem kā laulības šķiršanas pamatojums, laulāto mantas piederība vai jebkuriem citiem saistītiem pasākumiem" (tomēr nav noliedzams, ka finansiālās un citas laulības šķiršanas sekas var būt atšķirīgas atbilstoši tiesai, kuras piekritībā ir lieta, vai atbilstoši piemērotajiem tiesību aktiem, un laulātie pāri, izvēloties tiesu, var ņemt vērā iepriekš minēto).

1.19 Turklāt valsts tiesu galīgie spriedumi automātiski jāatzīst visā Eiropas Savienībā bez jebkādas turpmākas apstiprināšanas tiesvedības vai izpildes atteikuma iemeslu pamatošanas (³). Izpildes atvieglošanai izdotā apliecība tādā nav pārsūdzama.

1.20 Vispārējā piekritība ir atkarīga no teritorijas (dalībvalsts vai dalībvalsts daļas attiecībā uz Apvienoto Karalisti, kur Anglijā, Velsā, Skotijā, Ziemeļīrijā un Gibraltārā piemēro dažādas tiesību normas). Regulā ir iekļauti Hāgas kritēriji praktiski tādā pašā secībā un pievienots vēl šāds kritērijs: kopīga pieteikuma gadījumā viena vai otra laulātā pastāvīgā dzīvesvieta. Abu laulāto pilsonībai jābūt vienādei, ja pieteikumu iesniedz izcelsmes valstī, neatkarīgi no viena vai otra laulātā faktiskās dzīvesvietas vai domicila. Nepieciešamais uzturēšanās ilgums ir samazināts līdz sešiem mēnešiem, ja prasības iesniedzējam ir dzīvesvietas valsts pilsonība.

1.21 Attiecībā uz pārējiem piekritības jautājumiem 7. panta 2. punktā ir paredzēts, ka prasības iesniedzējs, kurš ir dalībvalsts pilsonis, var iesniegt prasību savā dzīvesvietas valstī saskaņā ar minētajā valstī piemērojamajām piekritības normām, ja otrs laulātais ir trešās valsts pilsonis/e vai tam nav pastāvīgas dzīvesvietas (vispārējās tiesībās — *domicila*) dalībvalstī. Iepriekš minētais tomēr var izraisīt piekritības pozitīvu konfliktu ar trešās valsts tiesu, kurā prasību iesniedzis otrs laulātais. Turklāt, ja neviena dalībvalsts tiesa nav bijusi kompetenta, bet trešās valsts tiesa ir bijusi kompetenta, un viens vai abi bijušie laulātie ir bijuši dalībvalsts pilsoņi vai ir tajā pastāvīgi dzīvojuši, un vēlas, lai ārvalsts tiesas spriedumu atzītu visās dalībvalstīs, uz

(²) Atsevišķās dalībvalstīs pastāvīgās dzīvesvietas prasība ir seši mēneši.
(³) Izņemot iespējamās atrunas par stingri skaidrotu sabiedrisko kārtību gadījumā.

viņiem minētajās valstīs attiecas tiesības, ko piemēro ārvalstu tiesu spriedumiem, vai starptautiskajos nolīgumos iekļautās savstarpējās atzīšanas normas; vai regula "Brisele II" šajā sakarā būtu jāpārskata attiecībā uz dalībvalsts pilsoņiem?

1.22 Attiecīgajā Kopienas regulā tādējādi ir noteikti piekritības kritēriji, kas ir skaidrāki un kuru ir skaitliski vairāk nekā Hāgas konvencijā, tādēļ regulā izklāstītajiem kritērijiem jāveido bāze tiem kritērijiem, kas nosakāmi īpašā regulā par laulības šķiršanu (piem., norāde uz Hāgas kritērijiem un spriedumu savstarpējās atzīšanas nosacījumiem).

1.23 Ne Hāgas konvencijā, ne regulā "Brisele II" tomēr nav paredzēti noteikumi par laulības šķiršanas lietās piemērojamiem tiesību aktiem; regulas piemērošanas joma attiecas tikai uz laulības šķiršanu, laulāto šķirtību un laulības oficiālu atzīšanu par neesošu, bet tajā nav aplūkots laulības šķiršanas pamatojums vai tās sekas; minētie jautājumi ir attiecīgās valsts piemērojamo tiesību aktu darbības jomā.

1.24 Jāatzīmē, ka, piemēram, aptuveni 15 % laulības šķiršanas, laulāto dzīvošanas šķirti vai laulības atzīšanas par neesošu pieteikumu Vācijā ir starptautiska dimensija. Laulības šķiršanu ar Eiropas dimensiju skaits dalībvalstīs nav zināms.

2. Komitejas priekšlikumi un papildu apsvērumi

2.1 Pašlaik piemērojami noteikumi attiecībā uz likumu konfliktu ir tās dalībvalsts noteikumi, kuras tiesā iesniegta prasība; identiskos apstākļos piemērotie tiesību akti tādēļ var ievērojami atšķirties atkarībā no valsts, kurā uzsākta tiesvedība.

2.2 Zaļajā grāmatā ir daudz labi izvēlētu piemēru gan attiecībā uz piekritību, kad var izraisīties negatīvs konflikts un ar to saistīts tiesību atteikums, gan attiecībā uz pieņemto risinājumu dažādību. Rezultāts varētu arī neattaisnot viena vai abu laulāto cerības. Katrā gadījumā iepriekš minētais var izraisīt zināmas pakāpes juridisku nenoteiktību un neprognozējamību, bet dažos gadījumos — regulas "Brisele II" *lis pendens* noteikuma dēļ (piekritība būs tiesai, kurai pirmajai iesniegta prasība, ja minētajai tiesai ir saistība ar attiecīgo lietu).— arī labvēlīgākās tiesas izvēli ("*forum shopping*") un prasību ārkārtīgu pieplūdumu tiesā

2.3 Problēma galvenokārt rodas tad, kad laulātajiem nav viena un tā pati valstspiederība un nav kopīgas dzīvesvietas, vai arī laulātajiem ir vienāda valstspiederība, bet viņi dzīvo valstīs, kuru pilsoņi viņi nav.

2.4 Komiteja piekrīt viedoklim, ka šādās situācijās, izvēloties piemērojamās tiesības, pusēm jāpiespīķir zināma rīcības brīvība; tāpat atbildētājiem jābūt nodrošinātām viņu cerībām attiecībā uz piemērojamajiem tiesību aktiem vai lūgumu nodot lietu tādā piekritībā, kurai ir visobjektīvākā saikne ar attiecīgo laulību. Ja prasības ierosinātājs izvēlas piekritību un valsts vispārējos tiesību aktus, ko minētā tiesa piemēro, bet atbildētājs izvēlas citu kompetento tiesu vai citus piemērojamus tiesību aktus, pirmās instances tiesai, kurā prasītājs ir ierosinājis lietu, jāpasludina prejudiciāls nolēmums par piekritību vai attiecīgajiem tiesību aktiem, un minētais jautājums ir jāizskata steidzami.

2.5 Gadījumos, kad vienīgais saistošais faktors ir vienas vai otras puses valstspiederība, regulā ir noteikts, ka piekritība ir pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesām, ja piemērojamie tiesību akti tomēr varētu neatbilst pušu kopīgajām cerībām (piemēram, puses varētu vēlēties, lai piemēro tās valsts tiesību aktus, kurai ir visciešākā saikne ar attiecīgo laulību).

2.6 Tādēļ jāņem vērā pušu izvēles brīvība un noteikumus nevar pamatot tikai uz saistošo faktoru mehānisku piemērošanu. Piemēram, būtu pieļaujama izvēle starp pilsonības likumu un *lex fori*, bet bez tiesībām nodot lietu citai tiesai.

2.7 Attiecībā uz kanonisko laulību atzīšanu par neesošām, ko nosaka baznīcas tiesa, dažas dalībvalstis ir paziņojušas, ka tās iesniedz šādus lēmumus savām civiltiesām atzīšanai, pamatojoties uz konkordātu vai līgumu ar Svēto Krēslu (Itālija, Portugāle, Spānija, Malta⁽⁴⁾). Baznīcas lēmumi varētu būt pretrunā citu dalībvalstu valsts tiesību aktiem tādēļ, ka minētajās valstīs neatzīst laulību anulēšanas kanonisko pamatojumu, vai arī procesuālu iemeslu dēļ.⁽⁵⁾

2.8 Ja šādi gadījumi attiecībā uz laulības atzīšanu par neesošu ir procesuāli vai pēc būtības pretrunā attiecīgās valsts sabiedriskajai kārtībai vai Eiropas Cilvēktiesību konvencijai, valstij, kurā lieta ir ierosināta, jānoraida lietas apstākļu pārbaude (*exequatur*) vai baznīcas lēmuma atzīšana. Prasītājam pēc tam jābūt iespējai ierosināt standarta civilo tiesvedību attiecībā uz laulības atzīšanu par neesošu, laulāto šķirtību vai laulības šķiršanu. Pretējā gadījumā vienīgais pieejamais līdzeklis būtu apelācijas iesniegšana Eiropas Cilvēktiesību tiesā Strasbūrā, un attiecīgās procedūras tiktu nevajadzīgi paildzinātas.

⁽⁴⁾ Polija nav ziņojusi par konkordātu ar Vatikānu.

⁽⁵⁾ Skat. Eiropas Cilvēktiesību tiesa, lieta nr. 30882/96, izlemta 26.07.2001, *Pellegrini v. Italy*; Eiropas tiesa apstrīdēja Itālijas tiesas nolēmumu, ar ko noteica izpildei Romas Svētās Rotas tiesas pasludināto lēmumu par laulības atzīšanu par neesošu, pamatojoties uz to, ka Sv. Rotas tiesa ir pārkāpusi otras puses tiesības uz uzklaušanu.

2.9 Kaut arī piekritības negatīvo konfliktu skaits var būt salīdzinoši neliels, Komiteja uzskata, ka Kopienas iniciatīva ir pamatota, ja minētie gadījumi izraisītu pamattiesību pārkāpumu, t.i., liegtu pieeju tiesai, kas ir kompetenta šķirt laulību, atzīt laulību par neesošu vai noteikt laulāto šķirtību.

2.10 Sakarā ar iepriekš minēto tādā jāapzinās nepieciešamība saskaņot noteikumus par likumu konfliktu un tiesu piekritību, lai nepieļautu tāda veida tiesību liegumu.

2.11 Minētajos noteikumos tomēr jāiekļauj valsts noteikta atruna attiecībā uz trešās valsts tiesas pasludināta Eiropas nozīmes sprieduma atzīšanu vai pārbaudi, ja minētais spriedums negatīvi ietekmē Eiropas tiesībās noteiktās vienas vai otras puses pamattiesības vai pārkāpj citus attiecīgās valsts sabiedriskās kārtības obligātos noteikumus, kas tiesai automātiski ir saistoši.

2.12 Kopienas tiesībās nav jāpieprasa, lai visas dalībvalstis bez iepriekšējas pārbaudes procedūras atzītu trešās valsts tiesā pasludinātu laulības šķiršanu, laulāto dzīvošanu šķirti vai laulības atzīšanu par neesošu, kas attiecas uz tiem ES rezidentiem, kuriem nav attiecīgās dalībvalsts pilsonības, ja cita dalībvalsts jau ir akceptējusi minēto spriedumu, pamatojoties uz divpusēju nolīgumu ar attiecīgo trešo valsti⁽⁶⁾.

2.13 Komiteja uzskata, ka vienošanās par piekritību ir pieļaujama laulības šķiršanas kopīgās prasībās, ja ir saikne ar izvēlēto tiesu. Kopīgs pieteikums par vienošanos attiecībā uz piekritību varētu būt iesniedzams kopā ar notāra apliecinājumu.

2.14. Komiteja uzskata, ka jāveic laulības šķiršanas faktisko seku salīdzinošā izpēte pa valstīm saistībā ar vecāku tiesībām, aizbildnību pār nepilngadīgajiem un līdzekļu uzraudzību; minētos faktorus nedrīkst novērtēt pārāk zemu, ja tiesās ir liels pieteikumu pieplūdums. Jebkurā gadījumā laulību šķiršana, šķiet, ir grūti skatāma atsevišķi no tās sekām attiecībā uz ģimeni un mantojumu, kas dažkārt dažādās valstīs saskaņā ar tajās piemērojamajiem tiesību aktiem vai pastāvošo tiesu praksi izpaužas dažādā veidā (piemēram, aizbildniecības un vecāku tiesību sakarā).

⁽⁶⁾ Pat, ja tas ir pats par sevi saprotams, jo regula piemērojama dalībvalstu tiesu nolēmumiem, būtu vēl labāk, ja tā tiktu precizēta ar mērķi novērst jebkādas skaidrojuma problēmas.

2.15 Dalībvalstis ir jānudina, ja tās vēl nav to nav izdarījušas, apsvērt visas to rīcībā esošās iespējas ieviest alternatīvos konfliktu risināšanas veidus, piemēram starpniecību ⁽⁷⁾ lietās par laulības šķiršanu, šķirtību vai laulības ar Eiropas dimensiju atzīšanu par neesošu. Tas atvieglinātu iespējas vērsties tiesā un samazinātu pusēm atsevišķo procesuālo darbību ilgumu.

2.16. Komiteja joprojām ir pievērsusies jautājumam, kas ir svarīgs pilsoņiem un viņu mobilitātes jomā; tā sekos Komisijas

uzsākto apspriežu rezultātiem un precīzākiem priekšlikumiem par regulām, kuri varētu tikt izvirzīti vēlāk; ir iespējama jaunās regulas "Brisele II" pielāgošana vai īpaša regula par laulības šķiršanas lietām. Komiteja vēlētos arī precīzāk zināt pa valstīm laulības šķiršanas, kam ir Kopienas dimensija, pieteikumu skaitu, piekritības negatīvo konfliktu gadījumu skaitu un citu būtisku informāciju. Šādā veidā tā varētu rūpīgāk izskatīt problēmas saistībā ar turpmākiem priekšlikumiem par piekritības normām un laulības šķiršanas lietās piemērojamiem tiesību aktiem.

Brisele, 2005. gada 28. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁷⁾ Zaļā grāmata KOM(2002)196 "Alternatīvie strīdu risināšanas veidi civillietās un komercietās"

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma shēmu piemērošanu darba ņēmējiem un pašnodarbinātajiem, kas pārvietojas Kopienas teritorijā, un viņu ģimenes locekļiem, kā arī Padomes Regulu (EEK) Nr. 574/72, ar ko nosaka Regulas (EEK) Nr. 1408/71 izpildes kārtību"

KOM(2004) 830 galīgā red. — 2004/0284 (COD)

(2006/C 24/09)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 251. pantu 2005. gada 14. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma shēmu piemērošanu darba ņēmējiem un pašnodarbinātajiem, kas pārvietojas Kopienas teritorijā, un viņu ģimenes locekļiem, kā arī Padomes Regulu (EEK) Nr. 574/72, ar ko nosaka Regulas (EEK) Nr. 1408/71 izpildes kārtību"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2005. gada 5. septembrī (ziņotājs — RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (28. septembra sēdē), ar 171 balsīm par un 4 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 No brīža, kad tika apstiprinātas Regula Nr. 1408/71 un Regula Nr. 574/72 par sociālā nodrošinājuma shēmu piemērošanu darba ņēmējiem, kas pārvietojas Eiropas Savienības teritorijā, un viņu ģimenes locekļiem, tajās ir izdarīti vairāki grozījumi, lai ņemtu vērā izmaiņas minētajās shēmās un ar tām saistītajos pabalstos.

1.2 Ieviešamās izmaiņas galvenokārt ir saistītas ar regulu aktualizēšanu, ņemot vērā dalībvalstu tiesību aktos izdarītos grozījumus un dažādus Eiropas Kopienu Tiesas spriedumus. Šajā sakarā Komitejai iesniegtā Regulas priekšlikuma galvenais mērķis ir atspoguļot grozījumus, kas izdarīti jauno dalībvalstu tiesību aktos, un uzlabot to procedūru vienkāršošanu, kas attiecas uz ārvalstīs saņemtu medicīnisko aprūpi, attiecinot atsevišķus no šiem grozījumiem uz kārtību, ko piemēro pabalstiem par nelaimes gadījumiem darbā un par arodslimībām.

1.3 Minētās divas regulas pēdējo reizi ir grozītas ar Regulu Nr. 631/2004⁽¹⁾, ar ko ievieš iepriekš minētos grozījumus attiecībā uz piekļuves kārtību medicīniskajai aprūpei citā dalībvalstī. Komiteja jau ir izteikusi savu atzinumu par Regulas priekšlikumu⁽²⁾.

1.4 Galvenais grozījums, kas ir izdarīts, cenšoties koordinēt dalībvalstu sociālā nodrošinājuma shēmas, tomēr izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas Nr. 883/2004⁽³⁾, kas pēc 6 gadu ilgām sarunām ES iestādēs tika apstiprināta un publicēta *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*. Minētās regulas,

ar ko aizstāj Regulu Nr. 1408/71, stāšanās spēkā ir atkarīga no tās piemērošanas Regulas, kas savukārt aizstās spēkā esošo Regulu Nr. 574/72, apstiprināšanas.

Kad Komisija bija iesniegusi sociālā nodrošinājuma shēmu koordinēšanas regulas priekšlikumu, EESK sagatavoja par to atzinumu⁽⁴⁾.

2. Priekšlikuma saturs.

2.1 Priekšlikums satur grozījumus Regulā Nr. 1408/71 un Regulā Nr. 574/72, kas nosaka Regulas Nr. 1408/71 piemērošanas nosacījumus. Abās regulās izdarītie grozījumi nav saistīti, jo tie balstās uz atšķirīgiem juridiskiem aspektiem (sk. šī atzinuma 1. punkta 2. apakšpunktu).

2.1.1 Regulas Nr. 1408/71 pielikumos ir izdarīti vairāki grozījumi. Tie skar atsevišķus gadījumus dažādās dalībvalstīs, un tiem ir jābūt skaidri minētiem pielikumos, lai tie būtu piemērojami attiecīgo valstu pilsoņiem.

2.1.2 Regulā Nr. 574/72 ieviešamo grozījumu mērķis ir vienkāršot dokumentu un samazināt spēkā esošās administratīvās formalitātes ārvalstīs saņemtas medicīniskās aprūpes gadījumā vai arodslimības gadījumā citā dalībvalstī saskaņā ar medicīniskās aprūpes gadījumos piemērojamās vispārējās kārtības vienkāršošanas noteikumiem, kas ieviesti ar Regulu Nr. 631/2004.

⁽¹⁾ OV L 100, 06.04.2004.

⁽²⁾ EESK atzinums par priekšlikumu Padomes Regulai par sociālās drošības shēmu koordinēšanu. (Ziņotājs: Rodríguez García-Caro kge OV C 75, 15.03. 2000.)

⁽³⁾ OV L 166, 30.04.2004.

⁽⁴⁾ EESK atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma shēmu piemērošanu darba ņēmējiem un pašnodarbinātajiem, kas pārvietojas Kopienas teritorijā, un viņu ģimenes locekļiem, kā arī Padomes Regulu (EEK) Nr. 574/72, ar ko nosaka Regulas (EEK) Nr. 1408/71 izpildes kārtību. (Ziņotājs: Boldt kgs – OV C 32, 05.02.2004)

3. Vispārējās piezīmes.

3.1 Komiteja atzinīgi vērtē priekšlikuma saturu, uzskatot, ka Komisijas dokuments turpina tādas kārtības uzlabošanas un vienkāršošanas centienus, kuras mērķis ir labāka sociālā nodrošinājuma shēmu koordinēšana Eiropas Savienībā. Visi grozījumi, kas ir labvēlīgi ES pilsoņiem un kuru mērķis ir atvieglot viņu sakarus ar dalībvalstu valsts pārvaldes iestādēm, aizvien saņems Komitejas atbalstu.

3.2 Tādējādi Komiteja izsaka gandarījumu par Regulas priekšlikumu, jo tas veicina vienu no četrām brīvībām, kas kopš Eiropas Savienības pirmsākumiem veido tās pamatu, proti, darba ņēmēju brīvu pārvietošanos un, paplašinot minētās tiesības, to personu brīvu pārvietošanos, uz kurām attiecas apspriežamā Regula. Tāpēc Komiteja uzskata par pienākumu no jauna izteikt savu vēlēšanos, lai dažādās ES un dalībvalstu struktūras pieliktu pūles pastāvošo barjeru atcelšanai, lai Eiropas Savienības iekšienē izveidotu patiesu personu brīvas pārvietošanās telpu, kā arī patiesas sociālās tiesības. Šajā sakarā Komiteja ir gandarīta par priekšlikuma saturu, kas ar jauna elementa ieviešanu veicina šo pilsoņu tiesību nostiprināšanu.

3.3 Koplēmuma procedūra, ņemot vērā tās ilgumu, var nozīmēt būtiskas izmaiņas priekšlikuma saturā. Iepriekš izstrādātā atzinumā par priekšlikumu daļēji grozīt abas regulas⁽⁵⁾ Komiteja izteica savu viedokli par nepieciešamību līdzdarboties un sniegt atzinumu reālajā laikā, galvenokārt tādēļ, ka tie ir priekšlikumi, kuru mērķis ir grozīt sociāli profesionālo likumdošanu. Šo viedokli apstiprināja arī cits, vēlāks EESK atzinums⁽⁶⁾, kurā tika minēta iespēja Komitejai izteikties par visiem grozījumiem, ko izdara dokumentos lēmuma pieņemšanas procedūras gaitā. Tādējādi mēs atgādinām nepieciešamību ņemt vērā EESK funkciju šāda veida procedūrās.

3.4 3. punkta 3. apakšpunktā aprakstītā situācija vēl skaidrāk atklājas līdz ar Regulas Nr. 883/2004⁽⁷⁾ par sociālā nodrošinājuma shēmu koordinēšanas kārtības apstiprināšanu un publicēšanu. Iepriekš izstrādātā atzinumā⁽⁸⁾ Komiteja minēja nepieciešamību veikt priekšlikuma uzraudzību, ņemot vērā tā sarežģītību un daudzus grozījumus, kas noteikti tiks izdarīti ilgstošā apstiprināšanas procesa gaitā. Četrus gadus pēc

⁽⁵⁾ EESK atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma shēmu piemērošanu darba ņēmējiem un pašnodarbinātajiem, kas pārvietojas Kopienas teritorijā, un viņu ģimenes locekļiem, kā arī Padomes Regulu (EEK) Nr. 574/72, ar ko nosaka Regulas (EEK) Nr. 1408/71 izpildes kārtību. (Ziņotājs: Rodriguez Garcia-Caro kgs – OV C 367, 20.12.2000)

⁽⁶⁾ EESK atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma shēmu piemērošanu darba ņēmējiem un pašnodarbinātajiem, kas pārvietojas Kopienas teritorijā, un viņu ģimenes locekļiem, kā arī Padomes Regulu (EEK) Nr. 574/72, ar ko nosaka Regulas (EEK) Nr. 1408/71 izpildes kārtību. (Ziņotājs: Boldt kgs – OV C 32, 05.02.2004)

⁽⁷⁾ OV L 166, 30.04.2004.

⁽⁸⁾ EESK atzinums par priekšlikumu Padomes Regulai par sociālās drošības shēmu koordinēšanu. (Ziņotājs: Rodriguez Garcia-Caro kgs OV C 75, 15.03. 2000.)

ši atzinuma izstrādes apspriežamā Regula tika pieņemta bez jauna EESK atzinuma par šo dokumentu.

Ņemot vērā šāda veida noteikumu nozīmīgumu un to, ka ir būtiski, lai EESK viedoklis izskanētu istajā brīdī, Komiteja prasa pielāgot konsultāciju procedūru, lai Komitejas kā pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāves darbību visā Kopienas tiesību aktu izstrādes procesā padarītu efektīvāku.

Tāpat, lai paskaidrotu Komitejas iepriekš minētajā atzinumā izteikto viedokli, Komiteja uzskata par nepieciešamu izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par jauno Regulu Nr. 883/2004 par sociālā nodrošinājuma shēmu koordinēšanu, kas aizvietos spēkā esošo Regulu Nr. 1408/71.

3.5 Tāpat Komiteja uzskata, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1408/71 V sadaļu izveidotās Migrējošo darba ņēmēju sociālā nodrošinājuma konsultatīvās komitejas konsultatīvā funkcija jāpilda apzinīgi un saskaņā ar minētās regulas nosacījumiem. Minētā komiteja, kas sastāv galvenokārt no arodbiedrību un uzņēmumu īpašnieku pārstāvjiem, ir platforma, no kuras ekonomikas un sociālie dalībnieki var tieši izteikt savu viedokli iestādēm atzinumu vai priekšlikumu veidā attiecībā uz grozījumiem, kas Kopienas līmenī izdarāmi sociālā nodrošinājuma jomā.

3.6 Regulas Nr. 883/2004 90. pants attiecas uz Regulas Nr. 1408/71 atcelšanu, izņemot atsevišķus konkrētus gadījumus, savukārt 91. pants nosaka, ka Regula stāsies spēkā divdesmit dienas pēc tās publicēšanas. Minētā panta otrais punkts tomēr precīzē, ka Regula būs piemērojama, sākot ar datumu, kad stāsies spēkā piemērošanas Regula.

Šajā sakarā un pirms 2006. gadā tiks uzsākts darba ņēmēju mobilitātes gads Eiropā, Komiteja aicina ES iestādes un dalībvalstis pēc iespējas ātrāk un efektīvāk uzsākt gaidāmās piemērošanas Regulas izstrādes un apstiprināšanas procesu, lai jaunā koordinēšanas Regula varētu stāties spēkā, cik drīz vien iespējams, un tādējādi aizstāt sarežģītos nosacījumus, kas veido spēkā esošo Regulu Nr. 1408/71.

4. Īpašas piezīmes.

4.1 Padomes 1971. gada 14. jūnija Regula (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma shēmu piemērošanu darba ņēmējiem un pašnodarbinātajiem, kas pārvietojas Kopienas teritorijā un viņu ģimenes locekļiem.

4.1.1 Ar priekšlikuma 1. pantu tiek grozīts Regulas I, II, II a, III, IV un VI pielikums.

4.1.2 Lai piemērotu dokumentu Slovākijas tiesību aktos izdarītajām izmaiņām, ir grozīta I pielikuma II sadaļa par regulas individuālu piemērošanu attiecībā uz termina "ģimenes loceklis" nozīmi.

4.1.3 Sakarā ar izmaiņām, kas izdarītas Francijas tiesību aktos, ir grozīta II pielikuma I sadaļa par speciālām shēmām, ko piemēro pašnodarbinātām personām, kas ir izslēgtas no Regulas piemērošanas jomas.

4.1.4 Sakarā ar izmaiņām, kas izdarītas Igaunijas, Latvijas, Luksemburgas un Polijas tiesību aktos, ir grozīta II pielikuma II sadaļa par speciāliem bērna piedzimšanas vai adopcijas pabalstiem, kas ir izslēgti no Regulas piemērošanas jomas. Minētais pielikums ir grozīts arī attiecībā uz Luksemburgu sakarā ar Eiropas Kopienas Tiesas spriedumu, kas pauž, ka speciālo bērna piedzimšanas vai adopcijas pabalstu nevar izslēgt no Regulas un ka tas ir uzskatāms par eksportējamu ģimenes pabalstu.

4.1.5 Sakarā ar virkni Vācijas, Slovākijas, Latvijas un Polijas tiesību aktu aktualizēšanas un pielāgošanas gadījumu ir grozīts Regulas pielikums II a) par speciāliem, uz iemaksām nebalstītiem pabalstiem.

4.1.6 Lai svītrotu nevajadzīgos punktus un tādējādi vienkāršotu dokumentu, ir grozīta III pielikuma A daļa par sociālā nodrošinājuma līgumu noteikumiem, kurus joprojām piemēro, neraugoties uz to, ka Regula paredzēta to atcelšana.

Šī paša mērķa dēļ ir grozīta III pielikuma B daļa par to sociālā nodrošinājuma līgumu nosacījumiem, kas neattiecas uz visām tām personām, uz kurām attiecas Regula. Ir atjaunināta numērācija un pievienoti līgumi vai divpusējas vienošanās, kas atbilst prasībām par ieviešanu pielikumā.

4.1.7 Lai garantētu atbilstību Čehijas tiesību aktiem, ir grozīta IV pielikuma A daļa, kas attiecas uz tiesību aktiem, kuri nosaka, ka invaliditātes pabalstu lielums nav atkarīgs no apdrošināšanas periodu garuma.

Tā paša iemesla dēļ attiecībā uz Čehijas Republiku un Igauniju ir grozīta IV pielikuma C daļa par gadījumiem, kuros var atteikties no divkārša pabalsta aprēķina, jo tam nekad nebūs augstāks rezultāts.

Sakarā ar izmaiņām, kas izdarītas Slovākijas tiesību aktos, ir grozīta IV pielikuma D daļa par pabalstiem un nolīgumiem saskaņā ar divu vai vairāku dalībvalstu tiesību aktiem piešķiramu vienu un tā paša veida pabalstu pārklāšanos.

4.1.8 Ņemot vērā grozījumus, kas izdarīti Nīderlandes tiesību aktos, ir grozīts VI pielikums par īpašiem nosacījumiem atsevišķu dalībvalstu tiesību aktu piemērošanā.

4.1.9 Dažādajos Regulas Nr. 1408/71 pielikumos izdarītajiem grozījumiem ir dažādi mērķi, ko Komiteja vēlas uzsvērt.

Pirmkārt, Komiteja norāda, ka minētie grozījumi vienkāršo dokumentu, tādēļ tas ir vieglāk piemērojams un izprotams. Tādējādi tie atbilst Regulas Nr. 883/2004 par sociālā nodrošinājuma shēmu koordinēšanu mērķim vienkāršot un modernizēt koordinēšanu, ievērojot valstu tiesību aktus sociālā nodrošinājuma jomā. Tādēļ Komiteja atbalsta šos grozījumus.

Otrkārt, Komiteja secina, ka ar atsevišķu valstu tiesību aktos ir ieviesti īpaši jauni pabalsti, kas nozīmē patiesu progresu šo valstu sociālajā likumdošanā. Šajā sakarā Komiteja izsaka gandarījumu par dažādās dalībvalstīs īstenoto progresu sociālo tiesību jomā, tomēr izsaka nožēlu par īpašajiem administratīvajiem šķēršļiem, kas radīti attiecībā uz jauno dalībvalstu pilsoņiem.

4.1.10 Visbeidzot Komiteja uzskata, ka būtu jāsvītrot Regulas II pielikuma II daļa. Dalībvalstīm būtu jāņem vērā Eiropas Kopienas Tiesas prakse attiecībā uz to, ka bērna piedzimšanas un adopcijas pabalsti nav uzskatāmi par speciāliem pabalstiem, bet par ģimenes pabalstiem, un tādējādi tie ir eksportējami. Komiteja vēlas, lai dalībvalstis ņemtu vērā šo juridisko faktu pirms Tiesa ar saviem spriedumiem to ir attiecinājusi uz visu Eiropas Savienību.

4.2 Padomes Regula Nr. 574/72, ar ko nosaka Regulas Nr. 1408/71 izpildes kārtību.

4.2.1 Ar priekšlikuma 2. pantu tiek grozīti minētās regulas četri panti, kas visi attiecas uz medicīnisko aprūpi, ko saņem sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību.

4.2.2 Tiek svītroti 60. panta 5. un 6. punkts par pabalstiem materiālā izteiksmē gadījumā, ja dzīves vieta atrodas dalībvalstī, kas nav atbildīgā dalībvalsts. Tiek svītrotas atsevišķas paziņošanas procedūras, kas praksē netika piemērotas.

Komiteja atbalsta visus grozījumus, kuru mērķis ir vienkāršošana un neauglīgu birokrātisko procedūru atcelšana.

4.2.3 Tiek grozīts 62. panta teksts (pabalsti materiālā izteiksmē gadījumā, ja persona uzturas dalībvalstī, kas nav atbildīgā dalībvalsts). Veselības apdrošināšanas apliecības ieviešana ļauj atcelt dažas liekas formalitātes, kas jebkurā gadījumā tiks nokārtotas valstu atbildīgo iestāžu līmenī, nevis no attiecīgās personas puses. Tātad panta formulējums paliek tāds pats kā Regulas 21. panta formulējums saskaņā ar grozījumu, kas ieviests ar Regulu Nr. 631/2004.

Komiteja atbalsta visus grozījumus, kuru mērķis ir atvieglot pilsoņu piekļuvi pabalstiem, kas tiem pienākas.

4.2.4 Tiek grozīts 63. panta 2. punkts par pabalstiem materiālā izteiksmē nodarbinātajiem un pašnodarbinātajiem darba ņēmējiem gadījumā, ja tiek mainīta pastāvīgā dzīvesvieta vai ja persona atgriežas pastāvīgās dzīvesvietas valstī, kā arī nodarbinātajiem un pašnodarbinātajiem darba ņēmējiem, kam ir atļauja doties uz citu dalībvalsti, lai tajā saņemtu medicīnisko aprūpi; šis grozījums ir nepieciešams sakarā ar pantā minēto atsauci uz 60. panta 5. un 6. punktu, kuri apspriežamās Regulas priekšlikumā ir svītroti.

4.2.5 Svītrojot atsauci uz 20. pantu, kas svītrots ar Regulu Nr. 631/2004, tiek grozīts 66. panta 1. punkts par gadījumiem, kad tiek apstrīdēts, ka nelaimes gadījums ir noticis darba vietā vai ka slimība ir arodslimība .

4.2.6 Tā kā visi izdarītie grozījumi palīdz uzlabot Regulas saturu, to vienkāršojot, kā arī atvieglojot birokrātiju, Komiteja tos atbalsta, ciktāl tie atvieglo pilsoņu sakarus ar valsts pārvaldes iestādēm.

5. Secinājumi.

5.1 Komiteja visumā labvēlīgi uzņem regulas priekšlikumu, ar nosacījumu, ka tiek ņemtas vērā šajā dokumentā izklāstītās piezīmes. Komiteja apzinās nepieciešamību vienkāršot un uzlabot Regulu Nr. 1408/71 un Nr. 574/72 tekstu, lai veicinātu

Eiropas Savienības pilsoņu brīvu pārvietošanos. Tā tomēr uzskata, ka Regulas Nr. 883/2004, kas pati par sevi nozīmē vispārēju un tālejošu vienkāršošanu sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšanas jomā, stāšanās spēkā būtu vēl lietderīgāka.

5.2 Nemot vērā, ka tai nav bijusi iespēja izteikt viedokli par galīgo dokumentu, kas radies ar Regulu Nr. 883/2004 saistītās ilgstošās likumdošanas procedūras rezultātā, Komiteja uzskata par nepieciešamu nekavējoties izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par šo dokumentu, pirms ir uzsākta tiesību aktu izstrādes procedūra attiecībā uz jauno piemērošanas regulu, ko Komisija jau gatavojas publicēt.

5.3 Komiteja aicina Komisiju visdrīzākajā laikā pabeigt piemērošanas regulas priekšlikuma izstrādi. Tā arī aicina Padomi un Eiropas Parlamentu neatliekami turpināt tiesību aktu izstrādes procedūru, lai neatkārtotos Regulas Nr. 883/2004 izstrādes gaitā notikušī kavēšanās, jo īpaši tāpēc, ka 2006. gads ir tiks atzīmēts kā Darba ņēmēju mobilitātes gads.

5.4 Attiecībā uz reformām, kas izklāstītas dažādos Regulas Nr. 1408/71 pielikumos, Komiteja lūdz, lai reforma attiecībā uz II pielikuma II daļu par speciālajiem bērnu piedzimšanas un adopcijas pabalstiem visīsākajā laikā tiktu atcelta, vienojoties ar dalībvalstīm, kas vēl saglabā tiesības uz atkāpēm.

Briseļē, 2005. gada 28. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta izveidi"

(KOM(2005) 81 galīgā red. — 2005/0017 (COD))

(2006/C 24/10)

Padome saskaņā ar Eiropas Savienības dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 22. martā nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta izveidi"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2005. gada 5. septembrī (ziņotāja: **ŠTECHOVÁ** kdze).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (2005. gada 28. septembra sēdē), ar 166 balsīm par, 5 balsīm pret un 7 atturoties ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Komitejas secinājumi un ieteikumi ⁽¹⁾.

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzsver savu lielo ieinteresētību dzimumu līdztiesības veicināšanā; savos pēdējā laikā sniegtajos atzinumos par šo tematu Komiteja ir vēlreiz uzsvērusi, cik būtiski ir panākt daudz konkrētāku progresu ⁽²⁾. Eiropas līmeņa politikās vīriešu un sieviešu līdztiesība (dzimumu līdztiesība) ir prioritāte, un no tās nedrīkst atteikties arī turpmāk. Lai gan ES pēdējos gados ir notikuši pastiprināti centieni dzimumu līdztiesības veicināšanā, sievietes vairumā darbības jomu joprojām ir neizdevīgā stāvoklī ⁽³⁾ — tam ir jāmainās. Lai gan daudz retāk, tomēr ir situācijas, kad dzimuma dēļ diskriminācijai ir pakļauti vīrieši, un arī tas nav pieļaujams. Jāatrisina arī vairākas diskriminācijas (seksuālās orientācijas, vecuma, veselības stāvokļa, invaliditātes, etniskās izcelsmes dēļ) izraisītas problēmas, kuras pastiprina dzimuma faktors.

1.1.1 Tādējādi visā ES pastāv ļoti daudzas uz dzimumu pamatotas nevienlīdzības formas, un ir absolūti nepieciešams tās noteikt, dokumentēt, vākt piemērus, tos analizēt, izdarīt secinājumus Kopienas līmenī un meklēt piemērotus risinājumus.

⁽¹⁾ Visi šajā dokumentā minētie posteņi un amati attiecināmi uz abiem dzimumiem.

⁽²⁾ EESK 2003. gada 10. decembra atzinums ar nosaukumu "Vienlīdzīgas iespējas vīriešiem un sievietēm — atbalsta programma" (Ziņotāja: WAHROLIN kdze), OV C 80, 2004. gada 30. marts.

EESK 2004. gada 3. jūnija atzinums ar nosaukumu "Vienlīdzīga attieksme pret sievietēm un vīriešiem/ieceja precēm un pakalpojumiem" (Ziņotāja: CARROLL kdze) OV C 241, 2004. gada 28. septembris.

EESK 2004. gada 15. decembra atzinums ar nosaukumu "Direktīvu par iespēju vienlīdzību pārstrādāšana" (Ziņotāja: SHARMA kdze) (CESE 1641/2004).

EESK 2005. gada 9. februāra atzinums ar nosaukumu "10 gadu pēc Pekinas: kāds progress panākts dzimumu līdztiesībā?" (Ziņotāja: FLORIO kdze), OV C 221, 2005. gada 8. septembris.

⁽³⁾ KOM(2005) 44.

1.1.2 Tādēļ EESK atzinīgi vērtē jebkādu efektīvu līdzekli, kas ļauj paātrināt faktisku dzimumu līdztiesības īstenošanu.

1.1.3 EESK atbalsta priekšlikumu par Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta izveidi (turpmāk tekstā "Institūts") ⁽⁴⁾, jo tā uzskata, ka tas var kļūt par tādu efektīvu līdzekli — ar lielu potenciālu — kas atbalstīs ES un dalībvalstu centienus panākt progresu vīriešu un sieviešu līdztiesības veicināšanā kā juridiskā, tā arī praktiskā nozīmē.

1.2 EESK piekrīt iemesliem, kas pamato neatkarīgas iestādes izveidošanu, kā arī lēmumam, saskaņā ar kuru Institūts ne aizvieto, ne arī vājinās tās specializētās aģentūras, kam ir pieredze, ne arī tās, kuru izveidošana tiek sagatavota Kopienas līmenī ⁽⁵⁾. Turklāt Institūta izveidošana noteikti neietekmēs "integrētas pieejas" (vīriešu-sieviešu dimensijas iekļaušanas) principa piemērošanu Kopienas organizācijās un visās tās politikās un programmās: tieši pretēji, EESK ir pārliecināta, ka minētais princips ar to tiks īpaši nostiprināts.

1.3 EESK uzskata, ka Institūts iegūs atzinību par savu objektivitāti, neitralitāti, neatkarību, pieredzi, iespējām apkopot attiecīgu informāciju, un tas var kļūt par svarīgu līdzekli daudzveidīgi plašam lietotāju lokam. Pateicoties sistemātiskai integrētai pieejai vīriešu-sieviešu līdztiesības jautājumiem ("gender mainstreaming"), Institūts kalpos ļoti dažādu "klientu" interesēm — no pilsoniskas sabiedrības visdažādākajiem slāņiem līdz ES lēmumu pieņemšanas instancēm.

1.3.1 Turklāt Institūta darbība nebūs vērsta tikai uz ES iekšieni; tā attieksies uz plašāko Eiropu, piemēram, uz Savienības nākamo paplašināšanu sagatavošanu, un izvēršies starptautiskā līmenī. Tādējādi Institūts sniegs iespēju attīstīt sakarus un apmaiņu kultūras jomā.

⁽⁴⁾ Minētais nosaukums neatbilst oficiālajam tulkojumam čehu valodā — skat. piezīmi par Institūta nosaukumu 3.3. punktā.

⁽⁵⁾ Dublīnas fonds, Bilbao aģentūra, CEDEFOP, Pamattiesību aģentūra.

1.4 EESK uzskata, ka, ņemot vērā Institutam paredzētos ambiciozus mērķus un uzdevumus, būs nepieciešams precīzāk noteikt tā pilnvaras un atbildību attiecībā uz pētniecību, informācijas izplatīšanu, izglītību u.c. Obligāti jāprecizē datu ievākšanas un analīzes mērķi, lai Institūts varētu pilnībā pildīt savu funkciju Eiropas lēmumu pieņemšanas procesā. Šajā sakarā jāatgādina, ka visām Kopienas iestādēm jāpaļaujas uz dalībvalstu statistikas avotiem. Institutam būtu jābūt iespējai izteikt savu viedokli par sagatavošanā esošiem projektiem. Tam būtu arī jāpilda izglītojoša funkcija attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar integrētu pieeju dzimumu līdztiesības īstenošanai. Tāpat tam būtu jānodrošina iespēja sniegt savu viedokli par attiecīgajām Kopienas iniciatīvām un aktivitātēm dzimumu līdztiesības jomā.

1.4.1 EESK uzskata, ka Institūta mērķu un uzdevumu precizēšana apliecinātu tā nozīmību un skaidri parādītu, ka šādu mērķu īstenošanai ir nepieciešami atbilstoši līdzekļi.

1.5 Institutam jābūt ar lielu morālu ietekmi, un ir būtiski, lai tā darbība būtu pārskatāma un tam būtu patiesi efektīvas saites ar attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības grupām, kas norādītas 10. panta 1. punkta a) līdz c) apakšpunktā un kurām ir liela pieredze un kompetence dzimumu līdztiesības jautājumos, un kas var arī tieši atspoguļot ES pilsoņu vajadzības. Tādēļ EESK stingri iesaka, lai pilsoniskās sabiedrības grupu pārstāvjiem būtu lielāks skaits vietu Institūta valdē (skatīt zemāk 3.7.2. un 3.7.3. punktu). Šajā sakarā EESK atgādina, ka dažādu līmeņu sociālajiem partneriem ir būtiska nozīme tādu problēmu risināšanā, kas saistītas ar dzimumu līdztiesību darba tirgū.

1.6 EESK arī uzstāj, ka Eiropas sociālo partneru pārstāvjiem un attiecīgajai pārstāvošajai nevalstiskajai organizācijai valdē jābūt tādām pašām statusam kā pārējiem locekļiem, tāpat viņiem jābūt balsstiesīgiem (skatīt zemāk 3.7.4. punktu).

1.7 EESK uzskata par būtisku, lai Institutam paredzētie finanšu resursi tam ļautu veiksmīgi pildīt savu uzdevumu kopā ar citām aģentūrām un Kopienas programmām, kas arī nodarbojas ar dzimumu līdztiesības jautājumiem, un lai tas nenotiktu uz mineto aģentūru un programmu rēķina.

1.8 Regulas projektā nav norādīta Institūta atrašanās vieta. Neskatoties uz to, EESK atbalsta ieteikumu to nodibināt vienā no valstīm, kas ES pievienojās 2004. gadā. Turklāt dažas no minētajām valstīm jau ir izrādījušas interesi par Institūta pieņemšanu; šāda pieeja atbilstu arī iestāžu līdzsvarotas decentralizācijas vajadzībai ES un ļautu iedibināt tiešāku saikni ar attiecīgo valstu pilsoņiem un pilsonēm, kā arī labāk iepazīt viņu pieredzi dzimumu iespēju vienlīdzības jomā.

1.9 EESK ir pārliecināta, ka cieša sadarbība ar Institutu būtu izdevīga visām iesaistītajām pusēm, un izsaka gatavību sadarbīties ar Institutu saskaņā ar Kopienā esošajiem nosacījumiem.

2. Ievads — vispārīgas piezīmes

2.1 Eiropas Komisija 2005. gada 8. martā publicēja Eiropas Parlamenta un Padomes priekšlikumu regulai par Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta izveidi⁽⁶⁾ un cita starpā savā paziņojumā presei⁽⁷⁾ teica, ka:

“Šis Institūts būs neatkarīgs Eiropas līmeņa izcilības centrs. Tas ievāks, analizēs un izplatīs uzticamus un salīdzināmus pētījumu datus un informāciju, kas nepieciešama lēmumu pieņemējiem Briselē un dalībvalstīs. Tam būs publiski pieejams dokumentācijas centrs un bibliotēka.

Institūts veicinās pētījumus un pieredzes apmaiņu, organizējot lēmumu pieņēmēju, ekspertu un ieinteresēto pušu sanāksmes, kā arī ar tādiem notikumiem kā konferences, kampaņas un semināri piesaistīs uzmanību pasākumiem, kas veltīti dzimumu līdztiesībai. Vēl viens būtisks uzdevums būs izstrādāt līdzekļus, kas paredzēti dzimumu līdztiesības labākai iekļaušanai visās Kopienas politikās.”

2.2 Ievērojamais laika posms, kas ir šķīris pirmo Institūta izveidošanas iniciatīvu 1995. gadā⁽⁸⁾ un regulas priekšlikuma publicēšanu 2005. gada martā, ir devis iespēju veikt ekspertu un politiska rakstura pētījumus, kuri ir devuši iespēju sagatavot pārdomātu pasākumu.

2.3 Padome “nodarbinātība, sociālā politika, veselība un patērētāji” savā 2004. gada 1. un 2. jūnija sanāksmē ir paudusi vienbalsīgu atbalstu Eiropas Institūta izveidošanai⁽⁹⁾.

“Pilnībā atbalstot šāda institūta izveides principu, deleģācijas atgādina, ka ir svarīgi ieviest struktūru, kas sniedz pievienotu vērtību, nedublējot šajā jomā jau esošās darbības. Tika minēta arī nepieciešamība saglabāt budžeta neitralitāti”.

Padome pilnvaroja Institutu veikt šādus uzdevumus:

— koordinācijas jautājumi;

— informācijas apkopošana un izplatīšana;

⁽⁶⁾ Skatīt 4. piezīmi, kurā ir atsauce uz 3.4. punktu.

⁽⁷⁾ Eiropas Komisijas paziņojums presei IP/05/266 8.3.2005., publicēts tikai angļu, franču un vācu valodā.

⁽⁸⁾ “Nākotnes Eiropas dzimumu jautājumu institūta loma”, Eiropas Parlamentam veiktais pētījums, gala ziņojums, 15.06.2004.

⁽⁹⁾ ES Padomes paziņojums presei 9507/04, 1-2.06.2004, publicēts tikai angļu, franču un vācu valodā.

- ar dzimumu līdztiesību saistītu jautājumu redzamības palielināšana un
- līdzekļu nodrošināšana dzimumu līdztiesības jautājumu iekļaušanai politikās.

2.3.1 Pēc tam Eiropadome uzaicināja Komisiju izvirzīt priekšlikumu ⁽¹⁰⁾.

2.4 Tātad lēmumu par Institūta izveidi pieņēma pēc desmit jauno valstu iestāšanās ES, un EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai tā darbība no paša sākuma norisinātos paplašinātajā Savienībā, kas ļauj ņemt vērā daudzveidīgāku pieredzi, situācijas un zināšanas.

2.5 Sava neseno atzinumā "Desmit gadu pēc Pekinas: kāds progress panākts dzimumu līdztiesībā" ⁽¹¹⁾ EESK apkopoja dzimumu vienlīdzības jomā notikušo attīstību un ar to saistīto pasākumu apjomu ES. Komiteja atsaucas uz minēto atzinumu un uzsver, ka ir nepieciešams apzināties, ka vajadzība pēc ekspertīzes, analīzes un informācijas, kā arī to kvalitātes prasības pieaug; EESK par to pauž apmierinājumu, jo minētais progress ir panākts, plašāk īstenojot principu par integrētu pieeju dzimumu līdztiesības īstenošanai.

2.6 Praksē ir jāstopas ar esošām un jaunām problēmām kā ES, tā arī dalībvalstīs un kuras Institūtam ir steidzami jārisina. Tās ir tieši saistītas ar dzimumu līdztiesības jautājumu, un Institūta uzdevums būs ar tām nodarboties. Minētās problēmas ir šādas:

- nevienlīdzība darba tirgū, jo īpaši attiecībā uz profesionālo nošķiršanu, atšķirībām algās, riskiem, kas piemīt darba tirgum;
- sieviešu karjeras attīstība un viņu pieeja vidējā un augstākā līmeņa vadošiem amatiem un sekošana augstus un vadošus amatus ieņemošu sieviešu situācijai;
- profesionālās un privātās dzīves saskaņošana;
- pieeja izglītībai mūža garumā, sekošana sieviešu profesionālajai izaugsmei;
- demogrāfiskā attīstība ES;
- tirdzniecība ar sievietēm (un bērniem) un viņu seksuālā izmantošana;
- visas uz dzimumu pamatotas vardarbības formas;
- nepietiekama sieviešu piedalīšanās lēmumu pieņemšanā;
- vispārēji nepietiekama ar dzimumu līdztiesību saistītu problēmu apzināšanās un principa par integrētu pieeju dzimumu līdztiesības īstenošanai joprojām neapmierinoša piemērošana;

⁽¹⁰⁾ Eiropadomes 2004. gada 17. un 18. jūnija sanāksme, prezidentūras secinājumi, 45. punkts, 11. lpp. Skat. komentāru 7. lpp. zemsvītras piezīmē.

⁽¹¹⁾ Atzinums (ziņotāja: Florio kdze), 4. punkts, OV C 221, 2005. gada 8. septembris.

— stereotipiska ieviešu un vīriešu lomas pasniegšana (izglītības sistēmā, plašsaziņas līdzekļos, sabiedriskajā dzīvē, darba pasaulē);

— pašu sieviešu savas iespējamās lomas sabiedrībā nepietiekoša apzināšanās;

— ar atšķirīgām kultūrām saistītas problēmas;

— dzimumu līdztiesība dažādās iestādēs un organizācijās, tai skaitā organizētas pilsoniskās sabiedrības organizācijās;

— utt.

2.6.1 EESK atsaucas uz savu atzinumu "Desmit gadu pēc Pekinas....", kurā tā jau diezgan sīki izklāstīja jomas, kurās nepieciešama rīcība ⁽¹²⁾.

2.7 Kā jau iepriekš uzsvērts, EESK apzinās, ka princips par integrētu pieeju dzimumu līdztiesībai tiek īstenots plašāk un ka tas attīstās. Tādēļ EESK piekrīt, ka dalībvalstu un ieinteresēto pilsoniskās sabiedrības partneru centieni sniegt palīdzību Kopienas iestādēm palīdzību šajā jomā ir jākoncentrē, un šis uzdevums jāveic neatkarīgam institūtam; tādējādi tiks pastiprināta sinerģiskā iedarbība. Turklāt EESK uzskata, ka jānodrošina Institūta un Kopienas aģentūru papildināmība un ka princips par integrētu pieeju dzimumu līdztiesības īstenošanai aģentūru darbā turpinās attīstīties ciešā sadarbībā ar Institūtu. Tāpat dzimumu līdztiesības nodrošināšanā ir jāiedibina sistemātiska sadarbība ar iestāžu mehānismiem.

2.8 EESK atgādina, ka Institūta nodibināšana nozīmē progresu, bet tas nenozīmē, ka ir mazāk nepieciešamas citas iniciatīvas, lai praksē virzītos uz priekšu vienlīdzīgu iespēju veicināšanā un sasniegtu visus Kopienas dokumentos izvirzītos mērķus. Ir ārkārtīgi svarīgi, lai Institūts aktīvi piedalītos Lisabonas stratēģijas mērķu, kas paredz izaugsmi un darbavietu radīšanu, īstenošanā.

2.9 EESK atbalsta Institūta izveidošanu, tomēr ir būtiski, lai to Eiropas, valstu un vietējā līmenī pēc iespējas labi uzņemtu pilsoniskā sabiedrība, bez kuras atbalsta Institūts nevarēs veiksmīgi uzsākt savu darbību. Tādēļ jānodrošina nepieciešamie līdzekļi jaunā institūta darbībai, lai tas būtu atzīts un uzticams un lai tas varētu veiksmīgi un daudzveidīgi darboties, piesaistot sev pilnīgu interesi.

3. Īpašas piezīmes

3.1 EESK atbalsta Institūta izveides juridisko pamatojumu, kas ir Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 141. panta 3. punkts un 13. panta 2. punkts. Komiteja piekrīt iemesliem, kas izklāstīti apsvērumos, kur paskaidrots arī, ka izskatāmajam priekšlikumam ir piemērojams Līguma 5. pants.

⁽¹²⁾ Turpat, 6. punkts, Secinājumi un priekšlikumi.

3.2 EESK arī uzskata, ka sadarbība ar esošajam struktūrām, fondiem un citām institūcijām atbilst Padomes izteiktajai vēlmei izvairīties no dublēšanās. EESK atzīmē, ka 12. apsvērumā ir skaidra atsauce uz citām Eiropas iestādēm un struktūrām, piemēram Eiropas Kopienų Statistikas biroju (*Eurostat*). EESK vērš uzmanību uz Komisijas paziņojumu "Eiropas reglamentējošo aģentūru darbības pamatojums"⁽¹³⁾ un "Starpinstitūciju vienošanās par Eiropas reglamentējošo aģentūru darbības pamatojumu projekts"⁽¹⁴⁾ un pieņem zināšanai faktu, ka minētais pamatojums noteiks arī Institūta vietu attiecībā pret pašreizējām iestādēm.

3.3 EESK vērš uzmanību uz faktu, ka Institūta nosaukums (1. pants) angļu valodā "*European Institute for Gender Equality*" skaidri pauž tā misiju un tādējādi ļauj aptvert ļoti plašas dimensijas (ētiska, morāla, estētiska, seksuāla u.c. rakstura). Praksē ir pierādījies, ka vārdam "dzimums" daudzās Eiropas valodas nav tieši atbilstīga tulkojuma, tādēļ tulkojot jācenšas nodrošināt pēc iespējas lielāku atbilstību oriģinālam.

3.4 Attiecībā uz Institūta mērķiem EESK uzskata, ka 2. pantā vajadzētu izteikti minēt principu par integrētu pieeju dzimumu līdztiesības īstenošanai.

3.4.1 EESK arī uzskata, ka Institūtam jāuzņemas uzdevums palīdzēt darba devēju un darba ņēmēju organizācijām, kā arī citiem organizētās pilsoniskās sabiedrības elementiem to darbā, kas saistīts ar dzimumu līdztiesību. Minētais mērķis skaidri jāformulē un jāņem vērā.

3.5 EESK uzskata, ka 3.pantā noteiktie Institūta uzdevumi ir tikpat svarīgi kā tā mērķi, tādēļ tie jādefinē tā, kā tas norādīts šā atzinuma 1.4. punktā.

3.5.1 EESK lūdz, lai 3. panta 1. punkta a) apakšpunktā tiktu skaidri minēti sociālie partneri. Šajā sakarā Komiteja atgādina, ka Eiropas sociālie partneri nesēn pieņēma pamatstratēģiju dzimumu līdztiesības jomā.

3.5.2 EESK uzsver, ka Institūtam bez ikgadējā pārskata vajadzētu regulāri sniegt informāciju par attiecīgiem sasniegumiem, piemēram, īstenojot pamatstratēģiju dzimumu līdztiesības jomā, tādējādi papildus apliecinot, ka tā darbība nes pievienotu vērtību. Bez gada pārskata Institūtam cita starpā vajadzētu publicēt arī darba programmu (3. panta 1. punkta e) apakšpunkts).

3.5.3 Lai Institūts varētu izskatīt paredzētos jautājumus, būs nepieciešamas piemērotas darba metodes, kurām jāatbilst dažāda veida dzimumu nevienlīdzības un diskriminācijas izpaušmēm. Tādēļ vajadzētu izmantot salīdzinošās novērtēšanas metodes ("*benchmarking*"), gadījumu izpēti, vertikālo (pa nozarēm) datu vākšanu, dzimumu dimensijas iekļaušanu

budžeta izstrādē, kontroli utt. Pats par sevi saprotams, ka šajā jomā Institūtam vajadzēs sadarboties arī ar specializētām aģentūrām un iestādēm.

3.5.4 EESK atzīme, ka 3. panta 1. punkta d) apakšpunktā paredzēts, ka Institūts darbosies "Eiropā", kas norāda uz tā plašāku darbību EEZ valstīs, paredz arī nākotnes paplašināšanu un ietver Eiropas Padomes valstis.

3.5.5 EESK vēlētos 3. panta 1. punkta g) apakšpunktam pievienot valsts vai reģionālo līmeni, kas ļautu ietvert citas ieinteresētas puses, piemēram, teritoriālās varas, kuras dod ievērojamu ieguldījumu izpratnes par dzimumu līdztiesības jautājumiem vairošanā sabiedrībā atbilstoši 2. pantā un apsvērumos minētajiem mērķiem.

3.6 EESK ir gandarīta par Institūta neatkarību (5. pants) attiecībā pret valsts iestādēm un pilsonisko sabiedrību. Komiteja tomēr uzskata, ka tam vajadzētu būt neatkarīgam arī no Kopienas iestādēm, tādējādi nodrošinot objektīvāku attieksmi pret minētajām iestādēm. EESK arī ierosina palielināt pilsoniskās sabiedrības pārstāvju skaitu valdē, lai pastiprinātu Institūta neatkarību.

3.6.1 EESK piekrīt un atbalsta principu, saskaņā ar ko Institūts brīvi un neatkarīgi sadarbosies ar dalībvalstu varas iestādēm. Tā uzskata, ka konsultatīvās padomes locekļiem jābūt atbildīgiem par informācijas savlaicīgu iegūšanu un izplatīšanu (skatīt zemāk 3.8.2. punktu). Tas varētu būt piemērots uzdevums organizācijām, kuras dalībvalstīs darbojas saskaņā ar direktīvu, ar ko konsolidē direktīvas par vienlīdzīgām iespējām⁽¹⁵⁾.

3.7 Attiecībā uz Institūta struktūrvienībām EESK atzinīgi vērtē centienus izveidot valdi par funkcionālu instanci, kas var nodrošināt efektīvu Institūta vadību, tam spējot pielāgoties pārmaiņām un prasībām.

3.7.1 EESK tomēr uzskata, ka Komisija var nozīmēt valdes locekļus, kas pārstāv minētās grupas, tikai pēc skatāmajā regulā noteikto organizāciju priekšlikuma. Tas būtu jānosaka 10. pantā.

3.7.2 EESK uzsver, ka ir nepieciešama efektīva un izteikta Eiropas sociālo partneru un attiecīgu nevalstisko organizāciju pārstāvība Kopienas līmenī, kurai saskaņā ar regulu ir "pamata interese piedalīties cīņā pret diskrimināciju atkarībā no dzimuma un dzimumu līdztiesības veicināšanā". Tas nepieciešams, lai valde varētu pienācīgi pildīt tai izvirzītās prasības, tātad varētu uzņemties atbildību attiecībā pret Eiropas Komisiju un dalībvalstīm un tajā pašā laikā saņemt atgriezenisko informāciju no pilsoniskās sabiedrības. Turklāt nav nekāda iemesla

⁽¹³⁾ KOM (2002) 718, 11.12.2002.

⁽¹⁴⁾ KOM (2005) 59, 25.02.2005.

⁽¹⁵⁾ KOM(2004) 279, 21.04.2004.

neierosināt pilsoniskās sabiedrības pārstāvību. Tā kā pretēji situācijai Kopienas trīspusējās organizācijās valdē nebūs pārstāvēti valsts līmeņa sociālie partneri, vismaz minētajā veidā ir jānodrošina sociālo partneru un attiecīgo NVO aktīva piedalīšanās.

3.7.3 Tādēļ EESK uzstājīgi lūdz palielināt valdes locekļu skaitu. Komiteja uzskata, ka no katras puses (Padomes, Komisijas, sociālajiem partneriem un Kopienas līmeņa attiecīgās nevalstiskās organizācijas) valdē jābūt sešiem pārstāvjiem; tas ļautu arī 10. panta 1. punkta a) līdz c) apakšpunktā minētajām organizācijām izvirzīt savus kandidātus, nodrošinot vīriešu un sieviešu vienlīdzīgu pārstāvību. Tādējādi katrai no skatāmajā regulas priekšlikumā minētajām organizācijām būtu divas vietas.

3.7.4 Tāpat nav iemesla, kādēļ sociālo partneru un nevalstiskās organizācijas pārstāvjiem nevarētu būt balsstiesības. Lai labāk nodrošinātu Institūta neatkarību, kā arī tā darbības autonomiju un objektivitāti, EESK aicina Komisiju katram darba devēju un darba ņēmēju, kā arī attiecīgās nevalstiskās organizācijas pārstāvim piešķirt pilnas balsstiesības. Tas atbilst 4. punktam, kurā precizēts, ka "katram valdes loceklim vai — viņa prombūtnes gadījumā — viņa vietniekam ir viena balsis."

3.7.5 EESK uzskata, ka Eiropas Fonda dzīves un darba apstākļu uzlabošanai, Eiropas Darba drošības un veselības aģentūras, Eiropas Profesionālās apmācības attīstības centra un Eiropas Pamattiesību aģentūras direktoriem vajadzības gadījumā jābūt iespējai regulāri piedalīties Institūta valdes sanāksmēs kā novērotājiem (10. panta 11. punkts). Institūta direktoram vajadzētu būt iespējai piedalīties minēto institūciju sanāksmēs (pārstāvēt valdi vai, pamatojoties uz "vienošanās protokoliem").

3.8 EESK neiebilst pret to, ka konsultatīvā padome sniedz iespēju dalībvalstīm iesaistīt kompetentās instances un izveidot ekspertu tīklu. Tā kā minētajai instancei saskaņā ar 12. pantu Institūtā nav nekādu lēmumu pieņemšanas tiesību, nav nepieciešams precizēt, ka trim locekļiem, kas pārstāv Eiropas līmeņa ieinteresētas puses, nav balsstiesību. Rodas jautājums, kādēļ viņus nozīmē Komisija — būtu pareizāk, ja viņus tieši nozīmētu organizācijas, kas minētas 10. panta 1. punkta a) līdz c) apakšpunktā.

3.8.1 Ir jāatrod līdzeklis, ka nodrošināt vīriešu un sieviešu vienlīdzīgu pārstāvību konsultatīvajā padomē.

3.8.2 Saskaņā ar 3.6.1. punktā minēto konsultatīvās padomes locekļiem jābūt atbildīgiem par savas valsts iestāžu un Institūta sadarbības nodrošināšanu (12. panta 4. punkts).

3.9 EESK nevar pilnībā piekrist finansējumam, kāds paredzēts Institūtam. Tā saskata pretrunas šā atzinuma 2.3. punktā minētajā Padomes paziņojumā: sniegt pievienoto vērtību, veicot grūtus uzdevumus, bet saglabājot budžeta neitralitāti.

3.9.1 Institūta finansējumu ir paredzēts iegūt, daļēji izmantojot programmas PROGRESS līdzekļus. Priekšlikuma projekta paskaidrojuma 3.6. punktā paredzēts, ka "Institūta darbība būs atšķirīga no tās, kas ierosināta programmas PROGRESS (2007. — 2013.) dzimumu līdztiesībai veltītajā daļā". EESK šeit saskata argumentu, kas atbalsta tās atzinumā par programmu PROGRESS izteikto nostāju:

"EESK šajā sakarā ierosina nopietni apsvērt īpaša Eiropas Dzimumu jautājumu institūta budžeta izveidošanu un tam nepieciešamos līdzekļus neatskaitīt no PROGRESS kopējā finanšu asignējuma, kā tas, pēc visa spriežot, noticis pašreizējā priekšlikuma projektā" (16).

3.9.2 Tādēļ EESK iesaka sarunās par Eiropas Savienības finanšu plānu ņemt vērā finansējumu, kas nepieciešams Institūta darbā un tā labai funkcionēšanai, un minētos līdzekļus piešķirt vismaz pakāpeniski, lai nodrošinātu Institūta tiesisko un finansiālo drošību, kura vajadzīga izvirzīto prasību izpildei.

3.9.3 EESK uzskata, ka darba, kas saistīts ar dzimumu līdztiesību, koncentrēšana vienā vietā ļauj veikt ietaupījumus kā Kopienas, tā arī valstu līmenī. Programmas PROGRESS provizorisko budžetu tādēļ nevajadzētu samazināt, bet tieši otrādi — palielināt par attiecīgo summu, ja netiek pieņemts lēmums par atsevišķa finansējuma piešķiršanu Institūtam.

3.9.4 Institūta izveide nekādā gadījumā nedrīkst būt iemesls, lai samazinātu finansējumu citām iestādēm, piemēram, Dublinas Fondam, kura darbība cita starpā ir veltīta arī ar vienlīdzīgām iespējām saistītām problēmām.

Briselē, 2005. gada 28. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

(16) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 2005. gada 6. aprīļa atzinums par "Kopienas nodarbinātības un sociālās vienotības programmu — PROGRESS" (Ziņotājs: GREIF kgs) OV C 255, 14.10.2005., 39. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Ziemeļu dimensija un tās rīcības plānu”

(2006/C 24/11)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2005. gada 10. februārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu “Ziemeļu dimensija un tās rīcības plāns”.

Ārējo attiecību specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 8. septembrī. Ziņotājs bija **Hamro-Drotz kgs.**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (28. septembra sēdē) ar 163 balsīm par, 2 balsīm pret un 9 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

Eiropas Savienības Ziemeļu dimensijas (ZD) politika tika izveidota 1999. gadā. Ziemeļu dimensija ir Eiropas Savienības ārējo attiecību politikas sastāvdaļa, un tās mērķis ir, izmantojot reģionālās un pārrobežu sadarbības modeli, uzlabot labklājību Eiropas ziemeļu reģionā. Ziemeļu dimensija aptver Baltijas jūras reģionu un Arktikas telpu. Ziemeļu dimensija tiek īstenota Partnerattiecību un sadarbības līguma (PCA) ar Krieviju, kā arī līguma par Eiropas Ekonomikas zonu (EEZ–Norvēģija, Islande) ietvaros. Pēc Eiropas Savienības paplašināšanās Ziemeļu dimensijas ietvaros norisinās plašāka sadarbība ar Krieviju, īpaši tās ziemeļrietumu reģioniem.

ES — Krievijas attiecības ir attīstījušās un nostiprinājušās “Četru kopējo telpu” pieņemšanas rezultātā. 2005. gada maijā tika panākta vienošanās (“Ceļveži”) attiecībā uz to, kā šo kopējo telpu izveidi turpināt. Krievija risina sarunas arī par iestāšanos Pasaulē tirdzniecības organizācijā (PTO), un tas veicinātu tirdzniecības attīstību un ekonomisko sadarbību starp ES un Krieviju. ES un Krievijas vispārējo attiecību attīstība ietekmē arī Ziemeļu dimensiju.

Ir paredzēta Ziemeļu dimensijas un Eiropas Savienības un Krievijas sadarbības tuvināšana. Šis aspekts ir minēts Eiropadomes 2005. gada 16. un 17. jūnija sanāksmes secinājumos: “*Eiropadome pauž gandarījumu par 2005. gada 10. maija piecpadsmīto ES un Krievijas samita iznākumu un jo īpaši par to, ka ir pieņemti plāni par četru kopēju telpu izveidi... To īstenošana stiprinās stratēģisko partnerību starp ES un Krieviju, kā arī reģionālo sadarbību, jo īpaši saistībā ar Ziemeļu dimensiju*”.

Ziemeļu dimensija ir minēta arī ES — Krievijas Kopējo telpu “Ceļvežos”, īpaši Kopējās ekonomiskās telpas kontekstā: “... Tiks ņemtas vērā darbības, kas tiek veiktas Kopējās ekonomiskās telpas ietvaros, kā arī prioritātes, kas ir identificētas reģionālo organizāciju un iniciatīvu — tādu kā Baltijas jūras valstu padome, Ziemeļu dimensija u.t.t. — ietvaros”.

2005. gada pavasarī EESK nolēma sagatavot atzinumu par Ziemeļu dimensiju kā turpinājumu Komitejas līdzšinējam darbam. Šis atzinums būs EESK ieguldījums Ziemeļu dimensijas ministru 2005. gada novembra konferences darbā.

1. Ziemeļu dimensijas rīcības plāns II, tā mērķi un prioritārās jomas 2004.–2006. gadam

1.1. Ziemeļu dimensijas otrais rīcības plāns (ZDRPII) (1) stājās spēkā 2004. gada janvārī.

1.2. ZDRPII aptver piecas prioritārās jomas:

- ekonomika, uzņēmējdarbība un infrastruktūra,
- cilvēkresursi, izglītība, zinātniskā pētniecība un veselība,
- vide, kodoldrošība un dabas resursi,
- pārrobežu sadarbība un reģionālā attīstība,
- tieslietas un iekšlietas.

1.3. ZDRPII tiek pievērsta uzmanība arī īpašiem reģioniem: Kariņingradai un Arktikas reģionam. Lai veicinātu un aktivizētu ekonomikas, nodarbinātības un sociālās politikas īstenošanu, plānā ir izteikts aicinājums veikt visu sadarbības partneru saskaņotu darbību.

1.4. Šajās jomās ZDRPII piedāvā dažādas darbības iespējas, praktisko darbības pusi atstājot ieinteresēto pušu ziņā. Ziemeļu dimensijai nav atsevišķa budžeta, tā tiek finansēta ar dažādu ES programmu (piemēram, Tacis), attiecīgo valdību un starptautisko finanšu iestāžu (ZIB — Ziemeļu Investīciju bankas, ERAB — Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas u.c.) palīdzību.

1.5. Par ZDRPII īstenošanu Eiropas Komisija sagatavo ikgadējos progresa ziņojumus. 2004. gada ikgadējā progresa ziņojumā ietverta informācija par daudzām darbībām piecās prioritārajās jomās. Šis ziņojums atsaucas arī uz EESK secinājumu par to, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas par Ziemeļu dimensijas darbībām ir informētas maz. Tas arī aicina pastiprināt sabiedrības informācijas kampaņu un veikt aktīvāku reģionālo organizāciju iesaisti Ziemeļu dimensijas darbību īstenošanā un pārraudzībā.

(1) ZDRPII, skat.: http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/ndap/com03_343.pdf

1.6. ZDRPII ieviešana tiek pārraudzīta ik gadu — 2004. gadā notika vadošo amatpersonu tikšanās; 2005. gadā ministru konference, un 2006. gada otrajā pusē ir paredzēta vadošo amatpersonu tikšanās.

2. Ziemeļu dimensija un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK)

2.1. Ziemeļu dimensijas rīcības plānā II ir izteikts aicinājums Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas līdzdarboties Ziemeļu dimensijas rīcības plāna īstenošanā: *“Lai nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības grupu plašu līdzdalību rīcības plāna īstenošanas pārraudzībā, EESK būtu vēlams organizēt gadskārtējus forumus rīcības plāna īstenošanai — šajos forumos tiktos Komitejā pārstāvēto sociālo un ekonomisko organizāciju pārstāvjus.”*⁽²⁾

2.2. Šis aicinājums balstījās uz Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ieguldījumu iepriekšējos gados: atzinumiem par Eiropas Savienības un valstu, kas robežojas ar Baltijas jūru⁽³⁾, attiecībām; atzinumiem par Eiropas Savienības Ziemeļu dimensiju, ieskaitot attiecības ar Krieviju⁽⁴⁾; atzinumiem par Ziemeļu dimensiju “Ziemeļu dimensijas rīcības plānu Eiropas Savienības ārējās un pārrobežu politikas 2000–2003 ietvaros”⁽⁵⁾; uz atzinumiem par ES/Krievijas stratēģiskajām partnerattiecībām “Kādi ir nākamie soļi?”⁽⁶⁾. Tas balstījās arī uz paziņojumiem Ziemeļu dimensijas ministru 1999., 2001. un 2002. gada sanāksmēm un divu Ziemeļu dimensijas konferenču, ko organizēja EESK 2001. un 2003. gadā, secinājumiem.

2.3. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uz Komisijas aicinājumu reaģēja pozitīvi un nolēma vākt informāciju par pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedokli attiecībā uz:

- pilsoniskās sabiedrības organizāciju informētību un iesaisti ZDRPII īstenošanā pieprasīto vai arī pašiniciēto aktivitāšu ietvaros,
- pilsoniskās sabiedrības organizāciju atzinumiem un rekomendācijām attiecībā uz ZDRPII saturu un īstenošanu.

2.4. 2004. gadā pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedokļi tika noskaidroti ar anketu palīdzību; tās vairumā tika izdalītas visu attiecīgo valstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kā arī faktu vākšanas misiju rezultātā Gdanskā, Kaļiņiņgradā un Rīgā.

3. EESK secinājumi un ieteikumi 2004. gadā

3.1. EESK tika pārstāvēta vadošo amatpersonu sanāksmē, kas notika 2004. gada oktobrī, un tā savā ziņojumā prezentēja secinājumus un ieteikumus⁽⁷⁾.

⁽²⁾ KOM (2003) 343 galīgā red., 16. lpp., 2003. gada 10. jūnijā.

⁽³⁾ OV C 73, 09.03.1998, 57. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 368, 20.12.1999, 39. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 139, 11.05.2001, 42. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 125, 27.05.2002, 39. lpp.

⁽⁷⁾ EESK 2004. gada ziņojums par EESK slēdzieniem ES Ziemeļu dimensijas rīcības plāna II ietvaros

3.2. Vispārējais secinājums par pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaisti ZDRPII īstenošanā bija sekojošs:

- par Ziemeļu dimensiju tās ir maz informētas,
- ZDRPII īstenošanā tās ir iesaistītas tikai daļēji,
- tām nav praktiski nekādas lomas (izņemot EESK darbību) plāna īstenošanas pārraudzībā.

Attiecībā uz šiem trijiem aspektiem labāka situācija bija novērojama reģiona “vecajās” ES dalībvalstīs.

Tās pilsoniskās sabiedrības organizācijas, ar kurām kontaktējās, puda vispārēju ieinteresētību iegūt plašāku informāciju gan par Ziemeļu dimensiju, gan ZDRPII un izteica vēlmi iesaistīties projektos un piedalīties pārraudzībā gan valsts, gan Eiropas līmenī.

EESK izteica priekšlikumu uzlabot pilsoniskās sabiedrības organizāciju informētību par ZDRPII, kā arī uzlabot to iesaisti plāna īstenošanā un pārraudzībā.

EESK piedāvāja palīdzību informācijas un pārraudzības aktivitāšu uzlabošanai Eiropas līmenī, bet tajā pašā laikā uzsvēra, ka Ziemeļu dimensijas aktivitātēm galvenokārt ir jārisinās subreģionālā, valstu un pašvaldību līmenī ar mērķi sadarbībā iesaistīt attiecīgās iestādes un ieinteresētās pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

EESK atbalstīja principu, kas ir noteikts ZDRPII⁽⁸⁾: ir jāveicina pilsoniskās sabiedrības pārstāvju piedalīšanās vadošo amatpersonu ikgadējās sanāksmēs.

Tika izteikts arī priekšlikums par to, ka ZDRPII ietvaros Eiropas Savienībai ir jāņem vērā daži citi aspekti:

- jāpalielina Ziemeļu dimensijas īpatsvars ES–Krievijas attiecībās, kā arī jāattīsta ES kaimiņu politika,
- jāorganizē Ziemeļu dimensijas sanāksme reģionā, ieskaitot Kaļiņiņgradu (īpaši ieguvēji būtu šī reģiona pilsoniskās sabiedrības organizācijas),
- jāuzlabo iespējas piešķirt finansējumu maziem projektiem ar mērķi veicināt pārrobežu sadarbību reģiona pilsoniskās sabiedrības organizāciju starpā,
- jāprecizē ES resursi, kas ir pieejami Ziemeļu dimensijas projektu finansēšanai (pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir grūtības atrast nepieciešamo finansējumu),

⁽⁸⁾ KOM (2003) 343 galīgā red., 16. lpp

- jāizplata informācija reģionā, ieskaitot Krievijas Federāciju, par Eiropas investīciju banku un citiem finansālajiem resursiem, kuri varētu būt partneri potenciālajos Ziemeļu dimensijas projektos,
- jāapsver Ziemeļu dimensijas loma jaunā ES finanšu plāna 2007–2013 sagatavošanas ietvaros.

3.3. Šie ieteikumi joprojām ir būtiski.

4. EESK kontakti ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas tiek turpināti Ziemeļu dimensijas ietvaros

4.1. 2004. gada ziņojumā EESK izteica vēlmi dot ieguldījumu 2005. gada ministru konferencē un 2006. gada vadošo amatpersonu sanāksmē, kas balstītos uz 2004. gada kritērijiem.

4.2. EESK savas aktivitātes Ziemeļu dimensijas ietvaros ir veikusi jaunizveidotās Austrumeiropas kontaktgrupas (EECG) kontekstā. Šī Austrumeiropas kontaktgrupa sastāv no EESK locekļiem un regulē Komitejas aktivitātes attiecībā pret Austrumeiropas valstīm. Šo aktivitāšu mērķis ir atbalstīt ES politiku attiecībā ar Austrumeiropas valstīm uzlabošanai, dot ieguldījumu šajā jomā, sniedzot pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedokli un izvedot tiešus kontaktus ar pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem šajās valstīs.

4.3. EESK ir izplatījusi informāciju par Ziemeļu dimensiju. Tas ir paveikts, EESK izmantojot savus kontaktus un balstoties uz Komisijas Ziemeļu dimensijas informācijas sistēmu (NDIS).

4.4. 2005. gada jūnijā, gatavojot atzinumu, EESK izplatīja anketas apmēram 100 pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Sagatavojot ES–Krievijas atzinumu, Komiteja pārrunāja Ziemeļu dimensijas jautājumu arī ar Krievijas pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Līdz ar to secinājumi, kas ietverti šajā atzinumā, atspoguļo arī pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedokļus partnervalstīs.

5. EESK 2005. gada pārskata secinājumi

5.1 Vispārējās zināšanas par Ziemeļu dimensiju.

5.1.1. 2005. gada jūnijā tika veikts apsekojums attiecībā uz sabiedrības informētību par ZDRPII. Anketas tika izsūtītas dažādām pilsoniskās sabiedrības organizācijām tajās valstīs, kuras iekļautas rīcības plānā (Baltijas valstis un Ziemeļvalstis, Vācija, Krievija, ieskaitot Kaļiņingradu un Poliju). Aptaujā tika noskaidroti viedokļi attiecībā uz tādiem pašiem aspektiem kā pagājušajā gadā: a) pilsoniskās sabiedrības dalībnieku zināšanas par Ziemeļu dimensiju un par ZDRPII, b) pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedoklis par Ziemeļu dimensiju, un

c) pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaiste ZDRPII īstenošanā un pārraudzībā.

5.1.2. Tika saņemtas tikai 20 atbildes, un tas ir rādītājs, ka vispārējās zināšanas par Ziemeļu dimensiju un ZDRPII joprojām ir ļoti sliktas. Šo faktu apstiprināja arī anketu rezultāti, proti, kaut gan vairums no pilsoniskās sabiedrības organizācijām atbildēja, ka tām ir nelielas zināšanas par Ziemeļu dimensiju un ZDRPII, tikai dažos gadījumos pilsonisko sabiedrības organizāciju zināšanas par ZDRPII bija īstas. Trešdaļa no šīm organizācijām atbildēja, ka tās ir kaut ko dzirdējušas par Ziemeļu dimensiju un ZDRPII, taču tam bija vājš priekšstats par dimensijas un tās rīcības plāna mērķiem un saturu.

5.1.3. Liekas, ka Ziemeļu dimensijas ietvaros daži dalībnieki apzinās atsevišķu partnerattiecību starp valsts un privāto sektoru, sevišķi partnerattiecību vides jautājumā (ZDVP), eksistenci. Dažas pilsoniskās sabiedrības organizācijas Ziemeļu dimensiju ir ievērojušas, pateicoties dažādu reģionālo organizāciju — sevišķi Baltijas jūras valstu padomes (BJVP) — darbībai Baltija jūras reģionā. Arī darba devēju (Uzņēmējdarbības konsultatīvā padome (BAC)) un arodbiedrību (Baltijas jūras arodbiedrību tīkls (BASTUN)) tīkli savu biedru vidū ir sekmējuši informācijas izplatīšanu par Ziemeļu dimensiju.

5.1.4. Daži dalībnieki uzskata, ka ZDRPII ir programma, kas neattiecas uz pilsoniskās sabiedrības organizācijām, bet gan vairāk ir politisks projekts reģionālās sadarbības sekmēšanai valdību un attiecīgo iestāžu starpā. Tas ir jāsecina par spīti Komisijas pūlēm uzlabot sabiedrības informēšanu, izmantojot Ziemeļu dimensijas informācijas sistēmas iniciatīvu.

5.2. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju informēšana un iesaiste Ziemeļu dimensijas aktivitātēs — vietējo varu līdzdalība

5.2.1. Aptauju rezultāti skaidri parāda, ka, lai informētu un iesaistītu pilsoniskās sabiedrības organizācijas ZDRPII, valdības, iestādes vai citas apvienības ir veikušas tikai nedaudzas darbības. Atbilžu, kuras apliecināja šādu iesaisti, bija tikai ļoti nedaudz. Taču dažās valstīs attiecīgās iestādes, kā arī reģionālās struktūras rīkoja ZDRPII īstenošanai veltītus seminārus.

5.2.2. Tikai dažas no pilsoniskās sabiedrības organizācijām iesaistījās ZDRPII pēc pašu iniciatīvas. Tās piedalījās aktivitātēs, kas ir veltītas investīciju vides uzlabošanai Ziemeļu dimensijas telpā, sadarbībai ar citām apvienībām Ziemeļu dimensijas valstīs un debatēm par Ziemeļu dimensijas nākotni. Šī iesaiste notika arī, organizācijām kopumā sekojot Ziemeļu dimensijas attīstībai.

5.3. Vispārējais viedoklis par Ziemeļu dimensiju un ZDRPII.

Vispārējais viedoklis par Ziemeļu dimensiju un ZDRPII ir diezgan pozitīvs, taču ar dažiem izņēmumiem. Vairums pilsoniskās sabiedrības organizāciju par Ziemeļu dimensiju un ZDRPII izteica vai nu pozitīvu, vai diezgan pozitīvu viedokli. Nedaudzas pilsoniskās sabiedrības organizācijas izteica negatīvu vērtējumu un dažām no tām viedokļa vispār nebija, kas skaidrojams galvenokārt zināšanu par Ziemeļu dimensiju un ZDRPII trūkuma dēļ.

5.4. ZDRPII svarīgākās jomas

Kopumā pastāv zināma vienprātība attiecībā uz ZDRPII svarīgākajām jomām valstīs, kur darbojas pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Kā svarīgākās ZDRPII jomas pilsoniskās sabiedrības organizācijas minēja ekonomiku, uzņēmējdarbību un infrastruktūru, vidi, kodoldrošību un dabas resursus, pārrobežu sadarbību un reģionālo attīstību. Par tieslietām un iekšlietām, Kaļiņingradu un Arktisko sadarbību pilsoniskās sabiedrības organizācijas pauž mazāku interesi.

ZDRPII jomas	Minēto reižu skaits
Ekonomika, uzņēmējdarbība un infrastruktūra	*****
Cilvēkresursi, izglītība, zinātniskā pētniecība un veselība	*****
Vide, kodoldrošība un dabas resursi	*****
Pārrobežu sadarbība un reģionālā attīstība	*****
Tieslietas un iekšlietas	***
Kaļiņingrada	****
Arktiskā sadarbība.	****

5.5. Prioritārās darbības

Pilsoniskas sabiedrības organizācijas uzskatīja, ka iepriekšminēto jomu ietvaros prioritāte būtu jāpiešķir sekojošām darbībām:

- darba tirgus jautājumi, nodarbinātība un sociālais dialogs,
- mazo un vidējo uzņēmumu darbības sekmēšana,
- tirdzniecības un ekonomisko attiecību veicināšana,

- iespēju paplašināšana pārrobežu investīciju jomā,
- infrastruktūras sasaiste un transporta tīklu uzlabošana.

Papildus tam pilsoniskās sabiedrības organizācijas uzsvēra šādu papildus pasākumu nepieciešamību:

- pasākumi ar mērķi iesaistīt pilsoniskās sabiedrības dalībniekus ZDRPII īstenošanā,
- ZDRPII īstenošanai nepieciešamo struktūru izveide,
- ZDRPII nepieciešamo finanšu resursu piešķiršana,
- progresa ziņojumu par ZDRPII izpildi izplatīšana.

6. Ziemeļu dimensija — ieteikumi

6.1. Ar strukturētu, daudzpusēju pārrobežu sadarbību, kas aptver arī reģiona valstis, kas nav ES dalībvalstis, EESK atbalsta Eiropas ziemeļu daļas reģionālo sadarbību. Ziemeļu dimensija šim mērķim ir labi piemērota.

6.2. EESK atbalsta centienus Ziemeļu dimensiju sasaistīt ar ES–Krievijas sadarbību un Četrām kopējām telpām. Nesenā atzinuma “Pilsoniskās sabiedrības ieguldījums ES–Krievijas attiecībās”⁽⁹⁾ 3.2.5. punktā EESK paziņoja: “ES un Krievijai vajadzētu sadarboties arī nolūkā uzlabot reģionālo sadarbību — Ziemeļu dimensiju ... EESK ar gandarījumu atzīmē, ka minētais aspekts ir pienācīgi ņemts vērā arī Ceļvežos, un aicina veikt turpmākus pasākumus, lai attīstītu reģionālo sadarbību kā ES –Krievijas attiecību sastāvdaļu.”

6.3. Lai reģionālā sadarbība Ziemeļu dimensijas ietvaros būtu sekmīga, Ziemeļu dimensijas politikas sagatavošanā un īstenošanā ir nepieciešama pienācīga Krievijas līdzdalība. Šajā sakarā jādomā par sadarbības mehānismiem, piemēram, kopīgu vadības padomi, ņemot vērā arī citas reģiona valstis, kas nav ES dalībvalstis.

6.4. Atzinumā par ES–Krievijas attiecībām EESK uzsver rekomendācijas attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības jautājumiem; šo jautājumu risinājums ir jāuzlabo ES–Krievijas “Ceļvežos” un pilsoniskās sabiedrības dalībnieki ir jāiesaista ES–Krievijas sadarbībā. Cita starpā jāapsver veidi, kā nākotnē Ziemeļu dimensijas mehānismos izveidot strukturētu sistēmu konsultācijām ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

⁽⁹⁾ OV C 294, 25.10.2005., 21.lpp.

6.5. Nākotnes perspektīvā būtiskas ir piecas Ziemeļu dimensijas sadarbības jomas. Vispirms ir jāņem vērā pozitīvā pieredze, kas iegūta Ziemeļu dimensijas partnerattiecību koncepcijas rezultātā (vides, sociālās un veselības, informācijas tehnoloģiju partnerattiecības). Šajā ziņā nopietni ir jāpārdomā partnerattiecību izveidošana sekojošās jomās:

- infrastruktūra un loģistika,
- nodarbinātība, cilvēkresursi un sociālie jautājumi, ieskaitot dialogu ar pilsonisko sabiedrību,
- pārrobežu sadarbība un sadarbība atsevišķu personu starpā, ieskaitot jaunatni, izglītību un kultūru.

6.6. Galvenā loma Ziemeļu dimensijas gaidāmo aktivitāšu ietvaros būtu jāpiešķir Baltijas jūras reģiona eksistējošajam struktūrām, sevišķi Baltijas jūras valstu padomei. Tas dotu labas iespējas šajā kontekstā Ziemeļu dimensijā iesaistīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas, izmantojot organizāciju reģionālās sadarbības tīklus un to saites ar iepriekšminētajām struktūrām.

6.7. EESK atkārtu savu 2004. gada ieteikumu, kas norāda uz nepieciešamību pilnveidot publiskās informācijas par Ziemeļu dimensiju izplatīšanas pasākumus. Lai to panāktu, ir jāuzlabo

Ziemeļu dimensijas informācijas sistēma. EESK uzsver arī to, ka ar informācijas izplatīšanu pirmām kārtām ir jānodarbojas valsts un pašvaldību struktūrām: par informācijas izplatīšanu ir atbildīgas attiecīgo valstu valdības un attiecīgās iestādes. Labāka informācijas izplatīšana sekmētu intereses par Ziemeļu dimensiju pastiprināšanos un plašāku pilsoniskās sabiedrības dalībnieku iesaisti un ieguldījumu.

6.8. Ziemeļu dimensijas partnerattiecību finansējums būtu jānosaka, katru gadījumu izskatot atsevišķi, un šajā ziņā galvenā loma būtu jāpiešķir arī valdībām un starptautiskajām finanšu institūcijām (*IFIs*). Arī Norvēģijas un EEZ finanšu mehānismi varētu visnotaļ veicināt visus kopējos Ziemeļu dimensijas pārrobežu pasākumus. Ir paredzams, ka no 2007. gada aktuāls kļūs Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instruments (*ENPI*).

6.9. EESK turpinās aktivitātes Ziemeļu dimensijas ietvaros un vēlas dot savu ieguldījumu 2006. gada vadošo amatpersonu sanāksmē. Šajā ieguldījumā var atspoguļoties arī secinājumi, kas balstīti uz Komitejas diskusijām ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām partnervalstīs. EESK labprāt dotu savu ieguldījumu apsvērumos par Ziemeļu dimensijas tālāko īstenošanu.

Briselē, 2005. gada 28. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Tiesību aktu labāka izstrāde"

(2006/C 24/12)

2005. gada 7. februārī Apvienotās Karalistes Eiropas lietu ministrs *Denis McShane* kungs Eiropas Savienības Padomes britu prezidentūras vārdā pieprasīja Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tēmu: "Tiesību aktu labāka izstrāde".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa pieņēma atzinumu 2005. gada 27. jūlijā... (ziņotājs: **Daniel RETUREAU** kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (28. septembra sēdē), ar 105 balsīm par, 3 balsīm pret un 8 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Atzinuma kopsavilkums

1.1 Kas ir labāki tiesību akti

1.1.1 Tiesību aktu labāka izstrāde ir patiesa sabiedrības prasība, ko EESK, vadoties no pilsoniskās sabiedrības un tiesību lietotāju vajadzībām, centīsies nodot tālāk Eiropas iestādēm un valdībām.

1.1.2 Tiesību aktu labāka izstrāde vispirms nozīmē pielāgoties juridisko normu lietotāju līmenim. Tāpēc svarīgi ir veicināt līdzdalību, organizēt iepriekšējas konsultācijas un ņemt vērā pilsoniskās sabiedrības pārstāvību ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem, grupām, kuras tieši skar tiesību akti un kas izmanto konsultatīvo iestāžu resursus un kompetenci.

1.1.3 Tā nozīmē arī samazināt tiesību aktu skaitu, cīnīties pret likumdošanas pārmērīgu pieaugumu un vienkāršot *acquis*, jo likumdošanas pārmērība rada juridiskas neskaidrības, kas jo īpaši kļūst par barjeru tirdzniecībā; tā nozīmē arī pārliecināties par to, ka normas ieviešana būs reāla un vienkārša.

1.1.4 Tiesību aktu labāka izstrāde nozīmē atgriezt tiesību aktus pie būtiskā, izcelt sasniedzamos mērķus. Tā nozīmē arī pieņemt tādus tiesību aktus, kas būtu elastīgi, piemērojami, taču vienlaikus pietiekami ilgstoši. Tas prasa piemērošanas koncepcijas stingrību un jo īpaši konsekvenču.

1.1.5 Vienkāršošana nozīmē, cik vien iespējams, samazināt tiesību aktu sarežģītību, bet tas nenozīmē, ka noteikti radikālā veidā jāierobežo Kopienas likumdošanas darbs vai likumi jāatceļ, pretējā gadījumā tas būtu pretrunā ar pilsoniskās sabiedrības ilgām pēc drošības un uzņēmumu, jo īpaši MVU, paustajām prasībām pēc juridiskās drošības un stabilitātes.

1.1.6 Ir jāatceļ visi novecojušie tiesību akti un to daļas.

1.2 Kā uzlabot Kopienas tiesību aktu kvalitāti

1.2.1 Katram Komisijas ģenerāldirektorātam (ĢD), ņemot vērā to dokumentu skaitu, kas attiecas uz tā kompetenci, un šo dokumentu sarežģītību (tas ir novērtējams, piemēram, ar kopējo rindīņu skaitu un iekšējo atsaucību skaitu uz citiem iepriekšējiem tiesību aktiem, kā arī ar administratīvajām saistībām, kas no tiem izriet), ir jāierosina proporcionāla vienkāršošanas programma, kas jāiekļauj kopīgajā Kopienas programmā, precizējot savu priekšlikumu nepieciešamību un prognozējamo ietekmi uz vienkāršošanai pakļaujamo tiesību aktu adresātiem. Minētajā programmā jānosaka pasākumi, kas ierosināti katrai no pieņemto dokumentu grupām (anulēšana, pārskatīšana, kodēšana...), kā arī tās īstenošanai nepieciešamie plānotie resursi.

1.2.2 Konsolidētajā Komisijas gada ziņojumā "Acquis vienkāršošanas un tiesību aktu labāka izstrāde" būs izklāstīta gadam pieņemtā programma un iepriekšējā gada programmas reālā izpilde, kā arī no tā izrietošā situācija vienkāršošanas vidējā termiņā mainīgajā programmā un tās rīcības programmā. Tajā tiks analizēti Kopienas un valstu uzlabojumi vienkāršošanas un labākas likumdošanas jomā, vajadzības gadījumā tie tiks papildināti ar jauniem priekšlikumiem un ieteikumiem. Ir jāizvairās no tādu ziņojumu un paziņojumu pārmērīga skaita, kuru saturs savstarpēji atkārtojas un pārklājas.

1.2.3 Iniciatīvas tiesības nav neitrālas, tām ir noteicoša ietekme tiesību aktu prioritāšu un mērķu izvēlē, tiesību aktu sagatavošanā un formulēšanā, kā arī to pārformulēšanā likumdevēja grozījumu gadījumā; tiesību akta priekšlikuma kvalitātei un atbilstībai ir tieša ietekme uz pieņemšanas procedūras ilgumu un rezultātiem. Slikta priekšlikuma sagatavošana rada laika un resursu zaudējumus visām iesaistītajām iestādēm un organizācijām, ar ko tiek veiktas konsultācijas.

1.2.4 Likumdošanas procedūras beigās pieņemtā dokumenta kvalitāte un direktīvu transpozīcijas kvalitāte arī rada sekas. Ja dokumenti ir nepilnīgi vai grūti interpretējami tie izraisa strīdus situācijās un prasa valstu un Kopienas tiesu varas iesaistīšanos, kā arī rada papildu izmaksas valstu pārvaldes un tiesu iestādēm.

1.2.5 Komisija un likumdevējs nav vizinoši, un sociālā, ekonomiskā un tehnoloģiskā realitāte ir vienlaikus sarežģīta un mainīga. Arī pamatīga tādas likumdošanas izmaiņš vai mīkstināšana, kuras praktiskās sekas novērš no izvīrtajiem mērķiem vai kuras ieviešanas izmaksas ir pārmērīgas pārvaldes iestādēm un lietotājiem, nenozīmē likumdevēja autoritātes vājināšanu, bet, gluži pretēji, ir politiskās gudrības pierādījums, kas stiprina izmantotāju uzticību un tiesību ievērošanu.

1.2.6 Novērtēšanai, kas uzsākta pirms tiesību aktu izstrādes, jānoslēdzas ar ietekmes pētījumu (jeb novērtēšanu) (*impact assessment*), kas ļauj noteikt, kādā veidā tiesību akti tiek reāli uzņemti un kā tie iekļaujas spēkā esošajā likumu kopumā, kā arī ļauj apzināties iespējamās ieviešanas problēmas.

1.2.7 Gadījumā ja Komisija atsauc izskatīšanas procesā esošus priekšlikumus, Komisija pamato savu lēmumu izbeigt uzsāktu likumdošanas procesu, un tā lūdz likumdošanas un padomdevēju iestāžu atzinumu, kā arī pilsoniskās sabiedrības organizāciju, kurām ir lūgts sniegt atzinumu, vai tādu struktūru atzinumu, kas jau ir sniegušas atzinumu vai kuru intereses šāds atsaukums ietekmē.

1.2.8 *Ex-ante* un *ex post* likumdošanas novērtēšana ir iespējama vienīgi kā plurālistiska un līdzdalību ietveroša prakse, lai piespīrtu tai neapstrīdamu politisku un praktisku likumību. *Ex ante* novērtēšana tiek veikta pirms izstrādes procesa un vēlāk arī tā laikā; *ex post* novērtēšana tiek veikta divās kārtās: vispirms direktīvu transpozīcijas vai regulu izpildes laikā, kad var atklāties pirmās uzņemšanas un izpildes grūtības, pēc tam pati ietekmes novērtēšana, kura notiek pēc iepriekš noteikta ieviešanas laikposma, kas var atklāt iepriekš neparedzētas, pat nevēlamas sekas. Šī ietekmes novērtēšana var ietvert atgriezenisko saiti (*feed back*) uz tiesību aktiem vai to ieviešanas nosacījumiem (¹).

1.2.9 Negatīvās vai neparedzētas sekas var būt ļoti dažādas: šo seku novērtēšana pārvaldes iestādēm vai lietotājiem sedzamo pārmērīgo izmaksu ziņā ir jāpapildina ar šo seku sociālās, ekonomiskās, vides ietekmes novērtējumu un novērtējumu attiecībā uz pamattiesībām.

1.2.10 Ir jānovērtē ieviešanas pilnvaru īstenošana, gan Kopienas (tiešā izpilde, tiesiskā regulējuma komitoloģija, regulatīvās aģentūras), gan valstu līmenī (ministrijas, decentralizētās iestādes, neatkarīgās pārvaldes iestādes), to ietekme (no lietotājiem prasītās administratīvās formalitātes, izmaksas, sarežģītība), kā arī kontroļu un iespējamo sankciju efektivitāte. Likumdevējam ir jāspēj uzraudzīt šī darbība, kas apvieno regulāciju un izpildi.

(¹) Šeit ierosinātā metode atšķiras no Komisijas metodes, kas paredz ietekmes novērtējumu (*impact assesment*) galvenokārt planotās likumdošanas ieceres un izstrādes posmā. EESK uzskata, ka līdzdalība valstīs notiekošās transponēšanas un tiesību aktu faktiskās ietekmes novērtēšanā pēc zināma piemērošanas laika posma varētu veiksmīgi pabeigt un nostiprināt novērtēšanas sistēmu. Tas notiktu jau pazīstot tās darbību praksē. Tādējādi būtu iespējams pārbaudīt, vai ar tiesību akta ieviešanu ir sasniegti nospraustie mērķi.

1.2.11 Dalībvalstīm jāattīsta un jāpilnveido arī pašām savi novērtēšanas instrumenti, un jāziņo Komisijai un valsts likumdevējam par rezultātiem, atklājot to, kas ir izdevies, kā arī sastaptās problēmas.

1.2.12 Koordinācijas, informācijas un sakaru politika attiecībā uz valstu praksi un tās efektivitāti, regulāra transpozīcijas tabulu publicēšana, kā tas paredzēts Komisijas lēmumā, kā arī iekšējā tirgus attīstības pārskats ļaus veikt efektīvu uzraudzību un labojumus.

1.2.13 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar to, ko ir apņēmusies 2000. gada oktobrī (Rīcības kodekss), turpinās sniegt tai ikgadēju atzinumu par vispārējo ziņojumu "Acquis vienkāršošana un tiesību aktu labāka izstrāde", kā arī par paziņojumiem un dažādiem ar nozarēm saistītiem ziņojumiem, ko Komisija ir iesniegusi *Acquis* vienkāršošanas un tiesību aktu kvalitātes joma.

1.3 Secinājums

1.3.1 EESK uzskata, ka uzdevums padarīt Kopienas likumu kopumu vienkāršāku, konsekventāku un piemērotāku nav vienīgi metožu un tehnikas jautājums, bet gan dziļi politisks jautājums, kas prasa nopietnu iestāžu iesaistīšanos, ko stiprinātu tikpat nopietns atbalsts, līdzdarbojoties organizētai pilsoniskajai sabiedrībai.

ATZINUMS

2. Ievads

2.1 Britu prezidentūra ir pieprasījusi Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai (EESK) izstrādāt atzinumu par tēmu "Tiesību aktu labāka izstrāde"; arī Komisija ir pieprasījusi atzinumu par 12. ziņojumu jautājumā par Kopienas tiesību vienkāršošanu, un RK ir ņēmusi vērā Komisijas paziņojumu "Tiesību aktu labāka izstrāde, izaugsme, nodarbinātība", kas tika pieņemts pēc Eiropadomes par Lisabonas stratēģijas pārskatīšanu, kā arī neseno Komisijas lēmumu par direktīvu transpozīciju.

2.2 Komitejas ierosinājumi neapstrīd Kopienas metodi, kas balstīta uz likuma varu (*rule of law*), no jauna apstiprināta un konsolidēta Konstitucionālajā līgumā, kā arī papildināta ar pilsoniskās sabiedrības tiešas iesaistīšanās procedūras iekļaušanu iniciatīvas tiesībās. Ierosinājumi galvenokārt balstās uz 1992. gada Edinburgas Eiropadomes secinājumiem, Balto grāmatu par pārvaldību un Lisabonas stratēģiju (2000.-2001.) un 2003. gada 16. decembra Starpiestāžu nolīgumu, kā arī ņem vērā sešu prezidentūru un Padomes iniciatīvu rezultātā uzsāktu darbu.

2.3 Tanī pašā laikā Komitejas ierosinājumi uzsver pilsoniskās sabiedrības līdzdalības nepieciešamību tiesību aktu izstrādes, novērtēšanas un vēlākas pārskatīšanas procesā. Tās atzinumu un priekšlikumiem par tiesību aktu projektu objektu un kvalitāti mērķis ir dot konstruktīvu ieguldījumu juridiskās un administratīvās vides uzlabošanā uzņēmumiem un pilsoņiem.

2.4 EESK atzīst nepieciešamību izstrādāt labākus tiesību aktus un apsveic jebkuru iniciatīvu šajā virzienā. Tomēr tā uzsver, ka ikviens regulējums, kura mērķis ir, lai ES būtu gatava pārvarēt problēmas, kas tai rodas, nav uzskatāms par nederīgu vai traucējošu. Cita starpā, EESK nevar atbalstīt procesu, kas novestu pie tā, ka Komisija kā Kopienas interešu sargs un Eiropas integrācijas procesa dzinējspēks atteiktos no savām normatīvo aktu iniciatīvas tiesībām un līdz ar to atteiktos dot ieguldījumu "aizvien ciešākas Eiropas tautu savienības" radīšanā.

I. TIESĪBU AKTU LABĀKA IZSTRĀDE: KAS TĀ IR?

3. Tiesību aktu labāka izstrāde: prioritāra Kopienas stratēģija

3.1 Tiesību aktu labāka izstrāde nozīmē labākas vadības veicināšanu, un vienkāršāki un saprotamāki tiesību akti pilsoniskajai sabiedrībai sniedz arī labu iespaidu par Eiropas iestādāžu spēju efektīvi rīkoties; tātad atjaunot sabiedrības uzticības iestādēm, kas izstrādā tiesību normas.

3.2 Pašreiz vienlīdzības likuma priekšā principu apdraud spēkā esošo normu sarežģītība un lielais skaits, grūtības piekļūt piemērojamajiem tiesību aktiem un izstrādes procesā esošiem tiesību aktiem; *acquis* vienkāršošanā vienlīdz būtiska ir gan tiesību aktu skaidrība un pieejamība, gan jaunu tiesību aktu priekšlikumu sagatavošana.

3.3 Eiropas Savienības Pamattiesību harta, kas tika svinīgi pasludināta 2000. gadā Nicā, apstiprina Eiropas pilsoņu tiesības uz labu pārvaldi; izmantotāju informēšana un līdzdalība, tiesību aktu priekšlikuma nepieciešamība, neatkarīgas un uzticamas ekspertīzes iespējas, proporcionalitātes un subsidiaritātes principu ieviešana, tiesību aktu, to transpozīcijas vai piemērošanas kvalitāte un pārvaldes vienkāršošana ir būtiski nosacījumi šo tiesību efektivitātei, raugoties no tiesību lietotāju viedokļa.

3.4 Prioritātes "acquis vienkāršošana" un "tiesību aktu labāka izstrāde" un Kopienas darbības, kas uzsāktas šajā jomā, iekļaujas tanī pašā labas pārvaldības procesā un prasa, lai tam tiktu piešķirti pietiekami resursi; tām ir jātiek integrētām tiesību aktu

izstrādes un piemērošanas procesā. Kad šis process būs veiksmīgi ieviests, tam ir jāsaņem pastāvīgs politisks atbalsts piemērotu resursu veidā.

3.5 *Acquis* vienkāršošana un tiesību aktu kvalitātes un efektivitātes uzlabošana ir kļuvas par absolūtām Kopienas prioritātēm, lai veicinātu konkurences spēju, izaugsmi un darbavietas, ilgstošu attīstību, Eiropas Savienības pilsoņu dzīves kvalitāti, tostarp arī, lai atvieglotu Eiropas uzņēmumu ekonomisko darbību iekšējā tirgū un tirdzniecības sakarus ar trešajām valstīm.

3.6 Tanī pašā laikā uzsāktie darbi un iniciatīvas vēl ne tuvu nav sasnieguši savus īstos apmērus; pašreizējā Lisabonas stratēģijas neveiksme, Wim Kok ziņojuma secinājumi un priekšlikumi un stratēģijas atsākšana Eiropadomē neizbēgami noved pie 1992. gadā uzsāktās un 2001. gadā iestāžu un dalībvalstu ievērojami pastiprinātās stratēģijas pārvērtēšanas, lai ievērojami uzlabotu tiesību aktu izstrādi un piemērošanu.

3.7 EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka ir nepieciešama vispārēja vajadzību un pieejamo resursu pārvērtēšana. Tas nepieciešams arī valstu līmenī.

3.8 Tanī pašā laikā Eiropas grūtības konkurences spējas un uz zināšanām balstītas ekonomikas īstenošanas ziņā, kā arī politiskajā jomā pārredzamības, līdzdalības, tiesību aktu efektivitātes un pieņemšanas ziņā no pilsoņu un uzņēmumu puses pieprasa izšķirošu pastiprinājumu, atsevišķos aspektos pat metožu pārdefinēšanu un līdzekļu pārdalīšanu, lai veicinātu tiesību aktu labāku izstrādi 25 valstu Eiropā, kas nākotnē vēl turpinās paplašināties.

3.9 Pašreizējā Komisijas stratēģija skaidri atklājas divos 2005. gada martā publicētos paziņojumos⁽²⁾, un tā ir jāpapildina ar priekšlikumu par aģentūru darbības pamatprincipiem šī gada laikā. Saskaņā ar EESK nostāju, šiem pamatprincipiem būtu jāaprobežojas ar vadlīniju sniegšanu, neietekmējot aģentūru autonomiju, jo to budžeta izpildi jau kontrolē Revīzijas palāta un strīdus situāciju gadījumā tiesas iestādes.

3.10 Ziņojumā "Tiesību aktu labāka izstrāde 2004"⁽³⁾ (12. ziņojums) tiek atgādināti: Komisijas darbības plāns "Normatīvās vides vienkāršošana un uzlabošana", 2003. gada decembra Iestāžu nolīgums (IN)⁽⁴⁾ un dalībvalstu stratēģija, kas iekļauta 2002. gada maijā valsts pārvaldes ministru pieņemtajā starpvaldību darbības plānā. Komisija savā 11. ziņojumā "Tiesību aktu labāka izstrāde 2003"⁽⁵⁾ ir atgādinājusi savus mērķus, kas bez tam ir detalizēti izstrādāti astoņos tematiskos paziņojumos⁽⁶⁾.

⁽²⁾ KOM(2005) 97 galīgā red., 16.03.2005. un KOM(2005) 98 galīgā red., 21.03.2005.

⁽³⁾ KOM(2005) 98 galīgā red., 21.03.2005.

⁽⁴⁾ OV C 321, 31.12.2003.

⁽⁵⁾ KOM(2003) 770 galīgā red., 12.12.2003.

⁽⁶⁾ Jo īpaši "Eiropas regulatīvo aģentūru darbības pamatprincipi", KOM(2002) 718 galīgā red.

3.11 Komisijas darbības plāns izriet no ekspertu veiktiem sagatavošanas darbiem un 2001. gada Baltās grāmatas par Eiropas vadību, kā arī no 2000. gadā valsts pārvaldes ministru izveidotās regulatīvās kvalitātes darba grupas darbiem; kopš tā laika ir panākta diezgan plaša vienprātība.

3.12 *Acquis communautaire* uzlabošana, to vienkāršojot, ir būtisks Komisijas mērķis, un tā ir pieņēmusi metodoloģiju un līdzekļus, kā šo uzlabošanu panākt.

3.13 Kopš ar 1992. gada Edinburgas Eiropadomi ir uzsākti vienkāršošanas un proporcionalitātes un subsidiaritātes principu ieviešanas process, Komisija ir pieņēmusi pamatnoteikumus attiecībā uz iepriekšēju konsultāciju nosacījumiem, ietekmes novērtējumu gaitu un jaunu tiesību aktu izstrādes kvalitāti un nosacījumiem. Par tā gaitu un progresu jau ir izstrādāti divpadsmit gada ziņojumi, tomēr sasniegtais progress, lai arī tas ir reāls, pagaidām vēl ne tuvu nešķiet pilnīgi pārlicies tiesību aktu lietotājiem.

3.14 Kopš Īrijas prezidentūras Padomes uzsāktā iniciatīva tiesību aktu labākai izstrādei 2004. gadā ir bijusi par pamatu sešu prezidentūru deklarācijai par tiesību aktu labāku izstrādi⁽⁷⁾. 2004. gada novembra Eiropadome "Konkurences spēja" noteica apmēram divdesmit tiesību aktus (sadalīti 15 prioritātēs) vienkāršošanai un turpināja darbu šajā jomā 2005. gada februārī; Komisija ir uzsākusi konkretizēt savas pamatnostādnes, un veiksmīgs iznākums ir kļuvis absolūti nepieciešams.

3.15 Komisija Paziņojumā "Labāks regulējums izaugsmei un darbavietām Eiropas Savienībā"⁽⁸⁾ no jauna definē savu 2002. gada pieeju Lisabonas stratēģijas pārskatīšanas ietvaros.

3.16 EESK, būdama pilsoniskās sabiedrības organizāciju institucionāla pārstāve, no savas puses tāpat ir apņēmusies no paša sākuma un daudz aktīvāk veicināt iniciatīvu panākt Eiropai tiesību aktu labāku, skaidrāku, saskanīgāku un efektīvāku izstrādi, lai reaģētu uz to, ko pamatoti pieprasa tās pilsoņi un uzņēmumi. Ar Komisiju noslēgtais protokols⁽⁹⁾ ļauj Komitejai rīkot konsultācijas par tiesību aktu priekšlikumiem. Tās atzinumiem šajā jomā ir jābūt konkrētiem un jācenšas prioritāri ievērot tiesību aktu izmantotāju viedokli.

4. Eiropas tiesību aktu labākas izstrādes stratēģijas pamati

4.1 Tiesību aktu izstrāde ir privilēģēts Kopienas darbības līdzeklis, pamatojoties uz līgumos noteiktajām tiesību normām, ar to atšķirību, ka dalībvalstis var izmantot lielāku juridisko instrumentu dažādību.

⁽⁷⁾ *Advancing Regulatory Reform in Europe, joint statement 7 December 2004.*

⁽⁸⁾ KOM(2005) 97.

⁽⁹⁾ Noslēgts 2001. gada 24. septembrī

4.2 Likumdošanas (spēkā esošās un nākamās) uzlabošanā vajadzētu tikties pēc vienkāršošanas, pēc saskaņas juridiskajos jēdzienos un tekstu skaidrības, pirmām kārtām jomās, kurās likumdošana ir visprogresīvākā, plašākā vai sarežģītākā. Varam minēt kā piemēru ar iekšējo tirgu un vidi saistīto likumdošanu, transporta politiku un statistiku.

4.3 Lisabonas stratēģija un jo īpaši nepieciešamība uzlabot konkurences spēju, kā arī mērķis panākt labāku Eiropas vadību⁽¹⁰⁾ pieprasa, pirmkārt, uzsākt regulatīvās funkcijas un tās īstenošanas nosacījumu pārbaudi, vienlaikus pārbaudot, kā Eiropas likumdošana atbilstoši dalībvalstīs (likumdošanā, pārvaldē), lai nodrošinātu vienotāku tiesību piemērošanu un likumdošanas saskaņu, piemērojot vienādu nosacījumus iekšējā tirgū ("level playing field"). Tādējādi, veicot transpozīciju, nedrīkst pievienot nevajadzīgus nosacījumus vai sarežģīt direktīvas.

4.4 Jau Lisabonas Eiropadome prasīja Komisijai, Padomei un dalībvalstīm līdz 2001. gadam izstrādāt stratēģiju, kuras mērķis būtu koordinētā darbībā panākt normatīvās vides vienkāršošanu⁽¹¹⁾. Tā arī uzsvēra nepieciešamību pievērsties jauniem un elastīgākiem tiesību aktu veidiem.

4.5 EESK uzskata, ka šie jaunie tiesību aktu veidi, kam tā sniedz savu atbalstu⁽¹²⁾, pieprasa tiesāku un pastāvīgāku pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanos likumdošanas darbībā, vai nu sadarbībā ar iestādēm, vai arī autonomākā veidā (kopregulācija un pašregulācija), ko paredz 2003. gada decembra Iestāžu nolīgums.

4.6 Ir jārada jaunas partnerattiecības ar sociālekonomiskajiem dalībniekiem (ir labāk jāmobilizē Nodarbinātības un Sociālā dialoga komitejas, bet, iespējams, arī jārada sektoru komitejas vai, piemēram, tematiskās darba grupas), jo ekonomika kļūst aizvien globālāka un nemateriālāka (digitālā ekonomika un zināšanu sabiedrība, industriālā īpašuma un autortiesību jautājumi, uzņēmumu audits un jaunie finanšu instrumenti un pakalpojumi)⁽¹³⁾, tas liek pārvērtēt tradicionālās procedūras un instrumentus un jebkurā gadījumā novērst grūtības piemēroties tirgu straujajai attīstībai un vajadzībām jaunievedumu un investīciju jomā vai izglītības un pētniecības jomā.

⁽¹⁰⁾ Komisijas Baltā grāmata par Eiropas vadību, KOM(2001) 428 galīgā red.

⁽¹¹⁾ Komisija atbildēja uz Padomes prasību paziņojumos KOM(2002) 275 "Eiropas vadība, tiesību aktu labāka izstrāde" un KOM(2002) 278 "Darbības plāns: vienkāršot un uzlabot normatīvo vidi", 6.02.2002.

⁽¹²⁾ Sk. EESK 2005. gada februārī pieņemto informatīvo ziņojumu par tēmu "Pašreizējais kopregulācijas un pašregulācijas stāvoklis vienotajā tirgū", CESE 1182/2004, 10.02.2005.

⁽¹³⁾ *Lamfalussy* procedūras piemērs finanšu tirgu regulācijā.

4.7 Komisija no savas puses jau tagad praktizē konsultāciju un ietekmes novērtēšanas procedūras, kuru plāns ik gadu tiek publicēts, īpaši izmantojot izdevumu/ieguvumu salīdzinošo metodi, ko papildina tādi citi citi līdzekļi kā analīze pēc vairākiem kritērijiem. Tikai izdevumu/ieguvumu rezultātu EESK neuzskata par pilnīgi atbilstīgu instrumentu visās jomās un attiecībā uz visām likumdošanas radītajām sekām (piemēram, sabiedrības veselība, vide). Būtībā analīzē ir jāiekļauj pamattiesību īstenošana vai vispārējo interešu apsvērumi, ko ir grūti novērtēt izdevumu/ieguvumu kategorijās.

4.8 Vēl bez paziņojuma "Acquis communautaire ieviešana un vienkāršošana" ⁽¹⁴⁾, ar kuru nosaka darbības ietvaru, tika uzsāktas divas specifiskākas iniciatīvas attiecībā, no vienas puses, uz lauksaimniecības likumdošanu ⁽¹⁵⁾ un 2004. gadā — uz zvejniecības likumdošanu ⁽¹⁶⁾, kas ir īpaši apjomīgas un strauji attīstās, un, no otras puses, uz vienotā tirgus vienkāršošanu (SLIM), kas pastāvēja kopš 1996. gada un bija uzrādījusi daļējus, bet iedrošinošus rezultātus, lai arī tā tika tikai nedaudz uzraudzīta no Padomes un Parlamenta puses un šobrīd, šķiet, ir pārtraukta ⁽¹⁷⁾.

4.9 2003. gada 16. decembra Iestāžu nolīguma starp Komisiju, Parlamentu un Padomi ⁽¹⁸⁾ mērķis ir izveidot iestāžu jaunu pieeju likumdošanas funkcijām, kas piedāvā plašākas iespējas nolīgumiem, kopregulācijai un pašregulācijai. Pēc šī nolīguma EESK pieņēma atzinumu par vienkāršošanas tēmu ⁽¹⁹⁾ un iepriekšminēto informatīvo ziņojumu par regulācijas alternatīvajām formām ⁽²⁰⁾. Iepriekš EESK bija īpaši vērsusi uzmanību uz darbību SLIM. Pēc Komitejas domām Iestāžu nolīgumam vajadzētu tikt ieviestam, pievēršot īpašu uzmanību MVU un Eiropas Mazo uzņēmumu hartas piemērošanai.

4.10 Reizēm tiek uzskatīts, ka vairāk kā puse no dalībvalstīs piemērojamajiem tiesību aktiem ir Kopienas izcelsmes; 2000. gadā sagatavošanas darbos par pārvaldību minētais lielākais skaitlis bija *acquis communautaire* 80 000 lappuses; šodien citi pētījumi uzrāda lēnāku attīstību, proti, 10 % no jaunajiem iekšējiem tiesību aktiem.

4.11 Jebkurā gadījumā šās likumdošanas piemērošanai ir savas izmaksas izstrādes, transpozīcijas un piemērošanas jomā ne tikai Eiropas Savienībai un dalībvalstīm, bet arī uzņēmumiem un privātpersonām, kam būtu jāzin likumdošana, tā jāievēro un jāveic specifiskas administratīvās formalitātes (*compliance costs* — *piemērošanas izmaksas*).

⁽¹⁴⁾ KOM(2003) 71 galīgā red. 11.02.2003.

⁽¹⁵⁾ KOM(2001) 48 galīgā red., ziņojums par lauksaimniecības likumdošanas vienkāršošanu.

⁽¹⁶⁾ KOM(2004) 820 galīgā red. 15.12.2004.

⁽¹⁷⁾ SLIM attiecās vienīgi uz iekšējo tirgu, Komisija plāno noteikt horizontālu metodoloģiju nozarēm; jaunu norādījumu publikācija ir paredzēta 2005. gada oktobrī.

⁽¹⁸⁾ OV C 321, 31.12.2003.

⁽¹⁹⁾ EKOV C 112/4, 30.04.2004.

⁽²⁰⁾ CESE 1182/2004 fin.

4.12 Ir grūti novērtēt izmaksas tiesību aktu izstrādei un piemērošanai un to administratīvajām un birokrātiskajām sekām, bet tiek izteikts arvien vairāk kritikas, īpaši no uzņēmumu puses, lai uzsvērtu izrietošās prasības, grūtības, šķēršļus un formalitātes, kas nereti ir nevajadzīgas, pēc dažu domām pat tik lielā mērā, ka pamatīgi bremzē Eiropas konkurences spēju. Tas saskan arī ar Padomes un Komisijas bažām. Šīm izmaksām ir jātieks novērtētām, lai panāktu objektīvu pieeju tiesību aktu kvalitātei. ESAO tiesību aktu piemērošanas izmaksas novērtē ar 3 līdz 4 % no Eiropas IKP ⁽²¹⁾.

4.13 Tomēr pieeja, ņemot vērā pielāgošanas izmaksas un sekas uz konkurences spēju, attiecas tikai uz vienu aspektu, protams, tādu, ko nedrīkst atstāt neievērotu, tomēr tas nav vienīgais vai būtiskākais šajā jautājumā ⁽²²⁾. Neskatoties uz to, būtu iespējams paredzēt pieeju, kas balstās uz labāko likumdošanu, t.i. tādu likumdošanu, kuras mērķi sasniedzami ar minimālām ieviešanas un piemērošanas izmaksām; tāds ir *Mandelkern* ziņojuma ieteikums, kura izmēģināšanu eksperimentālā kārtā EESK cer sagaidīt attiecībā uz priekšlikumiem, kas ietekmēs uzņēmumus un jo īpaši MVU. Komisija savā pieejā jau ņem vērā administratīvos izdevumus, un pašreiz tā strādā pie izmēģinājuma projekta to modelēšanai (*ES Net Admin. Costs modelis*).

4.14 Tiesību aktu izstrāde ir politisks akts, kas skar ne tikai Kopienas iestādes un valdības, bet arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas un visus Eiropas pilsoņus. Daudzkārt tiek kritizēts Eiropas likumu izstrādes procedūru skaidrības trūkums, sarežģītība un nepietiekamā pārredzamība, prasību un procedūru pievienošana transponējot kādu direktīvu, lai gan nepastāv tāda prasība (*gold-plating*). Arī administratīvo procedūru noslēpumainība pavairo šķēršļus, papīru kalnus un izmaksas tiesību aktu lietotājiem (*red tape*). Bez tam NVO un sociālie partneri bieži sūdzas par iepriekšējo konsultāciju procedūru formālo raksturu un ierobežotību, lai arī tās prasa nozīmīgus un dārgus laika un ekspertīzes ieguldījumus.

4.15 Runa ir par iestāžu pārredzamības, vadības un demokrātijas problēmu gan attiecībā uz iestādēm, gan dalībvalstīm, par Eiropas un tās iestāžu tēlu, kam šodien ir nepieciešams atrast ātrus un efektīvus risinājumus; tanī pašā laikā ir labāk jārisina izaugsmes, nodarbinātības un konkurences spējas problēmas Eiropā. Arī dalībvalstīm ir jāplāno valsts un tās pārvaldes iestāžu reforma, jo uz tām tieši attiecas minētā kritika, un to aktīvs ieguldījums labākā vispārējā pārvaldībā ir absolūti nepieciešams.

⁽²¹⁾ SVF to novērtē ar 3 % no IKP; kāds 2000. gada Federālās plānošanas biroja pētījums – ar 2,6 % attiecībā uz Beļģiju. Savukārt *Better Regulation Task Force* ziņojums "Less is More" (2005. gada marts) to novērtē ar 10 līdz 12 % no IKP Apvienotajā Karalistē; apmēram 30 % no kopīgajām regulācijas izmaksām ir administratīvās izmaksas.

⁽²²⁾ Arī likumdošanas trūkums var radīt izmaksas, kaut gan tādā gadījumā nevar veikt ietekmes novērtējumu. Kādā nesenā Komisijas dokumentā (*staff paper*) novērtētas Lisabonas nostādņu piemērošanas izmaksas.

4.16 Tam ir tiešs iespāids uz Eiropas idejas un Eiropas Savienības veidošanas progresu, jo īpaši brīdī, kad politiskās diskusijas par Konstitucionālo līgumu ir pilsoņu uzmanības centrā. Ir jānodrošina tas, ko sagaida pilsoniskā sabiedrība attiecībā uz Kopienas likumdošanas kvalitātes un uztveramības uzlabošanu, un ir jāstrādā pie tās vienkāršošanas, tostarp izvērtējot birokrātisko nastu, kas nospiež gan pārvaldes iestādes, gan uzņēmumus saistībā ar tiesību aktu ieviešanu.

II. KOPIENAS TIESĪBU AKTU IZSTRĀDES KVALITĀTES UZLABOŠANA

5. *Acquis* vienkāršošana

5.1. Komisija 2003. gada februārī uzsāka darbības plānu, kuras mērķis ir samazināt *acquis communautaire* apjomu, uzlabot likumu pieejamību un vienkāršot esošos tiesību aktus. Pamatojoties uz to, Komisija ir izstrādājusi vienkāršošanas mainīgo programmu un ierosināja ap trīsdesmit iniciatīvu, kuru mērķis ir vienkāršošana attiecībā uz ekonomikas dalībniekiem, pilsoņiem un valstu administrācijām. Šobrīd 15 pieņemamo tiesību aktu priekšlikumus vēl izskata likumdevēji.

5.2. EESK 2005. gada oktobrī gaida Komisijas vienkāršošanas programmas jauno fāzi. Šajā jaunajā fāzē īpaši jāņem vērā ieinteresēto pušu atzinumi (skatīt EUROPA tīmekļa vietnē 2005. gada 1. jūnija atklāto sabiedrisko konsultāciju) un iekļaut uz nozarēm balstītu pieeju.

5.3. EESK atgādina par to, cik svarīgi ir īstenot 2003. gada decembrī pieņemto starpinstitūciju vienošanos "Labāka tiesību aktu izstrāde", jo īpaši tās 36. punktu, kas attiecas uz Padomes un Eiropas Parlamenta darba metodēm vienkāršošanas procedūru izskatīšanai.

5.4. Kodifikācijai, kas ir galvenais vienkāršošanas instruments, ir likumīgi jānomaina izkaišitās tiesību normas, tās pārgrupējot un harmonizējot. Iepriekšējās normas ir jāatceļ, lai pieskirtu kodificētajai versijai juridisko drošību, ko sagaida normu izmantototāji. Tam ir nepieciešama oficiāla kodu pieņemšana no likumdevēja puses, pretstatā Eiropas Kopienas Oficiālo publikāciju biroja veiktajai konsolidēšanai, jo tai piemīt tehnisks raksturs, kas nenodrošina tādas pašas juridiskās drošības garantijas, kaut gan atvieglo tiesību aktu iepazīšanu. Konsolidēšana faktiski ir kodifikācijas sagatavošana.

5.5. Kodificētajai jomai ir jāsniedz zināms pilnīguma un tiesību normu stabilitātes līmenis, ja kodifikācija ir veikta pie konstantām tiesību normām; nekas neliedz atsevišķās jomās plānot cita veida kodifikāciju, ja ir izrādījusies nepieciešama piemērojamās tiesību normas daļēja pārstrādāšana.

5.6. Ja kāds nosacījums var atrasties vairāk nekā vienā kodifikācijā, tam jābūt minētam kā galvenajam vienā no tām un pārējās kodifikācijās tam jābūt atzīmētam īpašā tipogrāfiskā veidā, norādot uz kodifikāciju, kurā tas ir iekļauts kā galvenais.

5.7. Ja konsolidācija uzrāda iekšējas pretrunas, kā, piemēram, atšķirīgas definīcijas vai terminoloģiju dažādos dokumentos, tad visdrīzākajā laikā likumdevējā iestādē ir jāiesniedz vispārēji veikts jauns formulējums, kas aizvieto konsolidēto dokumentu.

5.8. Iespējamās anulēšanas vai kodifikācijas kļūdas tiek izlabotas un publicētas pēc iespējas ātrāk.

5.9. Sistemātiska konsolidēšana ir nepārtraukts un efektīvs vienkāršošanas līdzeklis, kas var izcelt nepieciešamību kodificēt vai pārskatīt tiesību aktus, lai padarītu tos skaidrākus un saskaņīgākus; tas ievērojami atvieglo pieeju spēkā esošajiem tiesību aktiem.

5.10. Tīmekļa vietnei *EURlex* ir jāļauj piekļūt visiem piemērojamajiem tiesību aktiem; visiem kodificētajiem un konsolidētajiem dokumentiem, kas veido spēkā esošos tiesību aktus, ir jābūt pastāvīgi izlasāmiem *EURlex*.

5.11. Pēc zināma laikposma piemērojamie dokumenti kļūst grūti pieejami, ņemot vērā metodes, kā notiek piekļuve Oficiālajam Vēstnesim, un tas ir šķērslis pilnīgai *acquis* pārzināšanai: šī tehniskā problēma ir jāizlabo.

6. EESK priekšlikumi par izskatāmām metodēm tiesību aktu labākai izstrādei

6.1 Tīmekļa vietnei *PRElex* būtu jāļauj piekļūt visiem izstrādes procesā esošajiem tiesību aktiem, ievietojot tos attiecīgajā vidē (līdz ar vērtējumiem, konsultācijām, pētījumiem un paskaidrojumiem); ja kādā sagatavošanas procesā esošā tiesību aktā ir atsauce uz citām direktīvām vai regulām, būtu nepieciešama hiperteksta saite, kas ļautu tieši piekļūt šim dokumentam, neatkarīgi no datuma, kādā tas publicēts Oficiālajā Vēstnesī.

6.2 Visas iepriekšējās pretrunīgās tiesību normas skaidri anulējamas vai grozāmas ar jaunu tiesību aktu.

6.3 Lielākā daļa šo metožu jau pastāv un tiek lietotas, taču dažas no tām ir jāpilnveido. Var paredzēt citas metodes vai pilnveidojumus, taču to kopuma ieviešana nedrīkst pārmērīgi noslogot vai nepamatoti kavēt jau tā kompleksās izstrādes procedūras, jo vairāk tādēļ, ka ar Konstitucionālo līgumu kopējuma procedūra kļuva par parasto likumdošanas procedūru.

6.4 Tādēļ Komisija piedāvā (KOM 2005/097) pie tās izveidot divas jaunas darba vienības:

— augsta līmeņa valstu reglamentēšanas ekspertu grupu, kas tai palīdzētu ieviest "tiesību aktu labākas izstrādes" procesu;

— zinātnisko ekspertu tīklu, kas katrā atsevišķā gadījumā izstrādātu atzinumus par izvēlēto metodoloģiju (konkrēti ietekmes novērtējumus).

6.5 Komisija jau tagad izmanto šādas ekspertīzes tiesību aktu projektiem; pieredze rādis, vai šīs ekspertīzes izmantošanas formalizēšana dos vērtības pieaugumu, salīdzinot ar pašreizējo praksi.

7. Pirms tiesību akta priekšlikuma

- a) Nodēfinēt mērķus, kas sasniedzami ar šo tiesību aktu, atbilstoši sākotnējiem un spēkā esošajiem tiesību aktiem, tostarp Eiropas Kopienu tiesas (EKT) jurisdikcijai attiecīgajā jomā; izvērtēt iespējas labai iepļānoto vai īstenojamo mērķu sasniegšanai, izvairoties no tiesību aktu pārmērīga daudzuma, ievērojot proporcionalitātes un subsidiaritātes principus;
- b) sakārtot pēc nozīmīguma mērķus un definēt prioritātes, izmantojot nozaru un horizontālus pasākumus; noteikt Padomes lomu šajā uzdevumā; izvērtēt tiesību aktu izstrādes nepieciešamību, pārbaudīt, vai jau tagad līgumos vai sekundārajos tiesību aktos nav līdzekļu, lai sasniegtu šos mērķus;
- c) plānot vidējā termiņā (laika plānojums, darba plāns), kā sasniegt izvirzītos mērķus, integrējot jaunu partnerattiecību izmantošanu šo mērķu sasniegšanā;
- d) noteikt juridisko aktu vai aktus, kas būtu vispiemērotākie sasniedzamajiem mērķiem: direktīva (pamatlikums), regula (likums), vienkāršošana (jauno tiesību aktu apvienošana ar iepriekšējiem tiesību aktiem, ar juridisko jēdzienu un definīciju apvienošanu, sistemātisku grozījumu konsolidāciju ar iepriekšējo tekstu, konsolidāciju, *restatement* — izkaisīto tiesību aktu iekļaušanu pārskatītā un vienkāršotā instrumentā) vai cita regulācijas forma, izmantojot alternatīvas metodes (koplēmuma procedūra, kopregulācija, “uzraudzīta” vai neuzraudzīta pašregulācija, līgumu slēgšana); vienkāršošanas un lielākas skaidrības mērķa iekļaušana visās jaunajās likumdošanas darbībās;
- e) veikt iepriekšējus ietekmes pētījumus, kas pārsniegtu izdevumu/ieguvumu metodi tīri finansiālā nozīmē, konkrēti tajās jomās, kur izdarīt šādus aprēķinus ir sarežģīti (vides pasākumi, piemēram, ietekme uz sabiedrības veselību, bioloģiskā daudzveidība, gaisa vai ūdens kvalitāte; sociālie pasākumi: līdzdalība, dzīves un darba apstākļi un to paredzamā ietekme uz produktivitāti un ekonomisko efektivitāti vai sociālo labklājību); vispārējai bilancei sabiedrības interešu vai vispārējo interešu nozīmē ir jābūt pozitīvai (piemēram, sociāli ekonomisko tiesību efektivitāte), bet piemērošanas nosacījumos ir pēc iespējas jāizvairās no pārāk stingrām prasībām, no neproporcionālām piemērošanas izmaksām (*compliance costs*) vai nevajadzīgām kontrolēm un nosacījumiem, salīdzinot ar sasniedzamajiem mērķiem; arī ja finanšu aprēķini aizvien ir nepieciešami, atsevišķos gadījumos tie var būt nosacīti, ņemot vērā atsevišķus prioritārus politiskos mērķus;

f) līdzdalības demokrātija: alternatīvas regulācijas formas, tieši iesaistot tiesību aktu adresātus; likumdošanas instrumentu gadījumā konsultācijas, kas prioritāri un efektīvi un pietiekamā veidā iesaista pilsoniskās sabiedrības dalībniekus, uz kuriem tas vistiešāk attiecas, gan tieši, gan caur organizācijām, kuras tos pārstāv; iespējams, pētniecisku atzinumu pieprasījums Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un/vai Reģionu komitejai; Zaļo un Balto grāmatu kā sagatavošanas instrumentu izmantošana un plašas konsultācijas ar pilsonisko sabiedrību un iestādēm; partnerattiecību radīšana ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām; komunikāciju līdzekļu izmantošana, lai skaidrotu plānoto instrumentu mērķus un saturu.

8. Tiesību akta priekšlikuma izstrāde EESK priekšstatā

8.1 Ietekmes pētījumi:

8.1.1. EESK pieņem zināšanai Komisijas pieņemtās un kopš 2005. gada 15. jūnija spēkā esošās jaunās iekšējās pamatnostādnes ietekmes analīzes veikšanai.

8.1.2. Tiklīdz kā politiskajā līmenī ir noteikti ar iepļānoto tiesību aktu sasniedzamie mērķi, izmantojot cilvēku resursus un kompetenci, kas pieejami tajā vai tajos ĢD, kas vēlas uzsākt iniciatīvu, būtu jāveic iepriekšēja ietekmes novērtēšana, kas proporcionāla sasniedzamo mērķu plašumam un sarežģītībai. Tas būtu pirmais novērtējuma posms.

8.1.3. Kritēriji un metodes var atbilst iepriekš noteiktam standartam, kas vēlāk katrā ĢD pielāgots pētījuma projektam. Šajā stadijā var tikt iepļānotas neformālas konsultācijas ar atsevišķām jomu vislabāk pārstāvošajām vai visvairāk iesaistītajām organizācijām un valstu ekspertiem; konsultācijas attiecas uz juridiskā instrumenta piemērošanas lauku, mērķiem, raksturu un paredzamo ietekmi, neapšaubot atvērtu konsultāciju principu.

8.1.4. Tas, ko EESK uzskata par “iepriekšējais ietekmes pētījumu”⁽²³⁾ tad varētu padziļināt, gan iestādes iekšienē, gan, cik tas nepieciešams, izmantojot neatkarīgu ārēju ekspertīzi vai valstu ekspertus veidā, kā to ierosina Komisija.⁽²⁴⁾

8.1.5. Komiteja vēlas, lai ietekmes analīzes vienādā mērā apskatītu trīs dimensijas: Lisabonas stratēģijas ekonomisko, sociālo un vides dimensiju.

⁽²³⁾ Atšķirība EESK un Komisijas terminoloģijā ilustrē EESK paredzēto metodoloģisko atšķirību. Komisija izmanto terminu “ietekmes novērtējums” nevis “iepriekšējs ietekmes novērtējums”.

⁽²⁴⁾ KOM(2005) 97., galīga red. 16.03.2005.

8.1.6. EESK uzskata, ka ir būtiski, lai ietekmes pētījums notiek tieši tiesību akta izstrādes un piemērošanas procesā; šos pētījumus vairs nedrīkst uzskatīt par obligāti veicamiem administratīviem uzdevumiem vai tādiem, kam nav pievienotās vērtības.

8.1.7. Tā uzsver nepieciešamību veikt ietekmes novērtējumu vismaz visiem tiem tiesību aktu projektiem, kas attiecas uz uzņēmumiem vai darba ņēmējiem dažādās ekonomikas nozarēs, un visiem priekšlikumiem, kas ir atkarīgi no koplēmuma procedūras. Tiesību akta izvēle vai iespējamie alternatīvie tiesību aktu veidi (kopregulācija, līgumi, pašregulācija) ir jāpamato, kā tas ir paredzēts 2003. gada decembra Iestāžu nolīgumā "Tiesību aktu labāka izstrāde", kā arī ņemot vērā tā ieguldījumu juridiskajā un administratīvajā vienkāršošanā tā izmantotājiem. Tomēr ietekmes analīzes rezultāti nav pietiekami, lai pamatotu lēmumu ierosināt likumdošanas procesu.

8.2 Konsultācijas un aktu izstrāde:

8.2.1 Nākamā stadija, kas ir pati tiesību akta izstrādes stadija, arī vispirms notiktu iekšienē saskaņā ar Komisijas darba metodēm, konkrēti saskaņā ar Izstrādes rokasgrāmatu, ko būs iespējams pilnveidot kopā ar juristu un ekspertu komitejām, kas izveidotas pie Komisijas; šai izstrādei atsevišķas iespējas būtu jāatstāj atvērtas; būtībā konsultāciju stadijā nav jāpiedāvā jau sīkākajās detaļās izstrādāts dokuments, bet gan būtu jākonsultējas ar ieinteresētajām pusēm par dažādiem iespējamiem politiskās rīcības variantiem.

8.2.2 Kopienas konsultatīvajām organizācijām arī šajā stadijā būtu jātiec iesaistītām vai pašām jāiesaistās zināmas nozīmes projektos; piemēram, ārpus Zaļās un Baltās grāmatas gadījumiem Reģionu komiteju, kas pārstāv vietējās pārvaldes iestādes un varas iestādes, un EESK kā pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvi jābūt iespējai aicināt sniegt konsultatīvu pētniecisko atzinumu par tiesību aktu projektiem, kas galvenokārt ietekmē iekšējo tirgu, ekonomiku, uzņēmumus, starptautisko tirdzniecību, ārējos sakarus, vidi, sociālos un imigrācijas jautājumus, patēriņu, lauksaimniecības likumdošanas reformas. Atzinumam būtu jāattiecas uz iepriekšēju ietekmes pētījumu, kā arī uz sasniedzamajiem mērķiem un izmantojamajiem līdzekļiem.

8.2.3 Būtībā atzinumi, kas sniegti par jau detalizēti izstrādātiem tiesību aktu dokumentiem, kuri jau ir bijuši par pamatu pirmajiem strīdu izšķiršanas gadījumiem, ir pārāk novēlota rīcība, lai nozīmīgi ietekmētu dokumenta vispārējo struktūru; tādējādi Komiteju ekspertīze no paša sākuma varētu daudz konstruktīvāk veicināt labāku un saprotamāku tiesību aktu izstrādi un to pieņemšanu no izmantojamajiem puses.

8.2.4 Šīs fāzes laikā būtu jāveic tiešas konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm un valstu un vietējām iestādēm vai organizācijām un iestādēm, apvienojot tradicionālos līdzekļus (uzklaušanās, semināri, konsultatīva atzinuma pieprasījumi) un elektroniskos līdzekļus (elektroniskais pasts, aptauja galvenā kompetentā ĢD mājas lapā). Piemērojot protokolus, kas noslēgti ar konsultatīvajām iestādēm, šīs iestādes var organizēt atsevišķas konsultāciju procedūras: to izmantošanai vajadzētu tikt attīstītai.

8.2.5 Atvērtu konsultāciju uzsākšana caur Kopienas tīmekļa vietni prasa adekvātu komunikācijas un publicitātes līdzekļu lietošanu, lai raksturs, rezumētais saturs un mājas lapa būtu zināmi pēc iespējas lielākam ar doto tiesību aktu saistīto personu, sociālekonomisko dalībnieku, uzņēmumu un vietējo pārvaldes iestāžu skaitam; varētu tikt izveidots Eiropas un valstu organizāciju, vietējo pārvaldes iestāžu, valstu un reģionālo ESK saraksts, lai tās varētu pa elektronisko pastu brīdināt par konsultāciju uzsākšanu; varētu tikt brīdinātas arī attiecīgās komunikācijas vienības (vispārējā, specializētā un profesionālā prese...) informācijas izplatīšanai.

8.2.6 Procesa beigās Komisijas tīmekļa vietnē ir jāpublicē objektīva atbilde uz konsultācijām sintēze. Šai sintēzei būtu jābūt brīvai no jebkādiem aizspriedumiem vai tendencēm uzskatīt par prioritāru to, kas atbilst Komisijas sākotnēji gribētajam virzienam, jābūt brīvai arī no lobiju spiediena, tā lai vispārējās intereses būtu spēcīgākas par individuālajām un reālā situācija par ideoloģiskiem pieņēmumiem.

8.2.7 Pretējā gadījumā varētu rasties tādi grūti uzveicami šķēršļi, kā tie, ar kuriem nācās sastapties abu "ostu pakešu" projektu gadījumā (ietekmes pētījuma trūkums, trūkstošas atsauces uz SDO starptautiskajām jūras konvencijām, ko ratificējušas dalībvalstis), iekšējā tirgus pakalpojumu direktīvas priekšlikuma gadījumā (atteikšanās harmonizēt tiesību aktus) vai direktīvas par datorizpildāmu izgudrojumu patentēšanu priekšlikuma gadījumā (kas radīja nopietnu sajukumu un juridisko nenoteiktību un pret kuru EESK bija nopietnas pretenzijas un kura visbeidzot Parlamentā tika noraidīta 2. lasījumā ⁽²⁵⁾).

8.2.8 Tajā, kas skar ietekmi uz valstu pārvaldes iestādēm, kas ir galvenās Kopienas tiesību aktu izpildītājas, būtu jāizmanto vairākās valstīs jau ieviestas metodes, nodibinot saites starp kompetento ĢD un attiecīgajiem valsts pārvaldes iestāžu dienestiem, juridiskajiem dienestiem un attiecīgajiem tehniskajiem dienestiem. Ir jāparedz sadarbība un iekšējo ietekmes pētījuma procedūru novērtējums — *benchmarking* —, lai ieviestu salīdzināmus kritērijus un tādus kritērijus, kas ņem vērā tiesību aktu galējos adresātus.

⁽²⁵⁾ OV C 61, 14.03.2003 un OV C 294, 25.11.2005

8.2.9 Tiesību aktu kvalitātes un ietekmes noteikšanas kritērijiem būtu jābūt vienkāršiem, kā tiem, kas piedāvāti *Mandelkern* ziņojumā⁽²⁶⁾, un pēc iespējas labāk jāizmanto jau pastāvošos Eiropas un valstu statistikas resursus un kontroles vai inspekcijas dienestu pieredzi. Tie nedrīkstētu atstāt bez ievēribas konsultācijas ar izpildes un uzraudzības personālu, kas tās praktiski ievieš, efektīvai ieviešanai praksē paredzot arī informēšanu vai, iespējams, papildu apmācību vai darbā pieņemšanu/personāla maiņu.

8.2.10 Būtībā būs nepieciešams, cik vien iespējams, sīki noteikt ieviešanas izmaksas un tehniskos rādītājus katrā attiecīgajā līmenī, ņemot vērā dotajā jomā spēkā esošos tiesību aktus. Būs iespējams arī sasniegt mērķi labāk apzināties dažādos paredzēto tiesību aktu ietekmes aspektus un minimizēt ieviešanas izmaksas.

8.2.11 Zinātnisko ekspertu tīkls, kas nodibināts pie Komisijas, varētu strādāt pie tā, lai tiktu sīkāk izstrādāta metode, ko pašlaik izmanto Komisijā, lai pastiprinātu efektivitāti. Iespējams, tam būtu arī jāizskata atsevišķi ietekmes pētījumi, kas saistīti ar kādu priekšlikumu vai tam pievienotajiem grozījumiem.

8.2.12 Attiecībā uz katru projektu ir nepieciešama plānošana, lai tiktu noteikti posmi un apzinātas laika prasības, kam ir jātiek iekļautām plānā, paredzot saprātīgu tiesību akta sagatavošanas ilgumu, ņemot vērā iespējamās vajadzības un steidzamību.

8.2.13 Būtu jāparedz iespēja pārskatīt, tostarp, ja tas nepieciešams, ar ārēju ekspertu palīdzību, tos ietekmes pētījumus, kas tiek novērtēti kā nepilnīgi vai nepietiekami. Parlaments savā tīmekļa vietnē *OEIL* ir tikko atvēris jaunu rubriku⁽²⁷⁾, kas attiecas uz ietekmes pētījumu analīzi un kas varētu papildināt, iespējams, kritiskā veidā, publikācijas, ko jau veikusi Komisija, (plāns un īpaši šajā fāzē vajadzētu notikt tiesību akta "kvalitātes kontrolei"; atliek vienīgi noteikt tās praktiskos nosacījumus.

8.2.14 Pēc šo posmu pabeigšanas kļūtu iespējams pabeigt tiesību akta priekšlikumu, ietekmes pētījumu⁽²⁸⁾ un finanšu dokumentu, kā arī paskaidrojumu, kuru mērķis ir veiksmīgi paskaidrot lietotājiem, tiesību profesionāļiem un Kopienas un valstu likumdevējiem — cik vien iespējams, saprotamos terminos — ierosinātā tiesību akta mērķus, ietekmi un praktiskās sekas. Jo īpaši šajā fāzē vajadzētu notikt tiesību akta "kvalitātes kontrolei"; atliek vienīgi noteikt tās praktiskos nosacījumus.

⁽²⁶⁾ Izstrādāt izmaksu rādītājus lietotājiem un pārvaldes iestādēm viendabīgu tiesību aktu bloku veidā; izmantot samazinātu rubriku skaitu: sarežģītība, dokumentu garums, atsauces uz citiem dokumentiem, deklarāciju pienākumu skaits un nozīme lietotājiem vai trešām pusēm, pasākuma pārvaldībai nepieciešamo starpnieku skaits, iznākuma strīda nozīme.

⁽²⁷⁾ Tiesību aktu uzraudzības iestāde (<http://www.europarl.eu.int/ceil/>); pagaidām sadaļa "Ietekmes pētījumi" vēl ir izstrādes stadijā.

⁽²⁸⁾ Komisijai jau ir iespēja pārskatīt savu ietekmes novērtējumu, ņemot vērā jaunu vai iepriekš nepieciešamu informāciju.

8.2.15 Visiem šiem elementiem būtu jātiek iekļautiem Komisijas paziņojumā likumdevējiem un Kopienas un valstu padomdevējam organizācijām vai vietējām piemērošanas un kontroles organizācijām.

8.2.16 Pēc tam, kad notikusi instrumenta izvēle, būs būtiski skaidri noteikt tā piemērošanas lauku, nodalot to, kas attiecas uz iepriekšminēto instrumentu (direktīva), no tā, kas varētu būt minēts cita veida instrumentā (regula), vai arī attiekties uz alternatīvu regulācijas metodi.

8.2.17 Tekstam ir jābūt skaidram, nepārprotamam un papildu juridiskajam pamatojumam jāsniedz precīzas atsauces uz uz pārējiem līgumu pantiem, kas ar to saistīti, un uz iepriekšējiem tiesību aktiem (vienkārša tehniska atsauce uz EKOV nebūs pietiekama. Tieši pretēji, attiecībā uz tiem instrumentiem, uz kuriem tiek izdarīta atsauce, būs jāprecizē to pilns nosaukums un jāsniedz īss satura kopsavilkums un ietekme, lai veicinātu izpratni visu tiesību aktu lietotāju starpā, nevis vienīgi specializētu juristu vidū). Preambulas jeb lēmumu pamatojumi būs īpaši nozīmīgi, lai padarītu skaidrus un saprotamus pašu tiesību aktu mērķus un saturu, un tie būs jāsniedz labā un skaidrā redakcijā, izvairoties no liekiem izklāstījumiem.

8.2.18 Tiesību aktu izmaiņas vai vēlākus grozījumus varētu iekļaut pašos tiesību aktos (Komisijas ziņojums pēc noteikta piemērošanas laika — šāda prakse jau tiek pielietota — vai, vēl labāk, standarta klauzulu par pārskatīšanu — *sunset clause* — pēc zināma laikposma, piemēram, trīs gadiem)⁽²⁹⁾; tas prasītu informācijas, *feed back* sistēmu, kas balstīta uz informācijas pieprasīšanu un ieteikumiem no pilsoniskās sabiedrības puses, kurai būs nepieciešams Kopienas partneris šajā jomā (viens kontakta punkts Kopienas pārstāvniecību līmenī dalībvalstīs vai pašos tiesību aktos norādīts noteikts Komisijas dienests).

8.2.19 Tādā gadījumā Komisijai, piemērojot pārskatīšanas klauzulu, vajadzētu vai nu ierosināt grozījumus vai iniciatīvu noteiktā termiņā, vai arī tanī pašā termiņā paskaidrot, kāpēc saskaņā ar tās viedokli grozījumi nav nepieciešami.

8.2.20 Atsevišķi pētniecības institūti ("*think tanks*") ierosina izveidot Eiropas tiesību aktu kvalitātes kontroles jeb atbilstības aģentūras izveidi. Būtu neproporcionāli un pretrunā ar līgumu burtu un garu izveidot šādu sava veida augstāku tiesību aktu pārraudzības iestādi ar izmaiņu veikšanas tiesībām. Tas apstrīdētu Komisijas iniciatīvas tiesības un uzdevumu. Jebkādā gadījumā Komiteja neatbalsta šādas Komisijas iniciatīvas tiesību izpildes kontroles "super-aģentūras" izveidi. Tā vietā Komiteja drīzāk uzstāj uz *ex ante* konsultāciju procedūru nepieciešamību, iepriekšējo ietekmes pētījumu kvalitāti un *ex post* pētījumiem un konsultācijām.

⁽²⁹⁾ Kopš reglamentējoša pamatojuma uzlabošanas darbības plāna ierosināšanas 2002. gadā [KOM (2002) 278] Komisija, kur tas nepieciešams, savos tiesību aktu priekšlikumos iekļauj klauzulu par pārskatīšanu/atkārtotu izskatīšanu. Pieņemot tiesību aktus, likumdevējiem būtu jānodrošina minētā nosacījuma iekļaušana.

8.2.21 Neatkarīgajai vai deleģētajai reglamentējošajai varai tāpat ir jātiek novērtētai, jo tiesību aktu komitejas un regulatīvās aģentūras strādā relatīvā atklātības trūkumā attiecībā pret parastajām likumdošanas procedūrām. Likumdevējam ir jāspēj kontrolēt šo pilnvaru izpildi. Bez tam aģentūru valžu sastāvā sociālajiem partneriem būtu jābūt vienlīdzīgi pārstāvētiem.

8.2.22 Dažreiz problēmas sagādā tulkojumu kvalitāte oficiālajās Eiropas Savienības valodās. Juristu-valodnieku skaitam un kompetencei Komisijā ir jātiek papildināti, lai atbilstu paplašināšanās prasībām. Ierēdņiem, kas ir iesaistīti tiesību aktu priekšlikumu izstrādē un vienkāršošanas centienos, būtu jāapgūst zināšanas likumu izstrādes un tiesību aktu novērtēšanas jomā, kā arī tās ir jānostiprina universitātes studijās valstu līmenī, nodrošinot kvalificētu Eiropas un valstu ierēdņu atlasī nākotnē. Atsevišķās universitātēs jau pašlaik ir pieejama šāda izglītība un tiek veikti pētījumi šajās jomās; to ekspertīze var tikt izmantota.

8.2.23 *Ad hoc* ekspertu komitejām, kas izveidotas pie Komisijas vai tās iekšienē, pirms kādas iniciatīvas publicēšanas būs jāsniedz priekšlikumi par satura un formulējuma skaidrību, konsekvensi un atbilstību, kā arī juridisko jēdzienu un terminu vienotību, kas lietoti dažādos dokumentu projektos, kā arī salīdzinot ar jau spēkā esošajiem tiesību aktiem. Komisija jau ir izveidojusi kopīgu praktisku rokasgrāmatu, kas adresēta personām, kuras sniedz ieguldījumu tiesību aktu priekšlikumu izstrādē; tas darīts rūpēs par lietoto juridisko jēdzienu un terminu vienotību un likumu konsekvensi. šīs aktu izstrādes normas ir pareizi jāievieš.

8.2.24 Tātad tiesību aktu kvalitāte lielā mērā būs atkarīga no ietekmes pētījumiem un iepriekšējām konsultāciju procedūrām, kas spēs paredzēt pārāk lielu grozījumu skaitu vai pārāk plašus grozījumus salīdzinājumā ar sākotnējo projektu. Arī grozījumu kvalitāte var ietekmēt galīgā dokumenta kvalitāti. Ja, grozījumi, par kuriem panākta vienprātība ir neskaidri vai, lai apmierinātu visus, izklāstīti pārāk vispārīgi, var ciest tiesību akta efektivitāte un skaidrība. Terminoloģijas komiteja (juristi-valodnieki un eksperti) varētu palīdzēt Komisijai no jauna noformēt ierosinātās izmaiņas, lai saglabātu to grozījumu skaidrību un konsekvensi, kurus tai būs iespējams pieņemt, plānojot jaunu lasījumu.

8.2.25 Komiteja ar interesi atzīmē, ka Komisija pārskata tās ietekmes novērtēšanas vadlīnijas, nosakot skaidrākus uzdevumus attiecībā uz ekonomiku un konkurences spēju, un cita starpā paredz saderības pārbaudi ar Eiropas Savienības Pamat tiesību hartu⁽³⁰⁾. Pārskatītā pieeja atbilst zināmam skaitam šī atzinuma ieteikumu, un Komiteja sekos to ieviešanai.

8.2.26. Eiropas likumdevēja iesniegto grozījumu ietekmes pētījumi būtu jāparedz arī, ja minētie grozījumi pēc sava rakstura ir nozīmīgi. Ta jādara, izmantojot Komisijas izstrādāto metodi, tomēr izvairoties no nevajadzīgi garām pielāgošanas

procedūrām. Šajā sakarā EESK cer, ka starpinstitūciju vienošanās "Tiesību aktu labāka izstrāde" īstenošanas ietvaros visas trīs iestādes spēs noteikt kopīgu pieeju attiecībā uz ietekmes analīzi.

9. Tiesas devums

9.1 Būtu pēc iespējas jāierobežo interpretācijas nepieciešamība, lai saprastu tiesību aktu, kaut arī tiesas veikta interpretācija, ko papildina doktrīnas un profesionāļu interpretācija, aizvien ir nepieciešama, lai piemērotu tiesību aktu īpašos gadījumos. Izplūduši vai nekonkrēti likumdošana apdraud juridisko drošību, palielina piemērošanas izmaksas, liekot pastāvīgi vērsties pie juridiskiem un tehniskiem ekspertiem un, iespējams, pie tiesas, kā arī palielina ieviešanas kavējumus vai kļūdas transpozīcijā. Tad tiesnesis ir spiests veikt likumdevēja darbu, un izskatāmās lietas var uzkrāties tādā apmērā, kas apdraud tiesību piekļūti tiesai efektivitāti vai vismaz tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu saprātīgos termiņos.

9.2 Ar savām atbildēm uz prejudiciāliem jautājumiem Eiropas Kopienu Tiesa veicina valstu tiesību aktu vienādošanu. Vienlaikus tiesību aktu iespējamās sliktās kvalitātes dēļ tai jāizskaidro neskaidras interpretācijas nosacījumu nozīme un juridisko iedarbība, tādējādi kompensējot likumdevēja izraisītās nepilnības.

9.3 Visbeidzot, vajadzētu labāk izmantot iespējas radīt īpašas pirmās instances palātas, lai ļautu Tiesai spriest pirmajā instancē pēc iespējas īsākos termiņos un labāk un ātri otrajā instancē izpildīt savu lomu tiesu prakses apvienošanas jomā un Kopienas sākotnējo un atvasināto tiesību aktu skaidrošanas jomā.

10. Dalībvalstu loma

10.1 Valdībām un to pārstāvjiem Pastāvīgo pārstāvju komitejā, dažādos Padomes formējumos un likumdošanas komitejās ir īpaša atbildība tiesību aktu izstrādē un piemērošanā, gan kā likumdošanas varas, gan ar Komisiju kopīgas izpildvaras pārstāvjiem.

10.2 Iesaistīto sarunu partneru un par transpozīciju un piemērošanu atbildīgo ministriju dienestu labākai sadarbībai vajadzētu sākties jau projektu izskatīšanas stadijā, lai pasteidzinātu un labāk sagatavotu piemērošanas nosacījumus un samazinātu izpildes kavējumus.

10.3 Bez iekļaušanās Kopienas iestāžu sistēmā un kompetenču nodošanas vai to kopīgas izmantošanas veidiem, dalībvalstis ir attīstījušas arī iekšienē; līdz ar valsts pārvaldes iestāžu un struktūrvienību decentralizāciju vai dekoncentrāciju, kompetenču nodošanu teritoriālajām varas iestādēm vai neatkarīgām pārvaldes iestādēm un aģentūrām, kam ir regulācijas un

⁽³⁰⁾ IP/05/733

pārvaldes tiesības, ar budžeta ietekmi, ko tas pieprasa, tajās ir izveidoti daudzi lēmumpieņemšanas centri. Papildus Eiropas Savienībai tās ir pakļautas arī pāri valstij stāvošām juridiskām prasībām (pieņemtām un izrietoši obligātām, ņemot vērā principu *pacta sunt servanda*), un to kontrole pār ekonomisko vadību dažās jomās ir vājinājusies (globalizācija un PTO, vienotais tirgus, privatizācija).

10.4 Valsts un pārvaldes iestāžu reforma ne vienmēr notiek vēlamajā ritmā, un kompetences pārklājumi rada nedrošību vai juridiskas grūtības, kas rada zaudējumus uzņēmumiem un valsts dienestiem vai teritoriālajām pašvaldībām, kas atbild par likumu ieviešanu.

10.5 Valsts vairāk nav vienīgais tiesību avots, bet gan transponē Kopienas tiesību aktus atbilstoši to piemērošanas un kontroles noteikumiem, tos ne vienmēr skaidri sadalot ar vietējām varām vai decentralizētajām varas iestādēm. Reizēm tas noved pie būtiskām atšķirībām valstu starpā Kopienas tiesību aktu un administratīvo prasību piemērošanā, un tas nāk par sliktu nepieciešamajai harmonizācijai iekšējā tirgū, kas var radīt konkurences kropļojumus.

10.6 Bez Eiropas likumdošanas vienkāršošanas un uzlabošanas procesā iesaistīto dalībvalstu aktīvas un noteiktas politiskas līdzdalības šis process nebaudīs iedzīvotāju uzticību, un ieliktais pūles gala rezultātā būs bijušas veltas. Vienas iestādes apstiprinājuma, e-pārvaldes, vienkāršošanas un veidlapu vienošanas principi attīstās, piemēram, muitas jomā, taču tas notiek pārāk lēni. Ir arī jāņem vērā "digitālā plais", kas pastāv informācijas izplatīšanā tiesību normu lietotājiem.

10.7 Tomēr liela daļa valdību un valstu parlamentu ir apzinājušies nepieciešamību pēc tiesību aktu labākas izstrādes un labākas pārvaldes, bieži vien radot īpašas iestādes, kas ieklausās atsevišķos pilsoniskās sabiedrības sektoros un kam ir uzdots uzraudzīt izstrādes vai transponēšanas stadijā esošo tiesību aktu kvalitāti. Ir vērts veikt šo pieredžu bilanci, tam vajadzētu radīt pieredzes apmaiņu, kā arī labāku izmantojamo kritēriju un metožu harmonizāciju.

10.8 Ir jāpievērš uzmanība arī valsts tiesnešu lomai un viņu pamatotai palīdzībai prejudiciālo jautājumu risināšanā; ir arī jāuzlabo situācija valsts tiesas dienestos attiecībā uz procedūru ilgumu un atsevišķos gadījumos attiecībā uz izmaksām, lai apsūdzētais piekļūtu tiesai.

10.9 Ekspertu (valstu ekspertu grupas un Komisijas ierosinātais neatkarīgu ekspertu tīkla)⁽³¹⁾, kas sniedz palīdzību

Komisijai, lai uzlabotu tiesību aktu kvalitāti, pilnvaras, iespējams, konsultatīvā kārtā varētu tikt paplašinātas transponēšanas kvalitātes pārbaudei. Pilsoniskās sabiedrības valstu organizācijas un tiesību aktu adresāti varētu izveidot agrinās brīdināšanas sistēmu (īpašs kontakta punkts, Eiropas informācijas centri...).

10.10 EESK varētu padomāt arī par pilsoniskās sabiedrības starpniecības ieviešanu specializētajās nodaļās, konkrēti Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides, kā arī Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētajās nodaļās, piemēram, ar tās Vienotā tirgus uzraudzības iestādi un atjaunoto datu bāzi PRISM. Tādējādi tā varētu novērtēt Komisijas ziņojumus vienkāršošanas un labākas tiesību aktu izstrādes jomā, tuvojoties izmantotāju izteiktajām vajadzībām un efektīvāk formulēt priekšlikumus uzlabojumiem.

11. Noslēguma apsvērumi

11.1 Dalībvalstis būs arī iesaistītas uzdevumā uzlabot tiesību aktu izstrādi ar mērķi panākt labāku konkurences spēju ESAO iekšienē. Dažādi ESAO ziņojumi visbiežāk atklāj ierobežotus rezultātus, salīdzinot ar izvirzītajiem mērķiem, bet daži sakrīt ar Kopienas prasībām (tiesību aktu kvalitāte, vienkāršāki sakari ar pārvaldes iestādēm un veicamie soļi (viena lodziņa sistēma), jaunu palīgpasākumu radīšana lēmumu pieņemšanai, jaunas, atvērtākas lēmumu pieņemšanas procedūras (pārredzamība, līdzdalība), e-pārvalde, decentralizācija...).

11.2 ESAO atbalsta tādas iestādes radīšanu katrā valstī, kas būtu atbildīga par jauno noteikumu izmaksu, kvalitātes un ietekmes novērtēšanu. Ja arī Kopienas tiesību aktu iniciatīvas un veicināmie kritēriji pilnīgi neatbilst ESAO kritērijiem, ņemot vērā dažādo kompetenci, kas attiecas uz visu 25 valstu Eiropas Savienību, un Kopienas tiesību aktu mērķus, tomēr abu pieeju starpā pastāv sinerģijas⁽³²⁾.

11.2.1 Bez tam tiek izstrādāts ES-ESAO projekts par Kopienas tiesību aktu integrēšanu desmit jaunajās dalībvalstīs. Tātad ir jāparedz lielāka sinerģija ES un ESAO starpā.

11.3 Transpozīcijas problēmas rodas galvenokārt valstu valdībām un to centrālajām pārvaldes iestādēm. Šajā jomā kvalitāte būtu jāuzskata par svarīgāko prioritāti. Terminu ievērošana, šķiet, ir tikpat svarīga, lai izvairītos no iekšējā tirgus īslaicīgas sadrumstalošanās.

⁽³¹⁾ ESAO pastāv uz valsts struktūrvienību privatizāciju un valsts reformu (pārvaldes atvieglošana). Šie ieteikumi bieži ir drīzāk ideoloģiski, nevis praktiski; protams, valstu pārvalžu lomai ir jāattīstās pretī lielākai efektivitātei, tomēr reformas mērķim nav jābūt aizstāt valsti ar tirgu, tai ir jāpaliek spējīgai pildīt savas saistības.

⁽³¹⁾ KOM (2005) 97 galīga red. 16.03.2005.

11.4 Koplēmuma procedūras jomas paplašināšana, kas paredzēta Konstitucionālajā līgumā, ir svarīga no demokrātiskā viedokļa; saistībā ar konsultāciju un novērtēšanas procedūrām dažādos laikposmos un līmeņos procedūras var kļūt ilgākas un sarežģītākas. Arī priekšlikumu sākotnējā kvalitāte un direktīvu transpozīcijas kvalitāte var kompensēt termiņu paildzināšanās risku. Tādēļ tiesību aktu kvalitātes rādītāju izstrādei ir būtiska nozīme ⁽³³⁾.

11.5 Vissarežģītākais ir jautājums par *acquis* vienkāršošanu. Šis ir iespaidīgs uzdevums, un EESK šaubās, vai tai varētu būt piešķirti nepieciešamie resursi, ja politiskos lēmumus un to finanšu prasības pilnībā neatbalsta dalībvalstis. EESK tādēļ tām izsaka aicinājumu sniegt minēto atbalstu.

11.6 Ir jāuzsver, ka līdzdalības pieeja uzliek ievērojamas prasības pilsoniskās sabiedrības organizācijām, iestādēm un to pārstāvjiem, valdībām un to pārvaldes iestādēm. Formālai vai tehnokrātiskai pieejai vien nekādā gadījumā neizdosies gūt panākumus, pat ja tehniskie likumdošanas instrumenti vai ietekmes novērtējuma rādītāji ir labi.

11.7 Ja Komisijai Kopienas vārdā ir tiesības noslēgt starptautiskus līgumus (PTO, ...), ir jārada iespējas konsultācijām un

sociālekonomisko dalībnieku organizāciju un citu pilsoniskas sabiedrības sastāvdaļu līdzdalībai gan valsts, gan Kopienas līmenī. Ir jāpārdomā principi un metodes šajā sakarā.

11.8. *Acquis* vienkāršošanu un labāka tiesību aktu kvalitāti nedrīkst jaukt ar jebkādu ekonomiskas vai sociālas deregulācijas ideju; tās palīdz īstenot labas pārvaldības stratēģiju, kuras mērķis ir tehniski un politiski labāk atrisināt sarežģīto tiesību aktu izstrādes uzdevumu dažādu valstu savienībā, ievērojot līdzdalības, kā arī demokrātiskas un racionālas procedūras.

11.9 Visbeidzot, problēmas un risinājumu perspektīvas ir skaidri izvirzītas; ieguldītais darbs var nodrošināt izvirzīto mērķu sasniegšanu. Tad kādēļ praktiskie soļi aizvien paliek ļoti ierobežoti? Vai pastāv pretestības faktori, un kādi tie ir? Vai līdzekļi ir pietiekami, vai arī tos pienāktos pārstrukturēt? Vai visu iesaistīto dalībnieku politiskā griba sasniegt rezultātu ir pietiekama? Vai šķēršļus ir iespējams pārvarēt? Atbildes uz šiem jautājumiem paliek atklātas, taču stingra politiskā griba, kam sekotu ilgtermiņa darbība, šķiet būtiska, lai izdotos vispārējais uzdevums — "*acquis* vienkāršošana un tiesību aktu labāka izstrāde Eiropā".

Briselē, 2005. gada 28. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽³³⁾ Komisija ir pasūtījusi pētījumu par šiem rādītājiem Bredfordas Universitātei; EESK ar interesi gaida tā publikāciju. Universitātes mājas lapā ir pieejama pagaidu publikācija (<http://www.bradford.ac.uk>).

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Zemāk minētais grozījums ieguva vairāk kā ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīts debašu laikā:

8.2.7. punkts

Svītrot

Pamatojums

Tam, ka šos priekšlikumus nepieņēma, nav nekāda sakara ar trūkumiem iepriekš minētajos punktos. Mans viedoklis, kam piekrīt daudzi, ir tāds, šo problēmu nav izraisījis ietekmes pētījumu vai konsultāciju objektīvu apkopojumu trūkums. Ar direktīvu par ostām ir saistītas nelielas, taču ārkārtīgi spēcīgas noteiktas grupas intereses, kuru dēļ līdz šim ir izdevies aizkavēt direktīvas pieņemšanu. Arī direktīva par pakalpojumiem līdz šim nav pieņemta noteiktas grupas interešu dēļ, kas izpaužas kā protekcioniskas kaitīgas apvienības, kas mēģina kavēt ar brīvu kustību saistītas vispārējas intereses. Grūtības, kas saistītas ar Komisijas priekšlikumu attiecībā uz minētajiem patentiem, pastāv tāpēc, ka ir pārāk zemu novērtēts risks, ka ierobežotas noteiktas grupas intereses politiskajā procesā var ekspluatēt faktu, ka likumdošanas iniciatīva (ko iesniedza, lai harmonizētu un paskaidrotu spēkā esošos tiesību aktus) bija tehniskā ziņā ļoti komplicēta.

Citiem var būt atšķirīgs viedoklis par to, kādēļ dažādām interešu grupām ir izdevies aizkavēt vai apturēt minēto likumdošanas iniciatīvu. Visos gadījumos, kad priekšlikumi ir izskatīti EESK, ir izrādīties, ka tie ir ļoti strīdīgi.

Ļoti strīdīgais 8.2.7 punkta formulējums nedod neko vērtīgu šim atzinumam, kas vispār ir labi līdzsvarots, labs, un dažas tā daļas ir teicamas. Tāpēc punkts ir svītrojams. Tādējādi šim atzinumam varēs būt vairāk atbalstītāju.

Balsošanas rezultāti:

Par: 31

Pret: 61

Atturējās: 13

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par ES tiesību aktu ieviešanas un izpildes uzlabošanu

(2006/C 24/13)

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta otro punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 10. februārī nolēma sagatavot atzinumu par: *ES tiesību aktu ieviešanas un izpildes uzlabošanu*

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2005. gada 27. jūlijā (ziņotājs: Joost van Iersel kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (28. septembra sēdē), ar 90 balsīm par, 6 pret un 12 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

Ieviešana un izpilde

Kopsavilkums

EESK savā atzinumā norāda, ka labāka tiesību aktu izstrāde un to ieviešana un izpilde ir cieši saistītas: labs likums ir izpildāms un izpildīts likums. Komisija, Padome un Tiesa regulāri saskaras ar tiesību aktu piemērošanas problēmām, bet kontrole ir ierobežota. Tas saistīts ar to, ka Eiropā pastāv dažādas kultūras un atšķirīgas saistības, kā arī nevienāda līdzdalības pakāpe faktiskā tiesību normu ieviešanā. EESK saskata vairākus tādu darbību kopumus, kas būtu jāveic dalībvalstīm un Komisijai. Dalībvalstīm tas, pirmkārt, ir politiskās gribas jautājums. Valsts pārvaldes iestāžu attieksmei jāatspoguļo, ka tās sevi uzskata par ES un ka tās sniedz attiecīgu ieguldījumu Savienības lēmumos. Tas ietver pārmaiņas tādās īpašās jomās kā administratīvās rīcības nodrošināšana, iekšzemes noteikumu un procedūru rūpīga izvērtēšana, atturēšanās no tādu prasību pievienošanas, kuras nav minētas direktīvās, un *direktīvu piemērošanas "pēc izvēles"*, kā arī informācijas uzlabošana. Attiecībā uz dalībvalstīm ir vēlamas sistemātiskas diskusijas starp attiecīgajām varas iestādēm visā ES, tāpat kā valsts pārvaldes iestāžu *ex-post* novērtējumi un atbildība pret citu dalībvalstu līdzīgām iestādēm. Tāpat ir nepieciešama to teritoriālo varas iestāžu, kam pieder autonomas likumdošanas tiesības, līdzdalība. EESK atbalsta Komisijas aktīvo lomu uzticības veicināšanā starp izpildiestādēm, valsts pārvaldes iestāžu tīklu atbalstīšanā, to darbības sistemātiskā novērtēšanā, kā arī labākās pieredzes noteikšanā un izplatīšanā. Jāapsver tiesnešu un valsts pārvaldes pašreizējo mācību programmu paplašināšana. Daži šajā atzinumā skatītie priekšlikumi tiek aspriesti Komisijā, un dalībvalstīs pašreiz tiek ieviestas dažas izmaiņas. Tomēr pašlaik kopumā tiesību normu ieviešanā un izpildē ir nopietni trūkumi. Arī Eiropas Parlamentam, tāpat kā valstu parlamentiem, būtu jāiesaistās minētajā procesā. EESK uzskata, ka ir nepieciešamas pārmaiņas kultūras jomā, tostarp pāreja no jaunu ES tiesību aktu izstrādes uz to faktisku piemērošanu, tādējādi nodrošinot, ka vienotās ES tiesības un politika pilnībā sasniedz mērķi. Tas sekmēs 25 valstu ES sekmīgu funkcionēšanu, turklāt nodrošinot nepieciešamo kohēziju.

1. ES tiesības kā Eiropas integrācijas pamats.

1.1 Racionāli funkcionējošs iekšējais tirgus ar atbilstošu sociālo, īpaši darba ņēmēju aizsardzību, ar patērētāju aizsardzību un vides normām ir Eiropas integrācijas pamatā. Tas leģitīmē integrāciju, sniedzot ievērojamu labumu pilsoņiem un uzņēmējdarbībai.

1.2 ES ir balstīta uz likuma varu. Tas nostiprina iekšējā tirgus pamatus un novērš jebkādu diskrimināciju, kas pamatota uz produktu, personu vai uzņēmējdarbību izcelsmi vai valstisko piederību. ES tiesību aktu faktiska piemērošana palielina sabiedrības uzticību Eiropas politikai un procesiem, kā arī tuvina ES pilsoņu un uzņēmējdarbības interesēm. Taču tas prasa savlaicīgu un pareizu ES tiesību aktu ieviešanu valstu līmenī.

1.3 Turklāt Eiropas likumdošana, kuras mērķis ir likvidēt jebkādas šķēršļus līdzvērtīgu apstākļu radīšanā, jāpiemēro precīzi un saskaņoti visā ES, un visām attiecīgajām varas iestādēm — valsts un reģionālajām — tā faktiski jāizpilda.

1.4 Iekšējais tirgus funkcionē pareizi un kļūst par izaugsmes un labklājības avotu tikai tad, ja pilsoņiem un uzņēmējdarbībai netiek likti diskriminējoši vai slēpti šķēršļi, ieskaitot aprūtināšas vai ilgstošas administratīvās procedūras. Daudzās pilsoņu un uzņēmējdarbības pārstāvju sūdzības, kas tiek izvirzītas katru gadu, izraisa valstu pasākumi, kuriem bieži ir tendence kļūt pārāk ierobežojošiem, pārāk sarežģītiem vai neproporcionāliem⁽¹⁾. Tas daļēji saistīts ar tā saucamo *gold-plating* (tādu prasību pievienošanu, kuras nav minētas direktīvās), kas rodas, pārliedot ES tiesību aktus valstu likumdošanā. Tādu prasību pievienošana, kas nav minētas direktīvās, var aizņemt ES mērķus.

⁽¹⁾ Aptaugas rezultāti, kurus apkopojusi EESK, par iespējamajiem trūkumiem un nepilnībām ieviešanas un īstenošanas gaitā dalībvalstīs parādīti kopsavilkumā, A pielikumā.

1.5 Lisabonas programmas neatņemama sastāvdaļa ir labāka likumdošana. 2005. gada 22.— 23. marta Eiropadomes Secinājumos skaidri atzīts uzlabotas regulējošās vides pozitīvais ieguldījums konkurētspējā. Tāpat to atzina arī 2005. gada 6.— 7. jūnija Konkurences padome^(?). Šajā sakarā jāuzsver, ka labāka likumdošana, kā arī ieviešana un izpilde ir cieši saistītas: labs likums ir izpildāms un izpildīts likums.

1.6 Lai likums būtu izpildāms, tam jābūt pietiekoši skaidram, un, lai tas būtu iedarbīgs, tam jāsniedz atbilstoša atbilde uz noteiktām problēmām. Ja likums ir pārāk sarežģīts un pārāk nenoteikts, piemēram, tāpēc, ka nav bijis atbilstoša ietekmes novērtējuma, nenovēršami parādās ieviešanas problēmas. Rezultātā, lai risinātu šādas problēmas, jāizstrādā papildu likumi. Slikti likumi noved pie likumu proliferācijas un pārmērīga noteikumu skaita, kas uzņēmējdarbībai uzliek nevajadzīgu slogu un mulsina pilsoņus^(?).

1.7 Lai efektīvi varētu pildīt likumu prasības, publiskās varas iestādēm jābūt nepieciešamajai administratīvajai rīcībspējai. Pretējā gadījumā administratīvais vājums izpaužas tiesību ieviešanas un piemērošanas problēmās.

1.8 Tajā pat laikā ES tiesību iedarbīga piemērošana uzlabo konkurētspēju un sekmē starpvalstu sadarbību, kas ir divi no Lisabonas stratēģijas pamatmērķiem.

1.9 EESK uzskata, ka ES pastāv likumu īstenošanas un to ievērošanas problēma. Statistikas dati par ES tiesību aktu īstenošanu rāda, ka dalībvalstis pieļauj kavēšanos direktīvu savlaicīgā transponēšanā. Pārskatu tiesvedības statistika atklāj, ka transponēšana bieži ir nepareiza vai nepilnīga. Patiešām, 78 % no visām lietām, ko Eiropas Komisija ierosinājusi pret dalībvalstīm laika posmā no 2002.— 2005. gadam, attiecas uz direktīvu transponēšanu un piemērošanu. Tas norāda, ka dalībvalstis, iestrādājot direktīvas, saskaras ar problēmām, nosakot savu īstenošanas metodi.

1.10 Padome dažādās rezolūcijās ir pievērsusies ieviešanas un izpildes problēmām⁽⁴⁾. 2003. gada Starpinstitucionālais līgums par tiesību aktu labāku izstrādi tāpat atsaucās uz "labāku transponēšanu un piemērošanu".

^(?) Secinājumu 11. pantā Padome "uzaicina dalībvalstis dubultot pūles, lai mazinātu tiesību aktu pārlikšanas nepilnības, kā arī apsvērt iespēju uzņemties iekšzemes likumdošanas pārskatīšanu, lai to saskaņotu ar ES noteikumiem ..."

^(?) Šeit pamatoti jāatsaucas uz Britu labākas reglamentēšanas speciālo komisiju, kas 2003.gadā un 2004.gadā publicējusi trīs vērtīgus dokumentus par nacionālo un Eiropas likumdošanu, ieskaitot tās īstenošanu. Cita starpā analīze un ieteikumi, lai sekmīgi nodrošinātu nepieciešamo mijiedarbību starp dažādajiem procesiem, uzsver skaidrības un efektivitātes nepieciešamību likumdošanā.

⁽⁴⁾ Padomes 1994. gada 16. jūnija, 1995. gada 29. jūnija un 1996. gada 8. jūlija rezolūcijas, skat. *National Implementation of EU Law and the Shaping of European Administrative Policy*, Hans Petter Graver in *ARENA Working Papers* WP 02/17, 6. lpp.

1.11 Vairākos gadījumos Eiropas Kopienas Tiesa ir apliecinājusi dalībvalstu pienākumu nodrošināt faktisku ieviešanu un izpildi⁽⁵⁾.

1.12 Komisija ir izstrādājusi vairākus dokumentus, sīki norādot, kā dalībvalstis varētu uzlabot tiesību aktu transponēšanas un piemērošanas izpildi⁽⁶⁾. Baltajā grāmatā par pārvaldību Komisija konstatē: "Galā galā Eiropas Savienības tiesību aktu ietekme ir atkarīga no dalībvalstu vēlmes un dalībvalstu varas iestāžu spējas nodrošināt to faktisku pārlikšanu un izpildi pilnībā un savlaicīgi"⁽⁷⁾. Pavisam nesen tā 2005. gada 16. marta paziņojumā par "Labāku regulējumu izaugsmei un darba vietu radīšanai Eiropas Savienībā" izklāstīja darbības virzienu Kopienas reglamentējošo noteikumu uzlabošanai bez pārmērīgām administratīvajām izmaksām.

1.13 Kopš 1985. gada jaunā pieeja aizvien vairāk ir bijusi ļoti noderīgs līdzeklis, kas uzlabo faktisku standartu un pieejas likumdošanai saskaņošanu. Izmantojot direktīvās noteiktos dažādos līdzekļus, tā varas iestādēm sniedz stabilu, vienkāršu un pārredzamu tiesisko regulējumu ar pārbaudu un prasību sistēmu, kā arī uzliek nozīmīgu atbildību ražotājiem un trešām pusēm. Attiecībā uz īstenošanu Komisija, balstoties uz padziļinātu analīzi, īpaši secina, ka "pieredze tāpat ir pierādījusi, ka šo direktīvu īstenošana var tikt tālāk uzlabota vairākos veidos"⁽⁸⁾. Ar minēto dokumentu ir atklāti nopietni trūkumi.

1.14 Savā 2003.— 2006. gada iekšējā tirgus stratēģijas otrajā izpildes ziņojumā⁽⁹⁾ Komisija analizē ieviešanas un izpildes nepilnības daudzās jomās. Tāpat tā nosaka pilnveidošanas nodomus un mērķus. Cita starpā tas norāda uz tiešākām dalībvalstu saistībām un tādējādi uz politisko gribu. Komisijas ieteikums par direktīvu, kas ietekmē iekšējo tirgu, transponēšanu nacionālajā likumdošanā⁽¹⁰⁾ nosaka atsevišķus paņēmienus, kurus dalībvalstis tiek mudinātas pieņemt. Galvenie no šiem paņēmieniem ir pārraudzības un atbildības par saskaņošanu piemērošana vienam ministram un ministrijai, transponēto ieviesto direktīvu nacionālās datu bāzes izveidošana, kā arī ciešas sadarbības veicināšana starp valsts amatpersonām, kas risina sarunas Briselē, un amatpersonām, kuras valstī īsteno pasākumus.

1.15 Īstenošanas progresa ziņojumi atklāj formālās transponēšanas trūkumus. Bet, neskatoties uz attiecīgo Eiropas iestāžu brīdinājumiem, veids, kādā kopīgie noteikumi tiek

⁽⁵⁾ Turpat. 21.lpp.

⁽⁶⁾ Skat. Komisijas 2004.gada 12.jūlija ieteikumu, 2005/309/EK

⁽⁷⁾ Baltā grāmata par Eiropas pārvaldību, KOM(2001) 428 galīgā red., 25. lpp.

⁽⁸⁾ Jaunās pieejas direktīvu īstenošanas uzlabošana, KOM(2003) 240 galīgā red., 3. lpp.

⁽⁹⁾ 2005.gada 27.janvāra KOM (2005) 11 galīgā red.

⁽¹⁰⁾ OV L 98/47, 16.04.2005.

iekļauti nacionālajā likumdošanā un/vai noteikumos, nav bijis sistemātiski pārbaudīts un apspriests Padomē. Laikā, kad atšķirīga īstenošana dalībvalsts dažādās vietās strauji izraisītu sabiedrības aicinājumu rīkoties, atšķirīga ieviešana dažādās dalībvalstīs nav pat politiskajā dienaskārtībā.

1.16 Neapšaubāmi, pateicoties progresa ziņojumiem, dalībvalstīs notiekošā transponēšana ir kļuvusi pārredzamāka. Tomēr vēl arvien nav līdzvērtīgu progresa ziņojumu par piemērošanu, lai uzlabotu pārredzamību jautājumos par to, kā valstu pārvaldes iestādes piemēro ES tiesību aktus un politikas.

1.17 Lai gan uzlabojumi tiek apspriesti, valsts ieinteresētās personas visā Eiropā vēl par maz apzinās un ir par maz iesaistījušās, lai nodrošinātu, ka ES tiesību akti kā pamats Eiropas integrācijai darbotos pareizi. Tas notiks tikai tad, ja tiks pienācīgi ievērots viss process: direktīvu pieņemšana, transponēšana, ieviešana, izpilde. Daudzos gadījumos droši vien arī pietrūkst attiecīgās gribas, lai konsekventi ieviestu visu procesu. Komisijas dokumenti, Tiesas daudzie nolēmumi, kā arī attiecīgā akadēmiskā literatūra dalībvalstīm nodrošina pietiekamus avotus, ko izmantot to juridisko pienākumu izpildes uzlabošanā.

1.18 ES tiesību faktiska piemērošana prasa īpašu uzmanību un aizsardzību ES ar pieaugošo dalībvalstu skaitu. Eiropas Savienības integrācijas procesu nedrīkst apdraudēt ES likumu efektivitātes samazināšanās.

2. Konteksts un attīstība.

2.1 Lai gan EK Līgumā paredzēti daudzveidīgi tuvināšanas un saskaņošanas pasākumi⁽¹⁾ iekšējā tirgus izveidošanas pabeigšanai, pagājušā gadsimta 70-o gadu un 80-o gadu sākuma pieredze ir pierādījusi, ka pilnīga saskaņošana ir lēns, apgrūtināts un dažos gadījumos nevajadzīgs process. Vienkāršāk ir bijis vienoties un īstenot tos pasākumus, kas balstīti uz savstarpējo atzīšanu un dalībvalsts paškontroli. Tie tāpat ir bijuši iedarbīgāki, atbrīvojot tirdzniecību un ieguldījumus no pārmērīgas atbilstības sloga uzlikšanas. Tomēr jāatzīmē, ka ES ir iegājusi jaunā posmā, ko raksturo aizvien lielākas atšķirības valdību kultūrās. Tas var izraisīt atjaunotu vēlmi pēc regulām, lai panāktu konvergenci, kā arī, lai sekmētu veiksmīgas pieredzes izplatīšanu.

2.2 Neskatoties uz pāreju pie jauniem politiskajiem līdzekļiem, Kopienas tiesību aktu skaita pieaugums daļēji ir dabiski saistīts ar integrācijas padziļināšanos un paplašināšanos, bet daļēji šis pieaugums ir izskaidrojams ar nepilnīgu un nepietiekamu īstenošanu dalībvalstīs. Ir pievienoti jauni tiesību akti, lai dalībvalstīs atturētu no to saistību neizpildes vai no nacionālo tiesību aktu pārāk lielas sarežģītības⁽²⁾. Ilustratīvs piemērs ir liberalizējošās direktīvas, kuras Komisija, pamatojoties uz 86. panta 3. punktu, pieņēmusi tādās jomās kā telekomunikāciju pakalpojumi un telekomunikāciju iekārtas.

⁽¹⁾ ES Līguma 94. - 97. panti

⁽²⁾ Skat. Balto grāmatu par Eiropas pārvaldību, KOM(2001) 428 galīgā red

2.3 Tā kā daudzās dalībvalstīs ir ieviešanas grūtības⁽³⁾, ES tiesību piemērošanas uzlabošanai tāpat nepieciešami saskaņoti dalībvalstu pārvaldes iestāžu pasākumi. Līdz šim brīdim tādu trūkst, lai gan dalībvalstīs notiek vēlamās pārmaiņas, izvēloties vieglākus politikas īstenojošos un reglamentējošos līdzekļus ar mazāku iejaukšanās pakāpi.

2.4 2000. gada Lisabonas Eiropadome, kura uzsāka konkurētspējas uzlabošanas procesu Savienībā, ievieša saskaņošanas atvērto metodi ar nolūku uzlabot ieviešanu un izpildi, lietojot kvalitatīvus un kvantitatīvus rādītājus, salīdzinošo novērtēšanu un veiksmīgāko pieredzi. Dalībvalstīs vēl nav sistemātiskāk un plašāk izmantojušas šādu veiksmīgāko pieredzi, lai uzlabotu pašu politikas īstenošanas rādītājus.

2.5 Sākumā saskaņošanas atvērta metode izraisīja lielas cerības, un tāpat arī salīdzinošās novērtēšanas un veiksmīgākās pieredzes apmaiņas mērķi. Pieredze neapstiprina pozitīvus secinājumus. Šķiet, ka dalībvalstīs bez saistošas vienošanās nevēlas pielāgot tiesību aktus, nemaz nerunājot par to ieviešanu un izpildi.

2.6 Līdz 2004. gadam desmit kandidātvalstīs bija iestrādājušas *acquis communautaire* savos tiesību aktos. Tādējādi šis termiņš formāli tika ievērots. Bet likumdošanas izmaiņas pašas par sevi neietver pareizu transponēšanu. Turklāt ieviešana un izpilde prasa pietiekamas administratīvas iestādes un procedūras, kas lielākoties bija jāveido no jauna, jo trūkst nepieciešamās pieredzes ES likumu faktiskai piemērošanai. Vienota ES likumu piemērošana visā Savienībā⁽⁴⁾ jāsekmē ar valsts varas iestāžu un Kopienas iestāžu lielākas sadarbības starpniecību.

2.7 Lai gan ES reglamentējums un tiesību akti ir virzīti uz to, lai radītu vienādus apstākļus atvērtajā Eiropas tirgū, līdzekļi dažādās jomās var ievērojami atšķirties. Visās jomās princips var būt viens un tas pats, bet integrācijas pakāpe, kas ir mērķis, var lielā mērā atšķirties. Tas rada vairāk vai mazāk Kopienas principiem atbilstošus likumus un rezultātā atšķirīgus viedokļus un tiesisko pieeju.

2.8 Minētās atšķirības rodas sakarā ar integrācijas dažādajiem mērķiem starp tādām jomām kā, piemēram, iekšējais tirgus un vides politika, kā arī tādās jomās kā sociālā politika un veselība, kuras galvenokārt ir nacionālas. Pašā Līgumā attiecībā uz sabiedrisko veselību un izglītību tiek lietoti mazāk ambiciozi vārdi. Šajās politikas jomās ES loma ir "saskaņot" un "atbalstīt" nevis integrēt.

⁽³⁾ Piemēram, Komisijas XXI Ziņojums par Kopienas tiesību aktu piemērošanas pārraudzību, KOM(2004) 839, 30.12.2004.

⁽⁴⁾ Tāpat skat.: J. Vervaele, *Compliance and Enforcement of European Community Law*, The Hague, Kluwer Law International, 1999, Ph. Nicolaides, *From Graphite to Diamond: The Importance of Institutional Structure in Establishing Capacity for Effective and Credible Application of EU Rules*, European Institute of Public Administration, 2002, kā arī tur citētās atsauces.

2.9 Tātad pašreizējā attīstība ir daudzveidīga, un ES līmenī līdzās pastāv dažādi tiesiskie instrumenti, kuri savukārt ietekmē valstu pieeju. Starp šādiem instrumentiem ir jāmin

- ES instrumenti, kas paredz pilnīgu likumdošanas saskaņošanu;
- ES instrumenti, kas paredz minimālu saskaņošanas līmeni, sniedzot dalībvalstīm iespēju pieņemt stingrākus noteikumus (kurus pārrobežu jautājumos var piemērot tikai pēc savstarpējas atzīšanas);
- “Jaunās pieejas” direktīvas, kuru mērķis ir noteikt pamatprasības, un produktiem ES tirgū jāatbilst minētajām prasībām;
- ES likumdošana, kas balstīta uz “izcelsmes valsts” principu;
- Ietvardirektīvas, kas dalībvalstīm sniedz pietiekamu rīcības brīvību attiecībā uz īstenošanu;
- Ieteikumi, kurus var pārņemt dalībvalstu tiesību aktos;
- Lēmumi.

2.10 Šo plašo Kopienas instrumentu kopumu, ko nepieciešams transponēt, ieviest un izpildīt dalībvalstīs, bieži interpretē atšķirīgi attiecībā uz to, kas ir jāievieš un jāizpilda valstu līmenī un kā to paveikt.

2.11 Modeļa pašreizējā praktiskā darbība attiecībā uz dalībvalstīm dažādās pakāpēs ņem vērā šādus elementus:

- atšķirīgas valstu juridiskās kultūras un sistēmas;
- atšķirības atbildības jomā valstu pārvaldē un ministrijās;
- īpašas reģionālās vai vietējās kompetences dalībvalstīs;
- nacionālo lobiju (politisko, sociāli-ekonomisko un sabiedrības) ietekme;
- iekšzemes vajadzības/vēlmes, kas veicina tādu prasību pievienošanu, kuras nav minētas direktīvās, un direktīvu piemērošanu pēc izvēles (*gold-plating and cherry-picking*);
- finanšu un organizatoriskie resursi, lai ieviešana noritētu precīzi.

2.12 ES pieeja, protams, respektē dalībvalstu dažādību, to bagātās administratīvās tradīcijas, juridiskās kultūras un politiskās sistēmas. Tas pat ir principa jautājums. Dažādajām tradīcijām un kultūrām tomēr jānodrošina iedarbīga ES tiesību piemērošana tā, lai izvairītos no izkropļojumiem vai diskriminācijas. Savienības kompetenču palielināšanās un tālāka Savienības paplašināšanās uzsver šāda uzdevuma sarežģītību.

2.13 Attiecībā uz Komisiju atsevišķi noteikti un izšķiroši elementi, kas ietekmē gala iznākumu ir:

- neprecīzi izmantota tehniskā un juridiskā terminoloģija (ieskaitot tulkošanas problēmas), izstrādājot tiesību aktus;
- Padomes lēmumi, kuru rezultātā vairāk vai mazāk saistošu juridisko instrumentu piemērošanas pakāpes ir atšķirīgas;
- atšķirīgas iesaistīšanas pakāpes ieviešanas un izpildes gaitā Komisijā; pastāv ievērojamas atšķirības starp ĢD;
- dažkārt skaidrības trūkums par dalībvalstu prerogatīvām un/vai Komisijas prerogatīvām sakarā ar subsidiaritātes ietekmi;
- dažkārt nepietiekams personālsastāvs Komisijā;
- valodas problēmas (lai realizētu uzraudzību dalībvalstīs);
- pārkāpumu tiesvedības nozīme un ietekme.

2.14 Vienlaicīgi ar Kopienas tiesību aktu skaita pieaugumu ir vērojams atbilstošs tādu instrumentu un procesu skaita pieaugums, kas nav juridiski līdzekļi — tādi kā regulāri ziņojumi un progresa ziņojumi, kuru mērķis ir mudināt dalībvalstis ieviest ES tiesību aktus savlaicīgi un precīzi.

2.15 Turklāt Komisija ir uzsākusi vairākas darbības, lai informētu pilsoņus un uzņēmējdarbības pārstāvjus par viņu tiesībām un mudinātu viņus izmantot minētās tiesības saskarsmē ar valsts iestādēm un valstu tiesās. Piemēram, pilsoņu un uzņēmējdarbības koordinācijas un SOLVIT centru mērķis ir noteikt un atrisināt grūtības, kas radušās personām un uzņēmumiem, ja tie pārvietojas uz citu dalībvalsti vai darbojas citā dalībvalstī.

2.16 Pēdējais ziņojums par gadījumiem, ar kuriem saskaras SOLVIT centri, norāda, ka vairāk nekā 50 % no visām problēmām attiecas uz profesionālās kvalifikācijas atzīšanu, tirgus pieejamības nodrošināšanu produktiem, transporta līdzekļu reģistrāciju un uzturēšanās atļaujām. Lai gan 80 % gadījumu tiek sekmīgi atrisināti, šī statistika rāda, ka problēmas nav ne jaunas, ne nezināmas. Pilsoņi un uzņēmumi pārsvarā saskaras ar grūtībām sakarā ar birokrātiskām procedūrām un valstu varas iestāžu nevēlēšanos racionalizēt savas prasības. Turklāt, neskatoties uz SOLVIT centru panākumiem, 20 % problēmu netiek atrisinātas. Dalībvalstīm jādarbojas tā, lai minētā procentuālā attiecība samazinātos, kā arī lai sabiedrībā uzņēmēji, tā arī pilsoņi — būtu labāk informēti par valstu SOLVIT biroju un Eiropas SOLVIT tīkla darbību.

2.17 Savienības paplašināšana arī ir izaicinājums. Dalībvalstu skaita palielināšanos nevar pārvaldīt bez atbilstošas konsultāciju un uzraudzības procedūru nostiprināšanas.

2.18 Konsultāciju un uzraudzības procedūru nostiprināšana kļuva visskaidrāk uzskatāma nesenās paplašināšanas laikā, kā arī parametros, par kuriem sakarā ar gaidāmajām paplašināšanām panākta vienošanās Eiropadomes Briseles sanāksmē 2004. gada decembrī. Nākamās dalībvalstis Komisija izskatīs rūpīgāk, un tām pirms iestāšanās ES būs jāievieš lielāka *acquis communautaire* daļa. No tām tāpat tiks sagaidīta jebkādu tām piešķirto pārejas pasākumu pabeigšana ātrākā laika posmā.

3. Apsvēršanas perioda nepieciešamība.

3.1 Pilsoņiem un uzņēmumiem faktiskā likumdošanas ieviešana un izpilde ir būtiska. Viņi ir likuma varas neatņemama sastāvdaļa. Vispārīgi pieņemtās likumdošanas bieži vien atšķirīgā interpretēšana pilsoņiem un uzņēmējdarbības pārstāvjiem rada tādus jautājumus kā: "Kur sūdzēties? Kurš ir atbildīgais? Ko darīt pašlaik?" Vēl būtiskāks ir jautājums: "Kādā mērā neefektīva ieviešana rada aizkavēšanos un izmaiņas investīciju gaitā un pilsoņu neuzticību?" Šiem jautājumiem ir sakars ar ES politikas leģitimitāti, saskaņotību un pārredzamību. Pašreizējās neapmierinošās transponēšanas un ieviešanas gaitas turpināšana ilgāk nav pieļaujama.

3.2 Lielā sarežģītība un neskaidrā attīstība attiecībā uz ES līmenī apstiprināto direktīvu pareizu izpildi prasa funkcionējošās sistēmas vispārēju SWOT analīzi: Kur mēs atrodamies? Kādi ir problēmu cēloņi? Ar kādām grūtībām saskaras dalībvalstis? Kāds ir dalībvalstu mērķis: Kāda ir vēlāmā attiecība un mijiedarbība starp subsidiaritāti un ES pārraudzību? Citiem vārdiem: Kas par ko ir atbildīgs un kādi ir kritēriji? Kādā apjomā tiesiskie līdzekļi un pašreizējā pieredze atbilst Eiropas integrācijas mērķiem? Kā ES un dalībvalstis atbildēs uz uzņēmumu un pilsoņu sūdzībām par nepilnīgu un dažkārt neproduktīvu ES likumu iestrādāšanu, ieviešanu un īstenošanu nacionālajos tiesību aktos un praksē?

3.3 Papildus diskusijām par uzlabojumiem dalībvalstīs šie intriģējošie jautājumi jāuzdod, lai nodrošinātu izvērstas un atklātas diskusijas starp politiķiem un amatpersonām, kā arī privāto sektoru un pilsonisko sabiedrību par vēlāmajiem pielāgojumiem procedūrās un praksē ES un dalībvalstīs. Tam jāpaaugstina izpratne par pareizas visu saskaņoto ES politiku transponēšanas, ieviešanas un izpildes ietekmi.

3.4 Jāpārdomā, kādu iespaidu uz saskaņotību un vienotu Kopienas tiesību piemērošanu visā ES atstās nākamās paplašināšanas. ES tāpat jāapsver, kā izvairīties no situācijas, kad Savienība, kas sastāv no 27 vai vairāk dalībvalstīm ar vēl lielākām atšķirībām, var pati radīt zināmus šķēršļus tirdzniecībai, investīcijām un uzņēmumu dibināšanai.

3.5 Pastāv vairāki viedokļi par to, kā atrisināt ES tiesību aktu nepareizu piemērošanu, kas politiskā aspektā ir saistīta ar saspīlējumu starp subsidiaritāti un Kopienas pieeju. Pastāv viedoklis, ka, pilnīgi piekrītot dalībvalstu atbildībai par ES tiesību ieviešanu, Komisijai jāpatur šis jautājums savā redzeslokā. Otra pieeja balstās uz subsidiaritāti: dot rīcības brīvību dalībvalstīm un ļaut katrai no tām risināt savas problēmas. Trešā iespēja ir tā, ka dalībvalstis iegūst lielāku līdzdalību un lielāku atbildību, tām veicot savstarpēju kontroli un, Komisijai pārraugot atbilstību un, ja nepieciešams, uzstājīgi izmantojot tās likumos noteiktas tiesības.

3.6 Komisijai ir svarīga funkcija kā Līgumu aizbildnei un likumdošanas ierosinātājai, nodrošinot iekšējā tirgus pareizu darbību. Tās pienākums ir ierosināt vienkāršus un izpildāmus tiesību aktus, ar ko risinātu iekšējā tirgus problēmas, neuzliekot pārmērīgas izmaksas dalībvalstīm un uzņēmējdarbībai. Komisija pēdējos pāris gados patiešām ir veltījusi nopietnas pūles, lai vienkāršotu likumdošanu, kā arī lai novērtētu ierosinātās tiesību aktu ietekmi. Tajā pat laikā Komisijai jādarbojas ātri un apņēmīgi, lai novērstu likumpārkāpumus. Komisijai būtu jāapsver, kā paplašināt tās 2004. gadā publicētos ieteikumus (skat. iepriekš) par savlaicīgu un pareizu tiesību aktu transponēšanu, iekļaujot arī ieviešanas un izpildes posmu.

3.7 Dalībvalstīm kā Savienības līdzīpašniekiem ir pienākums darboties lojāli attiecībā pret ES, izpildīt savas saistības, sekmēt Kopienas mērķu sasniegšanu un atturēties no EK Līguma 10. panta mērķu apdraudēšanas. Skaidrības labad: dalībvalstu attieksmei jāatspoguļo, ka tās ietilpst Eiropas Savienībā un ka tās attiecīgi sniedz ieguldījumu Savienības lēmumu pieņemšanā. ⁽¹⁵⁾

3.8 Eiropas Kopienas Tiesa daudzos gadījumos ir skaidri nolēmusi, ka dalībvalstis — lai attaisnotu nepilnīgu vai neprecīzu Kopienas likumdošanas ieviešanu — nevar pamatot savu aizstāvību ar esošām iekšējām administratīvajām grūtībām. Minētie nolēmumi var palīdzēt uzlabot tiesvedību nākotnē.

3.9 Tāpat būtu nepieciešams apsvērt tos tiesiskos un citus līdzekļus un procedūras, kas būtu vispiemērotākās, nodrošinot efektīvas politikas īstenošanu Savienībā ar vairāk nekā 30 dalībvalstīm.

3.10 Līdzekļu un procedūru, kuriem nav juridiska statusa, izmantošanas rezultāti ir diezgan neskaidri. Neskatoties uz daudzsoļošu sākumu, saskaņošanas atvērtā metode nešķiet veiksmīga. Turpretī SOLVIT centri ir atrisinājuši 80 % no tām problēmām, ar kurām tiem bija jāsasakar.

⁽¹⁵⁾ Francijas un Nīderlandes referendumu negatīvā iznākuma analīze norāda, cik lielā mērā maldīgi sabiedriskā doma un atsevišķi politiķi (!) vēl arvien apzīmē attiecības starp dalībvalsti un "Briseli" lietojot apzīmējumus "mēs" un "viņi".

3.11 Konkurences padome savos 2005. gada secinājumos uzaicināja dalībvalstis pārskatīt iekšzemes likumdošanas savietojamību ar ES tiesību aktiem, lai likvidētu šķēršļus tirgum un pavērtu ceļu konkurencei. Arī Eiropas Parlaments ir atzinis, ka ir vērtīgi, ja valsts pārvaldes iestādes savās valstīs pārrauga atbilstību ES noteikumiem. Skrīnings ir praktisks veids, kā noteikt un likvidēt šķēršļus tirdzniecībā, neatkarīgi no tā, vai tie rodas nepareizas ieviešanas rezultātā, nepareizas ES likumdošanas izpildes dēļ vai vienkārši tādēļ, ka administratīvā prakse neatbilst ES prasībām.

4. Secinājumi un ieteikumi.

4.1 Vispārīgas piezīmes.

4.1.1 EESK uzskata, ka tiesību aktu ieviešana un izpilde ir sarežģīti tiesību aktu labākas izstrādes elementi, un tāpēc tā ir politiska prioritāte.⁽¹⁶⁾ Tas tā vēl nav, neskatoties uz pārmaiņām dažu dalībvalstu un Komisijas pieejā, kas bruģē ceļu uz nākotni. Likumdevēji bieži nav pietiekami ņēmuši vērā ieviešanas un izpildes prasības. Konsekventos ietekmes novērtējumos par likumdošanas uzlabošanu jāņem vērā arī tas, kā tiesību akti būtu jāizstrādā un kā tos piemērot. Viss process ir priekšnoteikums līdzvērtīgu apstākļu un lēģitimitātes nodrošināšanai ES.

4.1.2 Principā ES tiesību ieviešanas un piemērošanas nodrošināšana galvenokārt ir dalībvalstu ziņā. Komisijas kā Līgumu uzraudzītājas funkcija ir pārliecināties, ka dalībvalstis patiešām pilda savus pienākumus. Komisija var vērsties pret trūkumiem, ierosinot pārkāpuma izmeklēšanu, vai ar citiem līdzekļiem, kurus uzskata par atbilstošiem, lai atrisinātu ES tiesību nepareizas piemērošanas problēmu.

4.1.3 Ņemot vērā 2003. gada Iestāžu nolīgumu, Padome pašlaik apsver labāku regulējumu, kā arī likumdošanas vienkāršošanu. EESK uzskata, ka pietiekama uzmanība jāvelta ne tikai direktīvu, kuras jāizpilda dalībvalstīm, bet visu ES likumu piemērošanai.

4.1.4 EESK uzskata, ka Konkurences padomei ar tās saistībām pret iekšējo tirgu, kas ir integrācijas procesa pamats, tiesību ieviešanā un izpildē jāklūst par Komisijas partneri ES līmenī.

4.1.5 Ļoti nozīmīgs un bieži izšķirošs aspekts ir tas, ka dalībvalstu iekšējie administratīvie pasākumi atrodas ārpus Līgumu darbības redzesloka. Tomēr no EK Līguma 10. panta un tiesu prakses izriet, ka valstu iestādēm jānodrošina atbilstoša

tiesību aktu ieviešana un izpilde. Šajā sakarā EESK uzsver dalībvalstu līdzīpašuma tiesības ES, kā arī, protams, to līdzatbildību.

4.1.6 Pārāk ilgstoši uzsvars ir likts uz ES jauna regulējuma ieviešanu. EESK piekrīt Komisijai, ka ES, kas sastāv no 25 dalībvalstīm, jākoncentrējas uz spēkā esošo tiesību aktu ieviešanu un izpildi, nevis uz jauna regulējuma pievienošanu. Jauna Kopienas likumdošana nebūs pozitīvs risinājums, jo tas prasīs ievērojamus laika un resursu ieguldījumus. Tāpat paļaušanās vienīgi uz juridiskajām procedūrām, lai piespiestu dalībvalstis atrisināt problēmas, prasīs pārāk daudz laika un atņems jau tā trūcīgos līdzekļus. Nepieciešamas ir drīzāk tādas pārmaiņas kultūrā, ar ko uzmanība dalībvalstīs un Komisijā tiek novirzīta no jauna regulējuma ieviešanas uz ieviešanu un izpildi, tā nodrošinot, ka pieņemto ES tiesību aktu un politikas efektīvu darbību. Tas, protams, nenozīmē, ka uzsvars uz ieviešanu un izpildi var kalpot kā aizbildinājums, lai neizstrādātu likumus jomās, kur jauna likumdošana vēl arvien ir nepieciešama.

4.1.7 Spēkā esošo un jau ieviesto ES tiesību aktu pārskatīšana — skat. arī Dānijas pieredzi — noderēs tiesību aktu labākas izstrādes procesā. Tas ir vienkāršošanas un ieviešanas un izpildes uzlabošanas savstarpējās mijiedarbības ilustratīvs piemērs.

4.1.8 Attiecībā uz alternatīvām, t.i. pašregulāciju un kopregulāciju⁽¹⁷⁾, katrs gadījums ir jāizskata atsevišķi attiecībā uz to, kur šīs alternatīvas varētu darboties un kur tās nedarbosies. Neskatoties uz nepieciešamību veicināt pašregulācijas un kopregulācijas iniciatīvas, par to dzīvotspēju ir jāpārlicinās konkrētas piemērošanas gaitā.

4.1.9 EESK uzskata, ka tāpat ir acīmredzams, ka aizvien pieaugošajām grūtībām tiesību ieviešanā un izpildē valstu līmenī ir jāpievēršas un tās jārisina, ciešāk sadarbojoties valstu un Kopienas iestādēm.

4.1.10 EESK uzskata, ka šāda pastiprināta sadarbība tāpat palīdz izvairīties no liekiem Kopienas tiesību aktiem, kas nevar būt pareizais veids, kā nodrošināt tiesību aktu ieviešanu valstīs, kur attiecīgās procedūras ir pārāk lēnas un apgrūtinātas un kur tās bieži mēģina piemērot nacionālās politikas mērķiem ar nesamērīgu ar līdzekļu palīdzību.

4.2 Dalībvalstis.

4.2.1 EESK uzskata, ka dalībvalstīm joprojām jābūt rīcības brīvībai, nosakot savas īstenošanas metodes un procedūras. Dalībvalstis un Komisija savos ietekmes novērtējumos tāpat var iekļaut minētās metodes un procedūras.

⁽¹⁶⁾ Šis apsvērums ir pilnīgi saskaņā ar piezīmēm EESK atzinumos kopš 2000.gada par *acquis communautaire* un reglamentējošās vides atjaunināšanu, vienkāršošanu un uzlabošanu.

⁽¹⁷⁾ "Pašreizējais kopregulācijas un pašregulācijas stāvoklis vienotajā tirgū", ziņotājs *Vever kgs, CESE 1182/2004*.

4.2.2 EESK uzskata, ka neatkarīgi no tā, kādas metodes un procedūras dalībvalstis izvēlas, lai ieviestu ES tiesības vai nacionālos likumus, kas ietekmē iekšējā tirgus funkcionēšanu, rezultātiem jābūt līdzīgiem visā ES. Turklāt rezultātiem jānodrošina ES primāro un sekundāro tiesību aktu izpilde.

4.2.3 Runājot par dalībvalstīm, EESK uzskats ir tāds, ka ir nepieciešams iesaistīt vietējās varas iestādes, kam ir autonomas likumdošanas tiesības un/vai uzlikta atbildība par ieviešanu. (piem. *Länder*, provinces, reģioni).

4.2.4 EESK uzskata, ka nākošais solis ES iestāžu un valstu iestāžu sadarbībā ES tiesību aktu un politiku ieviešanā — kā tas pašlaik tiek apspriests dažās dalībvalstīs, ir valstu administratīvās rīcības spējas nostiprināšana vai uzlabošana politikas piemērošanā.

4.2.5 Administratīvā rīcības spēja ir vispārsvārs jautājums un dalībvalstīm jānodrošina, ka iestādēm, kas atbildīgas par ieviešanu un izpildi, šāda rīcības spēja piemīt augstā līmenī. EESK tas cita starpā nozīmē Briselē risināto sarunu dalībnieku un valstu pārvaldes iestāžu likumdošanas struktūru ciešu sadarbību.

4.2.6 Ir viena īpaša pieeja, ko EESK atzīmē valsts pārvaldes iestāžu pieredzē atsevišķās jomās, piemēram, telekomunikāciju nozarē. Valsts pārvaldes iestādes vienlaicīgi respektē kopējos Eiropas likumus un nacionālo uzraudzību. Šī pieredze tāpat ir rūpīgi jāizskata.

4.2.7 Dalībvalstis jāstimulē pārskatīt iekšzemes noteikumus un procedūras (kā dažas dalībvalstis, piemēram, Dānija, pašlaik to dara). Tiesību aktu ieviešanas problēmas bieži rodas tāpēc, ka valstu noteikumi un procedūras nav pietiekami pieskaņoti lielajam Eiropas tirgum.

4.2.8 Īpatnējs veids ES tiesību ieviešanā ir tādu prasību pievienošana, kuras nav minētas direktīvās, un to pievienošana "pēc izvēles". EESK uzskata, ka varētu ieviest vispārēju noteikumu, saskaņā ar ko dalībvalstis, ziņojot par nacionālajiem īstenošanas pasākumiem saskaņā ar transponēšanas nosacījumiem, apstiprinātu Komisijai, ka tie ir pilnīgā saskaņā ar Kopienas tiesībām.

4.2.9 Būtu vēlams, lai dalībvalstis nodrošinātu plašāku un pilnīgāku informāciju par tiesībām un pienākumiem kā savām administrācijām, tā arī visai sabiedrībai. Pietiekamas informācijas trūkums bieži ir iemesls neatbilstībai. EESK uzskata, ka varētu apsvērt valstu sankcijas par pilsoņu vai uzņēmējdarbību neatbilstību.

4.2.10 Pašreizējā brīdī konsultācijas par transponēšanu un piemērošanu ir būtiski ierobežotas tikai katras valdības un

Komisijas divpusēju kontaktu līmenī. Nepieciešama lielāka savstarpēja mijiedarbība un elastīgums. Būtu jāpalielina nacionālo grupu ekspertu daudzpusējo diskusiju, kuras jau risinās transponēšanas un ieviešanas sakarā, ietekme. Sistemātiskas un pārdomātas diskusijas starp visām iesaistītajām institūcijām visā ES par jebkuru attiecīgo politikas jomu ir nepieciešamas, lai izvērtētu dalībvalstu pieredzi un sasniegtos rezultātus. Vēlami ir *ex-post* novērtējumi.

4.2.11 Divpusējos kontaktos starp dalībvalstīm uzmanība jāpievērš amatpersonu apmaiņai saskaņā ar veiksmīgajiem "mērķsadarbības projektiem", kuri lielā mērā palīdz jaunajām dalībvalstīm un kandidatvalstīm.

4.2.12 Direktīvu un piemēroto ES tiesību aktu *ex-post* novērtējums jārealizē sistemātiski. Tā kā tiesību aktu labākai izstrādei būtiskas ir konsultācijas, tad līdzīgas procedūras jāparedz *ex-post* novērtējumam⁽¹⁸⁾. Sākotnējām likumdevējām iestādēm nav jābūt atbildīgām par šiem novērtējumiem, kuros var iekļaut arī nākotnes vajadzības un atsevišķu noteikumu atbilstību.

4.2.13 EESK uzskata, ka diskusijas ļaus sistemātiski identificēt veiksmīgāko pieredzi, kuru varēs piemērot varas iestādes visā Eiropā. Gadījumā, ja tiesiskās vai administratīvās atšķirības starp dalībvalstīm liedz noteiktās veiksmīgākās pieredzes pārņemšanu, valsts varas iestādēm vajadzētu uzskatāmi pierādīt, kā viņu pašu metode vai procedūra noved pie rezultātiem, kas līdzvērtīgi tiem, kuri ir dalībvalstīs ar veiksmīgāko pieredzi. Viena no paraugpraksēm, kas izmantota dažās dalībvalstīs, ir "prioritātes noteikums". Tā galvenais princips ir tas, ka Eiropas Savienības tiesisko aktu transponēšana ir svarīgāka nekā vietējo tiesību aktu ieviešana.

4.2.14 Valsts varas iestādes parasti atbild valdībām vai ministriem un, visbeidzot, parlamentam. Tā kā ES tiesību aktu nepareiza īstenošana vai neīstenošana tāpat nelabvēlīgi ietekmē pilsoņu un uzņēmējdarbības intereses citās dalībvalstīs, tad EESK uzskata, ka ES varētu izveidot jaunu savstarpējās atbildības koncepciju attiecībā pret līdzvērtīgām varas iestādēm citās dalībvalstīs.⁽¹⁹⁾

4.2.15 Dalībvalsts varas iestādēm jāizskaidro partneriem sava administratīvā pieredze, oficiālie lēmumi, kā arī citas darbības, kas attiecas uz ES tiesību ieviešanu un īstenošanu, ja šāda pieredze, lēmumi vai darbības citās dalībvalstīs tiek uztverti kā iekšējā tirgus stabilu funkcionēšanu kavējoši.

4.2.16 EESK ir būtiski, lai dalībvalstis regulāri pārskatītu savu par tiesību ieviešanu un īstenošanu atbildīgo varas iestāžu rīcības spēju, kā arī iekšzemes likumu un noteikumu un administratīvās pieredzes savietojamību ar ES likumdošanas prasībām.

⁽¹⁸⁾ EESK aptaujas rezultāti, skat. B pielikumu, ietver piemērus, kas uzsver šādu *ex post* novērtējumu nepieciešamību.

⁽¹⁹⁾ Nesen AK valdība ir nodibinājusi Komisiju par regulējuma atbildību (*Panel for Regulatory Accountability*). Šī komisija varētu ietvert node-rīgus elementus arī ES līmenim.

4.2.17 Nākamajā paplašināšanā kandidātvalstu tiesību aktos jau jābūt transponētam visam Kopienas "acquis". EESK uzskata par vēlamu, lai kandidātvalstīm pirms to pievienošanās ES būtu pietiekamas administratīvās iespējas tā pareizai ieviešanai.

4.2.18 EESK uzskata, ka dalībvalstīm jā sagatavojas ieguldīt lielākus cilvēku un finanšu resursus, lai nopietni sekmētu ieviešanu un izpildi. Komiteja norāda uz pārsteidzošo pretstatu starp resursiem, kas ieguldīti saskaņošanas atvērtaajā metodē (amatpersonas, sanāksmes, dokumenti), un finanšu un cilvēkresursu trūkumu daudzās dalībvalstīs, lai atbalstītu tādu nozīmīgu tīklu kā SOLVIT. Šajā ziņā pozitīvs izņēmums ir, piemēram, Zviedrija.

4.2.19 Regulāri jāpievērš uzmanība tiesu darbībai, kuras it īpaši ir atbildīgas par Kopienas tiesību aktu (regulu) un no to transponēšanas izrietošo tiesību aktu (direktīvu) interpretāciju, skaidrojumu un tiešu piemērošanu. Ievērojamas grūtības rodas, standartizējot minēto dokumentu interpretāciju un ātri īstenojot tos praksē. Tādēļ jāuzsver nepieciešamība nodrošināt tiesnešu un juristu apmācību Kopienas tiesību jomā, it īpaši konkurences, veselības un patērētāju aizsardzības jomā.

4.3 Komisija.

4.3.1 EESK uzskata, ka Komisijai, papildus tās centieniem panākt tiesību aktu labāku izstrādi savos dienestos, tāpat ir funkcija uzticības starp iestādēm sekmēšanā, atbalstot valsts iestāžu tīklus, sistemātiski novērtējot to darbību, kā arī nosakot un izplatot veiksmīgāko pieredzi. Tā var sniegt savu ieguldījumu, izmantojot īpašus līdzekļus, tādus kā informācijas sistēmas, lai uzlabotu ikdienas administratīvo sadarbību starp amatpersonām. Šai ziņā leikšējā tirgus padomdevēja komiteja ir noderīgs balsts Komisijai un dalībvalstīm. Tas pats attiecas uz iekšējā tirgus informācijas dienestu, kuru Komisija ir ielānojusi, lai sekmētu sadarbību starp dalībvalstīm.

4.3.2 EESK uzskata, ka papildus tiem līdzekļiem likuma pārkāpumu nepieļāšanai, ko Komisija ir noteikusi savā Paziņojumā par Kopienas tiesību piemērošanas labāku pārraudzību⁽²⁰⁾, būtiski ir arī attīstīt papildu sadarbību starp valsts varas institūcijām. Komisija var būt noderīga pārskatot valstu pieredzi — pat, ja tā nav devusi pamatu oficiālai pārkāpumu tiesvedībai — sekmējot problēmu risināšanu un veicinot veiksmīgāko piemērošanas pieredzi starp dalībvalstīm.

4.3.3 EESK iesaka uzaicināt Komisiju vadīt dalībvalstu izpildes struktūru revīziju, pēc iespējas ļaujoties uz neitrālu partneri, un regulāri ziņot par tiesību aktu ieviešanu un izpildi progresā ziņojumu formā.

⁽²⁰⁾ KOM (2002) 725 galīgā red., 11.12.2002.

4.3.4 Jāatbalsta ES finansētās mācību programmas, kas balstītas uz valstu veikto nacionālo izpēti un pieredzi, aicinot kopā praktiķus no visas Eiropas. Nesenā Komisijas sponsorētā tiesnešu apmācība konkurences jomā ir sniegusi pozitīvus rezultātus. Šādas apmācības programmas tiesnešiem zemākā līmeņa un reģionālajās tiesās, kā arī valsts administrācijai jāpaplašina visās attiecīgajās jomās, tā kā nepieciešamo zināšanu vēl arvien bieži trūkst. Tāpat uzmanību varētu pievērst ombudu lomai.

4.3.5 Komisijai būtu aktīvi jāmeklē alternatīvas oficiālajai juridiskajai procedūrai, kas sūdzības iesniedzējam bieži mēdz būt pārāk lēna. 50 % no likumdošanas pārkāpumu novēršanas procesiem ilgst vairāk nekā četrus gadus! Alternatīvie risinājumi ietver kompleksās sanāksmes un tādus instrumentus kā SOLVIT. Komisija varētu apsvērt komplekso sanāksmju rezultātu publiskošanu.

4.3.6 Vēlamā politiskā iznākuma sasniegšanai būtu jāvelta uzmanība, lai noteiktu vispiemērotāko līdzekli. Īpašos gadījumos, kā arī lai sasniegtu drošus rezultātus dalībvalstīs, Komisija varētu apsvērt priekšlikumu iesniegšanu regulai, nevis direktīvai. Vispār Komisijai jāņem vērā problēmas, kas var rasties sakarā ar valstu atšķirīgajām tiesību ieviešanas procedūrām.

4.3.7 Komiteja uzskata, ka Komisijas rīcībā jābūt nepieciešamajām kompetencēm un resursiem, lai realizētu tās tradicionālo uzdevumu — ES tiesību aktu ieviešanas pārraudzību, kā arī tās jaunus uzdevumus labākās pieredzes noteikšanas un izplatīšanas sekmēšanā. EESK atbalsta Komisijas iekšējo revīziju, ko tā paredzējusi veikt 2006. gadā, lai novērtētu šajā jomā spēkā esošās procedūras un darba metodes.

4.3.8 Komisija būtu jā mudina pilnveidot tās ieviešanas un izpildes uzraudzības pasākumus. Tas var prasīt lielākus resursus arī pašā Komisijā. Šai ziņā nepieciešama lielāka pieeja saskaņotība starp dažādajiem ĢD.

4.4 Laba pārvalde un sabiedrība.

4.4.1 EESK uzskata, ka ziņošana, konsultēšana un uzraudzība pār tiesību aktu ieviešanu un izpildi nav jāierobežo administrācijas un amatpersonu līmenī. Eiropas Parlamentam, tāpat kā valstu parlamentiem, jābūt iesaistītiem minētajos procesos. EESK atzinīgi vērtē neseno Eiropas Parlamenta priekšlikumu par ieviešanas un izpildes iekļaušanu tā darba kārtībā. Šī ierosme noteikti sniegs ieguldījumu ļoti nepieciešamās politiskās uzmanības piesaistīšanai šai tēmai.

4.4.2 Kā labākas pārvaldes ierosmes sastāvdaļu Komisija ir uzņēmusies plašas konsultācijas ⁽²¹⁾. Tas pats tika gaidīts no dalībvalstīm. Atsevišķos sekundārajos tiesību aktos, piemēram, regulās par konkurenci vai direktīvās par telekomunikācijām, paredzēts, ka valsts varas iestādes pirms pasākumu noteikšanas apspriežas ar ieinteresētajām pusēm. Dažās dalībvalstīs pastāv sabiedrisko aptauju tradīcija kā politikas saskaņošanas un novērtēšanas atbalstīšanas līdzeklis. Vairumā dalībvalstu notiek ietekmes novērtējums attiecībā uz finansēm un vidi. Ietekmes novērtējumā ietverts gan konsultāciju posms, gan arī novērtējuma elements. EESK uzskata, ka šādas konsultācijas un novērtējumi, kuri būtībā nosaka pilsoņu un uzņēmumu vajadzības, kā arī politiku ietekmi, uzlabo politiku izpratni, nostiprina to leģitimitāti, kā arī sagatavo pamatus politikas pilnveidošanai.

Briselē, 2005. gada 28. septembrī

4.4.3 Sakarā ar minēto procesu sarežģītību laba pārvaldība nozīmē skaidrojumus visā Eiropā par to, ka, neraugoties uz "subsidiaritāti" un konkrētām administratīvajām tradīcijām, valdībām ir pienākums realizēt to, par ko tās vienojušās ES līmenī. Tas tāpat nozīmē, ka bez Komisijas un dalībvalstu ieguldījuma tiek atbalstīts arī privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības ieguldījums, lai veicinātu pilnveidošanu un labāko pieredzi.

4.4.4 EESK uzskata, ka līdzko Komisija un dalībvalstis ir izstrādājušas konkrētas idejas par ieviešanu un izpildi kā tiesību aktu labākas izstrādes būtisku sastāvdaļu, ir nepieciešama labi līdzsvarota publicitāte.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽²¹⁾ Skat. KOM(2002) 713 galīgā red., 11.12.2002.

PAPILDINĀJUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Debašu gaitā tika noraidīti šādi grozījumi, kas saņēma vismaz vienu ceturtdaļu no kopā nodotajām balsīm:

1.2. punkts

Grozīt šādi:

“ES ir balstīta uz likuma varu. Tas nostiprina iekšējā tirgus pamatus un novērš jebkādu diskrimināciju, kas pamatota uz produktu, personu vai uzņēmēj sabiedrību izcelsmi vai valstisko piederību. ES tiesību aktu faktiskā efektīva piemērošana, stingri ņemot vērā pastāvošās sociālās, patērētāju aizsardzības un vides aizsardzības normas, palielina sabiedrības uzticību Eiropas politikai un procesiem, kā arī tuvina ES pilsoņu un uzņēmējdarbības interesēm. Taču tas prasa savlaicīgu un pareizu ES tiesību aktu ieviešanu valstu līmenī.”

Pamatojums

Tikai pamatojoties uz iepriekš minētajiem nosacījumiem, sakārtots iekšējais tirgus nodrošinās vēlamos rezultātus lielākajai iedzīvotāju daļai. Referendumi (par ES Konstitūciju Francijā un Nīderlandē) un pēdējā laika aptaujas (Eiroparometrs) rāda, ka iedzīvotāji skaidri vēlas politiku, kura veicinātu to kopējo atgūšanos.

Balsojums:

Par: 43

Pret: 45

Atturējās: 7

2.1. punkts

Grozīt šādi:

“2.1. ~~Lai gan~~ EK Līgumā paredzēti daudzveidīgi tuvināšanas un saskaņošanas pasākumi ⁽¹⁾ iekšējā tirgus izveidošanas pabeigšanai, 1970. gadu un 1980. gadu sākuma pieredze ir pierādījusi, ka pilnīga saskaņošana ir liels izaicinājums ~~lens, apgrūtināošs un nevajadzīgs process.~~ Dažos gadījumos gan ~~Vienkāršāk~~ ir bijis vienoties un īstenot tos pasākumus, kas balstīti uz savstarpējo atzišanu un dalībvalsts paškontroli. ~~Tie tāpat ir bijuši iedarbīgāki, atbrīvojot tirdzniecību un ieguldījumus no pārmērīgas atbildības sloga uzlikšanas.~~ Visu teritoriju aptverošai izcelsmes valsts principa piemērošanai tomēr vispirms ir jārada priekšnoteikumi, ievērojot diferencētu pieeju un piešķirot prioritāti saskaņošanai ar augstiem darba ņēmēju, patērētāju un vides aizsardzības standartiem atsevišķās nozarēs. Tikai tādā veidā iespējams kopumā īstenot vienoto tirgu pienācīgā kvalitātes līmenī. Tas atbilst arī EESK 2005. gada februārī pieņemtajam atzinumam ⁽²⁾ par pakalpojumu direktīvu izvirzītajai prasībai. ~~Tomēr~~ jāatzīmē arī, ka ES ir iegājusi jaunā posmā, ko raksturo aizvien lielākas atšķirības valdību kultūrās. Tas var izraisīt atjaunotu vēlmi pēc regulām, lai panāktu konvergenci, kā arī, lai sekmētu veiksmīgas pieredzes izplatīšanu.”

Pamatojums

Pēc garās diskusijas atzinuma par vadlīnijām pakalpojumu jomā ietvaros, dotajā jautājumā beidzot panākot viedokļu saskaņu, aktuālajā atzinumā pastāvīgi šaubīties par reglamentatīvo normu saskaņošanu nebūtu vajadzīgs. Šīs diskusijas atziņu minēšana neveicinās labāku balsojumu par EESK atzinumiem, tomēr ir minētās saskaņošanas tēmas nozīmīgs saturisks papildinājums.

⁽¹⁾ ES Līguma 94. - 97. panti

⁽²⁾ OV C 221, 08.09.2005

Balsojums:

Par: 44

Pret: 48

Atturējās: 9

1.1 punkts

“1.1 Racionāli funkcionējošs iekšējais tirgus ir Eiropas integrācijas pamatā. Tas leģitimē integrāciju, sniedzot ievērojamu labumu pilsoņiem un uzņēmējdarbībai.”

Balsojums:

Par: 38

Pret: 44

Atturējās: 10

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Aptaukošanās problēma Eiropā — pilsoniskās sabiedrības partneru loma un atbildība"

(2006/C 24/14)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 18. februārī saskaņā ar reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt atzinumu par tematu "Aptaukošanās problēma Eiropā — pilsoniskās sabiedrības partneru loma un atbildība"

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu, 2005. gada 5. septembrī pieņēma atzinumu. Ziņotāja bija Sharma kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (2005. gada 28. septembra sanāksmē) ar 83 balsīm par, 4 pret un 10 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Aptaukošanās problēma — sabiedrības atbildība.

1.1 Ar nožēlu jāatzīst, ka patlaban pasaulē pastāv divas būtiskas ar uzturu saistītas problēmas — 600 miljoni cilvēku cieš badu, savukārt 310 miljoni cilvēku saskaras ar aptaukošanās problēmu.

1.2 Diētas, fiziskās aktivitātes un aptaukošanās jautājumiem ir vēltīti neskaitāmie dokumenti, apsekojumi, ekspertu ziņojumi, "apaļā galda" tikšanās, kā arī ievērojama starptautisku organizāciju uzmanība nav vainagojusies ar risinājumiem vai RĪCĪBU šīs sociāli un ekonomiski kropļojošās slimības apturēšanai.

1.3 Ar pārtiku uzņemtā liekā enerģija plus pazemināts enerģijas patēriņš **veido** enerģijas pārpalikumu, kas uzkrājas ķermeņa tauku veidā. Tāds ir aptaukošanās mehānisms, un tā darbība pēdējo desmitgažu laikā dažādu ekonomisko, sociālo un psiholoģisko faktoru ietekmē ir paātrinājusies, radot situāciju, kurā aptaukošanās ir kļuvusi par prioritāru veselības problēmu.

1.4 Tādu cilvēku īpatsvars, kuri cieš no aptaukošanās problēmas, pēdējos 30 gados ir būtiski palielinājies. 2000. gadā PVO norādīja, ka tas ir "**lielākais drauds veselībai Rietumu pasaulē**".

— **14 miljoniem bērnu ir liekais svars, tostarp 3 miljoniem — aptaukošanās, un šis skaits katru gadu palielinās par vairāk nekā 400 000, skarot gandrīz 1 no 4 bērniem 25 valstu ES.**

— **10-20 % bērnu Ziemeļeiropā ir liekā svara problēma, savukārt Dienvideiropā, Īrijā un Apvienotajā Karalistē tā ir 20-35 % bērnu.**

— **Daudzās ES valstīs liekais svars ir vairāk nekā pusei pieaugušo iedzīvotāju, savukārt 20– 30 % ir konstatēta aptaukošanās.**

— Aptaukošanās pusmūža vecumā palielina demences risku nākotnē.

— **6 no 7 priekšlaicīgas nāves riska faktoriem ir saistīti ar ēšanas, dzeršanas un kustību paradumiem (nerunājot par tabakas smēķēšanu).**

— **Uz aptaukošanās problēmām ir attiecināmi 2-7 % attīstītais valsts kopējo veselības aprūpes izmaksu.**

1.5 Nemot vērā aptaukošanās tendences palielināšanos un tās negatīvo ietekmi uz indivīdiem un sabiedrību kopumā, ir nepieciešama starpnozaru un daudzpusēja pieeja, kas savukārt prasa kopīgu rīcību no valstu, kopienu un indivīdu puses. Valdībām sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm būtu jāuzņemas centrālā loma tādas vides radīšanā, kas dotu iespēju un stimulu indivīdiem, ģimenēm un kopienām pieņemt pozitīvus, uz mūža pildzināšanu vērstus lēmumus par veselīgu dzīves veidu.

2. Veicinošie faktori.

Kā galvenie faktori, kas veicina pašreizējo aptaukošanās epidēmiju, tiek atzīti mazkustīgs dzīves veids, tendence vairāk lietot motorizētos transportlīdzekļus, fiziskās aktivitātes samazināšanās un enerģētiski piesātinātas un no uzturvielu viedokļa nesabalansētu pārtikas un dzērienu lietošana.

2.1 Vispārējie faktori:

Labklājības sabiedrībai raksturīgais kultūras un uzvedības modelis ir uzskatāmi par galveno aptaukošanās eksplozīvā pieauguma cēloni, ko var novērst tikai, veicot saskaņotus informatīvus un profilaktiskus pasākumus (valstu, vietējā un pat individuālā līmenī), lai mainītu viskaitīgāko kultūrā iesakņotus pieeju un uzvedības modeļus, un tajā pat laikā izvairoties no kļūdainās tendences piešķirt aptaukošanās problēmai "pārāk medicīnisku" raksturu.

2.2 Galvenie darbības virzieni ietvers cieši saistītu sektoru vai pasākumu kopumu, ko var īsumā

— apkopot šādi:

- **sabiedrība:** uzturmācība (kas pievēršas arī pārtikas vispārējai uzturvērtībai un neaprobežojas tikai ar uztura kvantitatīvajiem aspektiem) un veselīgāka dzīvesveida popularizēšana, jo sevišķi attiecībā uz fizisko aktivitāti;
- **izglītība:** mācības par uzturvērtību, aptaukošanās cēloņiem un sekām, mājturības pastiprināta mācīšana, ar mērķi popularizēt veselīgāku dzīves veidu, uzsverot fiziskās aktivitātes nozīmi vispār un cita starpā arī kā atpūtas veidu;
- **ražošana:** ētiskas rīcības veicināšana pārtikas rūpniecībā, jo sevišķi attiecībā uz mārketingu un reklāmu plašsaziņas līdzekļos, pasākumi par labu tādai personālvadības politikai, kas veicina veselīgu diētu un adekvātas fiziskās nodarbības;
- **transports:** pasākumi pret transportlīdzekļu pārmērīgu lietošanu fiziskās aktivitātes vietā un tādas politikas veidošana, kas nepalielina svaigu pārtikas produktu izplatīšanas izmaksas;
- **plašsaziņas līdzekļi:** pasākumi, lai novērstu pārmērīgu vai nesabalansētu pārtikas patēriņu veicinošu reklāmu un pievērstu vecāku uzmanību fiziska rakstura riskam, ko rada pārmērīga un ilgstoša televīzijas, videospēļu un interneta lietošana;
- **veselības aprūpe:** kompakta informācijas pakalpojumu nodrošināšana visiem indivīdiem un informatīvu un profilaktisku kampaņu veikšana novēlotas un bieži vien nesekmīgas ārstēšanas vietā;
- **politika:** pārdomātu un piemērotu investīciju veikšana konkrētos projektos, kas gan valsts, gan vietējā līmenī ir vērsti uz visām iedzīvotāju grupām un jo īpaši — uz ienākumu un izglītības ziņā vislielākā riska grupām.

3. Izbeigt “vainas meklēšanas kultūru”.

3.1 Mūsdienu industrializētā pasaule rada ļoti labvēlīgu vidi aptaukošanās veicināšanai. Daži no cēloņiem ir acīmredzami, daudzi — mazāk izprasti un vairums — tādi, kuru kaitīgumu sabiedrība neapzinās. Bažas rada nedomāšana par nākamajām paaudzēm, kā arī tas, ka neviens nevēlas uzņemties iniciatīvu vai atbildību, bet tā vietā vaina tiek meklēta citos.

3.2 Galvenie aptaukošanās cēloņi ir enerģētiski piesātinātas pārtikas, kurā ir maz uzturvielu un daudz tauku, cukura un sāls, palielināts patēriņš; zemāks fiziskās aktivitātes līmenis mājās, skolās, darbā, atpūtā un pārvietojoties. Riska līmeņa un ar to saistītās ietekmes uz veselību variācijas var daļēji attiecināt uz ekonomisko, demogrāfisko un sociālo pārmaiņu atšķirībām laika un intensitātes ziņā valstu un pasaules līmenī.

3.3 Lai mainītu diētas paradumus, veicinātu fizisko aktivitāti un veselīgu dzīves veidu, būs nepieciešami savstarpēji saskaņoti pasākumi no daudzu iesaistīto dalībnieku puses gan publiskajā, gan privātajā sfērā vairāku desmitu gadu laikā. Pārmaiņas domāšanā, apziņas celšana un izglītošana mērķtiecīgu un efektīvu pasākumu rezultātā ir nepieciešama visos līmeņos, līdz ar psiholoģisku atbalstu, rūpīgu monitoringu un ietekmes novērtē-

jumu. Bez tam indivīdiem būs jāuzņemas iniciatīva un atbildība par pārmaiņu īstenošanu.

3.4 EESK uzskata, ka ir nepieciešama “**visaptveroša**” pieeja stratēģijā kopīgai cīņai pret šo problēmu, istenojot “no augšas uz leju” vērstu politiku, ko pavada augšupejoša stratēģija, veicinot rīcību gan horizontālā, gan vertikālā virzienā, kurā katrs dod savu ieguldījumu finansiāli, laika vai materiālo resursu veidā. Lai gan tas ne tuvu nav vienkārši, mūsu mērķis ir bez vainas meklēšanas radīt tādu vidi, kas veicinātu veselīgu uzturu, līdzsvarotu diētu un fizisko aktivitāti visā Eiropā.

4. Aptaukošanās kontrole.

4.1 EESK priekšlikums ir vērst uz aptaukošanās problēmas risināšanu, visā Eiropā īstenojot liekā svara apsekošanas kampaņu “*Aptaukošanās kontrole*”, lai veicinātu izpratni par veselīga dzīvesveida priekšrocībām un visu iesaistīto pušu atbildību aptaukošanās novēršanā. Kampaņai būs viens vienkāršs vēstījums, vērst uz desmit uzdevumiem, rosinot valsts un privāto sektoru, pilsonisko sabiedrību un pilsoņus ar savu ieguldījumu atbalstīt šo kampaņu. Tās mērķis ir veicināt veselīga dzīvesveida paradumus, neiejaucoties pilsoņa personīgajā izvēlē.

4.2 Minētie desmit uzdevumi ir šādi:

- turpināt un pilnveidot iedzīvotāju izglītošanas procesu;
- sadarboties, lai veicinātu efektīvu saziņu un līdzdalību;
- nodrošināt, lai tiktu sasniegts KATRS indivīds visā Eiropā;
- panākt, lai ikkatrs uzņemtos atbildību, un uzturēt virzību;
- pārliecināt indivīdus un organizācijas par to spēju ietekmēt citus;
- apzināties nepieciešamību integrēt visu pasākumus plašā ES un valstu politikas spektrā;
- apzināties, ka tā ir “kopīga sociāla atbildība”;
- nodrošināt daudzslāņainu horizontālo un vertikālo pieeju visos līmeņos;
- nodrošināt pārredzamību, nesavtīgumu un novērst neskaidrības;
- veicināt izpratni par to, ka aptaukošanās ietekmi uz veselību var novērst, lietojot veselīgu uzturu un veicot fiziskās nodarbības.

4.3 “*Aptaukošanās kontroles*” kampaņa, kas Veselības un patērētāju tiesību aizsardzības ģenerāldirektorāta vadībā skaidri jādēfinē politikas veidotājiem un ieinteresētajām pusēm, būtu vienkāršs vēstījums, skaidrojot Eiropas sabiedrībai nepieciešamību ievērot veselīgus ēšanas paradumus un vairāk pievērsties fiziskām nodarbībām, kurš izpaudīsies “visu pušu” apņēmībā darīt visu nepieciešamo aptaukošanās novēršanai. Jebkura iesaistītā puse, no Eiropas Komisijas līdz pat individuālam ģimenes loceklim, var tikt aicināta pievienoties kampaņai, lai palūktos uz savu darbību un izvērtētu, ko varētu tajā mainīt aptaukošanās riska novēršanas labad.

4.4 Līdzšinējās kampaņas, piemēram, attiecībā uz piesprādzēšanos ar drošības jostām, tabakas kontroli, zīdīšanu un dopinga aizliegumu sportā bija vienkāršas, tomēr efektīvas un guva visu sabiedrības slāņu atbalstu. Tajās visās tika sekmīgi apvienota patērētāju izglītošana, likumdošana, politikas maiņa un kopienā balstītas programmas.

5. "Aptaukošanās kontroles" kampaņa.

Ir izstrādāta anketa, kurā indivīdi tiek aicināti vēltīt pašu izvēlētu laika daudzumu darbībai savās organizācijās vai ārpus tām, atbalstot Veselības un patērētāju tiesību aizsardzības ģenerāldirektorāta darbību aptaukošanās kontroles idejas veicināšanā un piedaloties kampaņā "Aptaukošanās kontrole". (Anketa ir pievienota atzinuma beigās. Tajā var izdarīt izmaiņas atbilstoši jebkuras organizācijas vajadzībām).

Mērķis — sasniegt noteiktos rezultātus un sekot progresā gaitai.

Īstermiņā — aizpildītās anketas ir apliecinājums indivīdu un organizāciju apņēmībai un vēlmei veicināt izpratni, izglītēt un informēt citus par nepieciešamību mainīt dzīvesveidu. Mērķi var izvērtēt laika vai kampaņai vēltīto resursu izteiksmē. Var arī apkopot paraugprakses piemērus.

Vidējā termiņā — faktiskā rīcība. Ieguldītā laika un iesaistīto resursu atdeves veicināšana, tostarp organizāciju darbības izvērtēšana no "aptaukošanās novēršanas" viedokļa. Tajā ietilptu arī īstermiņā apkopoto paraugprakses piemēru publicēšana un izplatīšana. Mērķus var novērtēt pēc pozitīvās atgriezeniskās saiknes un rezultātu kontroles visās sākotnējās anketās, kā arī pēc ES platformas progresā monitoringa.

Ilgtermiņā — faktisko progresu izvērtēt EESK atzinumā un ziņojumā citām ES institūcijām. Tas veicinātu atgriezenisko saikni un kalpotu kā papildu virzītājspēks.

5.1 EESK

5.1.1 EESK ir mandāts darboties kopīgi ar Komisiju, Parlamentu un Padomi, tuvinot pilsonisko sabiedrību lēmumu pieņemšanas procesam. Šāds mandāts dod EESK iespēju kopīgi ar visām ieinteresētajām pusēm rosināt efektīvu pārmaiņu procesu ar tās locekļu brīvprātīgu darbību veselīgāka dzīvesveida veicināšanā. EESK locekļi tika aicināti aizpildīt "Aptaukošanās kontroles" anketu un darboties, piemēram, šādos virzienos:

— Darba devēji varētu apsvērt veselīgāka dzīvesveida iespējas darbavietā, tostarp veicinot veselīgas pārtikas izvēli, veidojot atbilstošu uztura politiku, kā arī iekārtojot sporta objektus vai vingrošanas zāles. Mazākos uzņēmumos tā varētu būt darbinieku stimulēšana pievērsties veselīgākam dzīve-

svēdam. Liela nozīme būtu arī darbam ārpus saviem uzņēmumiem, īpaši izglītošanas jomā. Apvienoto Nāciju Organizācijas Tūkstošgades deklarācijā (2000. gada septembris) ir atzīts, ka ekonomiskā izaugsme ir ierobežota, ja cilvēki nav veseli.

— Darbinieku organizācijas varētu izplatīt līdzīgu vēstījumu savu biedru vidū, piemēram: darbinieku ikdienas režīmā iekļaut fiziskas nodarbības, pastaigas vai riteņbraukšanu. Viņus varētu arī rosināt nodot šos ieteikumus tālāk savām ģimenēm un kopienām dzīvesvietā nepārtraukta izglītošanas procesa veidā.

— NVO un jo īpaši patērētāju tiesību aizsardzības organizācijas šajā jomā varētu vēltīt laiku savu biedru un, iespējams, arī citu institūciju un grupu informēšanai. Jaunatnes un ģimenes organizācijas var dot vērtīgu ieguldījumu līdzsvarotās diētas un fizisko nodarbību veicināšanā. Tās visas var veicināt veselīgas ēšanas un veselīga dzīvesveida paradumus, kā arī sniegt nepieciešamās zināšanas.

5.1.2 EESK savā darbībā aptver visas 25 dalībvalstīs visos pilsoniskās sabiedrības līmeņos. Tam ir būtiska nozīme "kampaņas" vēstījuma izplatīšanā, kalpojot par piemēru citiem.

5.2 ES Komisija un Parlaments

Komisijas ģenerāldirektorātu un Parlamenta locekļi tiks aicināti aizpildīt "Aptaukošanās kontroles" anketu, lai "rādītu piemēru".

5.2.1 Veselības un patērētāju tiesību aizsardzības ģenerāldirektorātu var apsveikt ar jaunizveidoto "Eiropas rīcības platformu" aptaukošanās novēršanas jomā. Jācer, ka Platformas locekļi izstrādās vienkāršu saukli/kampaņas vēstījumu, ko varētu izmantot visā Eiropā veselīga dzīvesveida veicināšanai. Valdībām, NVO, masu organizācijām un industrijai vajadzētu sagatavot un izplatīt konsekventus, saskaņotus un skaidrus vēstījumus. Tie izplatāmi caur daudziem kanāliem un tādās formās, kas būtu piemērotas vietējai kultūrai un attiecīgajam vecuma un dzimumu grupām. Uzvedības paradumus vissekmiņgāk var ietekmēt skolās, darbavietās, izglītības un reliģiskajās kopienās, kā arī vietējie līderi un plašsaziņas līdzekļi.

5.2.2 Platformas vadītājs *Robert Madelin* uzsvēra, ka "lai gūtu panākumus šajā cīņā pret aptaukošanos, visiem pasākumiem jābūt integrētiem plašā ES politikas spektrā". Jāuzsver, ka šis ir ilgtermiņa pasākums, kam ir nepieciešamas īstermiņa, vidējā termiņa un ilgtermiņa ilgtspējīgas efektīvas stratēģijas, kā arī daudzu sektoru, disciplīnu un faktoru iesaiste, kas nozīmē, ka jābūt iekļautām konsultācijām ar visvairāk skartajām grupām — ģimenēm, vecākiem un bērniem.

5.2.3 Veselības un patērētāju tiesību aizsardzības ģenerāldirektorāts organizē platformas dialogu ar Komisijas amatpersonām no citiem ģenerāldirektorātiem — Lauksaimniecības, Uzņēmējdarbības, Izglītības, Pētniecības un Transporta ģenerāldirektorātiem. Jebkuras stratēģijas veidošanā ir ļoti svarīgi, lai visas attiecīgās puses tiktu iesaistītas jau sākotnējā stadijā un tad, kad tā ir izstrādāta, jāveic konsultatīvs ietekmes novērtējums, lai nodrošinātu, ka stratēģija nevis vērsas pret konkrētām institūcijām, bet gan skaidri formulē visām iesaistītajām pusēm adresētus priekšlikumus.

5.2.4 Balstoties uz subsidiaritātes un komplementaritātes principiem, Kopienas līmeņa veicināšanas pasākumi var sekmēt valstu varas iestāžu iniciatīvu, privātā sektora un NVO iniciatīvu atdevi. Papildus valstu budžetiem būtu jāapzina dažādi citi finansējuma avoti, lai palīdzētu īstenot stratēģiju un "Aptaukošanās kontroles" kampaņu.

5.2.5 Izglītības un kultūras ģenerāldirektorātam, un jo īpaši sporta nozarei būs nepieciešams finansējums, lai kopīgi ar valstu valdībām izstrādātu galvenās stratēģijas. Tomēr jāatzīst, ka fiziskās aktivitātes veicināšanai ne vienmēr ir vajadzīgi finanšu resursi, t.i., skolām ne vienmēr ir nepieciešams jauns sporta zāļu aprīkojums, savukārt daudzi apmācīti sportisti meklē darbu un varētu tikt iesaistīti fiziskās audzināšanas jomā. Par sporta veicināšanu atbildīgās institūcijas varētu rosināt sporta zvaigznes nākt klajā ar pozitīviem vēstījumiem.

5.2.6 Izglītības un kultūras ģenerāldirektorāts ir veicis plašus pētījumus jauniešu fiziskās aktivitātes jomā. Tomēr izpēte būtu jāveic arī pieaugušo aktīvās atpūtas jomā. Būtu jāapsver arī "ģimeņu saikņu" izmantošanas iespēja, piemēram: vecāki, nedēļas nogalē piedaloties sporta pasākumos, varētu ņemt līdzi un rosināt piedalīties bērnus, padarot to par ģimenes notikumu un ieviešot jaunus kultūras paradumus.

5.2.7 Lauksaimniecības ģenerāldirektorāta rīcībā ir veicināšanas budžets, kas būtu izmantojams kā investīcija, lai veicinātu svaigu augļu un dārzeņu lietošanu uzturā, un tam būtu pozitīva nozīme "Aptaukošanās kontroles" kampaņas īstenošanā, līdzīgi kā iepriekš sniegtais atbalsts attiecīgajām valstu institūcijām uzturā lietojamo lauksaimniecības produktu vietēja mēroga veicināšanas kampaņu īstenošanā.

5.2.8 Būtu jāapsver arī starptautisko partneru loma minēto mērķu sasniegšanā. Ir nepieciešams Apvienoto Nāciju sistēmas organizāciju, starpvaldību institūciju, NVO, profesionālo apvienību, pētniecības iestāžu un privātā sektora organizāciju saskaņots darbs.

5.3 Dalībvalstis

Katra valdības iestāde visās Eiropas valstīs tiks aicināta aizpildīt "Aptaukošanās kontroles" anketu, lai "rādītu piemēru". Iestādēm varētu arī jautāt, vai tās var piešķirt konkrētus finanšu

resursus "kampaņas" veicināšanai. Ir būtiski, lai valdībām būtu "vienota" pieeja attiecībā uz ekonomiskajiem, sociālajiem un vides faktoriem.

5.3.1 Visiem partneriem, īpaši valdībām, vienlaicīgi ir jārisina vairāki jautājumi. Diētas jomā tie ietver visus ar uzturu, nodrošinātību ar pārtiku (veselīgas pārtikas pieejamību, apgādi un sasniedzamību cenu ziņā) un pārtikas nekaitīgumu saistītos aspektus. Darbā, mājās un skolā jāveicina fiziskā aktivitāte, ņemot vērā pilsētu plānojumu, transportu, drošību un fiziskās aktivitātes iespēju brīvā laikā. "Aptaukošanās kontroles" kampaņā paredzēto valdības pasākumu prioritātes būs atkarīgas no konkrētajiem apstākļiem attiecīgajās valstīs. Dažādās valstīs pastāv ievērojamas atšķirības, un reģionālajām institūcijām būs jāsadarbības reģionālo stratēģiju izstrādē.

5.3.2 Ir nepieciešams atbalsts, nodrošinot atbilstošu infrastruktūru, īstenošanas programmas, pienācīgu finansējumu, kā arī monitoringa, novērtējuma un izpētes veikšanai nepieciešamos nosacījumus. Stratēģijām jābūt balstītām uz vislabākajiem pieejamajiem zinātniskajiem pētījumiem un datiem, kas jāņem vērā politikas, pasākumu un termiņu plānošanā.

5.3.3 Prioritāte jāpiešķir tādiem pasākumiem, kam būtu pozitīva ietekme uz vistrucīgākajām iedzīvotāju kopienām. Šādu pasākumu īstenošanai visbiežāk ir nepieciešama kopienā balstīta rīcība, nodrošinot stingru atbalstu un pārraudzību no valdības puses.

5.3.4 Līdzīgi "Eiropas platformai" arī valstu valdībām būtu jāizveido saziņas kanāli un "apaļā galda" darba grupas, iesaistot ministrijas un institūcijas, kas atbild par politiku pārtikas, lauksaimniecības, jaunatnes lietu, atpūtas, sporta, izglītības, tirdzniecības un rūpniecības, finanšu, transporta, plašsaziņas līdzekļu un sakaru, sociālajā, vides un pilsētplānošanas jomā, lai risinātu ar aptaukošanās novēršanu saistītos jautājumus. Tas varētu iekļaut "vecākiem" un jauniešiem veltītus "apaļā galda" pasākumus, lai iesaistītu visvairāk ieinteresētās indivīdu grupas. Tam ir nepieciešama visu iesaistīto pušu sadarbība un ieguldījums. Starptautiskā aptaukošanās novēršanas darba grupa ir uz pētniecību balstīts ideju ģenerators ar padomdevēja un katalizatora funkcijām, kurš sniedz nepieciešamos datus šādu diskusiju veidošanai. Minētie saziņas kanāli ir jāpaplašina, ietverot valsts un privātā sektora partnerattiecības. Tie NEDRĪKST izšķērdēt resursus, palielinot administratīvās izmaksas vai dublējot jau esošas institūcijas.

5.3.5 Valdībām ir jāapsver pasākumi, kas būtu vērsti uz to, lai nodrošinātu patērētājus ar vienkāršu, saprotamu informāciju, atvieglojot apzinātas izvēles izdarīšanu, un lai nodrošinātu atbilstošu veselības veicināšanas un izglītības programmu pieejamību. Patērētājiem domātā informācija jāpielāgo, ņemot vērā viņu izglītības līmeni, saziņas barjeras un vietējo kultūru, un tai jābūt saprotamai visām iedzīvotāju grupām.

5.3.6 Valdībām, pilnībā ievērojot subsidiaritātes principu, sadarbībā ar citām iesaistītajām pusēm jāuzņemas centrālā loma tādas vides radīšanā, kas dotu iespēju un stimulu indivīdiem, ģimenēm un kopienām mainīt savu uzvedības modeli un pieņemt pozitīvus, uz mūža paildzināšanu vērstus lēmumus par veselīgu dzīves veidu.

5.4 Izglītība

Katrā izglītības iestādē indivīdi tiks aicināti aizpildīt "**Aptaukošanās kontroles**" anketu. Izglītību pārraugošajām iestādēm varētu jautāt, vai tās var vēltīt noteiktus resursus kampaņas veicināšanai savās mācību iestādēs visā izglītības spektrā.

5.4.1 Aptaukošanās novēršanai un kontrolei būtiska ir visu mūžu aptveroša perspektīva. Vienkāršs *Aptaukošanās kontroles protokols*, kas ir vienlīdz labi saprotams gan bērniem, gan veciem cilvēkiem. Šī pieeja sākas ar mātes veselību un prenatalo uzturu, grūtniecības norisi, zīdīšanu un bērnu un pusaudžu veselību, sasniedzot bērnus skolās, pieaugušos — darbvietās un citās vidēs, kā arī gados vecus cilvēkus un veicinot veselīgāku dzīvesveidu no jaunības līdz sirmam vecumam.

5.4.2 Veselības mācība ir jāiekļauj pieaugušo izglītības programmās. Šādas programmas sniedz iespēju veselības aprūpes profesionāļiem un pakalpojumu sniedzējiem sekmēt izglītību diētas un fiziskās aktivitātes jomā, kā arī sasniegt kritiskas iedzīvotāju grupas. Varētu padomāt arī par informācijas nesēju izmantošanas prasmes uzlabošanu, lai palīdzētu patērētājiem, izdarot savu izvēli, orientēties preču marķējumos un reklāmās, kā arī izmantot praktisku pieredzi ēdiena gatavošanā.

5.4.3 Skolas ietekmē dzīvi vairumam bērnu. Tām ir jāaizsargā bērnu veselība, nodrošinot informāciju par veselības jautājumiem, uzlabojot zināšanas veselības jomā, veidojot pareizus uztura lietošanas paradumus un veicinot veselīgu dzīvesveidu. Skolās jānodrošina minimālā ikdienas fiziskā audzināšana (vismaz 2 stundas nedēļā), kā arī līdzsvarotas diētas mācība, un tām jābūt apgādātām ar nepieciešamo aprīkojumu un inventāru. Tām būtu jāatzīst, ka, pat neraugoties uz budžeta ierobežojumiem, ir iespējams strādāt arī ar esošo aprīkojumu.

Rūpīgi jākontrolē ar sporta aprīkojumu saistītie izdevumi, lai nodrošinātu, ka tie dod labumu attiecībā gan uz meitenēm, gan zēniem, tā kā aptaukošanās īpatsvars ir lielāks meiteņu, nevis zēnu vidū.

5.4.4 Valdības tiek rosinātas veikt pasākumus, lai veicinātu līdzsvarotu uztura diētu skolās un ierobežotu tādu produktu pieejamību, kuros ir liels sāls, cukura un taukvielu daudzums. Skolām kopīgi ar vecākiem un atbildīgajām iestādēm būtu jāapsver iespēja slēgt pārtikas piegādes līgumus ar vietējiem pārtikas audzētājiem, lai nodrošinātu iespēju izmantot veselīgu pārtiku

no vietējā tirgus. Konsultējoties ar personālu, skolniekiem, vecākiem un attiecīgajām iestādēm, jāizstrādā konsekventa politika pārtikas un uztura jomā.

5.4.5 Uzņēmējdarbībai skolās nevajadzētu būt orientētai uz "saldumu veikaliem", kuros tradicionāli tiek tirgoti konditorejas izstrādājumi un čipsi. Tā vietā būtu jāveicina veselīga pārtika.

5.4.6 Īpašu uzmanību vajadzētu pievērst cilvēkiem, kuri ir vecāki par 60 gadiem un cieš no aptaukošanās. Bez tam gados veciem cilvēkiem ir daudz informācijas un pieredzes attiecībā uz tradicionālajām diētām un ēdienu gatavošanas paņēmieniem, un viņi var dot lielu ieguldījumu savu ģimenes locekļu izglītošanā.

5.5 Veselības aprūpes pakalpojumi

Katrā sabiedrības veselības aprūpes iestādē indivīdi tiks aicināti aizpildīt "**Aptaukošanās kontroles**" anketu. Veselības aprūpi pārraugošajām iestādēm varētu jautāt, vai tās var vēltīt noteiktus resursus kampaņas veicināšanai savā pārziņā esošajās organizācijās (piemēram, klīnikās, slimnīcās, personāla ēdnīcās, pacientu grupās).

5.5.1 Valdībai ir izšķiroša loma, nodrošinot, lai tiktu panāktas paliekošas pārmaiņas sabiedrības veselības jomā. Valdībām ir noteicošā loma aptaukošanās novēršanas stratēģijas radīšanā un izstrādāšanā plašāku, vispusīgu un saskaņotu sabiedrības veselības veicināšanas pasākumu kontekstā. Ir jāsniedz vienkāršs un tiešs skaidrojums par to, kāds fiziskās aktivitātes daudzums un kvalitāte ir pietiekami, lai panāktu būtiskus veselības uzlabojumus. Šajā informācijas procesā būtu jāiesaistās un aktīvi jāpiedalās arī reģionālajām un vietējām varām.

5.5.2 Regulāros kontaktos ar veselības aprūpes darbiniekiem jāiekļauj praktiski ieteikumi pacientiem attiecībā uz veselīgas diētas un paaugstinātas fiziskās aktivitātes priekšrocībām, palīdzot pacietiem apgūt un ievērot veselīgas uzvedības paradumus ar *Aptaukošanās kontroles protokola* palīdzību. Varas iestādēm jāapsver profilaktisko pakalpojumu veicināšana un iespējas esošo klīnisko pakalpojumu ietvaros, tostarp uzlabojot finansējuma struktūru, stimulēt veselības aprūpes profesionāļus, īpaši primārās veselības aprūpes jomā, kā arī citās jomās (piemēram, sociālie pakalpojumi un farmācija) vairāk laika vēltīt profilaksei. Tas varētu būt vienkāršs, pozitīvs, proaktīvs vēstījums ar aicinājumu "staigā vairāk, ēd mazāk".

5.5.3 Atbalsta un informatīviem pasākumiem jā sākas ar vecākiem, iesakot, kā labāk un pareizāk izvēlēties uzturu jaunākajai vecuma grupai (zīdaiņiem un maziem bērniem). Tagad ir zinātniski pierādīts, ka ar krūti zīdīti bērni vēlāk ir mazāk tendēti uz aptaukošanos nekā bērni, kas baroti ar mākslīgo barību, tādēļ profilaksei jā sākas ar pareizas zīdaiņu ēdināšanas veicināšanu.

5.5.4 Atbalsta un informatīviem pasākumiem jābūt vēršamiem arī uz vecāka gadagājuma cilvēkiem — īpaši vientuļiem, trūcīgiem un sociāli atstumtiem cilvēkiem, lai izvairītos no daudziem neveselīgiem uztura paradumiem, kas bieži vien ir saistīti ar šādām dzīves grūtībām.

5.6 Vietējā pārvalde

Aptaukošanās kontroles anketa būtu jāaizpilda katrā reģionālās un vietējās pārvaldes iestādē, ierosinot pasākumus aptaukošanās novēršanai un *Aptaukošanās kontroles* kampaņas atbalstam. Iestādēm un departamentiem varētu vaicāt, vai to rīcībā ir konkrēti resursi kampaņas veicināšanai.

5.6.1 Vietējām varām būtu jāsekmē tādu padomdevēju grupu izveidi, kas sastāvētu no ekspertiem, kuri pārstāv dažādus sektorus un disciplīnas, tostarp tehniskiem ekspertiem un valdības iestāžu pārstāvjiem. Tiem ir jānodrošina neatkarīgs statuss, lai zinātnisko materiālu interpretēšanā nepieļautu interešu konflikta iespējas.

5.6.2 Valsts, reģionālajām un vietējām varām jārada nosacījumi, lai nodrošinātu iešanas, riteņbraukšanas un citu fiziskās aktivitātes veidu pieejamību un drošību. Transporta politikā jāņem vērā nemotorizētie transporta veidi; nodarbinātības un darbavietu politikā jāstimulē fiziskā aktivitāte; un sporta un atpūtas objektiem jāiemiešo koncepcija "sports visiem".

5.7 Rūpniecība

Jēdziens "rūpniecība" ietver sevī gan darba devējus, gan darbiniekus, kas kopīgi strādā abpusējā labuma interesēs.

Visās rūpniecības nozarēs darba devēji un darbinieki tiks aicināti aizpildīt "**Aptaukošanās kontroles**" anketu, lai atbalstītu "Aptaukošanās kontroles" kampaņu. Bez tam uzņēmējiesabiedrībām un arodbiedrībām tiks vaicāts, vai tās var vēltīt konkrētus resursus vai kapitālu "Aptaukošanās kontroles" kampaņas veicināšanai, īstenojot savu korporatīvo sociālo atbildību.

5.7.1 Privātajam sektoram var būt ļoti svarīga loma, īpaši ņemot vērā, ka daudzas uzņēmējiesabiedrības darbojas pasaules mērogā un šādām uzņēmējiesabiedrībām ir iespēja ieviest attiecīgo politiku visos līmeņos un vairākās valstīs vienlaikus. Korporatīvā sociālā atbildība varētu vienot dažādus partnerus, sadarbojoties ar vietējām skolām, lai atbalstītu tādu izglītības stratēģiju, kas veicina izpratni par veselīga uztura un fizisko nodarbību nepieciešamību. Lai nodrošinātos pret iespējamiem interešu konfliktiem, par to iespējamību jākonsultējas jau iepriekš.

5.7.2 Pārtikas rūpniecībai, mazumtirgotājiem, sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumiem, sporta preču ražotājiem, reklāmas un izklaides industrijai, apdrošināšanas un banku iestādēm, farmācijas sabiedrībām un plašsaziņas līdzekļiem ir svarīga loma kā atbildīgiem darba devējiem un veselīga dzīvesveida veicinātā-

jiem. Tie visi varētu kļūt par valdību un NVO partneriem tādu pasākumu īstenošanā, kuri kalpotu kā pozitīvs un konsekvents signāls, lai sekmētu kopīgus pasākumus veselīga dzīvesveida veicināšanai.

5.8 Pārtikas rūpniecība

5.8.1 Pārtikas ražotāji ir aktīvi strādājuši, lai samazinātu tauku, cukura un sāls sastāvu pārtikas produktos, samazinātu porciju lielumu un palielinātu jaunu veidu, veselīgu un ar augstvērtīgām uzturvielām bagātu produktu izvēli.

5.8.2 Rūpniecība apzinās, ka pārtikas reklāma ietekmē patērētāju izvēli un uztura lietošanas paradumus un to, ka reklāmās nedrīkst ekspluatēt bērniem piemītošo lētīcību un pieredzes trūkumu. Valdībām jāstrādā ar patērētāju grupām un privāto sektoru, lai izstrādātu atbilstošas daudznozaru pieejas attiecībā uz pārtikas pārdošanu bērniem, tostarp sponsorēšanu, veicināšanas akcijām un reklāmu. Ir kopīgi jāizstrādā vienošanās par sociāli atbildīgu praksi, kas neliegtu izvēles brīvību, taču ņemtu vērā to, ka bērniem var nebūt saprotams pārtikas produktu sastāvs.

5.8.3 Pašreizējie plāni apspriest ātrus, vienkāršotus pasākumus, piemēram, "luksofora" indikatorus uz pārtikas produktiem, nebūtu atbalstāmi. Pirms ieteikumu ieviešanas ir jākonsultējas ar pārtikas rūpniecības pārstāvjiem un patērētājiem. To varētu sekmēt ar plašsaziņas līdzekļu ieguldījumu izglītības veicināšanā, tostarp skaidrojot, kā jāsaprot pārtikas produktu marķējumos un reklāmās esošā informācija, kā arī iesaistot skolas un pieaugušo izglītības iestādes.

5.8.4 Lai varētu izdarīt veselīgu izvēli, patērētājiem ir nepieciešama precīza, standartizēta un saprotama informācija par pārtikas produktu sastāvu. Valdības var prasīt, lai par galvenajiem uztura jautājumiem tiktu sniegta informācija, kā to paredz Kodeksa pamatnostādnes par uztura marķējumu.

5.8.5 Palielinoties patērētāju interesei par veselības jautājumiem, arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta pārtikas uzturvērtības aspektiem, un ražotāji arvien vairāk izmanto ar veselību saistītas norādes. Šādām norādēm nevajadzētu maldināt sabiedrību par labumiem vai riskiem.

5.8.6 Daži no ieteikumiem pārtikas rūpniecībai, ko varētu atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas, ir šādi:

- veicināt veselīgu dzīvesveidu saskaņā ar Eiropas pamatnostādņem un globālās stratēģijas vispārējiem mērķiem;
- ierobežot piesātināto tauku, *trans*-taukskābju, brīvo cukuru un sāls daudzumu produktos;
- turpināt izstrādāt un piedāvāt cenu ziņā pieejamu, veselīgu un uzturvielām bagātu produktu izvēli patērētājiem;
- nodrošināt patērētājiem adekvātu un saprotamu informāciju par produktiem un to sastāvu;

- praktizēt atbildīgu tirgdarbību, atbalstot "**Aptaukošanās kontroli**", īpaši attiecībā uz tādu produktu, kuros ir augsts piesātināto tauku, cukura vai sāls saturs, reklamēšanu un tirdzniecību, jo īpaši bērniem;
- lietot vienkāršu, saskanīgu pārtikas produktu marķējumu un uz pierādījumiem balstītas veselības norādes, lai palīdzētu patērētājiem izdarīt apzinātu un veselīgu izvēli;
- sniegt informāciju par pārtikas produktu sastāvu attiecīgajām valsts iestādēm;
- palīdzēt veselīgas ēšanas un fiziskās aktivitātes programmu izstrādāšanā un īstenošanā.

5.9 Lauksaimniecība

5.9.1 Valstu politikai pārtikas un lauksaimniecības jomā jāatbilst sabiedrības veselības aizsardzības un veicināšanas prasībām. Jādomā par tādu politiku, kas veicinātu veselīgas diētas ievērošanu, gādājot par pārtikas nekaitīgumu un ilgtspējīgu nodrošinātību ar pārtiku.

5.9.2 Cenas ietekmē patērētāju izvēli. Valsts politika var ietekmēt cenas ar nodokļu, subsīdiju vai tiešas cenu noteikšanas palīdzību, veicinot veselīgas pārtikas patēriņu.

5.10 Plašsaziņas līdzekļi

5.10.1 Plašsaziņas līdzekļu loma ir viena no visietekmīgākajām, jo tie iefiltrējas ikdienas dzīvē, bieži vien pat zemapziņas līmenī. Visu veidu plašsaziņas līdzekļu ieguldījumam, kopīgi strādājot vienotā Eiropas "kampaņā" un vienkāršā un saskanīgā formā to popularizējot savām auditorijām ilgākā laika periodā, būtu jānodrošina, lai kampaņas vēstījums sasniedz katru indivīdu Eiropā.

5.10.2 Sabiedrībā, kur slavenības, tostarp olimpiskie čempioni, tiek uztvertas kā paraugmodeļi, varētu darīt vairāk, lai tās iesaistītu "kampaņas" vēstījuma popularizēšanā.

5.10.3 Jaunu veidu saziņas līdzekļi, tostarp datorspēles un internets ļoti lielā mērā ietekmē jauniešu auditoriju, un to lietošana arī ir saistīta ar aptaukošanās pieaugumu.

5.10.4 Rūpīgi jāapsver tas, kādā veidā šādām auditorijām paredzētās filmās un reklāmās tiek parādīti un reklamēti pārtikas produkti. Tas ir sevišķi būtiski no bērnu uztveres viedokļa.

5.11 Sabiedrība

5.11.1 NVO un pilsoniskās sabiedrības organizācijas tiks aicinātas aizpildīt "**Aptaukošanās kontroles**" anketu. Organizācijām varētu jautāt, vai tās var vēltīt noteiktus resursus, tostarp

natūrā, kampaņas veicināšanai savu biedru vidū un dalīborganizācijās. Šādu organizāciju darbs kopienā līmenī ir ļoti vērtīgs, tas pelna atzinību un ir ļoti nepieciešams jebkurai iniciatīvai, lai tā varētu būt sekmīga.

5.11.2 Daudzi uzskata, ka aptaukošanās problēmas risināšana ir personiska atbildība. Daļēji tam var piekrist, taču tā ir arī sabiedrības atbildība, īpaši vistuvāk masām kopienas līmenī. Pilsoniskajai sabiedrībai un NVO ir svarīga loma, lai motivētu aktīvu attieksmi un ietekmētu rīcību, kopīgi ģenerējot idejas un vietējā mēroga iniciatīvas. Tas varētu notikt tādējādi, ka skolas izmanto sporta organizācijām piederošus objektus, vietējie plašsaziņas līdzekļi veicina vietēja mēroga kampaņas, vietējie ražotāji sadarbojas ar vietējām varām, sniedzot atbalstu izglītībai, un vietējie lauksaimnieki ražo svaigus pārtikas produktus skolu vajadzībām. To mērķis ir nodrošināt, lai veselīga pārtika būtu sasniedzama, pieejama cenu ziņā, piemērota un pastāvīga.

5.11.3 NVO var efektīvi atbalstīt stratēģiju, ja tās sadarbojas ar valstu un starptautiskajiem partneriem, īpaši:

- mobilizējot masas un veicinot veselīga dzīvesveida aktualizēšanu sabiedrībā;
- atbalstot plaša mēroga informēšanu par aptaukošanās novēršanu ar sabalansētām, veselīgām diētām un fizisko aktivitāti;
- veidojot tīklus un rīcības grupas, lai veicinātu veselīgas pārtikas pieejamību un fiziskās aktivitātes iespējas, kā arī popularizētu veselības veicināšanas programmas un izglītošanas kampaņas;
- organizējot kampaņas un pasākumus rīcības stimulēšanai;
- akcentējot valdību lomu veselīga dzīvesveida veicināšanā, pārtraukt mērķu īstenošanas progresu un sadarbojoties ar citām ieinteresētajām pusēm, piemēram, privātā sektora uzņēmumiem;
- aktīvi darbojoties ES "**Aptaukošanās novēršanas**" kampaņas īstenošanā;
- veicinot zināšanu un izpētes rezultātu izmantošanu praksē;
- sekmējot sekošanu paraugmodeļiem un labākās prakses piemēriem attiecībā uz ģimenes un vecāku lomu. Ir būtiski, lai paraugmodeļi būtu orientēti uz veselību pozitīvā nozīmē, nevis uz ķermeņa tēlu.

5.11.4 Fiziskās aktivitātes un diētas režīmi atšķiras atkarībā no dzimuma, kultūras un vecuma. Lēmumus par pārtiku un uzturu bieži vien pieņem sievietes, balstoties uz kultūras paradumiem un tradicionālajām diētām. Tādēļ šādas atšķirības ir jāņem vērā valstu stratēģijās un rīcības plānos.

6. Nākotne bez rīcības.

6.1 Cilvēciskās izmaksas

6.1.1 Aptaukošanās bērībā ir viena no visnopietnākajām sabiedrības veselības problēmām, ar ko saskaras attīstītās valstis un arvien lielākā mērā — arī jaunattīstības valstis. Aptaukošanās īpatsvars bērnu vidū palielinās visās vecuma grupās.

6.1.2 Bērni, kuriem ir liekais svars, cieš arī no daudzām pavadošām slimībām, no kurām dažas izpaužas tiešā veidā, bet citas kalpo kā brīdinājuma signāli par iespējamo saslimstību nākotnē. Lai gan epidēmijas novēršanā visefektīvākā stratēģija ir primārā profilakse, ir nepieciešama to bērnu ārstēšana, kuriem jau ir aptaukošanās problēma, lai uzlabotu viņu pašreizējo veselības stāvokli, kā arī veselības stāvokļa perspektīvas ilgtermiņā.

6.1.3 Aptaukošanās jauniešu vidū ir saistīta ar daudzām psihosociālām un medicīniskām komplikācijām. Visizplatītākās sekas ir tās, ko rada psihosociālā disfunkcija un sociālā izolācija. Transversālie pētījumi parāda apgrieztu attiecību starp svaru, no vienas puses, un pašvērtējumu, kā arī vizuālo tēlu, no otras puses, īpaši pusaudžiem. Pusaudžu vecuma meitenēm bailes no liekā svara saistās ar neapmierinātību ar savu ķermeni, cenšanos notievēt un bulīmiju.

6.1.4 Visnopietnākā slimība ir II tipa diabēts, kas rada asinsrites traucējumus, nieru mazspēju un aklumu. Palielināta aptaukošanās var būt cēlonis vairākiem vēža paveidiem (īpaši krūts vēzim), sirds un asinsvadu sistēmas traucējumiem, tostarp miega apnojai, aknu slimībai, depresijai, locītavu un ādas problēmām.

6.1.5 Daži no aptaukošanās ietekmes uz veselību veidiem var būt atgriezeniski, ja slimnieks zaudē svaru.

6.2 Finansiālās izmaksas

6.2.1 Aptaukošanās rada būtisku ekonomisku slogu jau tā noslogotajām veselības aprūpes sistēmām un rada lielas izmaksas sabiedrībai. Veselība ir galvenais attīstības priekšnoteikums un ekonomiskās izaugsmes pamats. Lielbritānijas Valsts kontrole ir aprēķinājusi, ka šādi zaudējumi tautsaimniecībai sastāda aptuveni 500 miljonus sterliņu mārciņu tiešajās veselības aprūpes izmaksās un vēl 2 miljardus sterliņu mārciņu netiešu zaudējumu veidā.

6.2.2 Aptaukošanās ir izplatīta visos sociālajos slāņos, bet jo īpaši — sociāli nelabvēlīgās grupās, kam ir vismazāk pieejamas drošas ielas un parki un kuras var atļauties tikai vislētākos pārtikas produktus, kas bieži vien satur visvairāk tauku un cukura.

6.2.3 Attīstītā sabiedrībā sievietes ar lieko svaru vēlinā pusaudžu vecumā un agrīnā brieduma gados ir vairāk tendētas

uz zemu ģimenes ienākumu perspektīvu un mazāku iespēju apprecēties. Bez tam indivīdi, kuri cieš no aptaukošanās, var izjust sociālo atstumtību un diskrimināciju darbavietā.

6.2.4 Ar aktīvu rīcību un izglītošanas darbu ir iespējams turpmākajos gados panākt finansiālo izmaksu samazināšanos, lai šos līdzekļus varētu investēt Eiropas ilgtspējīgā attīstībā.

6.3 Virzība uz sociālo atbildību

Aptaukošanās novēršanas pasākumi ir sastāvdaļa virzībā uz sabiedrības kopējās atbildības apzināšanos, tajā pat laikā pienācīgi respektējot katra indivīda brīvību. Piemēram:

6.3.1 Politiskajā līmenī

- Eiropas Komisija un dalībvalstu valdības ar divpusējas saziņas stratēģijām, atbildīgu ieguldījumu vai uz rīcību vērstām iniciatīvām aptaukošanās novēršanai;
- veselīgu dzīvesveidu veicinošas izglītības sistēmas;
- veselības aprūpes dienesti ar labas veselības veicināšanai nepieciešamajiem resursiem;
- plānošanas iestādes, kas veicina velociņu, apstādījumu un sporta būvju izveidi.

6.3.2 Rūpniecībā

- pārtikas rūpniecības orientācija uz patērētāju pieprasījumu pēc cenu ziņā pieejamas un uzturvielām bagātas pārtikas;
- mazumtirdzniecība, kas nodrošina labas pārtikas pieejamību visiem, pat trūcīgās kopienās;
- lauksaimniecība, kas nodrošina daudzveidīgu, cenu ziņā pieejamu un veselīgu produkciju;
- transporta sistēma, kas novērš vieglo automašīnu pārmērīgu lietošanu un veicina gājēju un velosipēdistu drošu pārvietošanos;
- tāda plašsaziņas līdzekļu kultūra, kas vērsta uz pasīva patēriņa mazināšanu un fiziskās aktivitātes veicināšanu.

6.3.3 Sabiedrībā

- kultūra, kas orientēta uz ģimeni, kur ēdienus pagatavo un patērē mājās apstākļos, līdz ar veselīgāku uzturu skolās, slimnīcās, sociālās aprūpes iestādēs un darbavietu ēdnīcās;
- pāreja uz ilgtspējīgiem patēriņa modeļiem, kas vērsti uz dabas resursu saglabāšanu un fiziskās aktivitātes veicināšanu;

- drošāka pilsētvide ar mazāku noziedzību un kontrolētu satiksmi;
- lielāka vienlīdzība un sociālā integrācija, lai nodrošinātu, ka katrās mājās ir pieejams veselīgs uzturs un iespējas drošai brīvā laika pavadīšanai;
- atbalsts vecākiem un aprūpētājiem, lai tie varētu izdarīt veselīgu izvēli sev un saviem bērniem.

6.3.4 Valdības ievēl tauta; cilvēkiem gan kā indivīdiem, gan grupās vai organizācijās ir būtiska ietekme sabiedrībā un iespēja tajā kaut ko mainīt. Izmaksām ne vienmēr jābūt naudas izteiksmē. Kopīgiem spēkiem var panākt pārmaiņas, pārtraucot vainas meklēšanu un uzņemties atbildību.

7. Secinājums.

Aptaukošanās ir kā Gordija mezgls, kurā savijušies psiholoģiskie, socioloģiskie, ekonomiskie, kultūras un vēsturiskie aspekti, kā arī indivīdu uzvedība.

1997. gadā PVO atzina patoloģisku aptaukošanos par slimību un 2005. gadā klasificēja aptaukošanos kā slimību. Patoloģiska aptaukošanās un aptaukošanās ir saistītas ar paaugstinātu mirstību, ko izraisa tādas pavadošās slimības kā II tipa diabēts, hipertensija un sirds slimības.

7.1 Pastāv unikāla iespēja izstrādāt un īstenot efektīvu stratēģiju, lai būtiski samazinātu mirstību un saslimstību, uzlabojot diētu un veicinot fizisko aktivitāti. Pierādījumi par saikni starp šiem veselības paradumiem un vēlākām saslimšanām un sliktu veselību ir neapgāzami. Efektīvus pasākumus, lai padarītu cilvēku dzīvi ilgāku un veselīgāku, mazinātu nevienlīdzību un veicinātu attīstību, var izstrādāt un īstenot vienkāršas un skaidras kampaņas veidā, kurā tiek iesaistīts un iekļauts ikkatrs, un kas tiks *a posteriori* izvērtēta.

7.2 Lai mainītu diētas paradumus, veicinātu fizisko aktivitāti un veselīgu dzīves veidu, būs nepieciešami savstarpēji saskaņoti pasākumi no daudzu iesaistīto dalībnieku puses gan publiskajā, gan privātajā sfērā vairāku desmitu gadu laikā. Pārmaiņas domāšanā, apziņas celšana un izglītošana mērķtiecīgu un efektīvu pasākumu rezultātā ir nepieciešama visos līmeņos, līdz ar psiholoģisku atbalstu, rūpīgu monitoringu un ietekmes novērtējumu. Bez tam indivīdiem būs jāuzņemas iniciatīva un atbildība par pārmaiņu īstenošanu.

7.3 Pilnībā mobilizējot gan pilsoniskās sabiedrības, gan visu ieinteresēto pušu potenciālu, šis redzējums var kļūt par īstēnību. **“Tevis pašam jābūt pārmaiņai, ko vēlies redzēt” (Gandijs).**

8. Anketa — atbalsts EESK pašiniciatīvas atzinumam.

Aptaukošanās — sabiedrības atbildība

Šī anketa patlaban ir paredzēta **tikai izpētes nolūkiem**, taču būsīm pateicīgi, ja to aizpildīsiet un atsūtīsiet atpakaļ.

Industrializētā pasaule divdesmit pirmajā gadsimtā ir vide, kas ļoti lielā mērā veicina aptaukošanos. Daži no cēloņiem ir acīmredzami, daudzi — mazāk izprasti un vairums — tādi, kuru kaitīgumu sabiedrība neapzinās. Vislielākās bažas rada nedomāšana par nākamajām paaudzēm, kā arī tas, ka neviens nevēlas uzņemties iniciatīvu vai atbildību, bet tā vietā vaina tiek meklēta citos.

— 25 valstu ES 14 miljoniem bērnu ir liekais svars, tostarp 3 miljoniem — aptaukošanās.

— Daudzās ES valstīs liekais svars ir vairāk nekā pusei pieaugušo iedzīvotāju, savukārt 20 — 30 % ir konstatēta aptaukošanās.

— 14 miljoniem bērnu ES ir liekais svars, un šis skaits katru gadu palielinās par vairāk nekā 400 000, skarot gandrīz 1 no 4 bērniem 25 valstu ES.

— 10-20 % bērnu Ziemeļeiropā ir liekā svara problēma, savukārt Dienvideiropā un Apvienotajā Karalistē to īpatsvars ir 20-35 %.

Īstermiņā — aizpildītās anketas ir apliecinājums indivīdu un organizāciju apņēmībai un vēlmei veicināt izpratni, izglītēt un informēt citus par nepieciešamību mainīt dzīvesveidu. Mērķus var izvērtēt laika vai kampaņai veltīto resursu izteiksmē. **Paraugprakses piemērus var iesniegt ziņotājam.**

EESK atzinums ir vērst uz **“visaptverošu”** pieeju stratēģijā kopīgai cīņai pret šo problēmu. Īstenot “no augšas uz leju” vērstu politiku, ko pavada augšupvērsta stratēģija, veicinot rīcību gan horizontālā, gan vertikālā virzienā, kurā **katrs dod savu ieguldījumu finansiāli, laika vai materiālo resursu veidā.**

Es vēlētos noskaidrot Jūsu un Jūsu organizācijas iespējamo ieguldījumu, un būtu ļoti vēlams, lai Jūs šo anketu nodotu arī citiem, kuri vēlētos sniegt atsauksmes/dot ieguldījumu.

Lūdzu atsūtīt atpakaļ šo anketu uz e-pasta adresi madi.sharma@esc.eu.int vai pa faksu 0115 9799333 vai pa pastu *Madi Sharma, EESC, C/o 40 Ridge Hill, Lowdham, Notts. NG14 7EL. UK.*

Šī anketa ir izveidota, lai aicinātu indivīdus un organizācijas veikt pašu izvēlētu laika daudzumu vai resursus darbībai savās organizācijās vai ārpus tām, atbalstot Veselības un patērētāju tiesību aizsardzības ģenerāldirektorāta darbību aptaukošanās novēršanas kampaņas veicināšanā un veselīga dzīvesveida popularizēšanā. Progresa novērtēšanas nolūkā ir svarīgi, lai to varētu aprēķināt skaitliskā izteiksmē.

Piemēram:

- Darba devēji un darba devēju organizācijas varētu apsvērt veselīgāka dzīvesveida iespējas darbvietā, tostarp veicinot veselīgas pārtikas izvēli, īpaši attiecībā uz tirdzniecības automātos pārdotajiem produktiem, kā arī, aprīkojot sporta objektus vai vingrošanas zāles. Mazākos uzņēmumos tā varētu būt darbinieku stimulēšana un rosināšana pievērsties veselīgākam dzīvesveidam. Liela nozīme būtu arī darbam ārpus saviem uzņēmumiem, īpaši izglītošanas jomā. Laika ieguldījums x stundas mēnesī.
- Arod biedrības un darbinieku organizācijas varētu izplatīt līdzīgu vēstījumu savu biedru vidū, darbinieku ikdienas režīmā iekļaut fiziskas nodarbības, pastaigas vai riteņbraukšanu. Tās varētu arī popularizēt šos ieteikumus savās ģimenēs un kopienās.

- NVO un jo īpaši patērētāju tiesību aizsardzības organizācijas šajā jomā varētu veltīt laiku savu biedru, kā arī citu institūciju un grupu informēšanai.
- Individīdi var mainīt savu dzīvesveidu, vairāk pievērsties fiziskām nodarbībām un veselīgākiem ēšanas paradumiem un kalpojot par piemēru citiem. To var veicināt, runājot ar citiem cilvēkiem un rosinot arī viņus mēģināt kaut ko mainīt. Īpaši labvēlīgi tas būtu ģimenes vidē. Veltiet 15 minūtes mēnesī, lai dalītos savā pieredzē ar citiem.

Es veltu 30 minūtes mēnesī darbam ar skolām, lai veicinātu izpratni par veselīga dzīvesveida nepieciešamību, kā arī ar sieviešu organizācijām, lai palīdzētu izplatīt šo informāciju vecāku vidū. Es arī ieviešu pārmaiņas pats savā dzīvesveidā, samazinot svaru par 10 kg staigāšanas un uztura kontroles rezultātā.

Ko Jūs varat piedāvāt:

Lūdzu ievērot, ka visa šī informācija ir konfidenciāla un netiks nodota tālāk bez Jūsu piekrišanas, un šajā stadijā tas ir tikai plānotais ieguldījums.

Vārds

Organizācija

Tālrunis E-pasts

Piedāvātais ieguldījums:

Laiks: Stundu skaits nedēļā/mēnesī

Veikt uzdevumus

Kapitāla resursi:

Izmantošanai, lai

..... resursi

Lai atbalstītu

Papildu piezīmes/paraugprakses piemēri

Ja tiks izveidots logo/sauklis dzīvesveida pārmaiņu veicināšanai, vai Jūsu organizācija būs gatava to ieviest uz saviem reklāmas materiāliem? Jā/Nē

Briselē, 2005. gada 28. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Sociālo politiku Viseiropas iekšējo ūdensceļu transporta regulēšanas sistēmā

(2006/C 24/15)

Saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2004. gada 1. jūlijā nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par: *Sociālo politiku Viseiropas iekšējo ūdensceļu transporta regulēšanas sistēmā*.

Par minētā Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa pieņēma atzinumu 2005. gada 15. jūnijā (ziņotājs: ETTY kgs; līdzziņotājs: SIMONS kgs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (2005. gada 29. septembra sēdē), ar 92 balsīm par, 7 pret un 12 atturoties ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Pašiniciatīvas atzinuma, kas tika izstrādāts 2004. gadā⁽¹⁾, pamatā bija Eiropas Komisijas vēlme attīstīt iekšējo ūdensceļu transporta milzīgo potenciālu, un tas pievērsās spēkā esošajam un ļoti sadrumstalotajam tiesiskajam režīmam. Šis atzinums kā galveno izvirzīja nepieciešamību harmonizēt un apvienot likumdošanu minētajā jomā, jo īpaši ņemot vērā to, ka Eiropas Savienības paplašināšanas rezultātā radīsies vēl vairāk sarežģījumu nekā pirms tam. Būs nepieciešams saskaņot un tuvināt Reinas un Donavas upes baseina kuģošanas režīmus. Galvenais mērķis jaunās Eiropas Komisijas politikas ietvaros ir panākt lielāku līdzsvaru starp dažādajiem transporta veidiem. Iekšējo ūdensceļu transports ir uzskatāms par vienu no veidiem, kā padarīt transporta pakalpojuma tirgu daudz līdzsvarotāku. Lai pēc iespējas labāk izmantotu minētā transporta veida potenciālu, jānovērš vairāki šķēršļi, kas šobrīd traucē minētās nozares pilnīgu attīstību.

1.2 Attiecībā uz sociālās politikas jautājumiem un stāvokli darba tirgū atzinumā cita starpā ir atzīmēts:

- darba ņēmēju brīvas pārvietošanās princips un ar to saistītā sociālā nodrošinājuma koordinēšana;
- kvalificētu darbinieku trūkums minētajā nozarē 15 “vecajās” dalībvalstīs pretstatā to pārpalikumam “jaunajās” un nākamajās dalībvalstīs;
- kvalifikācijas un eksāmenu prasību atšķirības un no tām izrietošās grūtības saistībā ar darbinieku pieņemšanu darbā iekšējo ūdensceļu transporta nozarē un viņu brīvu pārvietošanos, Reinas un Donavas kuģošanas režīmu atšķirības attiecībā uz kuģu komandas komplektēšanas noteikumiem (ieskaitot saistošo tiesību aktu un ieteikumu atšķirības);
- uz kuģa komandu attiecināmo tiesību aktu saistība ar tehnikajām prasībām, kuras attiecas uz kuģi;

⁽¹⁾ Šis atzinums ir uzskatāms par turpinājumu atzinumam “Veidojot Viseiropas iekšējo ūdensceļu transporta sistēmu” – OV C 10 2004. gada 14. janvārī, 49.lpp.

— nepieciešamība saskaņot izglītības standartus, lai spētu vienādot Eiropas likumdošanu apkalpju jomā;

— kuģu apkalpju locekļu un Eiropas ūdensceļu satiksmes dažādo dalībnieku iespējamās saziņas problēmas, kā arī to, ka ir vēlams risināt minētās problēmas, lai veicinātu drošības pakāpes paaugstināšanos;

— Reinas Noteikumi attiecas uz visiem apkalpes locekļiem (darba ņēmējiem un pašnodarbinātajiem), un tajos nav īpašu nosacījumu attiecībā uz darba ņēmējiem, turpretī ES noteikumi vairāk pievērš uzmanību darba ņēmēju aizsardzībai un neņem vērā iekšējo ūdensceļu transporta nozares īpašos apstākļus un tiesību aktus, kas attiecas uz kuģu apkalpēm minētajā nozarē. Sociālais dialogs Koptienu līmenī ir nepieciešams, lai saskaņotu abus minētos režīmus.

2. Vispārēji apsvērumi.

2.1 Tehniskie un sociālie noteikumi, kas regulē iekšējo ūdensceļu transportu, parasti ir savstarpēji cieši saistīti. Tas jo īpaši attiecas uz noteikumiem par kuģu apkalpi, kas ciešā saistībā ar tehniskajām prasībām attiecībā uz kuģi, regulē vispārējo drošību un darbaspēka aizsardzību.

2.2 Tehniskie noteikumi, kas ir spēkā Reinas baseinā, ir izklāstīti Manheimas konvencijā, kuras izpildes uzraudzību veic Reinas kuģniecības centrālā komisija (RKCK), kas atrodas Strasbūrā. Dažas dalībvalstis piemēro minētos noteikumus visos savā teritorijā esošajos ūdensceļos.

Bez tam ir arī Belgradas konvencija, kas regulē kuģošanu Donāvā. Tā kā Belgradas konvencijai ir atšķirīga struktūra (Donavas Komisija sniedz ieteikumus nevis nosaka noteikumus) un turklāt tiek piemēroti arī ierobežoti ES tiesību akti, kopumā izveidojas sarežģīts tiesību aktu savrstājums.

Manheimas konvencija varētu kļūt par vienu no tehniskajiem stūrakmeņiem pilnīgai ES likumdošanai iekšējo ūdensceļu transporta jomā.

2.3 Papildus noteikumiem, kas attiecas uz apkalpēm, galvenie ar iekšējo ūdensceļu transportu saistītie sociālie jautājumi, ar kuriem nodarbojas RKCK, ir noteikumi par kuģu navigācijas laiku un apkalpes locekļu atpūtas laiku.

2.4 Donavas baseina valstis gatavojas pārskatīt Belgradas konvenciju nolūkā piešķirt Donavas Komisijai varas pilnvaras, kas būtu pielīdzināmas RKCK pilnvarām. Pārskatītā Belgradas Konvencija jāpieņem visdrīzākajā laikā. Tai varēs pievienoties visas ieinteresētās valstis.

2.4.1 Ņemot vērā aizvien augošās ekonomiskās intereses (satiksme uz Donavas pieaug straujā tempā), Donavas baseina valstis uzskata minēto jautājumu par prioritāru. Donavas Komisijai ir četri galvenie mērķi:

- a) patentu, profesionālās kvalifikācijas un tehnisko sertifikātu savstarpēja atzīšana,
- b) līdzvērtīgu parametru noteikšana iekšējo ūdensceļu transporta nozarē,
- c) Eiropas iekšējo ūdensceļu transporta tirgus atvēršana,
- d) sociālo politiku integrācija.

2.4.2 Viena no nopietnākajām problēmām saistībā ar kuģošanu Donavā ir Donavas kuģu flotes salīdzinoši zems tehniskās apkopes līmenis. Tas cita starpā izskaidrojams ar novecojušiem kuģiem un to iekārtām, kā arī dīkstāvi sakarā ar Novi Sadas blokādi.

Iekšējo ūdensceļu transporta nozarē Reinas baseina valstīs ievērojami trūkst darbinieku no minētajām valstīm.

2.4.3 Saskaņā ar Donavas Komisijas viedokli, neņemot vērā Belgradas konvencijas rekomendējošo raksturu, Reinas un Donavas kuģošanas regulējumam nav ievērojama atšķirību attiecībā uz tehniskajām prasībām un sociālo regulējumu. Ar kuģošanas pa Donavu saistītos sociālās politikas aspektus lielā mērā regulē attiecīgo valstu tiesību akti un kolektīvie līgumi.

Donavas Komisija uzskata, ka galvenā sociālā problēma ir stingri ierobežojumi kapteiņiem no Donavas baseina valstīm strādāt Reinas baseina valstīs.

2.4.4 Donavas Komisija nekad nav veikusi nevienu salīdzinošo pētījumu par dalībvalstu sociālo likumdošanu un noteikumiem iekšējo ūdensceļu transporta nozarē. Minētais aspekts acīmredzot līdz šim nav izraisījis pietiekamu interesi, kaut arī tas ir ar konkurenci saistīts faktors.

2.5 Galvenās sociālās problēmas, ar ko saskaras Reinas un Donavas baseina dalībvalstu IŪT nozarē strādājošie, arodbiedrību skatījumā papildus tām problēmām, kuras ir saistītas ar komandas komplektēšanas noteikumiem un darba un atpūtas laiku, ir atšķirības valstu sociālās nodrošināšanas noteikumos,

kā arī nepietiekamas zināšanas par valstu atšķirīgajiem tiesību aktiem un noteikumiem un kolektīvajiem līgumiem.

Darba devēji Reinas baseina valstīs uzskata, ka galvenās problēmas sociālajā jomā tajos jautājumos, kas vistiešāk attiecas uz viņiem, ir saistītas gan ar noteikumu neelasticību un sarežģītību, gan ar valstu tiesību aktu atšķirību. Tas spēcīgi ietekmē viņu vadīto uzņēmumu konkurētspēju un dažiem uzņēmumiem liek izvēlēties vislabvēlīgākās likumdošanas valsti un/vai pārvietot uz turieni savus darbiniekus, lai apietu darba un sociālās saistības šādā veidā viņi mēģina izmantot priekšrocības, ko rada algu un sociālā nodrošinājuma izmaksu atšķirības.

2.6 Aptuveni 40 000 cilvēku ir nodarbināti minētajā nozarē; 30 000 no viņiem strādā "vecajās" ES valstīs un 10 000 — "jaunajās". No minētajiem 10 000 aptuveni 3000 strādā Reinas kuģošanas sistēmā. Aptuveni puse darbinieku, kas strādā "vecos" dalībvalstu iekšējo ūdensceļu transporta nozarē, ir algoti strādnieki, bet otra puse ir pašnodarbinātie.

2.7 RKCK apspriežas ar sociālajiem partneriem par sociālās politikas jautājumiem. Arodbiedrības tomēr neuzskata šādas sarunas par pietiekamām.

Šādas apspriešanās netiek praktizētas Donavas baseina valstīs. Lielākā daļa strādājošo ir apvienojušies arodbiedrībās, bet darba devēji atrodas pārejas situācijā privatizācijas procesa dēļ.

2.7.1 Sociālais dialogs starp minētās nozares strādājošajiem un darba devējiem ir uzskatāms par mazattīstītu "vecajās" ES dalībvalstīs un par neattīstītu "jaunajās" dalībvalstīs un kandidātvalstīs. Patiesam sociālajam dialogam ir nepieciešamas neatkarīgas un reprezentatīvas darba devēju un darba ņēmēju organizācijas. Šim aspektam noteikti jāvelta uzmanība Donavas baseina valstīs.

2.7.2 Iepriekš minētais, apvienojumā ar ilgstošo tehniskās likumdošanas un noteikumu dominējošo stāvokli, izskaidro, kādēļ cilvēka faktoram ilgu laiku ir bijusi tik niecīga nozīme iekšējo ūdensceļu transporta nozarē. Kuģu īpašniekiem šajā sakarā ir šāds viedoklis. Tā kā lielākā daļa kuģu minētajā nozarē ir privātpašums, tad īpašnieku interesēs vienmēr ir bijis kontrolēt visus darbības riskus, ieskaitot cilvēka faktoru. Tas ir viens no iemesliem, kāpēc salīdzinājumā ar citām transporta nozarēm likumdošana attiecībā uz nepieciešamo kvalifikāciju nav bijusi īpaši pieprasīta.

2.8 Vai šajā jomā ir iespējas pozitīvām izmaiņām, ņemot vērā pieaugošo ieinteresētību stiprināt iekšējo ūdensceļu transporta nozares lomu turpmākajā Eiropas transporta politikā un palielināt dažādo iekšējo ūdensceļu transporta režīmu saskaņību? Trīs ziņojumi, kas pavisam nesen tika publicēti, un svarīga Eiropas mēroga konference, kurā klātesošajiem tika iezīmēta minētās nozares nākotne, sniedz negatīvu atbildi uz šādu jautājumu.

2.8.1 RKCK ziņojumā ar nosaukumu “Nākotnes kuģi”⁽²⁾ ir apskatīta iekšējo ūdensceļu transporta nozares nākotne galvenokārt no tehniskā viedokļa.

2.8.1.1 Attiecībā uz sociālajiem jautājumiem minētais ziņojums pievēršas tikai kapteiņu nākotnei, raksturojot viņus kā “operatorus”, kam būs ļoti niecīgs fiziskā darba apjoms, bet kuriem ārkārtas gadījumā būs jāprot rīkoties adekvāti. Pagaidām šāda perspektīva nav reāla, bet tā vērš uzmanību uz tehnoloģijas attīstības spēcīgo ietekmi uz iekšējo ūdensceļu transporta nozares sociālo aspektu. Pamatojoties uz iepriekš minēto, ziņojumā ir izteikts atbalsts aktīvai sociālajai politikai minētajā nozarē.

2.8.1.2 Ziņojuma variantā nozares vajadzības aprobežojas tikai ar augsti izglītotiem darbiniekiem. Tas nav reāli. Mazāk kvalificēto strādājošo darba iespējas varētu samazināties, taču kopumā iekšējo ūdensceļu transporta nozarē bez minētās kategorijas strādājošajiem nevarēs iztikt.

2.8.1.3 Attiecībā uz darba tirgu ziņojumā liela vērība ir pievērsta regulāram atpūtas laikam, darba uzdevumu apjoma paplašināšanai un darba spēka mobilitātei.

2.8.2 PINE⁽³⁾ ziņojums sniedz pārskatu par iekšējo ūdensceļu transporta nozares nākotni no ekonomiskā viedokļa. Galvenais ar sociālo politiku saistītais jautājums, kam pievēršas minētais ziņojums, attiecas uz strādājošo pārvietošanās brīvības ES teritorijā ietekmi uz nozares finanšu un ekonomiskajiem rādītājiem.

Ziņojums pievēršas arī darbaspēka pašreizējā un sagaidāmā trūkuma problēmai iekšējo ūdensceļu transporta nozarē.

2.8.3 EFIN⁽⁴⁾ ziņojums apskata tādas sadarbības sistēmas iespējamību, kas apvienotu gan valstis, gan attiecīgas iestādes. EESK tuvākajā laikā izstrādās atsevišķu atzinumu par minētajā ziņojumā iekļautajiem priekšlikumiem. Sociālo partneru loma ziņojumā vispār nav apskatīta, kas liek secināt, ka to neuzskata par saistītu ar ziņojumā iekļautajām tēmām.

2.8.4 Kongresā, kas bija veltīts iekšzemes navigācijai (2004. gada 10. — 12. novembrī, Hāgā) un kuru organizēja Nīderlande kā ES tobrīd prezidējošā valsts, lai uzsvērtu iekšējo ūdensceļu transporta nozares ieguldījumu kopējā ekonomikas izaugsmē un sabiedrības attīstībā, sociālos aspektus atkal pieminēja tikai garāmejot.

⁽²⁾ RKCK nobeiguma ziņojums Centrālajai komisijai, Nākotnes kuģi, 2002. gads.

⁽³⁾ “Iekšējās navigācijas perspektīvas paplašinātajā Eiropā” (2004. gada marts), Eiropas Komisijas pasūtīts pētījums.

⁽⁴⁾ “Eiropas Iekšējās navigācijas sistēma. Jauna institucionālā sistēma iekšējo ūdensceļu transporta nozarē Eiropā” (2004). Šis ziņojums ir publicēts pēc Nīderlandes valdības pasūtījuma un ar Vācijas, Beļģijas, Francijas un Šveices atbalstu.

2.9 Iepriekš minēto triju pētījumu un konferencē notikušo diskusiju saturs, šķiet, atspoguļo tendenci, ka valstu valdības un daudzas minētajā nozarē strādājošas personas sociālās politikas jautājumus iekšējo ūdensceļu transporta nozarē joprojām uzskata par nenozīmīgiem. To pašu liecina tas, ka nozares sociālie partneri vispār netika uzaicināti piedalīties ne pētījumos, ne konferencē. Izņēmums bija PINE ziņojums. Komisija patiesi iesaistīja sociālos partnerus ziņojuma izstrādē, tomēr, kā jau tika minēts, sociālie jautājumi guva salīdzinoši niecīgu ievēribu, kaut arī sociālie partneri (jo īpaši arodbiedrības) tos uzskata par ārkārtīgi nozīmīgiem.

2.10

Iepriekšējā atzinumā “Veidojot Viseiropas iekšējo ūdensceļu transporta sistēmu” Komiteja neveica detalizētu sociālo jautājumu izpēti minētajā nozarē, ņemot vērā tās sarežģīto uzbūvi, taču atzinumā ir ietverta norāde uz atzinuma papildinājumu. Iepriekš minētās piezīmes ir uzskatāmas par pietiekami nozīmīgu papildus argumentāciju, lai šim jautājumam beidzot pievērstos vairāk. Ir pienācis laiks, lai sociālā politikā atbrīvotos no tehnisko jautājumu pastāvīgā dominējošā stāvokļa un lai tai veltītu tikpat lielu uzmanību kā pārējiem jautājumiem, iesaistot pilnībā visas ieinteresētās puses gan Reinas baseina, gan Donavas baseina valstīs, “vecajās” un “jaunajās” dalībvalstīs, kā arī kandidātvalstīs un, attiecīgā gadījumā, arī citās ieinteresētajās valstīs. 3.

Īpaši apsvērumi. 3.1

Komiteja paredz sociālo politiku ar plaši izvērstu un vienotu pieeju, kas tajā pašā laikā atstāj telpu reģionālām vai vietējām īpatnībām. Šādā politikā pēc iespējas cieši ir jāiesaista sociālie partneri. 3.2

Noteikumi, kas attiecas uz kuģu apkalpēm. 3.2.1

Būtiskākais attiecībā uz likumdošanu kuģu apkalpju jomā RKCK dalībvalstīs ir atrodams Regulas par kuģošanas pārbaudēm Reinā 23. nodaļā. Tas nozīmē, ka apkalpes sastāvu un lielumu nosaka atbilstoši kuģa klasifikācijai un kuģošanas laikam vienā dienā. Noteikumu, kas attiecas uz apkalpēm, izpildes kontrole ir ļoti svarīga tādēļ, ka praksē tos samērā bieži pārkāpj. 3.2.2

Jau divdesmit gadus Eiropas Komisija strādā pie Eiropas mēroga regulējuma. Sasniegts tomēr ir visai maz, kas daļēji ir skaidrojams ar attiecīgo dalībvalstu ilggadēju vēlēšanos gaidīt 23. nodaļas pārskatīšanu. Eiropas mēroga regulējumam vajadzētu aptvert normas, kas nosaka apkalpju sastāvu, kuģu braukšanas laiku, kā arī apkalpes locekļu obligāto atpūtas laiku. 3.2.3

Reinas baseina valstīs noteikumi, kas attiecas uz apkalpēm, jau kļuvuši par nesaskaņu avotu starp valdībām, darba devējiem un pašnodarbinātajiem darbiniekiem no vienas puses un arodbiedrībām no otras puses. Pēc arodbiedrību domām RKCK izstrādāto noteikumu, kas attiecas uz apkalpēm, 2002. gada jūlijā grozītā versija neatbilst pašreizējai realitātei. Arodbiedrības uzskata, ka jaunās normas kopā ar vecajām darba laika un atpūtas laika normām apdraud iekšzemes navigācijas drošību. Savukārt darba devēju organizācijas uzskata, ka esošie apkalpju jautājumu regulējošie noteikumi pilnībā nodrošina drošību nozarē. Tās uzskata, ka ir vēlama lielāka elastība, kas atvieglotu strādājošo pārnākšanu no citām jūrniecības nozarēm iekšējo ūdensceļu transporta nozarē. Tāpat arī apkalpēm uz mūsdienīgi aprīkoti kuģiem izvirzāmās prasības varētu tikt atvieglotas.

3.2.4

Saskaņā ar kuģošanas pa Donavu tiesisko režīmu apkalpes komplektēšanas obligātās prasības nešķiet problemātiskas. Belgradas Konvencijas regulējums šajā jomā attiecas galvenokārt uz kapteiņiem un mašīnistiem, bet nesatur neko nozīmīgu attiecībā uz zemāka ranga apkalpes locekļiem. Salīdzinājumā ar atbilstīgām apkalpes darbinieku kategorijām Reinas baseina valstīs kapteiņu un mašīnistu izglītības līmenis ir augstāks. - Donavas baseina valstis paredz 2005. gadā uzsākt to iekšējo noteikumu, kas attiecas uz kuģu apkalpēm, vienādošanu un cer piesaistīt kā novērotājus darba devēju organizācijas. Pēc Donavas komisijas domām "darba devēji pārstāvēs savus darbiniekus". Tas nepavisam nesakrīt ar attiecīgo valstu arodbiedrību viedokli.

3.2.5

Reinas baseina valstīs visai izplatīta parādība ir kuģu apkalpes komplektēšanas noteikumu pārkāpšana, kas pēc arodbiedrību domām pastiprina viņu bažas par drošību. Noteikumu ieviešanas kontrole minētajā nozarē praksē ir ļoti vāja. Darba devēju un pašnodarbināto darbinieku organizācijas uzskata, ka ir ļoti svarīgi pareizi piemērot kuģu apkalpes komplektēšanas noteikumus ne tikai drošības apsvērumu dēļ, bet arī lai nodrošinātu godīgu konkurenci. Tās uzskata arī, ka šādi noteikumi ir jāformulē tā, lai stimulētu inovāciju iekšējo ūdensceļu transporta nozarē.

3.3

Darba un atpūtas laiks. 3.3.1

Saskaņā ar iepriekš minēto kuģu braukšanas laiks un apkalpes locekļu atpūtas laiks Reinas kuģošanas tiesiskajā režīmā ir uzskatāms par galveno sociālās politikas problēmu. Esošajos noteikumos par darba laiku uzskata tikai tās nostrādātās stundas, kad kuģis ir bijis darba režīmā, nevis faktiski nostrādātās stundas. Līdz ar to kontrole pēdējās neņem vērā. 3.3.2

Darba laika grafiki ar lielu ikdienas darba stundu skaitu iekšējo ūdensceļu transporta nozarē ir jāvērtē drīzāk kā norma nevis kā izņēmums. Būtībā apkalpe strādā uz klāja kādu noteiktu laiku

(piemēram, četrpadsmit dienas), bet daži komandas locekļi dzīvo uz kuģa pastāvīgi. Lai kāds būtu īpašais regulējums attiecībā uz atpūtas laiku, apkalpei ir jābūt gatavai strādāt (lai novērstu to vai citu krīzi) visā šajā atpūtai paredzētajā laikā. 3.3.3

Konsultāciju ar RKCK laikā arodbiedrības iebilda pret to, ka kontrolē tikai kuģa darbības laiku, nevis faktiski nostrādātās stundas. Līguma dalībvalstis minētos iebildumus līdz šim nav ņēmušas vērā. 3.3.4

Šobrīd spēkā esošā likumdošana un noteikumi iekšējo ūdensceļu transporta nozarē (attiecas vienādi gan uz pašnodarbinātajiem darbiniekiem, gan uz strādājošajiem) neregulē darba laiku. Reinas baseina valstu likumdošana savstarpēji saista kuģu darbības laiku, apkalpes sastāvu un apkalpes obligāto atpūtas laiku. 3.3.4.1

Saskaņā ar iesaistīto pušu teikto Eiropas direktīva par darba laika organizāciju (šobrīd tiek izstrādāti grozījumi) nav pietiekami piemērota apstākļiem, kādi pastāv iekšējo ūdensceļu transporta nozarē. Tāpēc tās jau ir iesniegušas savus iebildumus. Nozares sociālie partneri Eiropas līmenī cenšas panākt vienošanos minētajā jautājumā, jo tā ir sociālā dialoga, kas izgājis no pasīvās stadijas, prioritāte. 3.3.5

Uz Reinas, kā arī uz dažiem citiem Reinas baseina valstu ūdensceļiem minimālais atpūtas laiks divdesmit četru stundu periodā ir astoņas stundas, no kurām sešām jābūt bez pārtraukuma. 3.3.6

Uz Donavas nepastāv tāda regulējuma, kas noteiktu maksimāli pieļaujamo kuģu darbības laiku vai regulētu apkalpju komplektēšanu. Praksē parasti ievēro minimālo apkalpes locekļu skaitu — četri cilvēki. Kuģis ar šādu apkalpi ir tiesīgs darboties divdesmit četras stundas; nav arī obligātu noteikumu par atpūtas laiku. 3.3.7

Atšķirības, kas pastāv starp dažādajiem regulējumiem iekšējo ūdensceļu transporta nozarē Eiropā, rada nepieciešamību izstrādāt kopējus obligātos standartus. Vienošanās, ko cenšas panākt sociālie partneri un kura ir minēts 3.2.4.1. punktā, šajā sakarā varētu būt ļoti nozīmīga. Lai radītu līdzvērtīgus konkurences apstākļus, Reinas, Donavas un citu ūdens ceļu kuģošanas režīmā steidzami ir jāievieš līdzīgi noteikumi. Turklāt šādiem noteikumiem jābūt pārskatāmiem un savstarpēji savietojamiem.

3.4

Veselības aizsardzība un drošība darba vietā. 3.4.1

Līdzīgi citiem pašreizējās sociālās politikas elementiem iekšējo ūdensceļu transporta nozarē noteikumi par profesionālo veselību un drošību darba vietā ir cieši saistīti ar kuģiem izvirzāmajām tehniskajām prasībām. Normas minētajā jomā galvenokārt ir izklāstītas noteikumos par kuģošanas pārbaudēm Reinā un attiecīgo valstu tiesību aktos kā noteikumi par kuģu uzbūvi un aprīkojumu. 3.4.2

Attiecībā uz strādājošo aizsardzību pastāv arī attiecīgas normas ES direktīvā par darba drošību un veselības aizsardzību darba vietā. Šie tiesiskās regulēšanas līdzekļi liek darba devējiem uzsākt iespējamo risku novērtēšanu. Iekšējo ūdensceļu transporta nozarē to ne vienmēr ievēro. 3.4.3

Dažas personas no minētās nozares kritizē Eiropas veselības aizsardzības un darba drošības likumdošanu, kas it kā neņem vērā iekšējo ūdensceļu transporta nozares stāvokli un īpašos apstākļus un ir atrauta no jau esošās likumdošanas, kas attiecas uz visiem apkalpes locekļiem. Direktīvas attiecas tikai uz strādājošajiem un neattiecas uz pašnodarbinātajiem. Piemēram, auto-transporta jomā tika pieņemta īpaša direktīva (*) par darba laika organizēšanu, pamatojoties uz EK Līguma 71. pantu un 137. panta 2. punktu. 3.5

Darba inspekcija. 3.5.1

Paralēli nepieciešamībai pēc vienveidīga un stingra regulējuma šajā nozarē, kur strādā daudzi pašnodarbinātie (vai personas ar līdzīgu statusu) līdzās darba devējiem, kas izmanto algotu darba spēku, un rada gan negodīgu konkurenci, gan situāciju, kad strādājošo sociālās garantijas tiek apdraudētas, lielu lomu spēlē arī nopietna, regulāra un kompetenta inspekcija. 3.5.2

Darba inspekcija kuģošanas iekšējos ūdeņos nozarē ir visai ierobežota un tai traucē nozarei raksturīgi īpaši apstākļi. Viens no aspektiem, kam inspekcijai būtu jāpievērš uzmanība, ir visai ārkārtējā situācija uz kuģiem, kas ir pretēja tai, kas ir novērojama citos ekonomiskās darbības sektoros, proti, uz kuģiem ir visai grūti nodalīt privāto dzīvi no profesionālās dzīves. Ņemot vērā šo apstākli, visai parasta paradība ir ļoti rupja izturēšanās pret inspektoriem. 3.5.3

Inspekcijai daudzās zemēs ir nopietni trūkumi — (Vācija, Šveice starp Reinas baseina valstīm ir vērtējamas kā salīdzinoši pozitīvi izņēmumi). Inspekcijas dienestiem ir jāsaskaras ar darbinieku trūkumu. Darbinieku trūkuma jo īpaši Nīderlandē un Beļģijā sekas ir tādas, ka inspekcijas darbojas ļoti reti (praktiski viena inspekcija vienreiz divos, trīs gados uz vienu kuģi). Ir jāatzīmē cita starpā, ka nacionālā kuģošanas inspekcija veic kuģu būves un aprīkojuma inspekciju, kamēr upju policija veic uzraudzību par to, kā likumdošana tiek ievērota praksē. Inspekcijas uz Donavas nepastāv vispār.

3.5.4

Pārkāptas tiek ne tikai tiesiskās normas — tās pārkāpj ļoti daudzi nozarē strādājošie, tas pats notiek arī ar kolektīvajiem darba līgumiem. 3.5.5

Katru reizi, kad notiek liela mēroga inspekcija, tā konstatē pārkāpumus uz daudziem kuģiem. 3.5.6

(*) Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 11. marta Direktīva 2002/15/EK par darba laika organizēšanu personām, kas ir auto-transporta apkalpes locekļi (OV L 80, 23.03.2002., 35– 39. lpp.).

Par spīti tam, ka kuģošana iekšējos ūdeņos kā transporta veids tiek uzskatīta par salīdzinoši drošu, tomēr dažkārt notiek arī satiksmes negadījumi. Tajā pašā laikā negadījumu reģistrs aprobežojas tikai ar nāves gadījumiem un katastrofām. Nepastāv tāda tieši kuģošanai iekšējos ūdeņos piemērota negadījuma definīcija. Ņemot vērā izaugsmes apjomus kuģošanas iekšējos ūdeņos nozarē un augstāk minētās piezīmes par noteikumu, kas regulē apkalpju jautājumu, praktisko ievērošanu, visām šīs transporta nozares turpmākajā attīstībā ieinteresētajām pusēm būs jāpievērš lielāka uzmanība visiem šiem jautājumiem. 3.6

Izglītība/apmācība/eksāmeni. 3.6.1

Lai garantētu darba vietas šajā nozarē arī nākotnē un saglabātu salīdzinoši drošas transporta nozares reputāciju, ļoti svarīgi ir daudz lielāku uzmanību pievērst izglītībai un profesionālajai apmācībai. Tas padarīs nepieciešamu vispirms tādu izglītību regulējošu normu ieviešanu, kas ir pietiekami skaidras un kopējas vairākām valstīm vienlaikus, kā arī padarīs nepieciešamu tālāku šo normu striktu piemērošanu. Donavas baseina valstīs izglītības līmenis ir salīdzinoši augstāks (īpaši kapteiņu izglītības līmenis). Attiecība uz Reinas baseina valstīm jāteic, ka pastāv nozīmīgas atšķirības kvalitātes ziņā.

Tādēļ šķiet nepieciešama kopēju normatīvo aktu minimuma ieviešana, vēlamā Eiropas mēroga līmenī.

3.6.2

CRKK ir apņēmusies veikt priekšdarbus standartizētu matrožu un laivinieku amatu aprakstu izveidošanai. Šajos priekšdarbos tiks iesaistīti sociālie partneri. Šie apraksti — paredzēti, ka tie būs gatavi 2005. gadā — varētu kalpot par pamatu profesionālās izglītības harmonizācijai valstīs, kurās nodarbojas ar kuģniecību Eiropas iekšējos ūdeņos. Šādā veidā arī iespējams sekmēt savstarpēju profesionālās kvalifikācijas atzīšanu. 3.6.3

Nesen no jaunajām ES dalībvalstīm nozares mēroga sociālā dialoga ietvaros tika iegūta informācija par izglītības sistēmu kuģošanas iekšējos ūdeņos jomā. 3.6.4

Izglītības harmonizācijai ir jāiet kopsolī ar kuģošanas iekšējos ūdeņos nozares pozitīva tēla — kas šķiet pievilcīgs jauniešiem darba izredžu izteiksmē — radīšanu. 3.7

Komunikācija. 3.7.1

IKPE ziņojums tieši norāda uz to, ka strādājošo migrācija un pieaugusi satiksme starp austrumiem un rietumiem ir radījusi robus gan svešvalodu zināšanās, gan upju navigācijas ceļu ārvalstīs pārzināšanā. Šādi trūkumi savukārt varētu izraisīt drošības risku pieaugumu uz iekšējiem ūdens ceļiem. 3.7.2

Iespējams, ka ir pienācis laiks ieviest vienotu valodu kuģošanā iekšējos ūdeņos starptautiskā transporta tīkla uz Reinas un Donavas ietvaros — gan saziņai starp kuģiem, gan saziņai starp kuģiem un jūru. 3.8

Sociālais dialogs. 3.8.1

Sociālo partneru ieguldījums sociālās politikas definēšanā sadarbībā ar CRKK un Donavas Komisiju ir bijis visai ierobežots. Šī situācija nav apmierinoša, un tas pirmām kārtām ir pašu sociālo partneru uzdevums censties mainīt šo situāciju. Jebkurā gadījumā dalībvalstu valdībām, kuras līdz šim ir bijušas vismazāko vēlmi uz klausīt sociālo partneru teikto, šo savu attieksmi turpmāk vajadzēs mainīt. 3.8.2

Eiropas Komisijai, balstoties uz savu iegūto sociālo partneru dialoga sarunu pieredzi un cenšoties izstrādāt sociālo dimensiju kuģošanas iekšējos ūdeņos politikas ietvaros paplašinātajai ES, kurā tā vēlas radīt līdzsvaru starp dažādajiem transporta veidiem, veicinot kuģošanu iekšējos ūdeņos, varētu gūt lielākus panākumus šā mērķa sasniegšanā nekā CRKK un Donavas Komisija. 3.8.3

Šajā sakarā ir ar gandarījumu jāatzīmē, ka sociālie partneri ir aizsākuši sociālo dialogu, kurš kuģošanas iekšējos ūdeņos nozarē dažus gadus faktiski nenotika. Tas notiek saskaņā ar Eiropas Komisijas Sociālā dialoga par kuģošanu iekšējos ūdeņos komitejas lēmumu, kas pieņemts saskaņā ar sociālo partneru iesniegumu. Diemžēl šīs Komitejas līdzšinējā virzība uz panākumiem ir pārāk lēna. Darbs par tēmu "Darba laika organizācija" sākās 2004. gada pavasarī un pirmā plenārsesija notika 2005. gada jūnijā.

3.8.4

Vēl viena sociālā dialoga ietvaros identificēta prioritāra tēma ir Eiropas darba tirgus, tajā skaitā arī brīva strādājošo kustība, darbība kuģošanas iekšējos ūdeņos nozarē. 3.8.5

Sociālais dialogs ir tikai pašu sociālo partneru ziņā. Ņemot to vērā, būtu vēlams, lai Eiropas Komisija dotu zināmus impulsus sociālā dialoga veicināšanai. Varētu paredzēt arī iespēju lūgt sociālajiem partneriem sniegt atzinumus, aicinot iesniegt šos atzinumus piemērotā laikā periodā, piemēram, nosakot konkrētu termiņu. 3.8.6

Līgumi starp sociālajiem partneriem Koptienu līmenī, kas balstās uz EKL 139. pantu, var saturēt īpašu kuģošanai iekšējos ūdeņos paredzētu regulējumu — ja nepieciešams, lai labāk pielāgotu šo regulējumu nozares specifikai. Šādi līgumi, kuru tiesiskais pamats ir minimālie nosacījumi, ko uz 137. panta pamata izdod Padome, var pastāvēt tikai tad, ja sociālie partneri vienojas par to, ka ir vēlami papildus īpaši nosacījumi. 4.

Nobeigums un ieteikumi. 4.1

EESK uzskata, ka ir pienācis laiks izveidot Koptienu sociālo politiku kuģošanas iekšējos ūdeņos nozarē, ja iespējams, ar iedarbību Viseiropas kontekstā. Šāda politika būtu jāattiecinā uz visiem Eiropas ūdensceļiem. Tai būtu jābalstās uz iespējami vienotām un plašām pamatnostādņēm, kas tomēr ņem vērā reģionālās un vietējās īpatnības. Šajā procesā ir cieši jāiesaista sociālie partneri. 4.2

Secinājumi, ko EESK vispārējos vilcienos ir formulējusi attiecībā uz tiesisko kuģošanas iekšējos ūdeņos režīmu, ir jāattiecinā jo

īpaši uz nozares sociālos aspektus regulējošo, stipri sadrumstaloto likumdošanu un noteikumiem, kas būtu jāharmonizē un jāapvieno; tas jā dara, ņemot vērā to, ka ES paplašināšanās varētu radīt vēl vairāk problēmu nekā tagad. 4.3

Līdz šim kuģošanas iekšējos ūdeņos nozarē sociāliem aspektiem ir bijusi otršķirīga nozīme. Tie pēc būtības tika iestrādāti tehniskajos noteikumos, ko piemēroja kuģiem. Ir pienācis laiks izvirzīt cilvēkfaktoru kuģošanā iekšējos ūdeņos priekšplānā un piešķirt tam nozīmīgāku vietu likumdošanā. 4.4

Šā uzdevuma veikšanai būs nepieciešama krasa visu lietā iesaistīto pušu attieksmes maiņa galvenokārt pret sociālo partneru lomu modernas sociālās politikas izveidē, kā arī būs nepieciešami pasākumi, kuru mērķis ir citu kuģošanas iekšējos ūdeņos Eiropā aspektu modernizācija. 4.5

Daudzu aspektu attīstībai būs nepieciešama iepriekšēja to rūpīga izpēte un lēmumu par tiem pienācīga sagatavošana un pašu lēmumu līdzsvarota pieņemšana. Šobrīd noteikumi, kas attiecas uz apkalpēm un regulē arī darba laiku un atpūtas laiku ir uzskatāmi par prioritāriem, neaizmirstot arī par īstena, aktīva sociāla dialoga ieviešanu. 4.6

Eiropas Komisija ir vispiemērotākā institūcija, kas, balstoties uz ilgstošām CRKK un Donavas Komisijas tradīcijām, pieredzi un zināšanām, varētu virzīt uz priekšu šo procesu. Ja mēs apskatām šo divu komisiju darbību vairāku gadu garumā, nozīmi, kādu tās ir piešķirušas sociālajai politikai viņu izstrādātajos dokumentos, un veidu, kādā tās ir iesaistījušas sociālos partnerus, kļūst skaidrs, ka viena pati Reinas un Donavas kuģošanas režīma savstarpēja pielīdzināšana un tuvināšana nebūs pietiekama, lai radītu priekšnoteikumus modernas sociālās politikas attīstībai kuģošanas iekšējos ūdeņos nozarē. 4.7

Izstrādājot jauno sociālo politiku kuģošanas iekšējos ūdeņos nozarē, Eiropas Komisijai vajadzētu cieši sadarboties ar sociālajiem partneriem, CRKK un Donavas Komisiju. Šī pieeja nozīmē to, ka CRKK dalībvalstis un valstis, kas veido Donavas komisiju, ļauj savām iestādēm paplašināt savu darbības jomu un iekļaut tajā arī sociālās politikas jautājumus, un attiecīgi palielināt savu administratīvo kapacitāti, lai nodrošinātu pēc iespējas auglīgāku sadarbību ar Eiropas Komisiju. Eiropas Komisijai savukārt vajadzētu lielākas pūles veltīt profesionālo zināšanu apguvei par kuģošanu iekšējos ūdeņos.

4.8 Šāda pieeja aktuālajām sociālās politikas problēmām kuģošanas iekšējos ūdeņos nozarē ļaus radīt tādu tiesisku režīmu šajā nozarē, kas spēs līdzsvarot visas īpaši šai nozarē raksturīgās iezīmes un problēmas no vienas puses un nozarē strādājošo intereses no otras.

4.9 Vissvarīgākais šajā pārvērtēšanas un pārskatīšanas procesā ir noteikt taisnīgus nosacījumus šīs nozares ietvaros un vairojot tās pievilcību gan to acīs, kas tajā jau strādā, gan to acīs, kas vēlas to darīt nākotnē, īpaši ņemot vērā nākotnē paredzamo konkurences saasināšanos ne tikai kuģošanas iekšējos ūdeņos nozarē, bet arī citās transporta nozarēs.

4.10 Šāds izmaiņu process prasīs ievērojami daudz laika un tam būs nepieciešama pilnīga sociālo partneru iesaiste un viņu pilnīga atdeve. Sociālais dialogs nozares līmenī (gan nacionālā, gan Eiropas mērogā) ir visnozīmīgākais veids, kā veidot tiltu starp darba devēju, pašnodarbināto un strādājošo redzes punktu no vienas puses un Eiropas politiku no otras. Šis secinājums attiecas vispirms uz likumdošanu un noteikumiem par apkalpēm, darba laiku un apkalpju locekļu atpūtas laiku.

4.11 Eiropas iekšējo ūdeņu kuģniecības nākotnes attīstībai noteikti vajadzētu papildus uzmanību pievērst vispārējai un

speciālajai izglītībai. Savs ieguldījums šeit būtu jādod sociālajiem partneriem.

4.12 Līgumi, kas tiek slēgti starp sociālajiem partneriem Kopienu līmenī un balstās uz EKL 139. pantu, var ieviest kuģošanas iekšējos ūdeņos nozarē īpašu regulējumu. Šādi līgumi tomēr ir spēkā tikai tad, ja sociālie partneri ir vienojušies, ka šīs nozares īpašajām vajadzībām ir nepieciešams papildinošs regulējums par minimālajiem nosacījumiem, ko pieņēmusi Padome saskaņā ar EK Līguma 137. pantu.

Briselē, 2005. gada 29. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu Priekšlikums Padomes, Eiropas Parlamenta un Komisijas kopīgai deklarācijai par Eiropas Savienības attīstības politiku "Eiropas konsenss"

KOM(2005) 311 galīgā red.

(2006/C 24/16)

Komisijas saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 29. jūlijā nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu: "Priekšlikums Padomes, Eiropas Parlamenta un Komisijas kopīgai deklarācijai par Eiropas Savienības attīstības politiku Eiropas konsenss"

Ārējo attiecību specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2005. gada 8. septembrī. Ziņotājs — *Zufiaur kgs.*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (2005. gada 29. septembra sēdē) ar 84 balsīm par, 5 pret un 6 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads.

1.1 Komisijas un Padomes iniciatīva pārskatīt 2000. gadā pieņemto Deklarāciju par attīstības politiku un pārveidot minētās politikas nākotni kopumā ir īpaši nozīmīga no visiem aspektiem. Par nepieciešamību pārskatīt minēto politiku liecina arī norises starptautiskajā arēnā, jauni starptautiskās sabiedrības viedokļi un vienprātīga nostāja attiecībā uz attīstības politiku, kā arī pārmaiņas pašā Eiropas Savienībā. Pieaugošās problēmas, kas saistītas ar nepietiekamu attīstību, it īpaši Āfrikā, kā arī pieaugošās atšķirības starp valstīm, ko izraisa globalizācija, vēl vairāk uzsver nepieciešamību pārskatīt Kopienas attīstības politiku.

1.2 Dažas no pārmaiņām, kas notikušas starptautiskā mērogā un kuras tā vai citādi ietekmē attīstības politiku, ir šādas: pastiprināta uzmanība ar drošību saistītajiem jautājumiem pēc 11. septembra notikumiem; PTO 2001. gada Dohas sanāksmes rezultāti un tiem sekojošais process, kas veido Attīstības plāna daļu; jaunā starptautiskā vienprātība attiecībā uz

attīstības politiku, kas tika panākta Tūkstošgades sammitā un apspriesta Monterejas, Johannesburgas, Kairas un citās konferencēs par tādiem jautājumiem kā finansējums, vide, dzimumu vienlīdzība un HIV/AIDS; devēju valstu attīstības politiku saskaņošanas process, ko uzsāka ESAO attīstības atbalsta komiteja (DAC); kā arī virknes jaunu atbalsta plānošanas un īstenošanas instrumentu, ieskaitot Nabadzības mazināšanas stratēģijas dokumentus (PRSP), sektora līmeņa pieejas (SWAP) un budžeta atbalstu, konsolidācija. Augsta līmeņa forumā par atbalsta efektivitāti, kas notika Parīzē 2005. gada martā, tika panākts progress šajā jautājumā — devējas valstis uzņēmās virkni saistību attiecībā uz īpašumtiesībām, uz rezultātiem balstītu pārvaldi un kopēju atbildību.

1.3 Minētās pārmaiņas ir ietekmējis arī tas, ka progress ceļā uz pirms pieciem gadiem izvirzīto Tūkstošgades attīstības mērķu (TAM) sasniegšanu ir iecīģis (par ko liecina virkne rādītāju). Lai nodrošinātu iepriekš minēto mērķu sasniegšanu līdz

noteiktajam termiņam, proti, līdz 2015. gadam, starptautiskajai sabiedrībai ir jāpārskata sava politika un jānāk klajā ar reālu operatīvās rīcības plānu. Minētajā plānā ir jāparedz papildresursi valsts attīstības atbalstam, kā arī jāietver ekonomiskais atbalsts, tirdzniecības politika, parādsaistības, intelektuālais īpašums, jāņem vērā migrācijas efekti un jāstiprina pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

1.4 Šajā laikā Kopienā ir radušās nopietnas problēmas, kas ietekmē sadarbību attīstības jomā; ārējā atbalsta reforma, kas tika uzsākta 2000. gadā ar biroja *EuropaAid* nostiprināšanu un Komisijas delegāciju decentralizāciju un dekoncentrēšanu; Kotonū līguma stāšanās spēkā 2003. gadā (nesen parakstīts līgums jaunā redakcijā, saskaņā ar kuru ĀKK (Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstis) var saņemt atbalstu garantētās minimālās summas apmērā neatkarīgi no sarunu par finanšu plānu laika periodam no 2007. gada līdz 2013. gadam rezultātiem) un process, kas uzsākts saistībā ar Eiropas Attīstības fonda (EAF) iekļaušanu budžetā. Plašāka mēroga notikumi — ES paplašināšana līdz 25 dalībvalstīm, Eiropas Drošības stratēģijas un Kopējās ārpolitikas un drošības politikas (KĀDP) īstenošana un Konstitucionālā līguma apspriešana, iekļaujot attīstības politiku ES ārējo attiecību “politiku kombinācijā”, piešķir attīstības atbalstam jaunu dimensiju, kam nepieciešama jauna pieeja. Visbeidzot, diskusijas par finanšu plānu laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam var nodrošināt iespēju augstāk minēto jautājumu ietekmes iespējas pārvērst konkrētās saistībās.

1.5 Atbalstāms ir arī konsultāciju process, kas uzsākts saistībā ar attīstības politikas pārskatīšanu, jo tas veicina visu iesaistīto pušu demokrātisku līdzdalību.

1.6 Minētā nogaidīšanas procesa sākumā 2005. gada janvārī tika paredzēts, ka Komisijas paziņojumu sagatavos gada pirmajā ceturksnī. Minētais paziņojums ir publicēts šī gada jūlijā, un Komisija lūdz EESK iesniegt par to savu atzinumu. Šis atzinums ir atbilde uz pieprasījumu. Ņemot vērā, ka septembrī notiks Apvienoto nāciju organizācijas konference, kas pārskatīs progresu Tūkstošgades mērķu īstenošanā, EESK uzskata, ka tiklīdz būs zināmi konferences secinājumi būtu ļoti vēlams, lai Komisija atsāktu apspriedes līdz Deklarācijas, kuru paredzēts iesniegt Eiropadomes novembra sanāksmē, galīgās redakcijas apstiprināšanai. Turklāt tas, ka minētais process notiek vienlaicīgi ar citu Kopienas institūciju nostājas sagatavošanu — EESK no savas puses sniedz ieguldījumu, sagatavojot nostāju attiecībā uz Tūkstošgades attīstības mērķiem (kas zināma kā TAM pakete⁽¹⁾), kuru sasniegšanu Padome aicina

(1) Šajā 2005. gada aprīlī publicētajā “paketē” ietilpst trīs paziņojumi: KOM (2005) 132 “Par Eiropas Savienības ieguldījumu”, KOM (2005) 133 “Par finansējumu attīstībai un atbalsta efektivitātei” un KOM (2005) 134 “Par attīstības politiku saskaņotību”.

paātrināt — var palīdzēt nodrošināt lielākas saistības no Eiropas Savienības puses, kas vienoti risinās attīstības problēmas, un sniegs iespēju nostiprināt ES vadošo lomu vispasaules attīstības procesā. EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi, lai visas Kopienas institūcijas panāktu vienošanos par attīstības politikas vispārējām nostādnēm.

1.7 **Deklarāciju par attīstības politiku**, ko pieņēma 2000. gadā, sagatavoja Komisija kopā ar Padomi, atspoguļojot plašu atbalstu un vienprātīgu nostāju attiecībā uz dokumentu. Šoreiz Komisija vēlas minētajā procesā iesaistīt arī Parlamentu. EESK ir īpaši ieinteresēta uzņemties būtisku lomu šajā procesā, jo uzskata, ka attīstības politika garantē maksimālu Eiropas sabiedrības un pilsonisko sabiedrību pārstāvošu institūciju atbalstu.

1.8 EESK uzskata, ka būtu lietderīgi Komisijas dokumentā “ES attīstības politikas nākotne”, par kuru nesens uzsākts konsultāciju process un debātes, vairāk pievērsties Kopienas atbalsta efektivitātes novērtēšanai no šī atbalsta ieviešanas brīža un sniegt detalizētāku vājo vietu un problēmu, kuras ietekmē atbalsta efektivitāti vairāku gadu garumā, analīzi (?). Pēc mūsu domām galvenās problēmas rada gausā programmu īstenošana, augstās administratīvās un citas izmaksas, kas saistītas ar projektiem piešķirto finansējumu, atbalsta apvienošana, saņēmēju valstu sekundārā loma, kā arī atbalsta plūsmas neparedzamība un nepastāvība. Būtu vēlams saņemt vismaz īsu Komisijas vērtējumu par 2000. gada deklarācijas ietekmi uz dažādām problēmām, ar kurām saskaras Kopienas, īstenojot sadarbību, kā arī par sasniegtajiem rezultātiem un mācību, kas gūta minētajā laika periodā. Pēdējā laikā ar Eiropas Komisijas atbalstu veikti arī vairāki citi pētījumi (?), kas sniedz vērtīgu atsaucē materiālu šajā jautājumā. EESK uzskata, ka visai ierobežotā efektivitāte, ko atbalsts attīstībai sasniedzis nabadzības apkarošanas jomā, rosina uz paškritiku un turpmākās attīstības politikas pārskatīšanu, kā arī aicina turpināt Komisijas uzsāktos centienus Kopienas atbalsta kvalitātes un efektivitātes uzlabošanai.

2. ES attīstības politika: mērķi un uzdevumi.

2.1 Abi paziņojumi par TAM (Tūkstošgades attīstības mērķu) paketi un 2002. gadā Barselonas sanāksmē pieņemtās saistības par Monterejas konferencē izvirzīto mērķu sasniegšanu aplūko abus atbalsta politikas aspektus — nodrošinātā publiskā finansējuma apjomu un efektivitāti. Minētajā jautājumā ir panākta starptautiska vienprātība, kas ietverta TAM, kuru

(2) Jāpiemin ietekmes novērtēšana, kas tiek iesniegta kopā ar Komisijas priekšlikumu, Kopienas attīstības politikas un ārējās palīdzības gada pārskats un Komisijas tematiskais un ģeogrāfiskais novērtējums, kurā regulāri iekļauj attīstības politikas praktisko īstenošanu.

(3) ODI/ICEI/ECDPM ES attīstības politikas novērtējums. Ziņojums par DPS pētījumu. 2005. gada februāris.

atbalsta 189 valstis⁽⁴⁾). Visu attīstības politiku vadošajam principam ir jābūt nabadzības samazināšanai un ilgākā laika posmā — arī nabadzības izskaušanai. Vienprātība attiecībā uz TAM dažkārt kļūst pārāk retoriska, nepievēršot pietiekamu vērību tam, ka minētie mērķi ietver astoņus sociālās, ekonomiskās un vides attīstības mērķus, no kuriem pirmais un galvenais ir līdz 2015. gadam par 50 % samazināt galēju nabadzību, kā arī to, ka šiem mērķiem ir piešķirta praktiska forma, sadalot to 18 novērtējamās uzdevumos, katram no tiem nosakot vienu vai vairākus rādītājus. Eiropas saistībām attiecībā uz katru no TAM ir jābūt atbilstīgām to praktiskajai un operatīvajai dimensijai. Praktisku uzdevumu un noteiktu rādītāju esamība TAM īstenošanai var palīdzēt palielināt tik ļoti nepieciešamo sadarbības pārredzamību un pārskatatbildību kopumā, bet jo īpaši — attiecībā uz Eiropas atbalstu⁽⁵⁾).

2.2 Pirmoreiz daudzu gadu desmitu laikā gan attīstītajām, gan nabadzīgajām valstīm ir kopēja attīstības programma globalizācijas pārvaldībai, tādējādi cenšoties to padarīt iekļaujošāku un vairāk vērstu uz sociālo kohēziju. Attīstība jebkurā gadījumā ir jāaplūko integrētā un visaptverošā veidā — tā, lai cīnītos pret nabadzību, tiktu ņemta vērā dažādu politiku ietekme, sākot no tirdzniecības politikas līdz vides politikai, ieskaitot arī migrācijas un drošības politiku. Jautājums par dzimumu vienlīdzību jāiekļauj ikvienā iniciatīvā nabadzības izskaušanai.

3. Eiropas attīstības politikas pamatnostādnes.

3.1 Nabadzības cēloņu ir daudz, tie ir dažādi un atšķiras atkarībā no apstākļiem. Nabadzība netiek definēta pēc konkrēta ienākumu līmeņa. Tā ir galējas neaizsargātības situācija, kas rodas fizisko, finanšu un cilvēku resursu nepietiekamības rezultātā. Nabadzības apkarošanai nepietiek tikai ar kopējā palīdzības apjoma palielināšanu. Tādēļ ir jāievieš nosacījumi labklājības līmeņa paaugstināšanai un atbilstoši bagātības sadalei; attīstītajām valstīm ir jāpārskata sava tirdzniecības un ekonomiskā politika; ir jāpaplašina nabadzīgo valstu vietējie tirgi; ir jāveicina demokrātisku institūciju izveide; un ir jānostiprina pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Ir jābūt arī efektīvai un pamatotai attiecībai starp valsts lomu un tirgus lomu. Pēdējos gadu desmitos gūtā pieredze liecina, ka, ja valsts nespēj nodrošināt pamatinfrastruktūru un iestāžu infrastruktūru, nav iespējams veicināt attīstību.

3.2 Shēmas īpašumtiesību formalizēšanai nabadzīgākajos sektoros (kas saistīta ar mazvērtīgu īpašumu, piemēram nabadzīgajās mazajās pilsētās dažās Latīņamerikas valstīs), ir pierādī-

jušas, ka juridiski noformētas, likumīgas īpašumtiesības var labvēlīgi ietekmēt attīstību, un EESK uzskata, ka tas jāņem vērā Eiropas attīstības politikā.

3.3 EESK uzsver, ka izglītība un apmācība ir svarīgi publiskie līdzekļi. Izglītība nes labumu sabiedrībai kopumā, ne tikai tiem, kas mācās. Izglītība visādā ziņā veicina cilvēku kapitāla pieaugumu, kas savukārt veicina izaugsmi, nodarbinātību un ienākumu pieaugumu. Ieviešot visaptverošu pamatizglītību, kā to nosaka otrais Tūkstošgades attīstības mērķis, ir jāvirzās pēc iespējas ātrāk uz citu vidējās un profesionālās izglītības aspektu ieviešanu. Kopienas un dalībvalstu institūciju sadarbība izglītības jautājumos ir jāpastiprina.

3.4 Ekonomiskā izaugsme un vairāk darbavietu ir nabadzīgo valstu attīstības priekšnoteikums. Izaugsme tomēr nav iespējama, ja nav vismaz minimālā līmeņa infrastruktūras, ienākumu sadales sistēmas, ja nav pieejama izglītība un veselības aprūpe, augstas kvalitātes iestādes un vienprātība sociālajā jomā. Ja nav minētā sociālā kapitāla, nav iespējama ekonomikas attīstība un sociālā kohēzija. Savukārt nabadzība ir nepārvarams šķērslis izaugsmei. EESK uzskata, ka pasākumi, kas varētu dot ievērojamu ieguldījumu nabadzīgo valstu ekonomikas attīstībā, ir ražošanas kultūras iedibināšana, atbalsta pasākumi neformālās ekonomikas attīstībai (pašnodarbinātības un sociālās ekonomikas veicināšana, MVU attīstība, piemērotas sociālās aizsardzības sistēmas) un ievērojama vietējo un reģionālo tirgu attīstība.

3.5 Starptautiskās tirdzniecības uzsākšana sniedz milzīgas iespējas palīdzēt mazāk attīstītajām valstīm izkļūt no nabadzības un atpalcības. Diemžēl pašreizējie pasaules tirdzniecības noteikumi ir izdevīgi augsti attīstītajām valstīm un ir nelabvēlīgi nabadzīgajām valstīm. EESK minēto ir uzsvērusi vairākos atzinumos, jaunākais no tiem — atzinums par globalizācijas sociālo dimensiju⁽⁶⁾. Tādēļ būtu ieteicams kārtējo PTO sarunu, kas notiks nākošās ministru tikšanās laikā decembrī Honkongā, un Savienības divpusējo attiecību ietvaros uzlabot jaunattīstības valstu piekļuvi attīstīto valstu tirgiem, samazināt vai likvidēt visas tās subsīdijas, ieskaitot subsīdijas lauksaimniecībai, kas kropļo tirdzniecību, novēršot pēc iespējas vairāk šķēršļu eksportam no jaunattīstības valstīm un veikt līguma par intelektuālā īpašuma tiesību tirdzniecības aspektiem (TRIPs) reformu. Līdz ar to ir jāizvairās no situācijas, kad ES atbalsts attīstībai kļūst atkarīgs no jaunattīstības valstu pieņemtās nostājas daudzpusējās tirdzniecības sarunās, diemžēl tieši šādi rīkojas vairākas starptautiskas finanšu iestādes.

⁽⁴⁾ Ģenerālās asamblejas rezolūcija A/RES/55/2, 2000. gada 8. septembrī.

⁽⁵⁾ TAM ietver: 1. Izskaut galēju nabadzību un badu; 2. panākt visaptverošu pamatizglītību; 3. veicināt dzimumu vienlīdzību un sieviešu tiesības; 4. samazināt bērnu mirstību; 5. uzlabot situāciju mātes veselības jomā; 6. apkarot HIV/AIDS, malārijas un citu slimību izplatību; 7. nodrošināt vides ilgtspējību; 8. izveidot vispasaules partnerību attīstībai.

⁽⁶⁾ Atzinums par globalizācijas sociālo dimensiju – ES politikas ieguldījums vienmērīgā labuma sadalē, OV C 234, 22.9.2005.

3.6 Nabadzīgākās un mazāk attīstītās valstis ir ļoti neaizsargātas pret integrāciju ārējos tirgos, un tām nav nepieciešamo resursu, lai pārvarētu dažādos ekonomiskās pārveides posmus. Rezultātā attīstības politika ir jāvirza uz pakāpenisku integrēšanu pasaules tirgos, nodrošinot investīcijas infrastruktūras attīstībā, izglītībā un veselības aprūpē, demokrātisku institūciju attīstībā un efektīvu iekšējo un reģionālo tirgu izveidē minētajās valstīs.

3.7 EESK vairākkārt ir paudusi atbalstu sociālās dimensijas iekļaušanai ES tirdzniecības, politiskajos un sadarbības asociācijas līgumos (7). Minētajā minimālo sociālo prasību dimensijā jāiekļauj atbilstošu darbu apstākļu nodrošināšanas veicināšana, valsts un privāto sociālās aizsardzības sistēmu attīstība un darba tiesību pilnīga ievērošana (astonas Starptautiskās darba organizācijas pamata konvencijas (8), Konvencija Nr. 168 par nodarbinātības veicināšanu, Konvencija Nr. 183 par mātes tiesību aizsardzību un Konvencija Nr.155 par drošību un veselību darbā).

3.8 Ņemot vērā atbilstošu darba apstākļu (t.i., gan darba līguma saistību ievērošanas ziņā, gan attiecībā uz apstākļiem, kādos tiek veikts darbs) nozīmi attīstībā, EESK uzskata, ka, lai nodrošinātu cilvēktiesību ievērošanu darbavietās, PTO noteikumus ir jāiekļauj sociālā sadaļā.

3.9 Tūkstošgades attīstības mērķos nav pietiekami ņemta vērā minētā pamatdimensija situācijā, kad ir skaidri redzama globalizācijas un sociālo apstākļu ietekme kopumā un konkrēti — to ietekme uz darba apstākļiem. EESK iesaka šobrīd uzsāktajā TAM vidusposma pārskatīšanas procesā ietvert ekonomikas, sociālo un darba tiesību situācijas analīzi un nākotnē kā **devīto Tūkstošgades attīstības mērķi** iekļaut atbilstošu darba apstākļu nodrošināšanu.

3.10 Attīstībai un cilvēka drošībai jāklūst par savstarpēji papildinošiem jēdzieniem un tiem ir jāstiprina ES attīstības politika. Drošība un vides bez konfliktiem nodrošināšana ir svarīgi priekšnoteikumi attīstības stratēģijai, kuras pamatā ir nabadzības izskaušana. No otras puses, ekonomiskā un sociālā attīstība ir galvenā garantija drošībai. EESK uzskata, ka par galveno ES attīstības politikas prioritāti ir jāvirza cilvēktiesību ievērošana, īpašu uzmanību pievēršot sieviešu tiesību nozīmei nabadzības apkarošanā. Tas būs nozīmīgs ieguldījums nabadzības mazināšanā un drošākas pasaules veidošanā.

(7) Atzinums par sociālo aspektu iekļaušanu Ekonomiskās partnerības līgumā, OV C 255, 14.10.2005.; Atzinums par sociālo kohēziju Latīņamerikas un Karību reģiona valstīs, OV C 110, 30.4.2004.; Atzinums par cilvēktiesību ievērošanu darbavietās, CESE 933/2001.

(8) Konvencija Nr. 87 par asociāciju brīvību un tiesību aizsardzību, apvienojoties organizācijās; Nr. 98 par tiesībām apvienoties organizācijās un slēgt koplīgumus; Nr. 29 par piespiedu darbu; Nr. 105 par piespiedu darba novēršanu; Nr. 111 par diskrimināciju (nodarbinātībā un profesionālā jomā); Nr. 100 par vienlīdzīgu atalgojumu; Nr. 138 par minimālo vecumu; Nr. 182 par sliktākajām bērnu darba formām.

3.11 Tādējādi EESK atkārtoti uzsver (9), ka ES attīstības politikā ir jāietver pasākumi, kas paredzēti cilvēktiesību aizstāvju aizsardzībai visā pasaulē, arī attiecībā uz cilvēktiesību ievērošanu darbavietās (10).

3.12 Daudzu sabiedrības kopienu galējā neaizsargātība, kā arī jaunu un ilgstošu draudu esamība paaugstina gan dabas katastrofu, gan cilvēka izraisītu katastrofu risku. Iepriekš minētais jāņem vērā, izstrādājot attīstības politiku, un ir jāpieņem preventīva pieeja. Plānojot attīstības politikas pasākumus jomās, kas saistītas ar vardarbības risku, ir jāveic konfliktus izraisošo faktoru rūpīga analīze, un minētie pasākumi jāvirza uz atbalsta sniegšanu pilsoniskās sabiedrības organizācijām to centienos nostiprināt mieru, risināt konfliktus un novērst jaunus konfliktus un draudus.

3.13 Tā kā vides aizsardzība ir viens no trim ilgtspējīgas attīstības pīlāriem, EESK uzskata, ka šim jautājumam jāpiešķir tāda pati prioritāte kā ekonomiskajai un sociālajai dimensijai. Tādēļ EESK uzsver nepieciešamību politikā iekļaut vides dimensiju kā attīstības stratēģiju īstenošanas efektivitātes rādītāju. Turklāt vides ietekmes pētījumu veikšana ir jāizvirza par priekšnoteikumu noteikta mēroga projektu un darbību īstenošanai.

3.14 EESK uzskata, ka saņēmējvalstu pieņemtās valsts līmeņa stratēģijas vien nav pietiekamas, lai pārvarētu globālās vides problēmas. Attīstītajām valstīm ir jāuzņemas atbildība un jāsedz lielākā daļa izmaksu, kas saistītas ar globālo vides problēmu risināšanu. ES ir jānodrošina papildu finanšu līdzekļi tām programmām, kas paredzētas šāda veidu problēmu risināšanai.

3.15 Maz ticams, ka jaunattīstības valstu iekļaušana starptautiskajā tirdzniecības apritē vien būs pietiekama, lai palīdzētu tām izkļūt no nabadzības un nevienlīdzības. Minētajās valstīs ir jāizveido attīstību veicinoši nosacījumi, kā arī jāveicina ekonomiskais un politiskais progress un jāsteno politika bagātības pārdalei starp bagātajām un nabadzīgākajām valstīm. Vienlaicīgi devējvalstīm ir jāsaprot, ka atbalsts attīstībai nav paredzēts vienīgi nabadzīgajām valstīm — tam ir liela nozīme arī bagāto valstu nākotnē, jo nabadzība un nevienlīdzība rada draudus šo valstu drošībai un attīstības potenciālam. Kā pēdējais minētais punkts, pēc EESK domām, ir viens no uzdevumiem, ko vislabāk var veikt organizēta pilsoniskā sabiedrība.

3.16 Tādējādi ES attīstības politika var kļūt par nozīmīgu ieguldījumu migrācijas plūsmu integrēšanā un veicināt nosūtošo valstu līdzattīstības politiku (11). Sadarbība ar izcelsmes valstīm ir būtiska legālās migrācijas plūsmu pārvaldībā un migrantu uzņemšanā, pilnībā jāievēro viņu

(9) Atzinums par sociālo kohēziju Latīņamerikas un Karību reģiona valstīs, CESE 315/2004; OV C 110, 30.04.2004., 55. lpp.

(10) Īpaši nozīmīga problēma ir arod biedrību tiesību pārkāpumi daudzās pasaules valstīs, piemēram, Latīņamerikā, kur arod biedrību aktīvistiem tiek vajāti, ieslodzīti un vairākos gadījumos arī noslepkavoti.

(11) Skat. EESK atzinumu par Zaļo grāmatu par ES pieeju ekonomiskās migrācijas pārvaldībai OV C 255, 14.10.2005.

kā imigrantu un kā pilsoņu tiesības⁽¹²⁾. Migrācijai ir jādod ieguldījums arī migrantu izcelsmes valstu attīstībā⁽¹³⁾. Tādēļ ir jāīsteno intelektuālā darbaspēka aizplūšanu kompensējoša politika, ir jāatceļ nepamatoti augstā maksa par imigrantu naudas pārvedumiem, kurus viņi veic savām ģimenēm uz mītnes valstīm, un minētajām personām ir jāpalīdz atgriezties izcelsmes valstīs, kuru attīstību viņas varētu veicināt, piemēram, izveidojot ienesīgus uzņēmumus.

4. Kritēriji Eiropas attīstības politikas mobilizēšanai.

4.1 Politikas jautājumu saskaņošana — kas jau ir ilggadējs Komisijas atbalsta jautājums un kuras tiesiskie pamati ir ierakstīti ES līgumos — iegūst jaunu nozīmi jaunajā starptautiskajā kontekstā, kurā drošībai ir liela nozīme un kur globalizācijas ietekme ir jūtama tirdzniecībā, lauksaimniecībā, nodarbinātībā, migrācijā utt. Nesenais Komisijas paziņojums skaidri parāda minētās tēmas svarīgumu un ES apņēmību atbilstoši reaģēt. Iniciatīva "Visu, izņemot ieročus" (EBA) piedāvāja jaunu pieeju, kā saskaņot tirdzniecības politiku ar nabadzīgajām valstīm.

4.2 ES attīstības politika nav līdzeklis stāvokļa izlabošanai, kas samazinātu nabadzīgo valstu attīstības atpalcību, kuru izraisa tādas politikas jomas kā tirdzniecība vai drošība. EESK uzskata, ka labāka koordinācija starp dažādiem Komisijas direktoriem (piemēram, starp tirdzniecības un nodarbinātības direktoriem) varētu palīdzēt uzlabot situāciju, periodiski veicot Komisijas politikas ietekmes uz sociālo kohēziju attīstības valstīs izvērtēšanu, kurā vadošā būtu pilsoniskā sabiedrība.

4.3 Šādu ES politikas saskaņošanu tomēr nedrīkst izmantot, lai mazinātu attīstības politikas būtību, iesaistot to citās Kopienas struktūrās un tādējādi ignorējot attīstības pasākumu raksturīgās pazīmes un mērķus. Tādēļ Savienībā, ko aizvien vairāk iesaista ārējos notikumos un kura pastāvīgi mainās, attīstības politikai ir jāpaliek neatkarīgai no citiem ārējiem notikumiem, ja tā grib sasniegt savus mērķus.

4.4 EESK uzskata, ka Kopienas attīstības politika un 25 dalībvalstu politikas ir savstarpēji jāpielāgo. Minēto mērķi atvieglotu visu dalībvalstu atbalsts TAM un ESAO nostājai. Devēju valstu bieži vien pretrunīgajiem darbības plāniem jābūt savstarpēji saskaņotākiem. Konsekvences trūkums rada augstas

darījumu izmaksas, nolietojumu, darba dublēšanos, neskaidru pieeju un ievērojamus sarežģījumus saņēmējvalstīm. Eiropas sammita laikā 2002. gada martā Barselonā ES apsoltja līdz 2004. gadam īstenot praktiskus pasākumus gan Eiropas Komisijā, gan dalībvalstīs darbību koordinēšanai un procedūru uzlabošanai. Ieteikumi minēto saistību izpildīšanai tomēr nav faktiski īstenoti. EESK uzskata, ka efektīvai ES un dalībvalstu attīstības politikas tuvināšanai ir izšķiroša nozīme Kopienas attīstības politikas nākotnē. Savu iespēju robežās EESK veicinās apspriešanu ar Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai izveidotu kopīgu Eiropas platformu attīstības politikai. EESK atbalsta arī Komisijas viedokli par vajadzību izveidot attīstības politiku Eiropas līmenī, iesaistot gan dalībvalstis, gan Komisiju.

4.5 Galvenajam Kopienas attīstības politikas mērķim ir jābūt koordinācijas uzlabošanai un dalībvalstu darbības plānu komplementaritātei. ES ir dažas priekšrocības, piemēram, tās lielums, neitralitāte un ieguldījums Pasaules Fondos. Visas minētās priekšrocības ir jāizmanto.

4.6 Tajā pašā laikā EESK atbalsta ideju par ES dalību ar savu nostāju visos daudzpusējos forumos, kas skar attīstības politiku. ES ir aktīvi jāpiedalās daudzpusējo attiecību sistēmas reformēšanā, lai izveidotu kopīgu nostāju. Minētais attiecināms gan uz Apvienoto Nāciju Organizācijas sistēmu kā daļu no procesa, kuru uzsāka tās ģenerālsēkretārs, gan arī uz starptautiskajām finanšu iestādēm un citiem daudzpusējiem forumiem, piemēram, DAC, Parīzes Klubu, G8 un PTO. ES kā starptautiska dalībnieka spēja lietot visu savu ietekmi ir atkarīga no tās spējas saglabāt vienotu pozīciju daudzpusējās struktūrās. ES ir jāstiprina konsultāciju mehānismi un koordinācija ar ANO specializētām iestādēm un citiem devējiem.

4.7 Saņēmējvalstīs izšķiroša nozīme ir attīstības iestāžu apjomam un vietējo iestāžu kompetenču uzlabošanai. Stipra iestāžu loma ir noteicošais faktors labai pārvaldībai, kura dod iespēju sadalīt resursus un tādējādi nodrošināt vajadzību apmierināšanu, tajā pašā laikā garantējot līdzdalību, pārredzamību, atbildību, korupcijas apkarošanu, taisnīgumu un tiesiskumu. Liela nozīme ir arī Augsta līmeņa ierēdņu (CSO) kompetenču un resursu palielināšanai, nodrošinot to, ka minētās valstis pašas pārņem attīstības procesa vadību.

⁽¹²⁾ EESK atzinums par Eiropas Savienības pilsonības pieejamību (OV C 208, 3.9.2003.)

⁽¹³⁾ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Migrācija un attīstība – daži orientējoši norādījumi (KOM (2005) 390 galīgā red.)

4.8 Šajā sakarā ES ir jākoncentrējas un jāmācās no sadarbības programmām ar jaunajām dalībvalstīm, kuras īsā laikā no atbalsta saņēmējam kļuva par Kopienas devējvalstīm. Saņēmēju-partneru viedokļa atzišana varētu izrādīties ļoti noderīga, ieviešot novatoriskas metodes par atbalsta pārvaldīšanu.

4.9 Stipri izteiktā decentralizācija Kopienas sadarbības saņēmējvalstīs nozīmē to, ka dažādu partneru līdzdalība ir jāuzlabo un jāievieš koordinācijas formas, kas ir piemērotas augšupvērstai sadarbībai.

4.10 Uzlaboti koordinēšanas un konsultāciju mehānismi sekmēs atbalsta efektivitāti, jo darījumu izmaksas samazināsies. Efektivitāti ietekmē daudzi citi faktori, kuru uzraudzībai ir jābūt visu Kopienas sadarbības formu sastāvdaļai. Komisija ir ieviesusi stingras sistēmas atbalsta kvalitātes vērtēšanai un uzraudzībai; minētās sistēmas jāpielieto plašāk ne tikai tādēļ, ka tās nodrošina nepieciešamo pārskatatbildību, bet, pirmām kārtām, tādēļ, ka tās sniedz vērtīgu pieredzi. Citi vispārīgi jautājumi kā pētījums par atbalsta aizstāšanu⁽¹⁴⁾ ir jāiekļauj atbalsta novērtējumā, kuru veic Kopienas iestādes.

4.11 Piederības princips, kas līdz šim bija saskaņā ar dažādo ģeogrāfisko piederību, ir jāsaņem, izmantojot esošās labās prakses un ņemot par paraugu to īstenošanu. Līdzdalība un piederība jāietver pasākumu, programmu vai projektu izstrādes katrā posmā; sākot no attiecīgās valsts orientējošās programmas apspriešanas līdz pasākumu *ex-post* novērtēšanai.

5. Attīstības politikā iesaistītie dalībnieki.

5.1 Kopienas attīstības politikā ir iesaistīti daudzi dalībnieki. Šis fakts ir jāatzīst Kopienas iestādēm un jāatvieglina iespējas dažādām Eiropas organizācijām iesaistīties šajā politikā. Sadarbība starp dažādiem gan valsts, gan privātā sektora dalībniekiem ir priekšnoteikums efektīvai un pastāvīgai attīstības politikai.

5.2 Asociēšanas, līdzdalības un piederības principu īstenošanas rezultātā uzlabojās sadarbība attīstības jomā, kas ir jāaglabā un jāpaplašina, iesaistot ne tikai valdības, bet arī citus sabiedrības dalībniekus.

⁽¹⁴⁾ Gadījumā, ja saņēmējs atbalsta līdzekļus izmanto neatbilstoši to mērķim.

5.3 Lai izstrādātu ilglaicīgu politiku nabadzības apkarošanai un uzlabotu attīstības atbalsta pārvietošanu, ir nepieciešama piemērota vienošanās starp saņēmējvalstu demokrātiskām iestādēm un šo valstu ekonomiski un sociāli ietekmīgām struktūrvienībām.

5.4 EESK uzskata, ka pilsoniskās sabiedrības organizāciju (strādnieku, darba devēju, patērētāju, cilvēktiesību organizāciju utt.) atbalstīšanai dienvidu puslodē ir jāklūst par vienu no ES attīstības politikas prioritātēm. Nabadzības un nevienlīdzības mazināšana ir lielā mērā saistīta ar augošām pilsoniskās sabiedrības organizāciju kompetencēm veikt pieprasījumus, risināt sarunas, panākt kompromisus un vienkārši piedalīties. Tādēļ ES attīstības politikai ir jāveicina ne tikai aktīva līdzdalība darbības attiecībā uz attīstības atbalstu, bet arī jāstiprina pilsoniskās sabiedrības organizācijas un jāveicina šo organizāciju kā būtisku attīstības jomā iesaistīto dalībnieku atzišana viņu sabiedrībās⁽¹⁵⁾. Tādēļ jānosaka konkrētas finansējuma līnijas.

5.5 ES attīstības politikai ir jāveicina tiesiskais regulējums saņēmējvalstīs, kas dotu iespēju iesaistīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas savu valstu attīstībā, atvēlot finansējumu to ietekmes nostiprināšanai, konsolidējot pasākumus pastāvīgai līdzdalībai un dialogam, nosakot kārtību, kādā apsprieties ar minētajām organizācijām visās valstu un reģionālo orientējošo programmu posmos. Tāpat par ES atbalstītiem pasākumiem jāapspriežas ar Eiropas organizācijām.

5.6. Līdz šim tikai ĀKK valstis ir atzinušas Augsta līmeņa ierēdņu (CSO) oficiālu iesaistīšanu visos posmos sadarbībā attīstības jomā. Šis pienākums, kas ir paredzēts Kotonū nolīgumā, neeksisistē sadarbībā ar citiem reģioniem, kur notiek tikai neformāla apspriešana⁽¹⁶⁾. EESK pieprasa, lai turpmākā ES attīstības politika attiecinātu minēto iniciatīvu arī uz citiem reģioniem, izveidojot oficiālu mehānismu pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanai attīstības politikas plānošanā, īstenošanā un novērtēšanā.

⁽¹⁵⁾ EESK apzinās pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvības nozīmīgumu, un minēto jautājumu pēta apakškomitejā. Kotonū ĀKK un EK nolīgumā ir ietverti dažādi atbilstības kritēriji nevalstiskām organizācijām, šajā gadījumā attiecībā uz piekļuvi EAF līdzekļiem. Tāpat EESK atzinumā par organizēto pilsonisko sabiedrību un Eiropas pārvaldību: Komitejas ieguldījums Baltās grāmatas izstrādē ir uzskaitīti Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvības kritēriji.

⁽¹⁶⁾ Piemēram, pilsoniskās sabiedrības forums, ko organizē ģenerāldirektorāts RELEX starp ES un Andu Kopieni, Centrālameriku, Meksiku un Mercosur.

5.7 Kotonū nolīgums dod unikālu iespēju nevalstiskajām organizācijām izmantot katrai valstij iedalīto ES līdzekļu procentuālu daļu (Eiropas Attīstības fonds Valstu un reģionālo iniciatīvu programmām). Minēto līdzekļu mērķis ir stiprināt pilsoniskās sabiedrības rīcībspēju un dot iespēju aktīvi iesaistīties reģionu vai valstu stratēģiju nabadzības mazināšanai īstenošanā.

EESK mudina izmantot pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanas modeli ES attiecībās ar citiem reģioniem, kā Latīņamerikas un Eiropas un Vidusjūras reģiona partnerības valstīm.

5.8. Turklāt ES attīstības politikas pārskatīšanai ir jānodrošina ne tikai līdzdalības tiesību atzīšana, bet arī to īstenošana. Praksē ir nopietni trūkumi vienošanos īstenošanā, kas augsta līmeņa ierēdņu (CSO) pārstāvjiem neļauj pilnībā saprast vienošanos noteikumus un apgrūtina apspriešanu. Tādēļ ir jāformulē pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvības kritēriji un jālikvidē šķēršļi piekļuvei Kopienas līdzekļiem.

5.9 Jāizveido stabila un demokrātiska darba attiecību struktūra, lai sasniegtu mērķi par atbilstošas nodarbinātības nodrošināšanu. Tas savukārt ir ekonomikas attīstības stūrakmens. Tādēļ EESK uzskata, ka līdzsvarota sociālā dialoga veicināšanai ir jāklūst par vienu no Eiropas attīstības politikas mērķiem. Ņemot vērā Eiropas lielo pieredzi minētajā jomā, EESK uzskata, ka šāda uzdevuma veikšanā ir jāiesaista Eiropas apvienības un darba devēju organizācijas.

5.10 Uzņēmumiem plašāk jāiesaistās ilgspējīgas attīstības veicināšanā, kā ir atzinusi ESAO daudz nacionālo uzņēmumu rīcības kodeksos⁽¹⁷⁾. EESK uzskata, ka ES attīstības politikai ir jāstimulē uzņēmumu sociālā atbildība, sevišķi tajās valstīs, kurām ES sniedz atbalstu. Tāpat kā iepriekšējos dokumentos⁽¹⁸⁾ EESK uzskata, ka uzņēmumi varētu veikt galveno ieguldījumu saņēmējvalstu ekonomiskajā un sociālajā attīstībā, ja tie darbotos saskaņā ar vismaz tādiem pašiem darba, sociālajiem un vides aizsardzības kritērijiem, kādus (parasti) ievēro uzņēmumi Eiropā.

5.11 Attīstības politika var būt sekmīga un tālāk attīstīties, ja tā saņems atbilstošu visas sabiedrības atbalstu. EESK uzskata, ka galvenās pūles ir nepieciešamas cilvēku izpratnes veidošanai par atbalstu attīstībai. Jāstiprina "globāla pilsoņa apziņas" rašanās, kas galvenokārt ir izteikta attiecībā uz vides aizsardzības jautājumiem, un tā ir jāattiecinā arī uz nabadzību,

⁽¹⁷⁾ ESAO Vadlīnijas daudz nacionālajiem uzņēmumiem, OECD 2000

⁽¹⁸⁾ EESK atzinumi par Zaļo grāmatu par korporatīvās sociālās atbildības veicināšanu Eiropas ietvaros (OV C 125, 27.2.2002.) un par Komisijas paziņojumu par Sociālo programmu (OV C 294, 25.11.2005).

nevienlīdzību un pasaules publiskajiem līdzekļiem. EESK uzskata, ka minētā uzdevuma veikšanā ir jāiesaista skolas, plašsaziņas līdzekļi un, protams, arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas. EESK priecātos, ja tā sadarbībā ar Eiropas iestādēm varētu būt instruments šādas politikas veicināšanai.

6. Prioritātes — koncentrēšanās un diferencēšana ES attīstības politikā.

6.1. Lai nodrošinātu atbalsta lielāku efektivitāti un ietekmi, būtu ieteicams koncentrēties uz noteiktām nozarēm, kuru attīstību ES varētu veicināt vai kuras nav attīstītas devējvalstīs. Tomēr pieredze rāda, ka ir grūti un dažreiz pat nav vēlams noteikt šādas prioritātes vai jau iepriekš izlemēt, kāda varētu būt Kopienas pievienotā vērtība. Katrā ziņā valstu programmas ir jāizmanto kā instruments sarunās starp partneriem. Nabadzības mazināšanas stratēģijas dokumentiem (PRSP) ir jābūt minētā darba stūrakmenim.

6.2. EESK uzskata, ka attīstības politikas pamatiem ir jābūt gan politiskiem, gan ētiskiem: ja vien mūsdienu nevienlīdzība netiks novērsta, globalizācija nedarbosies. Tādēļ mēs domājam, ka ES attīstības politika nevar nodarboties tikai ar nepietiekamas attīstības problēmas risināšanu. Daļai no ES ieguldījuma ir jābūt darbībai ar globāliem daudznozaru stratēģiskiem mērķiem kā, piemēram, veselības aprūpe (ieskaitot reproduktīvo veselību), izglītība, dzimumu vienlīdzība, vides aizsardzība, produktīvu uzņēmumu veidošana, nodarbinātība un atbilstoši darba apstākļi. Šajā sakarā ir ļoti svarīgi, lai sadarbību attīstības jomā nodrošinātu ar papildus finanšu līdzekļiem, izmantojot jaunus finansēšanas instrumentus.

6.3. Kopš paša sākuma Kopienas sadarbība koncentrējas uz ģeogrāfiskajiem nosacījumiem, kas ir ļoti sarežģīti attiecībā uz AKK valstīm, kā teikts Kotonū nolīgumā. No veiksmīgo Lomē un Kontonū konvenciju pieredzes ir jāiegūst labums arī citiem reģioniem, sevišķi Āzijā vai valstīs, kuras ir apņēmušās sasniegt Tūkstošgades attīstības mērķus (TAM). Tādējādi ir nepieciešams veicināt pielāgojamākus, pastāvīgākus un strukturētākus mehānismus ar citām pasaules daļām, kuras saņem Kopienas atbalstu; šiem mehānismiem ir jāatbilsto no tradicionālajiem sammitu un vienošanos paraugiem un jānodrošina sadarbības stratēģiskāks redzējums. Turklāt Kopienas atbalstam ir jāsniedz visas nabadzīgās valstis.

6.4. EESK piekrīt vēlmei izveidot Āfrikas Sahāras dienvidu daļu par ES attīstības atbalsta prioritāro zonu. Lai šāds projekts būtu efektīvs, Āfrikā ir labāk jāsaņem pārvaldība gan valsts, gan reģionu līmenī, kurā tiek iesaistītas Āfrikas starpvalstu organizācijas, valstis un pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Pēdējās iepriekšminētās organizācijas, kas ir neatkarīgas, tuvu cilvēkiem un spējīgas reaģēt, var nodrošināt to, ka pilsoņi uzņemas atbildību par attīstības politiku, kura tos tieši ietekmē.

6.5. Tādējādi EESK ierosina atvieglināt Āfrikas Augsta līmeņa ierēdņiem (CSO) piekļuvi Kopienas finansējumam, garantējot tiešu pieeju valsts līmenī. Ir jāizmanto arī nevalstisko iestāžu horizontālo programmu finansējums, un pilsoniskā sabiedrība pastiprināti un sistemātiski ir jāiesaista sadarbības politikas un stratēģiju izveidošanā un īstenošanā.

6.6. Lai nodrošinātu to, ka no ekonomiskās attīstības labumu gūst pēc iespējas vairāk cilvēku, un lai novērstu to nepareizu izlietošanu, EESK iesaka ar ES attīstības atbalstu saistītajās darbībās ņemt vērā sociālās kohēzijas un atbilstošas nodarbinātības nodrošināšanas principus. Minētie principi tiks labāk ievēroti, ja notiks patiess sociālais dialogs galvenokārt ar organizācijām, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību. Šim nolūkam saskaņā ar Komisijas paziņojumā⁽¹⁹⁾ ietvertu ieteikumu EESK strādās kopā ar Āfrikas Ekonomikas, sociālo un kultūras lietu komiteju, apmainoties ar pieredzi un zināšanām attiecīgajās jomās.

6.7. Kopienas attīstības politikai ir jāpievērš lielāka uzmanība vidējās attīstības valstīm, kur par galvenajām iekšzemes problēmām tiek uzskatīta nabadzība un nevienlīdzība. Tādēļ mums ir jākoncentrējas uz pastāvīgu un procentuālu ES atbalsta pārvietošanu uz Latīņameriku — reģionu, kur ir vērojama vislielākā nevienlīdzība un kur vidēji attīstītās valstīs kā Brazīlijā, Urugvajā un Meksikā valda liela nabadzība. Ir jāizveido kritēriju sistēma situācijas uzraudzībai šāda veida valstīs. EESK pieprasa ES tās attīstības politikā piešķirt lielāku prioritāti Latīņamerikai.

6.8. Mēs atbalstām Komisijas priekšlikumu par īpašu instrumentu izveidošanu pārejas posma situācijām, kas atvieglos atbalsta, rekonstrukcijas un attīstības saiknes izveidi, tādējādi piemērojoties mainīgajām situācijām un viegli ietekmējamām valstīm un, attiecīgā gadījumā, pieļaujot diferenciāciju.

⁽¹⁹⁾ Kāpināt progresu ceļā uz Tūkstošgades attīstības mērķiem (KOM (2005) 132 galīgā red.).

7. Finansējums.

7.1. Savienībai ir jāizpilda vismaz tās saistības, par kurām vienojās Monterejas konferencē, taču viss liecina par to, ka minētās saistības ir jāpaplašina, ja grib sasniegt Tūkstošgades attīstības mērķus (TAM). 2002. gada martā Barcelonas sanāksmē Eiropadome piekrita palielināt valsts palīdzību attīstības jomā (ODA) uz 0,39 % no IKP 2006. gadā, kas ir šķietami ievērojams skaitlis salīdzinājumā ar pašreizējo vidējo rādītāju 0,22 %, taču tas tomēr ir tālu no ES dalībvalstu sniegtās palīdzības līmeņa 1990. gadā, kad tas bija 0,44 %. Padome tikšanās laikā no 2005. gada 23. līdz 24. maijam izvirzīja jaunus un augstākus mērķus un apsolīja, ka ES vidējo rādītāju 0,56 % no IKP sasniegs 2010. gadā un ka tiks ievērotas atšķirības starp 15 vecajām un 10 jaunajām dalībvalstīm. Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanai nepārprotami ir vajadzīgas pastāvīgas un ilglaicīgas saistības.

7.2. 2005. gada jūlijā G8 valstu dotais solījums pilnībā norakstīt 18 nabadzīgāko valstu daudzpusējās parādsaistības ir ievērojams solis uz priekšu, kas ir jāatbalsta. Mums ir jāgaida, līdz minētais fakts būs galīgi apstiprināts un, kā paziņots, jāraugās, vai nākamās 20 valstis varētu gūt labumu no līdzīga pasākuma. EESK uzskata, ka šādi pasākumi jāattiecinā arī uz visām vismazāk attīstītām valstīm un papildus jāfinansē nevis vienkārši jānovirza valsts attīstības atbalsta līdzekļi.

7.3. Tādēļ finanšu plānā laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam ir jāatrod skaidrs un noteikts paņēmieni, kā iekļaut nepieciešamo finansējumu Tūkstošgades attīstības mērķu (TAM) sasniegšanai.

7.4. Attīstības finansējuma veidi laika gaitā ir mainījušies, pakāpeniski pielāgojoties partneru piederībai. Kopienas sadarbībai ir jākļūst ilglaicīgi paredzamai, un jāizveido ilggadējas plānošanas mehānismi, kas mazina budžeta dotāciju izmaiņu un atbalsta nepastāvības iespējami kaitīgās sekas.

7.5. Atbalsta vajadzības, kas parasti ir iepriekš paredzamas un pastāvīgas, ir pretrunā valstu budžetiem, ko katru gadu koriģē. Tas ir viens no iemesliem, kas pastiprina vajadzību pēc finansējuma papildavotiem. Cits būtisks iemesls ir vajadzība nodrošināt tādu papildlīdzekļu attīstībai, kas papildinātu tradicionālo finansējumu. Starp dalībvalstīm nav vienošanās par papildfinansējuma jauniem avotiem, lai novirzītu jaunus līdzekļus uz Tūkstošgades attīstības mērķu (TAM) sasniegšanu, tādējādi kavējot minēto mērķu īstenošanu. Būtībā pastāv divi iespējamie varianti, kā izveidot papildu mehānismus attīstības atbalsta finansēšanai. Pirmkārt, pastāv *International Finance Facility (IFF)* un, otrkārt, var izmantot starptautiskos nodokļus. Neņemot vērā grūtības panākt politiskās saistības minēto instrumentu pielietošanas uzsākšanai, pirmajā minētajā variantā paliek svarīgs jautājums par finansējuma pārvaldīšanu un

izmantošanu. Attiecībā uz otro variantu galvenais sarežģījums ir starptautiskās vienprātības panākšana attiecībā uz finansējuma izmantošanu. EESK uzskata, ka abiem variantiem ir iespējas kļūt par prasībām atbilstošiem un savstarpēji papildinošiem. Svarīgi ir uzsākt to īstenošanu, bet tajā pašā laikā ir jānodrošina, ka tie ir tikai kā papildu varianti.

7.6. Pašreizējais mērķis turpmākajiem gadiem ir nodrošināt pilnīgu atbalsta atsaisti. Pēc vairākiem priekšlikumiem šajā jautājumā⁽²⁰⁾ EESK mudina Padomi virzīt regulu par atbalsta atsaisti un nodrošināt to, ka dalībvalstis turpina šo darbu, piedaloties pat vēl aktīvāk nekā teikts Atbalsta attīstības komitejas (DAC) ieteikumos.

7.7. Pašreizējā devjvalstu un ES politikas nostāja jo īpaši ir virzīta uz atbalsta mazināšanu projektiem un uz saņēmējvalstu budžetu finansēšanu, lai sniegtu līdzekļus šo valstu politikas attīstīšanai. EESK uzskata, ka to nekad nedrīkst darīt uz tādu mērķu sasniegšanas rēķina, kuriem paredzēts ES atbalsts. Turklāt minētais finansēšanas veids varētu veicināt piederības principu ar noteikumu, ka vecmodīgās projektu uzraudzīšanas vietā neradīsies jauna, politiska sistēma, ar ko noteiks, kādā virzienā jāattīstās ekonomikas un sociālajai politikai.

7.8. Instrumentiem attīstības finansēšanai ir jābūt atbilstošiem sasniedzamajiem mērķiem. Ir nepieciešama lielāka Kopienas sadarbības elastība, ņemot vērā ilgo laiku projektu darba organizēšanai vai saņemtā Eiropas atbalsta datēšanai. Turklāt nebūtu pareizi sajaukt instrumentus vispārējai ekonomikas sadarbībai ar instrumentiem sadarbībai attīstības jomā. Attīstības politika ir samērā neatkarīga mērķu ziņā, tādēļ tās instrumentiem ir jābūt individuāli piemērotiem gan attiecībā uz plānošanu, gan uz piegādes mehānismiem.

7.9. Elastīgums ir vēl vairāk vajadzīgs tur, kur notiek atjaunošana pēc kara vai katastrofas vai krīzes situācijās, kad lēnums un neelastīgums pilnībā bloķē darbību. Tādas iniciatīvas kā *Peace* finansējums Āfrikai ir labāk sagatavotas šādām situācijām.

7.10. ES kopumā piekrita iniciatīvai "Lielos parādos nonākušās nabadzīgās valstis" (*Heavily Indebted Poor Country (HIPC) initiative*) par ārējo parādsaistību samazināšanu. Kaut gan īsā laika posmā minētā iniciatīva nevar atrisināt ilgtermiņa parādsaistību un parādu apkalpošanas problēmas, kas nozīmē to, ka ir jāmeklē alternatīvi risinājumi. Komisija ir ierosinājusi īstermiņa pasākumus valstīm, kas atgūstas no kara vai nopietnu dabas katastrofu sekām, taču ilglaicīgas problēmas vēl ir jāatrisina. EESK ierosina visaptverošākus pasākumus attiecībā uz

parādsaistībām, piemēram, parādu apmaiņa pret ieguldījumu izglītības vai sociālajā jomā vai parādu dzēšana reģioniem, kas cietuši no lielām katastrofām.

7.11. Pastiprināta interese par tā sauktajām "starptautiskajām sabiedriskajām precēm" nozīmē to, ka ir jāatvērē īpašs finansējums to aizsargāšanai. ES tālab ir jāizveido rīcības plāns šādu preču aizsargāšanai un to finansēšanai, un jābūt elastīgai resursu piešķiršanā. Pēdējos gados īstenotais vispasaules finansējums un iniciatīvas īpašiem gadījumiem kā, piemēram, AIDS, ūdensapgāde, vakcīnas utt. nodrošina minēto elastīgumu, un tādēļ ir jāturpina Kopienas atbalsts šāda veida iniciatīvām, kas jau ir uzsāktas dažās dalībvalstīs⁽²¹⁾.

7.12. Kā jau minēts, EESK ierosina vidēja ienākuma valstu, kurās ir arī nabadzīgi reģioni un kurās daudzas iedzīvotāju grupas dzīvo nabadzībā, īpašu problēmu risināšanu iekļaut ES attīstības stratēģijā; piemērotas atbalsta formas šajā gadījumā ir aizdevumi vai citas kombinētas atbalsta formas, nevis neatmaksājams atbalsts. Šādos gadījumos kritērijiem ir jāpapildina Tūkstošgades attīstības mērķi (TAM), nosakot sociālo kohēziju par mērķi⁽²²⁾ atbilstoši ES, Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu sammita, kas notika Gvadalaharā 2004. gadā, secinājumiem. Sociālās kohēzijas īstenošanai ir nepieciešama budžeta vadības sistēmas reforma un progresīva nodokļu sistēma.

8. Priekšlikumi.

8.1 EESK uzskata, ka ES iniciatīvās attiecībā uz godīgāku, drošāku un ekoloģisku globalizācijas procesu ir jābūt galvenajam uzsvaram uz nabadzības apkarošanu. Tādēļ ir jāpaplašina tās iekšējais ekonomikas attīstības un sociālās saskaņas modelis⁽²³⁾.

8.2 EESK uzskata, ka ES attīstības politika spēlē svarīgu lomu gan ES pamatvērtību izplatīšanā, gan nabadzības seku un nevienlīdzības izskaušanā (nedrošība, dabas resursu iztukšošana, nekontrolēta migrācija). EESK ierosina ES attīstības politikai piešķirt tādu pašu statusu kā drošības politikai.

⁽²¹⁾ 2005. gada aprīlī Eiropas Komisija sagatavoja pētījumu par papildfinansējumu attīstībai "Komisijas darba dokuments. Jauni finansēšanas avoti attīstībai: atzinumu pārskats" (SEC(2005) 467) un paziņojumu par tematu "Progresa veicināšana TAM sasniegšanai. Finansējums attīstībai un atbalsta efektivitātei" KOM(2005) 133 galīgā red. Minētajos dokumentos ir izklāstītas dažādas iniciatīvas un dalībvalstu nostājas attiecībā uz tām. Kaut gan minētās nostājas nav galīgās, dažas dalībvalstis ir jau pieņēmušas aktīvu nostāju attiecībā uz minētajiem jaunajiem finansēšanas avotiem no pasaules fondiem.

⁽²²⁾ Skatīt atzinumu OV C 112, 30.4.2004. par Sociālo kohēziju Latīņamerikā un Karību reģiona valstīs.

⁽²³⁾ Šajā sakarā skatīt nesen izdoto EESK atzinumu "Savienības ārējā darbība: Organizētās pilsoniskās sabiedrības loma" (Ziņotājs: *Koryfidis* kgs – OV C 74, 23.3.2005.).

⁽²⁰⁾ Skatīt atzinumu OV C 157, 28.6.2005. par Eiropas Parlamenta un Padomes regulas projektu par pieeju Kopienas ārējai palīdzībai.

8.3 Ņemot vērā iepriekšminēto, EESK uzskata, ka jaunajos globalizācijas apstākļos Eiropas sociālā modeļa (noteikumi sociālajā jomā, vienošanās par darba līgumu starp darba devēju un ņēmēju, universālas sociālās aizsardzības sistēmas) veicināšanai ir jābūt ES attīstības politikas centrālajam plānam.

8.4 EESK uzskata, ka, samazinot eksporta tarifu barjeras no jaunattīstības valstīm un subsīdijas (tai skaitā arī lauksaimniecībā), kas attiecas uz eksporta cenām, lielā mērā varētu palīdzēt⁽²⁴⁾ samazināt nabadzību, pat ja īslaicīgie efekti ir pret-runīgi (ņemot vērā, ka jaunattīstības valstis, kas ir tīrās importētājas, cietīs no cenu paaugstinājuma). Turklāt tā prasa pārstrādāt vienošanos par intelektuālo īpašumu, kas saistīts ar tirdzniecību. Tādēļ EESK iesaka, atverot tirgus jaunattīstības valstīm, virzīt tos uz pakāpenisku iesaistīšanu pasaules tirgū un sagatavot programmas šo valstu ātrākai strukturālajai attīstībai.

8.5 EESK ierosina ES un dažādu pasaules valstu un reģionu asociācijas nolīgumos ietvert sociālo dimensiju, kurai būtu jāveicina vismaz atbilstošu darba apstākļu rašanos, jāattīsta valsts un privātā sektora sociālās aizsardzības sistēmas un pilnībā jāievēro darba ņēmēju tiesības saskaņā ar Starptautiskās darba organizācijas (ILO) konvenciju. EESK ierosina šajos nolīgumos iekļaut mehānismus organizētās pilsonības sabiedrības iesaistīšanai.

8.6 Atbilstoši darba apstākļi, kā tos formulē Starptautiskā darba organizācija (ILO), ir būtisks faktors nabadzības izskaušanai un sociālās kohēzijas uzlabošanai. Tādēļ EESK ierosina atbilstošu darba apstākļu nodrošināšanu iekļaut kā devīto Tūkstošgades attīstības mērķi.

8.7 Cilvēktiesību aizstāvēšana ir viens no ES attīstības politikas stūrakmeņiem. Tādēļ EESK ierosina attīstības politikas ietvaros sadarbības reģionos iekļaut pasākumus, kas paredzēti cilvēktiesību aizstāvju aizsardzībai, ieskaitot cilvēktiesību ievērošanu darbavietā.

8.8 EESK uzskata, ka dabas aizsardzības dimensija ir jāiekļauj kā attīstības stratēģiju īstenošanas efektivitātes rādītāju. Turklāt vides ietekmes pētījumu veikšana ir jāizvirza par priekšnoteikumu noteikta mēroga projektu un darbību īstenošanai.

8.9 EESK uzskata, ka ES attīstības politikai ir jāveicina regulēta un tiesiska migrācijas plūsmu integrācija. Turklāt ES ir jāatbalsta kopīgā attīstības politika ar migrantu izcelsmes valstīm, kompensējot tām intelektuālā darbaspēka zaudēšanu, novēršot šķēršļus migrantu ienākumu pārvedumiem uz dzim-

⁽²⁴⁾ Dažādu starptautisko organizāciju veiktie pētījumi liecina, ka ir grūti novērtēt ietekmi uz jaunattīstības valstu ekonomiku, ja veic eksporta subsīdiju samazināšanu, jo minētā ietekme mainās atkarībā no īpašās situācijas katrā valstī un tās tirdzniecības struktūras.

teni un palīdzot migrantiem atgriezties, lai tie varētu uzsākt ienesīgu uzņēmējdarbību. Katrā ziņā migrācijas politikai ir jāklūst sākumam nosacītībai attīstības politikā.

8.10 EESK pieprasa, lai visas ES politikas jomas būtu saskaņā ar attīstības stratēģijām un lai attīstības politika būtu neatkarīga no citām, un lai tai būtu īpašs statuss attiecībā pret citām politikas jomām. EESK uzskata, ka ļoti svarīga ir Kopienas un dalībvalstu attīstības politikas saskaņošana. Ir jāizveido kopīga Eiropas pamatnostādne vai programma Eiropas attīstības politikai, nosakot laika rāmjus un uzraudzības sistēmu dalībvalstīm. Tātad EESK atbalsta dalībvalstu līdzdalību un ES daudz nacionālos forumus ar kopīgu nostāju. EESK atbalsta Komisijas viedokli par vajadzību izveidot attīstības politiku Eiropas līmenī, iesaistot gan dalībvalstis, gan Komisiju.

8.11 Nabadzības izskaušana cita starpā prasa atšķirīgu varas un iespēju sadali. Lai sasniegtu šo mērķi, ir svarīgi nostiprināt tādas sociālas un demokrātiskas valsts institūcijas, kurās valda tiesiskums. Tas prasa arī pilsoniskās sabiedrības organizāciju stiprināšanu. Tādēļ EESK iesaka izveidot budžeta posteņus, kas paredzēti minētā mērķa sasniegšanai.

8.12 Sekojot ES un ĀKK attiecību piemēram, EESK aicina Eiropas Komisiju, Padomi un Eiropas Parlamentu attiecībās ar ĀKK ekonomisko un sociālo interešu grupām atbalstīt EESK funkcijas paplašināšanu, iekļaujot citus reģionus, tādus kā Latīņamerika un Vidusjūras reģiona valstis. EESK aicina politiskos partnerus apstiprināt sekojošo: politiskās pilnvaras un finanšu resursus, kas ļauj piedalīties ekonomisko un sociālo interešu grupās; pilsoniskās sabiedrības dialoga institucionālo atzīšanu un pilsoniskās sabiedrības formālu un regulāru piedalīšanos asociācijas nolīgumu uzraudzībā, sammitos, apvienotajās parlamentārajās komitejās un politikās, kas attiecas uz pilsonisko sabiedrību, tādās kā sociālā kohēzija un atbilstoši darba apstākļi; atbalsts EESK gan konsultatīvo funkciju, gan arī sociālā dialoga veicināšanai sadarbībā ar ILO un citām starptautiskajām organizācijām. Šajā sakarā EESK lūdz Eiropas Komisiju, Padomi un Eiropas Parlamentu atbalstīt īpašu atsauci uz EESK Kopīgās deklarācijas par ES attīstības politiku 2.2. punktā, uzskatot, ka tas būtu efektīvs un nepieciešams līdzeklis, lai atvieglotu dialogu ar vietējam ekonomisko un sociālo interešu grupām.

8.13 EESK uzskata, ka stabils un demokrātisks darba attiecību un sociālā dialoga bāzes, kā arī uzņēmumu sociālās atbildības veicināšana ir ES attīstības politikas būtiski mērķi.

8.14 EESK uzskata, ka Kopienas darbības pievienota vērtība jāvirza uz vispārējiem daudznozaru stratēģiskiem mērķiem. Tā arī piekrīt vēlmei izveidot Āfrikas Sahāras dienvidu daļu par prioritāti, ja vien šajā apgabalā tiek izveidoti labākas pārvaldības nosacījumi. EESK arī aicina, lai Kopienas atbalsts sasniegtu visas nabadzīgās valstis.

8.15 EESK uzskata, ka ES attīstības politika lielāka vērība jāvelta tādām valstīm ar vidējiem ienākumiem, kurām ir lielas iekšzemes problēmas sakarā ar nabadzību un nevienlīdzību. Minētajā definīcijā ietilpst atsevišķas Latīņamerikas valstis, kā arī dažas Āzijas valstis, ar kurām ES ir paredzējusi izveidot stratēģisku partnerību.

8.16 EESK ierosina, lai G8 valstu apstiprinātie parādu atceļšanas pasākumi tiktu attiecināti arī uz visām nabadzīgajām valstīm un lai tos finansētu no reāliem papildavotiem.

8.17 EESK atbalsta finansējuma papildresursu ieviešanu, lai sasniegtu attīstības mērķus un saglabātu pasaules publiskos līdzekļus. Tā uzskata, ka gan *International Finance Facility (IFF)*, gan iepriekš apstiprināta starptautisko nodokļu uzlikšana var būt stabili un savstarpēji papildinoši līdzekļi.

8.18 EESK uzskata, ka savstarpēji nesaistītam atbalstam jābūt vienam no galvenajiem ES attīstības stratēģijas mērķiem. Tā uzstājīgi lūdz Padomi virzīt uz priekšu regulu par savstarpēji nesaistītu palīdzību, ejot pat tālāk par Attīstības palīdzības komitejas (DAC) rekomendācijām.

8.19 EESK ierosina izmantot jaunus parāda apmaiņas pasākumus, piemēram, tādus kā pastiprināta uzmanība ieguldījumiem izglītībā vai sociālajā jomā (migrantu atgriešanās, sociālo organizāciju nostiprināšana u.c.).

8.20 Lielākas efektivitātes sasniegšana attiecībā uz atbalstu joprojām ir grūts uzdevums visiem iesaistītajiem. EESK uzskata, ka jāturpina un jāizvērs darbs, kas virzīts uz efektīvāku attīstības mērķu sasniegšanu.

8.21 EESK uzskata, ka ir būtiski izveidot politiku, kas paredzēta sabiedrības atbalsta palielināšanai attīstības politikai un pilsoņu izpratnes celšanai visā pasaulē. EESK vēlētos būt instruments minētās politikas nodošanai tālāk, sadarbojoties ar Eiropas iestādēm.

Briselē, 2005. gada 29. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Sociālais dialogs un darba ņēmēju iesaistīšana — ceļš uz rūpniecības pārmaiņu prognozēšanu un kontroli"

(2006/C 24/17)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2004. gada 1. jūlijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma sagatavot atzinumu par šādu tematu: "Sociālais dialogs un darba ņēmēju iesaistīšana — ceļš uz rūpniecības pārmaiņu prognozēšanu un kontroli".

Par Komitejas nostājas sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2005. gada 12. septembrī. Ziņotājs — ZÖHRER kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (29. septembra sēdē), ar 138 balsīm par, 2 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads un mērķi.

1.1 Pārmaiņas rūpniecībā ir nepārtraukts process, kura gaitā kāda rūpniecības nozare pielāgojas ekonomiskās vides mainīgajiem apstākļiem, lai saglabātu konkurētspēju un radītu izaugsmes iespējas.

1.2 Pārmaiņas rūpniecībā tātad ir nepieciešama pielāgošanās izmaiņām tirgū, tehnoloģijās, tiesiskajā, sociālajā un ekonomiskajā vidē, kā arī sabiedrībā kopumā. Ideālā gadījumā šādas pārmaiņas tiek prognozētas vai apzināti izraisītas, lai attiecīgā nozare var savlaicīgi rīkoties, pakāpeniski pielāgoties un pēc iespējas mazināt pielāgošanās procesa negatīvās sekas.

1.3 Novēlota reaģēšana vai nereaģēšana uz pārmaiņām izraisa konkurētspējas zaudēšanu un apdraudējumu darba vietām. Pārstrukturēšana, kas seko tikai kā reakcijas pasākums, pārsvarā ir saistīta ar nepatīkamu ietekmi pirmām kārtām uz nodarbinātību un darba apstākļiem. Pārstrukturēšanā pieļauto kļūdu rezultātā var pasliktināties uzņēmuma vai pat veselas nozares tēls, kā arī sabiedrībā var izveidoties vispārēja noraidoša attieksme pret pārmaiņām.

1.4 Lai kāda veida pārmaiņas rūpniecībā arī notiktu, tautsaimniecībā tas ir nepārtraukts process, ko tā dalībnieki var un ko tiem vajag būtiski ietekmēt. Minētais process norisinās uzņēmumos un skar visas ietekmētās puses (darba ņēmējus, darba devējus, reģionus ...) tajā vidē, kur šie uzņēmumi darbojas.

1.5 Par minētā procesa panākumiem var spriest pēc uzņēmuma vai nozares konkurētspējas un spējas ieviest jauninājumus, no vienas puses, un pēc tā, cik veiksmīgi ir saglabātas darba vietas un sociāli pārvarētas tā radītās negatīvās sekas, no otras puses.

1.6 Bez šaubām, šis process vislabāk izdosies tad, ja pārmaiņu īstenošanā ir iesaistītas arī ietekmētās puses. Tas, ka pārmaiņu īstenošana notiek ne tikai uzņēmuma vadības, bet arī visos nozaru un uzņēmuma līmeņos, ir svarīgi ne tikai tādēļ, lai pielāgošanās process noritētu ar visu ietekmēto pušu atbalstu un būtu sekmīgs, bet arī tādēļ, ka tas ir būtisks konkurētspējas

priekšnosacījums. Tāpēc sociālais dialogs, kā arī darba ņēmēju iesaistīšana un līdzdalība ir būtiska Eiropas sabiedrības modeļa sastāvdaļa.

1.7 Izvērtējot tikai Eiropas Komisijas iniciatīvas rūpniecības politikas jomā, ar kurām tā nākusi klajā pēdējā laikā, jāsecina, ka sinerģiju apzināšana un visu iesaistīto pušu līdzdalības nodrošināšana Komisijai šķiet arvien svarīgāka, lai sekmīgi īstētu strukturālās pārmaiņas. Īstenojot šos pasākumus, pārmaiņas rūpniecībā var būt sociāli pieņemamas, ja sociālie partneri tiek pastāvīgi iesaistīti pārmaiņu prognozēšanā un īstenošanā un ja konsekventi tiek paaugstināta uzņēmumu konkurētspēja un mazinātas negatīvās sociālās sekas.

1.8 Turklāt Komitejas atzinumā par tēmu "Rūpniecības pārmaiņas: pašreizējā situācija un perspektīvas" (1) ierosināts, kādās jomās CCMI (Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvajai komisijai) turpmāk jāstrādā:

— kopēju pieeju meklēšana rūpniecības pārmaiņu paredzēšanai un pārvarēšanai un iespējamo risinājumu meklēšana ES un dalībvalstu uzņēmumu konkurētspējas un rentabilitātes uzlabošanai, ko veicina sociālais dialogs un visu iesaistīto pušu sadarbība;

— kopēju pieeju meklēšana ilgspējīgas attīstības veicināšanai un sociālās un teritoriālās kohēzijas uzlabošanai, lai Lisabonas stratēģijai piešķirtu jaunu dinamiku un veicinātu tādu pamatnostādņu un nosacījumu izveidi, kas ļautu rūpniecības pārmaiņām noritēt veidā, kas savietojams gan ar uzņēmumiem nepieciešamo konkurētspējas paaugstināšanu, gan ar ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju (2).

1.9 Protams, lai veiktās pārmaiņas būtu veiksmīgas, jāveic virkne pasākumu dažādos līmeņos. Kopienas līmenī jāīsteno horizontāla pieeja un vienlaicīgi ar pārmaiņām jāveic vairāki pasākumi (piemēram, saistībā ar makroekonomiskās vides uzlabošanu un finansiālā atbalsta piešķiršanu, kā arī nodarbinātības un sociālās politikas, rūpniecības politikas un citās jomās).

(1) (CCMI/002), ziņotājs — Van Iersel kgs, līdzziņotājs — Varea Nieto kgs.

(2) Turpat, 1.7 punkts.

1.10 Šā atzinuma mērķis ir parādīt sociālā dialoga, kā arī darba ņēmēju iesaistīšanas un līdzdalības izšķirošo nozīmi, lai rūpniecībā veiktās pārmaiņas būtu sekmīgas, un izdarīt secinājumus, kas veicinātu sociālā dialoga un Kopienas pasākumu turpmāko attīstību.

2. Sociālā dialoga ieguldījums rūpniecības pārmaiņu īstenošanā.

2.1 Sociālais dialogs notiek dažādos līmeņos un katrā atsevišķajā gadījumā tajā iesaistās dažādi dalībnieki. Katrs līmenis, vai tas būtu valsts, reģionālais, Eiropas, nozares vai starpnozaru līmenis, var būtiski sekmēt gatavošanos pārmaiņām un to pārvarēšanu sociāli pieņemamā veidā. Lai sociālais dialogs pildītu savas funkcijas, tam jāatbilst noteiktiem priekšnosacījumiem, un ir jāsaskaņo darbības dažādos līmeņos.

2.1.1 Nolūkā īstenot pārmaiņas atbilstoši gaidāmajai attīstībai, sociālajiem partneriem kopīgi jāparedz ilgtermiņa perspektīvas. Lai to izdarītu, sociālā dialoga partneru attiecībām jābūt ciešām un jābalstās uz uzticību, un viņu vidū jāvalda tāda dialoga kultūra, kas ļauj vienoties par saskaņotu darbību ilgākā laika posmā un rast tādus risinājumus krīzes situācijās, kurus atbalsta visas ietekmētās puses. Būtisks rīcības priekšnoteikums ir stabilas sociālo partneru organizāciju struktūras ar plašu pārstāvniecību.

2.1.2 Tāpēc ir ļoti svarīgi atbalstīt jaunās ES dalībvalstis sociālā dialoga struktūru veidošanā un nostiprināšanā, lai kopīgi risinātu problēmas, kas saistītas ar integrācijas procesa izraisītajām pārmaiņām rūpniecībā.

2.1.3 Lai sekmētu pozitīvu attieksmi pret pārmaiņām, savlaicīgi jāveido kopīga izpratne par pārmaiņām un sociālo partneru iespējām tās ietekmēt, pamatojoties uz uzņēmējdarbības kultūru, kas vērsta uz iesaistīšanu. Tajā pašā laikā pārmaiņām var savlaicīgi sagatavoties, īstenojot tādus pasākumus kā, piemēram, apmācību, dažādu prasmju attīstīšanu (*multiskilling*) un mūžizglītību. Vienam no minēto pasākumu mērķiem noteikti jābūt darba ņēmēju nodarbinātības iespēju uzlabošanai.

2.2 Komisijas un sociālo partneru konsultāciju gaitā 2002. gada janvārī sociālie partneri apsprieda ar pārstrukturēšanu, tās sekām un to pārvarēšanu saistītus jautājumus. Ar konkrētu prakses piemēru palīdzību tika uzrādītas drošākās rīcības metodes. Rezultātā sociālie partneri noteica "atskaites punktu pārmaiņu pārvarēšanai". Komiteja vēlētos, lai šis darbs tiktu turpināts un konkretizēts.

2.3 Lai pārmaiņas varētu prognozēt, jāpārzina to cēloņi un kopsakarības. Tāpēc ir svarīgi, lai sociālie partneri regulāri apspriestos par attiecīgās nozares un uzņēmumu perspektīvām. Nozīmīgu ieguldījumu šajā procesā var dot Dublīnas Dzīves un

darba apstākļu uzlabošanas fonda Eiropas Pārmaiņu pārraudzības centrs (*European Monitoring Centre on Change*).

2.4 Ļoti svarīgas ir arī noteiktām nozarēm paredzētās ES iniciatīvas, kurās, pamatojoties uz situācijas analīzi un ņemot vērā nozares perspektīvas, pēc plašas apspriešanās ar sociālo partneru piedalīšanos izklāstīti konkrēti ieteikumi par pasākumiem konkurētspējas nodrošināšanā un saglabāšanā.

2.5 EOTK (Eiropas Ogļu un tērauda kopienas) dibināšanas līgums bija pirmais nozaru sociālā dialoga piemērs Eiropas līmenī. Nepārtraukts sociālais dialogs saistībā ar EOTK pasākumiem, tajā skaitā nepārtrauktu tirgus novērošanu, pētniecības un jauninājumu programmām, cenu un konkurences politiku, pielāgošanās pasākumiem darba ņēmējiem un reģioniem parādīja, ka pārmaiņas rūpniecībā un pārstrukturēšanu var veikt sociāli pieņemamā veidā. Arī šodien jāizmanto visi līgumos paredzētie instrumenti, lai sagatavotos pārmaiņām.

2.5.1 Arī pēc EOTK dibināšanas līguma darbības beigām būtu vēlams izmantot šo visaptverošo pieeju pašlaik risinātajos ES nozaru dialogos, kas tiek risināti ar nozaru sociālā dialoga komisiju starpniecību. Šo komisiju kompetencē varētu būt ne tikai sociālo jautājumu izskatīšana, bet tās varētu būt arī konsultatīvas struktūras, kurās tiek apspriestas visas ES iniciatīvas, kas ietekmē rūpniecības attīstību atsevišķās nozarēs.

3. Darba ņēmēju iesaistīšana un līdzdalība un viņu nozīme rūpniecības pārmaiņās.

3.1 Uz darba ņēmējiem attiecas rūpniecības pārmaiņu sekas, kas var sniegties no mainītām kvalifikācijas prasībām, kuras radušās tehnoloģisku jauninājumu un darba organizācijas un apstākļu izmaiņu dēļ, līdz pat darba vietas zaudēšanai. Tādēļ ir svarīgi, kā darba ņēmēji var sagatavoties šiem mainītajiem nosacījumiem un kādi pasākumi tiek veikti, lai mazinātu viņiem negatīvās sekas un pastiprinātu pozitīvo ietekmi. Svarīgi šajā ziņā ir tas, vai darba ņēmēji savlaicīgi un piemērotā formā tiek informēti par pārmaiņām un vai viņi var iesaistīties šajā procesā.

3.2 Tikai tādā veidā pastāv iespēja, ka pārmaiņas norisinās un tiek pieņemtas ne tikai uzņēmumu vadības līmenī, bet arī darbinieku apziņā. Ja neizdodas rūpniecības pārmaiņas veidot darba ņēmējiem sociāli pieņemamā veidā, tas izraisa konfliktus.

3.3 Darba ņēmēju (kā arī darba ņēmēju pārstāvju uzņēmumos un arodbiedrību) iesaistīšanai un līdzdalībai pārmaiņu īstenošanā līdz ar to ir būtisks ieguldījums sociāli pieņemamā pārmaiņu pārvarēšanā, nodarbinātības iespēju saglabāšanā un tātād konfliktu novēršanā. Ideālā gadījumā uzņēmumiem vajadzētu attīstīties par interaktīvām organizācijām, kas rīkojas tālredzīgi. Tas sekmē jauninājumus uzņēmumā un rezultātā arī tā konkurētspēju.

3.4 Tā kā ar uzņēmējdarbību saistīti lēmumi arvien vairāk tiek pieņemti globālā ekonomiskajā vidē un bieži daudznacionālos koncernos, papildus valsts līmeņa darba ņēmēju līdzdalības iespējām un instrumentiem arvien lielāku nozīmi iegūst arī pārrobežu darba ņēmēju pārstāvības struktūras.

3.5 Eiropas uzņēmumu padomēm šeit ir īpaša loma. Jau šobrīd ir daži piemēri attiecībā uz nolīgumiem par pārstrukturēšanas pasākumiem, kas noslēgti starp uzņēmumiem un Eiropas uzņēmumu padomēm. Tāpat arī ir piemēri par nolīgumiem, kas ir noslēgti ar Eiropas arodbiedrību apvienībām. Šī pieredze ir jāvērtē pozitīvi, jo tieši starptautiskos koncernos pastāv risks, ka sociālo seku mazināšana vienā vietā var negatīvi ietekmēt kādu citu vietu.

3.6 Ir jāpieņem, ka starptautiskais sociālais dialogs uzņēmumu līmenī turpinās dinamiski attīstīties. Šajā sakarā Komitejai tomēr jāsecina, ka iesaistīto pušu attīstība nav bez problēmām. Attiecībā uz šādiem nolīgumiem trūkst droša tiesiskā ietvara, kas regulē to, vai nolīgumi ir spēkā un ir tiesiski saistoši, kā arī, vai tie ņem vērā sociālo partneru — darba devēju un tiesiski pilnvarotu darba ņēmēju pārstāvju — tradicionālās lomas. No šāda viedokļa arī ir jāapskata priekšlikums par izvēles ietvara nodrošināšanu starptautiskām sarunām par koplīgumu slēgšanu, ko Komisija pieteica savā paziņojumā par Sociālo programmu 2005. — 2010. gadam.

3.7 Komiteja apzinās to, ka darba ņēmēju līdzdalības līdzekļi un struktūras, kas ir mazo un vidējo uzņēmumu rīcībā, nav attīstīti tādā līmenī, kā tas ir lielākos uzņēmumos. Tomēr Komiteja uzskata, ka, neskatoties uz atšķirīgajiem priekšnosacījumiem, uz partnerību vērsta pārmaiņu pārvarēšanas pieeja ir ļoti nozīmīga arī šajos uzņēmumos.

4. Kopienas politika attiecībā uz rūpniecības pārmaiņām.

4.1 Tiesību normas.

4.1.1 Jau šobrīd pastāv virkne Kopienas tiesību normu, kurām ir tieša vai netieša saistība ar rūpniecības pārmaiņām un attiecīgi pārstrukturēšanu un tās sekām. Dažādās direktīvās ir noteiktas informācijas un uzklaušīšanas tiesības un darba ņēmēju aizsardzība pret pārstrukturēšanas sekām (Eiropas uzņēmumu padomes, Eiropas akciju sabiedrība, informācijas un uzklaušīšanas ietvars valsts līmenī, darba devēja maksātne spēja, uzņēmuma īpašnieka maiņa, masveida atlaišanas, uzklaušīšanas tiesības konkurences lietu procesuālajās norisēs).

4.1.2 Visas minētās tiesību normas attiecas vai nu uz ļoti vispārīgu ietvaru par informāciju un uzklaušīšanu, vai arī īpaši uz noteiktām pārmaiņu vai pārstrukturēšanas sekām, un tās ir lielā mērā piemērojamas neatkarīgi cita no citas. Pēc Komitejas ieskata, Kopienas tiesības, kas attiecas uz pārmaiņu prognozēšanu, jāapkopo un vajadzības gadījumā jāattīsta tālāk, balstoties uz esošo pamatu.

4.2 Rūpniecības politika.

4.2.1 Ar savu 2004. gada aprīļa paziņojumu "Sekojot strukturālajām pārmaiņām: rūpniecības politika paplašinātai Savienībai" ⁽³⁾ Komisija ievadīja jaunu laikmetu Eiropas rūpniecības politikā. Savā 2004. gada decembra atzinumā Komiteja atzinīgi novērtēja Komisijas jauno stratēģisko virzienu. Vēlreiz ir jāizceļ paradigmas nomaīņa, ko izdarīja Komisija, tādējādi atkal izvirzot rūpniecības politiku Eiropas darba kārtības augšgalā.

4.2.2 No Komitejas viedokļa ir īpaši būtiski padziļināt nozaru pieeju, kas dod iespēju atrast atsevišķām nozarēm jau sagatavotas iniciatīvas. Turklāt ir jāaptver ne tikai tās ekonomikas jomas, kas atrodas krīzē, bet jāveic pētījumi pēc iespējas vairākās Eiropai nozīmīgās nozarēs, lai savlaicīgi varētu reaģēt uz pārmaiņām un tās tālredzīgi vadīt. Nozīmīga loma šeit ir sociālajam dialogam.

4.3 Sociālais dialogs.

4.3.1 Savā 2004. gada pavasara sesijā Eiropadome aicināja dalībvalstis veidot partnerattiecības pārmaiņām, iesaistot sociālos partnerus, pilsonisko sabiedrību un valsts institūcijas.

4.3.2 Ņemot vērā minēto aicinājumu un gaidāmo Lisabonas stratēģijas termiņa vidus pārskatu, Komisija publicēja savu paziņojumu "Partnerība pārmaiņām paplašinātā Eiropā — ieguldījuma Eiropas sociālajā dialogā palielināšana" ⁽⁴⁾.

4.3.3 Minētā paziņojuma mērķis ir veicināt Eiropas sociālā dialoga rezultātus un tā labāku izpratni, pastiprināt to ietekmi un stimulēt tālāku attīstību, kas balstās uz efektīvu mijiedarbību starp darba ņēmējiem un darba devējiem dažādos līmeņos.

4.3.4 Savā paziņojumā Komisija pieprasa, lai sociālais dialogs dotu konkrētus rezultātus. Tā atbilstoši iesaka sociālajiem partneriem viņu izstrādātos tekstus padarīt pieejamākus sabiedrībai, veidot tos pārredzamāk un formulēt iedarbīgāk (piemēram, lietojot viegli saprotamu valodu), sekot, lai tie sasniedz adresātus, kā arī apvienot tekstu kategorijas. Šajā kontekstā jāpiemin, ka sociālā dialoga efektivitāti arvien vairāk nosaka darba attiecību kvalitāte valstiskā līmenī.

4.3.5 Komisija ierosina vairākus priekšlikumus, kam jāpastiprina sinerģija dažādos līmeņos (Eiropas, valsts, nozaru, uzņēmumu), tāpat arī jāstiprina sociālā dialoga struktūras, to ietekme un turpmākie pasākumi.

⁽³⁾ KOM (2004) 274 galīgā red., 20.04.2004.

⁽⁴⁾ KOM (2004) 557 galīgā red.

4.3.6 Šobrīd Komiteja nevēlas tuvāk komentēt Komisijas priekšlikumus, jo sākotnēji savas autonomijas ietvaros ar tiem jānodarbojas sociālajiem partneriem.

4.3.6.1 Komiteja tomēr atzinīgi vērtē jebkurus centienus, kuru mērķis ir sociālā dialoga stiprināšana. Tas jo sevišķi attiecas uz sociālā dialoga attīstību jaunajās dalībvalstīs, kur vēl pastāv būtiski trūkumi. Komiteja norāda uz to, ka, piemēram, izglītības, struktūru stiprināšanas, kā arī tehniskā atbalsta jomās ir jāpieliek ievērojamas, īpaši arī finansiāla rakstura pūles. Šajā sakarā loģisks un saskaņots šķiet Komisijas priekšlikums šim mērķim izlietot daļu no struktūrfondu līdzekļiem.

Jaunajās dalībvalstīs pārstrukturēšanas rezultātā samazinās darba vietu skaits un tas lielākoties notiek vienlaicīgi ar uzņēmumu privatizāciju. Lai varētu vienoties par atbilstošām sociālajām paketēm un to likumīgo īstenošanu, jau sagatavojot šos procesus, ir nepieciešams attīstīt efektīvu sociālo dialogu.

4.3.6.2 Komiteja atbalsta arī Komisijas centienus iedrošināt jaunas nozares uzsākt sociālo dialogu un dot savu ieguldījumu Lisabonas mērķu sasniegšanā.

4.4 Pārstrukturēšana un nodarbinātība.

4.4.1 Gan 2005. gada 9. februārī pieņemtajā Sociālajā programmā, gan arī paziņojumā par ilgtspējīgas attīstības stratēģijas pārbaudi paredzēts, ka Komisija izstrādā stratēģiju pārstrukturēšanas procesu pārvarēšanai, uzsverot attiecīgo Eiropas politiku labāku savstarpēju mijiedarbību, pastiprinātu sociālo partneru iesaistīšanu, lielāku sinerģiju starp atsevišķām politikām un finanšu instrumentiem, kā arī tiesisko un darba apmaksas līgumu pamatnoteikumu saskaņošanu.

4.4.2 Komisijas 2005. gada 31. marta paziņojumā "Pārstrukturēšana un nodarbinātība" ⁽⁹⁾ ir izklāstīts, kādi pasākumi Savienībai ir jāuzsāk vai jāpastiprina, lai mobilizētu tās rīcībā esošās iespējas. Pie tam, tiek iekļauta gan horizontālā, gan arī nozaru perspektīva un piedāvāta virkne pasākumu dažādās Kopienas politikas jomās.

4.4.3 Par minēto paziņojumu Komiteja izteiks viedokli atsevišķā atzinumā. Tā katrā ziņā atzinīgi vērtē Komisijas izvēlēto visaptverošo, uz vairākām jomām attiecināmo pieeju. Šā atzinuma aspektā jāizceļ daži Komisijas priekšlikumi.

4.4.3.1 Īpaša uzmanība jāvelta nozaru sociālā dialoga paplašināšanai. Komiteja piekrīt Komisijas nostājai, ka sociālie partneri var veikt īpašu brīdinošu funkciju, pateicoties zināšanām par attiecīgo jomu. Šis līdzeklis tomēr būtu jāizmanto nevis tikai krīzes situācijās, bet gan visos gadījumos, kad sociālie partneri uzskata, ka ir jārīkojas, un ne tikai tad, kad tie redz "bažas izraisīto attīstību". Tas vairāk atbilstu pārstrukturēšanas procesu prognozēšanas un sekošanas prasībām.

(9) KOM (2005) 120 galīgā red.

4.4.3.2 Komiteja ar interesi gaida pieteikto paziņojumu par uzņēmumu sociālo atbildību, kas īpaši skars pozitīvās iniciatīvas, ko uzņēmumi veic pārstrukturēšanas gadījumā, sadarbojoties ar iesaistītajām pusēm. Turklāt papildus tiesisko pamatu tālākai pilnveidošanai būtu jādarā sabiedrībai zināmi un jāveicina arī tādi pārmaiņu pārvarēšanas paņēmieni, kas sniedz arpus minētajiem tiesiskajiem pamatiem. Komiteja īpaši vērs uzmanību uz to, ka procesos jāņem vērā arī atsevišķu uzņēmumu pārstrukturēšanas rezultātā netieši skartie dalībnieki (piemēram, piegādes nodrošinošie uzņēmumi, pakalpojumu sniedzēji utt.).

4.4.3.3 Komiteja atzinīgi vērtē arī plānoto "Pārstrukturēšanas foruma" izveidošanu. Forumu uzdevums būtu sekot attiecīgām attīstības tendencēm un veicināt atsevišķu iniciatīvu saskaņošanu. Šajā forumā bez Komisijas tiks iesaistītas arī citas Eiropas iestādes, kā arī sociālie partneri un zinātņu aprindu pārstāvji. Tas atbilst paziņojuma pārnozaru politiskās pieejas turpinājumam. Komiteja labprāt līdzdarbosies šādā forumā un piedāvās savu pieredzi.

4.4.3.4 Komisija plāno arī konsultēties ar sociālajiem partneriem otro posmu par tādām tēmām kā uzņēmumu pārstrukturēšana un Eiropas Uzņēmumu padomes. Kā jau minēts 2.2., 3.5. un 3.6. punktos, Komiteja saskata rīcības nepieciešamību attiecībā uz minēto tēmu kopumu.

5. Secinājumi.

5.1 Rūpniecības pārmaiņu veiksmīga pārvarēšana un ar to saistītā uzņēmumu un nozaru konkurētspējas saglabāšana un atjaunošana ir izšķirošs izaicinājums, kas Eiropai ir jāpieņem, un šie apstākļi ir arī izšķiroši Lisabonas procesa mērķu sasniegšanai.

Minētā pārmaiņu procesa panākumi ir vērtējami ne tikai pēc kāda uzņēmuma vai nozares konkurētspējas, bet arī pēc sekmīgas darba vietu saglabāšanas un negatīvu sociālo seku pārvarēšanas.

5.2 Papildus virknei pasākumu dažādos līmeņos izšķiroša loma sekmīgā rūpniecības pārmaiņu īstenošanā ir arī sociālajam dialogam un darba ņēmēju iesaistīšanai un līdzdalībai.

5.3 Sociālajam dialogam jābalstās uz nostiprinātu un uzticamu partnerību un dialoga kultūru, un tam jābūt ar stabilām un reprezentablām struktūrām. Komiteja atzinīgi vērtē jebkurus centienus, kuru mērķis ir sociālā dialoga stiprināšana. Tas jo sevišķi attiecas uz sociālā dialoga attīstību jaunajās dalībvalstīs, kur vēl pastāv būtiski trūkumi.

5.4 Ir jāpadara iedarbīgāki sociālajiem partneriem pieejamie analītiskie instrumenti. Nozīmīgu ieguldījumu šajā procesā var dot Dublinas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda Eiropas Pārmaiņu pārraudzības centrs (*European Monitoring Centre on Change*).

5.5 Ļoti svarīgas ir arī noteiktām nozarēm paredzētās ES iniciatīvas, kuras, pamatojoties uz situācijas analīzi un, ņemot vērā nozares perspektīvas, pēc plašas apspriešanās ar sociālo partneru iesaistīšanu ieskicē konkrētus priekšlikumus par pasākumiem konkurētspējas nodrošināšanai un saglabāšanai. Komiteja tādēļ atbalsta Komisijas nolūku iedrošināt jaunas nozares uzsākt sociālo dialogu un dot savu ieguldījumu Lisabonas mērķu sasniegšanā.

5.5.1 Turklāt ir jāaptver ne tikai tās ekonomikas jomas, kas atrodas krīzē, bet jāveic pētījumi pēc iespējas vairākās Eiropai nozīmīgās nozarēs, lai savlaicīgi varētu reaģēt uz pārmaiņām un veidot tās tālredzīgi.

5.6 Darba ņēmēju (kā arī darba ņēmēju pārstāvju uzņēmumos un arodbiedrību) iesaistīšana un līdzdalība ir būtisks ieguldījums sociāli pieņemamā pārmaiņu pārvarēšanā un īstenošanā uzņēmumu līmenī. Tas cita starpā sekmē jauninājumus un rezultātā arī uzņēmumu konkurētspēju.

5.7 Eiropas uzņēmumu padomēm šeit ir īpaša loma. Ir jāpieņem, ka starptautiskais sociālais dialogs uzņēmumu līmenī dinamiski attīstīsies tālāk, kā to parāda nolīgumu piemēri par pārstrukturēšanas pasākumiem, ko uzņēmumi ir panākuši ar Eiropas uzņēmumu padomēm vai ar Eiropas arodbiedrību apvienībām. Šādā aspektā ir jāaplūko arī priekšlikums par izvēles ietvara nodrošināšanu starptautiskām sarunām par koplīgumu slēgšanu, ko Komisija pieteica savā paziņojumā par Sociālo programmu 2005. — 2010. gadam.

5.8 Komiteja atzinīgi vērtē visaptverošo pārnozaru pieeju, ko Komisija ir izvēlējusies savā 2005. gada 31. marta paziņojumā "Pārstrukturēšana un nodarbinātība" ⁽⁶⁾. Īpaša uzmanība jāvelta nozaru sociālā dialoga paplašināšanai, kas var dot nozīmīgu ieguldījumu, prognozējot pārstrukturēšanas procesus un sekojot tiem.

5.8.1 Komiteja ar interesi gaida pieteikto paziņojumu par uzņēmumu sociālo atbildību.

5.8.2 Komiteja labprāt līdzdarbosies šādā forumā par pārstrukturēšanu un piedāvās savu pieredzi.

Briselē, 2005. gada 29. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁶⁾ KOM (2005) 120 galīgā red.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Nabadzība sieviešu vidū Eiropā"

(2006/C 24/18)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Parlaments 2005. gada 28. aprīlī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu "Nabadzība sieviešu vidū Eiropā".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2005. gada 5. septembrī. Ziņotāja bija **King kdze**.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 420. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 28. un 29. septembrī (2005. gada 29. septembra sēdē), ar 79 balsīm par un 2 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

1. VISPĀRĪGA INFORMĀCIJA.

1.1 Starptautiskā nabadzības izskaušanas diena.

Lai veicinātu izpratni par nepieciešamību izskaust nabadzību un trūkumu, ANO Ģenerālā asambleja ir pasludinājusi 17. oktobri par Starptautisko nabadzības izskaušanas dienu.

1.2 Sievietes un nabadzība ES.

Lai atzīmētu šo dienu un lai sniegtu ieguldījumu debatēs par nabadzības būtību ES, Reģionu komiteja, EESK un Eiropas Parlaments (katra no šīm iestādēm atsevišķi) šobrīd izstrādā dokumentu par tematu "Sievietes un nabadzība ES". Kaut gan katrs no šiem dokumentiem ir uzrakstīts, raugoties no dažādiem viedokļiem, šīs ES iestādes lielā mērā rīkojas saskaņoti.

1.3 Nabadzības riska definīcija.

Visas personas, kuru ienākumi attiecīgajā valstī ir mazāki par 60 % no vidējiem ienākumiem uz vienu iedzīvotāju, ir pakļautas nabadzības riskam. Ar ienākumiem jāsaprot mājsaimniecības rīcībā esošie kopējie ienākumi, dalīti ar visu mājsaimniecības locekļu skaitu.

1.4 Nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas pamatnosacījumi.

Dalībvalstīs 2000. gadā vienojās Eiropā uzsākt sociālās atstumtības un nabadzības mazināšanas stratēģijas īstenošanu, izmantojot atklātās koordinācijas metodes. Dalībvalstīs vienojās par šīs stratēģijas mērķiem un tā paredz, ka katrai dalībvalstij vienu reizi divos gados jāiesniedz nacionālais rīcības plāns šo mērķu īstenošanai. Četri sociālās integrācijas aspekti — materiālā nabadzība, nodarbinātība, veselība un izglītība — ir vieni no nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas indikatoriem. Sieviešu un vīriešu līdztiesība nav šīs ES stratēģijas vispārējais mērķis.

Padome 1999. gadā pieņēma saskaņotu sociālās aizsardzības modernizācijas stratēģiju. ES dalībvalstīs sociālā aizsardzība ir viens no svarīgākajiem nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanas līdzekļiem. Trīs galvenās stratēģijas sastāvdaļas ir — sociālās integrācijas politika, pensiju un veselības aprūpes sistēmu reformēšana. Dzimumu līdztiesības veicināšanas pasākumi tajā nav paredzēti.

Ņemot vērā neseno referendumu par Konstitūciju Eiropai rezultātus, Lielbritānijas prezidentūra darīja zināmu, ka paziņojums par sociālās aizsardzības sistēmām tiks sagatavots 2005. gada oktobrī.

1.5 Tiesiskais regulējums.

Lielākā daļa ar nabadzību un sociālo atstumtību saistīto politiku kopumā joprojām ir dalībvalstu kompetencē. Tomēr saskaņā ar Kopienas dibināšanas līguma 136. un 137. pantu Kopiena atbalsta un papildina dalībvalstu darbību sociālās atstumtības mazināšanā. Raksturīgi, ka sievietes ir pakļautas nabadzības riskam daudz lielākā mērā.

Saskaņā ar EK Līguma 13. pantu ES kompetencē ir veikt pasākumus, tajā skaitā tiesiskus pasākumus, lai apkarotu diskrimināciju personas dzimuma, rases, etniskās izcelsmes, reliģiskās pārliecības vai pasaules uzskatu, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ.

1.6 Nabadzības līmenis ES.

Relatīvas ienākumu nabadzības skarto cilvēku skaits ES ir liels — 2001. gadā 55 miljoni cilvēku, t.i., 15 % no ES iedzīvotājiem, bija pakļauti nabadzības riskam⁽¹⁾. Ilgstoši relatīvi zemi ienākumi bija vairāk kā pusei no viņiem. Atsevišķajās dalībvalstīs nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju skaits ir ļoti atšķirīgs — Zviedrijā tas ir 9 %, bet Īrijā 21 %. Raksturīgi, ka sievietes ir pakļautas nabadzības riskam daudz lielākā mērā.

⁽¹⁾ Izmantoti Eiropas Kopienas mājsaimniecību apsekojumā iekļautie nabadzības riska indikatori.

1.7 Sociālās atstumtības līmenis.

Jo ilgāk personas ienākumi ir zemi, jo lielāks ir nabadzības risks un atstumtība no sociālās, kultūras un ekonomiskās dzīves. Visās dalībvalstīs 2001. gadā pusei vai vairāk kā pusei nabadzības skarto personu ilgstoši bija zemi ienākumiem, tas nozīmē, ka viņu ienākumi 2001. gadā un vismaz divus gadus no trīs iepriekšējiem gadiem (no 1998. — 2000. gadam) bija mazāki par 60 % sliekšni. Caurmērā 9 % ES iedzīvotāju 2002. gadā jau ilgstoši dzīvoja nabadzībā. Raksturīgi, ka nabadzība daudz lielākā mērā ir skārusi sievietes.

1.8 Demogrāfiskā un sociālā situācija ES.

Šobrīd dramatiski mainās demogrāfiskā situācija ES — gadsimtiem ilgi darbaspējīgo iedzīvotāju skaits nepārtraukti pieaug, taču drīz viņu skaits sāks samazināties. 16 % iedzīvotāju ir 65 gadus veci un vecāki, bet 17 % iedzīvotāju ir 15 gadus veci un jaunāki, un paredzamais dzīves ilgums palielinās. Nākamo 15 gadu laikā 80 gadu vecumu sasniegušu un vecāku cilvēku skaits palielināsies gandrīz par 50 %.⁽²⁾

Vienlaicīgi mainās mājsaimniecību struktūra. Samazinās laulību skaits, un tās tiek noslēgtas vēlāk, pieaug šķirto laulību skaits, un samazinās to ģimeņu skaits, kurām ir bērni. Šo izmaiņu rezultātā samazinās mājsaimniecību lielums visās vecuma grupās. Ekonomists un Nobela prēmijas laureāts Gary Becker un viņa kolēģis tiesnesis Richard Posner apgalvo, ka šīm izmaiņām galvenokārt ir ekonomiski cēloņi⁽³⁾. Viņi uzskata, ka pāreja no "patriarhālās laulības", kurā vīrs ir pelnītājs un sieva ir no viņa atkarīga, uz "laulību kā partnerību" ir izskaidrojama ar pieaugošo sieviešu finansiālo neatkarību, kas iespējama, pateicoties aizvien lielākām iespējām atrast darbu ārpus mājas. Palielinās arī ar bērna laišanu pasaulē saistītās neizmantoto izdevību izmaksas — jo lielāki ir sievietes ienākumi un augstāks statuss profesijā, jo vairāk viņa zaudē ienākumus un iespējas karjeras izaugsmē, pārtraucot strādāt pavisam vai uz laiku, lai laistu pasaulē bērnus.

Vēl viena būtiska pārmaiņa ir milzīgais nepilnās ģimenēs dzīvojošo bērnu skaita pieaugums. 2000. gadā 10 % bērnu vecumā no 0 līdz 14 gadiem dzīvoja nepilnās ģimenēs, salīdzinājumam — 1990. gadā tie bija tikai 6 % bērnu. Tas izskaidrojams ar šķirto laulību un pārtraukto attiecību, kā arī ar nevēlamas grūtniecības gadījumu skaita palielināšanos.

⁽²⁾ Komisijas un Padomes 2004. gada 5. marta kopējais ziņojums par sociālo iekļautību.

⁽³⁾ Gary Becker un Richard Posner darbs "Seksuālā revolūcija", 2005. gada 10. aprīlī. Pieejams — <http://www.becker-posner-blog.com/archives/2005/04/index.html>.

2. VISPĀRĒJAS PIEZĪMES.

2.1 EESK atzinīgi vērtē izdevību paust viedokli šajā sakarā, bet tā uzskata, ka svarīgāk būtu bijis iztirzāt tēmu "dzimums un nabadzība" un nevis "sievietes un nabadzība", tādējādi, aplūkojot nabadzības cēloņus, varētu pievērst lielāku uzmanību vīriešu un sieviešu saistībai un atšķirībām.

Komiteja uzskata, ka Komisijai noteikti jāpārskata nabadzības definīcija, jo tajā uzsvērti vienīgi nabadzības acīmredzami cēloņi, bet nav novērtēts sieviešu nabadzības līmenis un šīs nabadzības ietekme. Definīcijā izteikts pieņēmums, ka mājsaimniecības rīcībā esošie finanšu līdzekļi tiek vienlīdzīgi sadalīti visiem ģimenes locekļiem, taču faktiski nabadzība izpaužas indivīda līmenī un šajā līmenī tā arī jāanalizē, lai izprastu dzimumu dimensiju.

2.2 EESK atzinīgi vērtē Lielbritānijas prezidentūras apņemšanos atsākt debates par sociālās aizsardzības sistēmas un uzskata, ka noteikti jāanalizē to ietekme uz vīriešiem un sievietēm, tādējādi panākot, ka šīs sistēmas ņem vērā viņu vajadzības. Pastāv uzskats, ka sievietes nepieciešamības gadījumā var rēķināties ar vīrieša ienākumiem. Šis pieņēmums, kam nav nekāda sakara ar mūsdienu sabiedrības realitātēm, ir viens no svarīgākajiem iemesliem, kāpēc sievietes ir pakļautas lielākam nabadzības riskam.

3. ĪPAŠAS PIEZĪMES.

3.1 Nabadzības izplatība.

Sievietes parasti ir pakļautas lielākam riskam dzīvot nabadzīgās mājsaimniecībās — 2001. gadā 16 % pieaugušo sieviešu (vecākas par 16 gadiem) un salīdzinājumam — tikai 14 % vīriešu tajā pašā vecumā — ienākumi bija zemāki par nabadzības sliekšni⁽⁴⁾. Visās dalībvalstīs ir līdzīga situācija. Vientuļo vecāku mājsaimniecības ir pakļautas vislielākajam nabadzības riskam (35 % no ES vidējā rādītāja), 85 % vientuļo vecāku ir sievietes. Īpašam nabadzības riskam pakļautas vientuļās mātes, kas ir jaunākas par 18 gadiem.

Par 65 gadiem vecāki cilvēki ir pakļauti relatīvi augstam nabadzības riskam. Šajā vecuma grupā divas trešdaļas ir sievietes. Īpaši liela nabadzība valda vientuļo pensionēto sieviešu vidū, it īpaši to, kas ir vecākas par 80 gadiem vai kuras nesaņem fondētās pensijas. Galvenais iemesls tam ir apstākļi, ka, pensionāram kļūstot vecākam, vairāk paaugstinās viņa izdevumi, īpaši palielinoties veselības aprūpes izmaksām dažādu spēju zuduma dēļ un pārvietošanās vajadzībām.

⁽⁴⁾ Avots — Statistikas biroja 2001. gada dati; izņemot viena cilvēka mājsaimniecības, dzimumu atšķirības saistībā ar nabadzības risku ir jāaplūko piesardzīgi, jo pastāv uzskats, ka mājsaimniecības ieņēmumi tiek sadalīti līdzīgi.

Pētījumi rāda, ka sievietes, kuras saskaras ar dažādu diskrimināciju, piemēram, vecākas sievietes, etniskām minoritātēm vai migrantu grupām piederošas sievietes, sievietes ar dažādiem spēju traucējumiem, lesbietes, ir pakļautas vēl augstākam nabadzības un sociālās atstumtības riskam.

3.2 Sieviešu nabadzība un sociālā atstumtība no nodarbinātības aspekta.

Nodarbinātība ir viens no svarīgākajiem faktoriem, kas ietekmē sociālo iekļautību, un tā ir vienīgais un visefektīvākais veids, kā izkļūt no nabadzības, ne tikai tāpēc, ka tā nodrošina ienākumus, bet tā veicina arī sociālo līdzdalību un personisko attīstību. Šis fakts ņemts vērā, izvirzot Lisabonas stratēģijas mērķi — līdz 2010. gadam padarīt “Eiropu par konkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zināšanām balstīto ekonomiku pasaulē, kas ir spējīga uz pastāvīgu ekonomisko kāpumu, vairāk un labākām darba vietām un ciešāku sociālo saliedētību”. Sieviešu iesaistīšana darba tirgū ir nepieciešama un svarīga, turklāt līdz 2010. gadam ir jāsasniedz konkrēts mērķis — sieviešu nodarbinātības līmenis jāsasniedz 60 %. Kaut gan sieviešu nodarbinātības līmenis tuvojas vīriešu nodarbinātības līmenim, strādājošās sievietes arī ir pakļautas nabadzības riskam. Cēloņi tam meklējami lielajās grūtībās, kas saistītas ar sieviešu nodarbinātību, piemēram, lielais bez darba esošo sieviešu īpatsvars 25 dalībvalstu (7) ES, grūtības apvienot pienākumus ģimenē un darbā, sieviešu darba segregācijas un “sektorizācijas” tendences, no sociālās aizsardzības viedokļa apšaubāmu nodarbinātības formu plašā izplatība, kā arī visās Eiropas valstīs pastāvošā vīriešu un sieviešu darba samaksas starpība.

3.2.1 Darba samaksas starpība.

Trīsdesmit gadus pēc Direktīvas par vienādu atalgojumu pieņemšanas 1975. gadā Eiropā sievietes par tādu pašu darbu joprojām saņem vidēji 85 % no tā atalgojuma, ko saņem vīrieši (8). Daudzās valstīs šī starpība ir vēl lielāka un šis rādītājs sasniedz pat 33 %. Tāpat kā Eiropas Parlamenta Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komiteja EESK pauž sašutumu par to, ka šī starpība joprojām pastāv un atbalsta šīs komitejas ieteikumu Padomei un Komisijai attiecīgi rīkoties, lai “izbeigtu šo netaisnību.”

3.2.1.1 Neizmantoto izdevību izmaksas, kas saistītas ar bērna laišanu pasaulē.

Daudzi pētījumi tās pamato ar faktu, ka sievietes ir tās, kas dzemdē bērnus un pavada neproporcionāli vairāk laika nekā vīrieši, rūpējoties par bērniem. Lielākā daļa sieviešu vismaz

kādu savas dzīves laiku nestrādās. Turpretī vīriešiem raksturīgs tas, ka viņi ir bijuši nodarbināti nepārtraukti un pilnu slodzi no pilna laika izglītības pabeigšanas brīža līdz pat aiziešanai pensijā. Nestrādāšana var negatīvi ietekmēt ienākumus. Bērna kopšanas atvaļinājums nozīmē, ka sieviešu nodarbinātības laiks ir īsāks, viņām ir mazāk iespēju uzkrāt pieredzi un izglītoties tālāk. Ienākumu samazināšanos izraisa arī tas, ka darba alga parasti tiek paaugstināta tiem darbiniekiem, kas saglabā ilgstošas darba attiecības. Faktiski, jo ilgāk sieviete nestrādā, jo finansiālie zaudējumi ir lielāki.

3.2.2 Mātes izglītības līmenis.

Mātēm ar zemu izglītības līmeni ir raksturīgs tas, ka viņas uz ilgāku laiku pārtrauc strādāt, lai rūpētos par maziem bērniem. Tās mātes, kurām ir augstākā izglītība, ir saīsinājušas ar bērna piedzimšanu saistītā darba pārtraukuma laiku, savukārt tās mātes, kuru kvalifikācija ir zema, šajā ziņā savu izturēšanos nav mainījušas. Raksturīgi, ka tās mātes, kuru kvalifikācija ir zema, nestrādā līdz brīdim, kamēr bērns sāk iet skolā, savukārt tās mātes, kurām ir augstākā izglītība, izmanto vienīgi dzemdību atvaļinājumu un algo citu personu, kas rūpējas par viņu bērniem.

Tāpēc vislielākos finansiālos zaudējumus cietīs sievietes ar zemāku izglītības līmeni, kuras jau pirms bērna piedzimšanas pelnīja slikti un kurām raksturīgi ilgāki darba pārtraukumi.

3.2.3 Vientuļie vecāki.

Kā jau minēts 1.8 punktā, vientuļo vecāku skaits palielinās un pieejamā informācija liecina, ka vientuļie vecāki ir pakļauti īpašam nabadzības riskam. Tā kā 85 % no vientuļajiem vecākiem ir sievietes, viņas ir īpaši pakļautas nabadzības riskam. Tas izskaidrojams ar faktu, ka tikai 50 % vientuļo māšu strādā, savukārt precēto sieviešu vidū darbs ir 68 % (9). Salīdzinājumā ar māšu nodarbinātību, kas uzlabojas, vientuļo māšu nodarbinātības līmenis gandrīz nav mainījies.

Pētījumi liecina, ka finansiāli pieejamas bērnu aprūpes iespēju trūkums nav vienīgais šķērslis, kas traucē vientuļiem vecākiem strādāt. Jāmin arī citi šķēršļi:

— nestrādājošiem vientuļiem vecākiem lielākoties trūkst tirgus prasībām atbilstošas kvalifikācijas. (8) Jo zemāka ir viņu kvalifikācija, jo sliktākas ir viņu izredzes turpināt darbu, kuras būtiski ietekmē tas, vai vecākiem ir nodrošinātas finansiālā ziņā pieejamas tālākizglītības iespējas tajā laikā, kad tie nestrādā un audzina bērnus;

(7) Statistikas biroja 2003. gada dati.

(8) Finch u.c., 1999. gads “Jaunums vientuļajiem vecākiem: Mācoties no prototipa apgabaliem.” DSS pētījuma atskaite Nr. 92, Līdza: CDS; Lewis u.c., 2000. gads “Vientuļie vecāki un personīgie padomdevēji: Lomas un attiecības”. DSS pētījuma atskaite Nr. 122, Līdza: CDS; Dawson u.c., 2000. gads “Jaunums vientuļajiem vecākiem: Ziņojums par kvalitātes intervijām ar atsevišķām personām.”, Pētījums un attīstības ziņojums ESR55, Šefilda: Nodarbinātības dienests; Holtermann u.c., 1999. gads “Vientuļie vecāki un darba tirgus.” 1997. gada darba spēka apskata un izpētes atskaites rezultāti. Nodarbinātības dienesta ziņojums Nr. 23, Londona: Statistikas dienests.

(9) Statistikas biroja 2004. gada dati.

(8) Statistikas biroja 2003. gada dati.

- vientuļie vecāki dzīvo galvenokārt tādās vietās, kur valda zems darba spēka pieprasījums;
- raksturīgi, ka nestrādājošo vientuļo vecāku veselības stāvoklis ir slikts vai ka viņiem ir slimis bērns, vai arī viņu mājsaimniecībā ir kāda cita persona, kuras slimība vai spēju traucējumi ierobežo viņu iespējas strādāt (10 % nestrādājošo vientuļo vecāku);
- vientuļajiem vecākiem, kas sastopas ar lielām grūtībām, vairāk raksturīgs zems morāles līmenis, kas savukārt var būt par šķērslī, kas traucē viņiem strādāt.

Daudziem vientuļajiem vecākiem lielākoties pašiem jārūpējas par saviem bērniem un viņi meklē nodarbošanos ar tādu darba laiku, kas dotu viņiem iespēju strādāt un vienlaicīgi pēc iespējas ilgāku laiku pavadīt kopā ar bērniem.

3.2.3.1 Nepilngadīgās mātes.

Vientuļās mātes, kas jaunākas par 18 gadiem, pakļautas īpašam nabadzības riskam. ES 6 % par 18 gadiem jaunāko sieviešu kļūst mātes, tomēr dalībvalstīs šis rādītājs ir atšķirīgs — 3 % Itālijā, Nīderlandē, Spānijā un Zviedrijā, 12 % Ungārijā un Slovērijas Republikā, Lielbritānijā 13 %. ⁽⁹⁾

Varbūtība, ka nepilngadīgiem vecākiem būs jādzīvo nabadzībā un bez darba un ka viņiem būs grūti izkļūt no šīs situācijas, ir daudz lielāka nekā viņu vienaudžiem. Tas izskaidrojams ar nepietiekamo izglītību un citiem jau iepriekš minētajiem cēloņiem. Piemēram, 15 dalībvalstu ES 45 % sieviešu, kas kļuva par mātēm pusaudžu vecumā, dzīvo mājsaimniecībās, kuru ienākumi ir viszemākie (zemāki par 20 %). Savukārt tikai 21 % sieviešu, kurām pirmais bērns piedzima vecumā no 20 līdz 30 gadiem, ir šajā ienākumu grupā. 90 % nepilngadīgo vecāku saņem sociālo palīdzību un raksturīgi, ka nepilngadīgās mātes biežāk nekā citas vientuļās mātes iztiek vienīgi no sociālajiem pabalstiem un ka viņas to dara ilgāku laiku.

Grūtniecības gadījumu skaita samazināšana nepilngadīgo vidū ir dalībvalstu prioritāte, jo tādējādi iespējams samazināt nabadzības risku un tās turpināšanos no paaudzes paaudzē. Notiek plašas debātes par to, kā samazināt grūtniecības gadījumu skaitu nepilngadīgo vidū, un izskan dažādi un pretrunīgi priekšlikumi, kā šo problēmu risināt — vieni ierosina uzlabot seksuālo audzināšanu, citi aicina to samazināt, vieni aicina audzināt seksuālās atturības garā, citi uzskata, ka kontracepcijas līdzekļiem skolās jābūt brīvi pieejamiem, vieni aicina "nākamajā rītā" izdalīt kontracepcijas tabletes par brīvu, citi ierosina pārskatīt sociālos pabalstus, kas, iespējams, veicina nepilngadīgo vecāku kopdzīvi un laulības.

Četras ES dalībvalstis, kurās ir viszemākais grūtniecības gadījumu skaits nepilngadīgo vidū, varētu būt standarts, kas jāsasniedz citām dalībvalstīm, kas risina šo problēmu.

⁽⁹⁾ *Innocenti Report Card*, izdevums Nr. 2001. gada 3. jūlijā: *A League Table of Teenage Births in Rich Nations* (UNICEF).

3.2.4 Strādājošo nabadzība.

Līdz ar dažādu nestandarta darba formu — nepilnas slodzes darbs, elastīga darba laika darbs, maiņu darbs un sezonas darbs — ieviešanu, ir pieaudzis strādājošo sieviešu skaits. 27 % sieviešu, bet tikai nepilni 4 % vīriešu strādā nepilnu slodzi. ⁽¹⁰⁾ Faktiski dzimumu darba samaksas starpība ir daudz lielāka, strādājot nepilnu slodzi — vidējā nepilnu slodzi strādājošo sieviešu stundas darba samaksas likme ir nepilni 60 % no pilnu slodzi strādājošo vīriešu stundas darba samaksas likmes, savukārt, pilnu slodzi strādājošo sieviešu stundas darba samaksas likme ir 82 % no pilnu slodzi strādājošo vīriešu stundas darba samaksas likmes.

Cilvēki ar zemu izglītības līmeni, nelegāli nodarbinātie, minoritāšu pārstāvji un migranti, kuriem ir nenoteikts tiesiskais statuss vai tā vispār nav, ir pakļauti īpašam nabadzības riskam. Pētījumi liecina, ka ārkārtējos gadījumos sievietes šajā situācijā ir pakļautas cilvēku tirdzniecības, prostitūcijas un vardarbības riskam.

3.2.5 Neapmaksāts darbs.

Sievietes joprojām nesaņem atlīdzību par mājās veikto darbu. Neraugoties uz lielo nodarbināto sieviešu skaitu, iepirkšanās, vecāku un bērnu aprūpe joprojām tiek uzskatītas par sieviešu pienākumu, savukārt, vīrieši veic mazāk nekā 40 % no mājas darbiem un tikai 25 — 35 % no darbiem, kas saistīti ar bērnu aprūpi. ⁽¹¹⁾ Šis neapmaksātais darbs netiek iekļauts attiecīgo valstu statistikā un tāpēc politiķi izliekas to neredzam.

Jāuzsver, ka ģimenes un darba pienākumu apvienošana sagādā problēmas gan vīriešiem, gan sievietēm. Sieviešu, kurām ir bērni vecumā līdz 12 gadiem, nodarbinātības līmenis ir par 15 % zemāks nekā tām sievietēm, kurām nav bērni, — attiecīgi 60 % un 75 %. Savukārt, vīriešu, kuriem ir bērni vecumā līdz 12 gadiem, nodarbinātības līmenis ir 91 %, par 5 % augstāks nekā vīriešiem, kuriem nav bērnu.

3.2.6 Ilgtermiņa bezdarbs.

Ilgtermiņa bezdarbs ļoti bieži rada sociālo postu, jo tie cilvēki, kuri ir bijuši bez darba ilgu laiku, parasti zaudē pašapziņu un spējas, kas nepieciešamas, lai sevi atkal apliecinātu darba tirgū, ja vien viņi savlaicīgi nesaņem attiecīgu atbalstu. Sieviešu

⁽¹⁰⁾ Statistikas biroja 2003. gada Eiropas darbaspēka apsekojums.

⁽¹¹⁾ Statistikas biroja 1998. — 2002. gada dati par to, kā Eiropieši pavada laiku.

ilgtermiņa bezdarba līmenis (4,5 %) ES ir augstāks nekā vīriešu ilgtermiņa bezdarba līmenis (3,6 %).⁽¹²⁾ Neraugoties uz to, no programmām, kas paredzētas ilgtermiņa bezdarbnieku iesaistīšanai darba tirgū, lielāku labumu gūst vīrieši, bet sievietēm tiek piedāvāta ierobežota apmācība un darbs, kura piedāvājumu ietekmējuši dzimuma aizspriedumi un kas līdz ar to ir slīktāk apmaksāts.

3.2.7 Pensijas.

3.2.7.1 Sieviešu diskriminācija darba tirgū un no tās izrietošā darba samaksas starpība izpaužas arī pensijā. Iemesls ir fakts, ka daudzās dalībvalstīs pensiju modelis tika attīstīts no vīriešu perspektīvas, un tas ir sievietes diskriminējošs, jo daudzām sievietēm ir profesionālās darbības pārtraukumi, nestandarta nodarbinātība vai neapmaksāta darba periodi. Rezultātā daudzas sievietes sastopas ar diskrimināciju saistībā ar nepieciešamajām tiesībām, un veidojot uzkrājumus vecumdienu nodrošināšanai. Divas trešdaļas pensionāru ir sievietes, un viņu vidējie ienākumi ir 53 % no vīriešu ienākumiem, kas var ietekmēt viņu veselību, mājsaimniecību un dzīves kvalitāti. Sievietes ir 75 % no pensionētām personām, kas zemo ienākumu dēļ ir atkarīgas no sociālās palīdzības maksājumiem. Tādējādi gados vecākas sievietes, tajā skaitā atraitnes un šķirtenes, veido nabadzīgāko pensionāru daļu, un līdz ar ES iedzīvotāju novecošanas sociālajām sekām minētā tendence turpinās pastiprināties, ja netiks veikti pasākumi tās mazināšanai.

Vienā no iepriekšējiem atzinumiem⁽¹³⁾ EESK dzimumu līdzsības nodrošināšanai ieteica pielāgot pensiju sistēmas ilgtermiņa mērķim, tas ir, individuālām pensijām. EESK arī ieteica dalībvalstīm dalīties pieredzē, lai tās sievietes, kurām bijuši profesionālās darbības pārtraukumi, nesāņemtu neadekvāti zemas pensijas.

Minētajā iepriekšējā atzinumā bija arī teikts, ka dažas dalībvalstis papildus pensiju izmaksai atbalsta tajās dzīvojošos vecos cilvēkus arī citos veidos. Tie ir, piemēram, labvēlīgāks nodokļu režīms, bezmaksas elektroenerģija, samazināta braukšanas maksa sabiedriskajā transportā vai sabiedriskais transports bez maksas un īres maksas nodokļu atvieglojumi. Šis ieteikums ir vērtējams atzinīgi, jo sievietes vidēji ir vecākas (garāka dzīves ilguma dēļ) un biežāk dzīvo vienas (viņas pārdzīvo savus partnerus) nekā vīrieši, kas nozīmē, ka viņas vairāk sastopas ar vecāku pensionāru problēmām. Kopumā vecāku pensionāru ienākumi no ietaupījumiem ir ieguldījumiem ir mazāki, savukārt izdevumi vienlaicīgi var būt lielāki saistībā ar invaliditāti, mobilitātes vajadzībām un īpašumu amortizāciju.

⁽¹²⁾ Statistikas biroja 2003. gada Eiropas darbaspēka apsekojums.

⁽¹³⁾ EESK 2001. gada 29. novembra atzinums "Par ekonomikas izaugsmi, nodokļu iekasēšanu un pensiju tiesību ilgtspēju ES" (OV C 48, 21.02.2002.) Ziņotājs *Byrne* kgs, līdzziņotājs *Van Dijk* kgs).

3.2.7.2 Sievietes, tajā skaitā minoritātes, likumīgās rezidentes un neregistrētās imigrantē ar nestandarta nodarbinātību tiek diskriminētas arī tādēļ, ka viņas bieži nav iekļautas fondēto pensiju sistēmā. Tā kā darba dzīves laikā vīriešu ienākumi ir lielāki salīdzinājumā ar sievietēm, vīriešu vecuma pensija būs lielāka nekā sievietēm. Turklāt pensiju līdzekļi agrāk bija piesaistīti galvenās algas pelnītājam, tas ir, personai, kura uzkrājusi līdzekļus, kas parasti ir vīrietis. Šo jautājumu ir saasinājuši augoša laulību šķiršanas tendence, jo partnerattiecību izjukšanas gadījumā sieviete parasti tiek diskriminēta. Tomēr vairākās dalībvalstīs ir pieņemti tiesību akti, saskaņā ar kuriem laulības šķiršanas gadījumā tiesas var sadalīt līdzekļus tādā veidā, kādā tās uzskata par nepieciešamu.

3.3 Sieviešu nabadzība un sociālā atstumtība no izglītības aspekta.

3.3.1 Darba izvēli un nodarbinātības uzsākšanu nosaka profesionālā kvalifikācija. Pieejamā informācija liecina, ka tas īpaši attiecas uz sievietēm. Sievietēm ar augstāku izglītības līmeni (kas definēts kā augsts, jeb Izglītības sistēmas starptautisko standartu klasifikācijas (ISCED) 5. un 6. izglītības līmenis) biežāk ir darbs nekā sievietēm ar zemāku izglītības līmeni (zemāks nekā ISCED 2. līmenis).⁽¹⁴⁾ 25 valstu ES vecuma grupā no 20 līdz 49 gadiem darbs ir 49 % sieviešu ar zemāku izglītības līmeni un 84 % sieviešu ar augstāku izglītības līmeni. Būtu jāuzsver, ka sieviešu gadījumā pastāv 30 procentu punktu atšķirība, kamēr vīriešiem tā ir tikai 10 punkti (83 % salīdzinājumā ar 93 %). Sievietes ar augstāku izglītības līmeni lielākoties turpina darba dzīvi. 25 valstu ES minēto divu sieviešu grupu salīdzinājums ir šāds: bez bērniem (attiecīgi 88 % un 57 %); 1 vai 2 bērni (80 % un 43 %); 3 vai vairāk bērni (63 % un 22 %).

3.3.2 Izglītības programmas veicina mācību priekšmetu izvēli, kas lielā mērā saistīta ar dzimumu, tādēļ pēc tādu skolotāju un karjeras konsultantu ieteikuma, kuri neņem vērā vai neatzīst dzimumu jautājuma nozīmi, meitenes izvēlas maz apmaksātu izglītību un profesiju. Šis segregācijas riskam visvairāk ir pakļautas meitenes no tām mājsaimniecībām, kuras jau ir pakļautas nabadzības riskam, kā norādīts pētījumā⁽¹⁵⁾; minētā grupa zemā izglītības līmeņa dēļ ir neproporcionāli pārstāvēta darbā ar zemu prestižu. Nepilna darba laika roku darbs sievietēm ir visvairāk diskriminētā nodarbinātības kategorija, tā tiek diskriminēta vairāk nekā cita veida nepilna darba laika darbs un pilna laika roku darbs, jo minētajām sievietēm ir ļoti zems izglītības līmenis. Minēto sieviešu darba izvēles iespējas visu izglītības un profesionālās darbības laiku ir ierobežotas nabadzības un dzimuma mijiedarbības dēļ, kas ne tikai ietekmē viņu darba dzīvi un aiziešanu pensijā, bet var kļūt par nabadzības ciklu vairākās paaudzēs.

⁽¹⁴⁾ EK Statistikas apkopojums — Iedzīvotāju sociālie apstākļi, 2005. gada aprīlis.

⁽¹⁵⁾ Warren T: "Sieviešu atšķirīga daļēja laika nodarbinātība Lielbritānijā un Dānijā un ietekme uz dzimumu līdzsību". 2001. gada sociālās loģiskais pārskats, 49 (4), 548. – 567. lpp.

3.3.3 EESK atzinīgi vērtē koncentrēšanos uz nodarbinātību un galvenokārt uz sieviešu nodarbinātību Lisabonas stratēģijas izvirzītajos mērķos, tomēr tā atzīmē, ka nabadzības riskam pakļautajām sievietēm ar to nepietiek. Dalībvalstīm ir iespēja sadarboties ar pilsonisko sabiedrību un NVO, īpaši tām NVO, kas darbojas dzimumu līdztiesības un nabadzības izskaušanas jomās, lai pārtrauktu šo nabadzību vairākās paaudzēs mūža garumā, risinot jautājumu par stereotipiem izglītības iestādēs saistībā ar zēnu un meiteņu profesionālo izvēli un veidojot efektīvus un pieejamus apmācības kursus pieaugušajiem, attīstīt tirgus prasībām atbilstošas prasmes un apmierināt šo sieviešu vajadzības.

3.4 Sieviešu nabadzība un sociālā atstumtība no kriminālās tiesdibības aspekta.

3.4.1 Sievietes veido mazāko daļu no noziedzīgos nodarījumos vainotajām vai par tiem notiesātajām personām, kas ir vidēji viena sieviete no pieciem zināmajiem likumpārkāpējiem, un no visiem ieslodzītajiem sievietes ir tikai 6 %. Tomēr pēdējo desmit gadu laikā ieslodzīto sieviešu skaits ir strauji palielinājies, kaut arī sieviešu — likumpārkāpēju skaits nav atbilstoši pieaudzis.⁽¹⁶⁾ Lielākā daļa sieviešu nonāk ieslodzījumā par nevardarbīgiem pārkāpumiem un pavada tur mazāk par gadu. Gandrīz ceturtdaļa ieslodzīto sieviešu atrodas iepriekšējā apcietinājumā un nav notiesātas par noziedzīgu nodarījumu.

3.4.2 Tajā pašā pētījumā norādīts, ka lielai apcietinājumā nonākušo sieviešu daļai pirms ieslodzījuma nav bijis finansiālā nodrošinājuma, viņas vai nu nekad nav strādājušas, vai ir strādājušas tikai maz apmaksātus darbus, bez darba nodrošinājuma, viņām nav nodrošināti dzīves apstākļi, izglītība ir ļoti zema un viņas ir bijušas fiziskās un/vai seksuālās vardarbības upuri, kas cietuši no ģimenes locekļu vai ģimenei nepiederīgu vīriešu vardarbības. Tādā veidā ieslodzījums vēl vairāk izolē tās sievietes, kuras jau ir sociāli atstumtas.

3.4.3 Sieviešu skaita straujo palielināšanos ieslodzījuma vietās varētu izskaidrot ar tiesas spriedumiem dažās dalībvalstīs, uz kuriem pamatojas pētījumi, izdarot secinājumu, ka sievietes bieži nonāk ieslodzījumā tādēļ, ka viņas jau ir sociāli atstumtas (tas ir, bezpajumtnieces, bezdarbnieces, narkomānes), un tiesneši un tiesu iestādes uzskata, ka sociālās atstumtības dēļ viņas ir pakļautas lielākam riskam izdarīt noziedzīgu nodarījumu nākotnē, un ieslodzījums ar pāraudzinošo režīmu un programmām var un tam vajag samazināt jau atstumtu sieviešu varbūtēju atgriešanos pie noziedzības (vai narkotikām) pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma.

3.4.4 Pētījumā parādīta ieslodzīto sieviešu rehabilitācijas un reintegrācijas neiespējamība, ņemot vērā šo sieviešu nelabvēlīgo situāciju darba un izglītības jomā, lielo garīgi slimu sieviešu daļu (50 % Anglijā un Velsā)⁽¹⁷⁾ kopā ar lielākās ieslodzīto sieviešu daļas relatīvi īso ieslodzījuma termiņu. Var diskutēt par

⁽¹⁶⁾ Centrāleiropas universitātes darba grupas sagatavotais salīdzinošais ziņojums par attiecīgo valstu ziņojumos iekļautajiem uz vietas savākto datu rezultātiem. Dati savākti sešās ES valstīs — Spānijā, Vācijā, Anglijā un Velsā, Itālijā, Francijā un Ungārijā.

⁽¹⁷⁾ Lielbritānijas Nacionālā sieviešu komisija, 2005. gada marts.

to, vai cietumi ir rehabilitācijas iestādes, bet pat ja tā būtu, pētījumu rezultāti liecina, ka ir grūti secināt, kādā veidā tikai cietumos vien lielākajai daļai ieslodzīto var nodrošināt efektīvu apmācību, ilgtspējīgu atradināšanu no narkotikām, emocionālu atbalstu vai tirgus prasībām atbilstošas prasmes pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma.

3.4.5 Cietumi pirmām kārtām ir soda izciešanas vietas. Pētījums liecina, ka ieslodzījuma rezultātā tiek atstumtas tās sievietes, kas nebija atstumtas iepriekš, un sociāli jau atstumtās sievietes tiek atstumtas vēl vairāk. Sievietēm ieslodzījums izmaksā vēl dārgāk nekā vīriešiem, jo bērniem tiek nodarīts kaitējums mātes ieslodzījuma dēļ. Piemēram, Apvienotajā Karalistē 25 % ieslodzīto sieviešu paziņoja, ka par bērniem rūpējas viņu bērnu tēvs, viņu vīrs vai partneris. Attiecībā uz ieslodzītajiem vīriešiem šī attiecība bija 92 %. Tas aizēno jebkurus ieguvumus no tiesiskuma, pāraudzināšanas vai riska samazināšanas aspekta.

3.4.6 Ārvalstu sievietes un sievietes no minoritāšu grupām tiek diskriminētas divkārt, tādēļ kriminālās tiesvedības sistēmā viņu daudzums ir nesamērīgi liels.

3.4.7 EESK piekrīt ziņojumā iekļautajiem ieteikumiem, ka ir jāveic darbības, lai būtiski samazinātu uz ieslodzījuma vietām nosūtīto sieviešu skaitu, īpaši tādēļ, ka daudzas sievietes atrodas iepriekšējā apcietinājumā un nav notiesātas par noziedzīgu nodarījumu, un ja ir izdarīts nodarījums, tas parasti ir nevardarbīgs pārkāpums. Dažas dalībvalstis ir ieviešas mazāk kaitīgas alternatīvas nekā ieslodzījums, un, saņemot piemērotu atbalstu un rūpes, sievietes — likumpārkāpējas, kurām ir daudzas problēmas, var panākt rehabilitējošu iekļaušanos kopienā.

3.5 Cīņa ar sieviešu un bērnu tirdzniecību.

Sieviešu un bērnu tirdzniecība ir strukturētas dzimumu nevienlīdzības sekas, un tas ir vardarbības veids. Šī tirdzniecība veicina nabadzību, upuri cieš no daudziem nabadzības veidiem, kā rezultātā rodas piespiedu darbs, seksa verdzība, fiziskās un garīgās veselības problēmas un arī sociālā atstumtība. Cilvēku tirdzniecības novēršanas stratēģijām izcelsmes valstīs jābūt atspoguļotām nabadzības samazināšanas un sociālās attīstības stratēģijās, īpaši pievēršoties sieviešu ekonomiskajām iespējām. Ilgtērmiņa cilvēku tirdzniecības novēršanas stratēģijās jārunā par tās galvenajiem iemesliem, un tie ir: nabadzība, diskriminācija, rasisms, patriarhālās ģimenes struktūras, vardarbība pret sievietēm, fundamentālisms, dzimumu nevienlīdzība, sociālās drošības sistēmas trūkums, naudas atmazgāšana, korupcija, politiskā nestabilitāte, konflikti un nekontrolētas teritorijas, barjeras un atšķirības starp valstīm. Visu valstu valdībām jāievieš līdzekļi, kas nosaka nevienādas varas attiecības starp sievietēm un vīriešiem, kā arī jāievieš pozitīvi pasākumi, lai veicinātu sieviešu iespējas visās dzīves jomās.

4. IETEIKUMI.

4.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas un Padomes 2004. gada 5. marta kopīgo ziņojumu par sociālo integrāciju. Tā atbalsta sešas galvenās politiskās prioritātes, kurām dalībvalstīm savos valsts rīcības plānos jāpievērš īpaša uzmanība (skatīt pielikumu). Tomēr EESK uzskata, ka tajā ir manāms uzkrītošs politiskās rīcības trūkums, tas ir, ar dzimumu saistīto jautājumu noteikšana un uzraudzība. EESK noteikti iesaka ziņojumā iekļaut minētos jautājumus, jo nabadzības ziņā starp vīriešiem un sievietēm pastāv būtiskas atšķirības, un, nepievēršot uzmanību nabadzības ar dzimumu saistītajam raksturam un, nekontrolējot, vai politika vienādi ietekmē sievietes un vīriešus, ir iespējams, ka daudzas politikas nabadzības mazināšanai būs tikai daļēji sekmīgas. Pievēršanās dzimuma aspektam nabadzības kontekstā būs saskaņā ar apņemšanos izskaust nabadzību, kas tika pausta 1995. gada Kopenhāgenas pasaules sammitā par sociālo attīstību, kur nolēma, ka īpaša uzmanība tiks veltīta sieviešu un bērnu vajadzībām, kas bieži pakļauti nabadzības smagākajam slogam.

4.2 Daudzas dalībvalstis ir nozīmīgi paplašinājušas institucionālās vienošanās, lai iekļautu nabadzības un sociālās integrācijas jautājumus valsts politisko lēmumu pieņemšanā. Tomēr ir jāveic lielāks darbs, lai politikas veidošanā un īstenošanā iesaistītu sociālos partnerus, tajā skaitā NVO vietējā, valsts un reģionālajā līmenī, īpaši izglītības, nodarbinātības un pensiju jomā.

4.3 EESK noteikti iesaka Lisabonas stratēģijas lielākas sieviešu nodarbinātības mērķi papildināt ar stratēģiju, lai nodrošinātu, ka nabadzības riskam pakļautās sievietes iegūst tirgus prasībām atbilstošas prasmes, kas ļautu viņām kļūt finansiāli neatkarīgām. Turklāt, lai sievietēm būtu garantēta droša eksistence visos dzīves posmos, jānāk klajā ar jaunām iniciatīvām un jāveic pasākumi nodarbinātības kvalitātes uzlabošanai un ienākumu atšķirību likvidēšanai. Šajā sakarā EESK nesēn atzinumā par Integrētajām vadlīnijām izausgsmei un nodarbinā-

tībai pauda izbrīnu par to, ka šobrīd aktuālajās nodarbinātības politikas vadlīnijās nav skaidras norādes uz sieviešu nodarbinātības vadlīnijām.

4.4 EESK uzskata, ka dalībvalstis var daudz iegūt, daloties pieredzē tajās jomās, kas ietekmē sievietes un nabadzību, tas ir pensiju nodrošināšanas, sociālās aizsardzības sistēmu, pusaudžu grūtniecības, vardarbības pret sievietēm, ieskaitot sieviešu tirdzniecību, izskaušanas un sieviešu ieslodzījuma jomās.

4.5 Daudzas dalībvalstis ir parakstījušas Pekinas Rīcības platformu (1995. gada septembris), kurā izteikts aicinājums valdībām novērtēt neapmaksātā darba vērtības ietekmi uz ekonomiku. Tomēr pēc desmit gadiem dalībvalstis vēl nav izstrādājušas minētajam nolūkam atbilstošas mērījumu un kontroles sistēmas. Dalībvalstis ir jārosina to darīt un reģistrēt rezultātus kā daļu no valsts statistikas rādītājiem.

4.6 Eiropas Dzimumu līdztiesības institūtu atvērs 2007. gadā. Tā kā politikā, kas vērsta uz nabadzības apkarošanu ES, dzimuma jautājums nav ņemts vērā, no tā izriet, ka pētījumos un statistikas materiālos nav ņemta vērā dzimuma un nabadzības savstarpējā saistība. Lai to mainītu, institūtam jāpiešķir atbilstoši budžeta līdzekļi. EESK atzinumā par Dzimumu līdztiesības institūtu jau paudusi bažas par to, ka attiecīgajā regulas projektā šim mērķim, šķiet, nav paredzēti pietiekami līdzekļi.

4.7 Tādēļ EESK ierosina dažas prioritāras jomas. Jaunajam institūtam būtu jāveic padziļināta esošo datu analīze no dzimumu aspekta.

4.8 Vēl viens dzimuma un nabadzības jautājums, kam jāpievērš īpaša uzmanība, ir nabadzības ietekme uz sieviešu fizisko un garīgo veselību.

4.9 Treškārt, šķiet, ka nav daudz pētījumu par to, ko sievietes domā un kā jūtas, būdamas nabadzīgas, un vai viņas izjūt nabadzību atšķirīgi salīdzinājumā ar vīriešiem.

Brisele, 2005. gada 29. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND